

## 46. Tiistaina 7 päivänä syyskuuta 1999

kello 14

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

#### Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000 ..... 1318

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 2000 veroasteikkolaiksi ..... 1405

Hallituksen esitys HE 38/1999 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys HE 39/1999 vp

4) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 2000 ..... „

Hallituksen esitys HE 41/1999 vp

5) Hallituksen esitys laiksi Energia-markkinavirastosta ..... „

Hallituksen esitys HE 43/1999 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

#### Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Andersson, Enestam,

Jansson, Kanerva S., Kautto, Lehtimäki, Manninen, Nousiainen, Rask, Siimes ja Vilén.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kanerva S., Jansson ja Vilén.

#### Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

7.9. edustajat Enestam, Jansson, Kautto, Nousiainen, Siimes ja Vilén sekä  
7. ja 8.9. edustajat Andersson ja Manninen.

Merkitään.

#### Poissaolopyynnöt

Ensimmäinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella on pyytänyt ajalta

7.—9.9. edustaja Lehtimäki.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöä.

Hyväksytään.

#### U-asiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 2 päivänä syyskuuta 1999 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 26—28.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asioiden n:ot U 26 ja 27 osalta lakivaliokunnan sekä

asian n:o U 28 osalta valtiovarainvaliokunnan on annettava lausunto.

## **Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1998**

**Ensimmäinen varapuhemies:** Ilmoitetaan, että valtioneuvoston oikeuskanslerin kirjelmän ohella kuluvaan syyskuun 1 päivästä on eduskunnalle annettu kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1998 (K 9/1999 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

## **Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**

### **1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000**

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

**Ensimmäinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—5) asiasta.

### **Keskustelu jatkuu:**

**Ed. Kalliomäki:** Puhemies! EU:n ulko-ministerit kokoontuivat eksoottisissa tunnelmissa Saariselälle viime viikon lopulla. Tarja Halosen luotsaama kokous avasi uusia uria erityisesti unionin Turkin suhteisiin.

Tuhoisa mannerlaattojen liike näyttää aikaansaaneen muutakin kuin maanjäristyksen kauheine seurauksineen. Turkin sisäpolitiikassa liikahti paljon. Maan ulkopoliitikassa koettu murhenäytelmä lähensi suhteita vanhaan kiistakumppaniin Kreikkaan. Tämän seurauksena syntyi uusi mahdollisuus vielä Suomen puheenjohtajakaudella saada aikaan ratkaisuja, jotka luovat hyväksyttävät edellytykset Turkin tulolle vakavasti otettavaksi EU:n jäsenehdokkaaksi.

Hyvät suhteet Turkkiin palvelevat EU:n etua monella tavalla. Turkki on tärkeä siltä Euroopan ja Aasian välillä. Maa on ollut mukana muokkaamassa Euroopan historiaa satojen vuosien

ajan, ja sillä on tärkeä roolinsa tämänkin päivän Euroopassa, ei vähiten siksi, että lähes kaikissa keskisen ja kaakkaisen Euroopan maissa on huomattava turkkilaisvähemmistö. On todella syytä toivoa, että EU:n ulkopoliittikkaa johtavan Suomen vetämänä jo joulukuun huippukokouksessa löydetään riittävät eväät Turkin saamiseksi kriteerit täyttävälle jäsenyykskurssille.

Itsenäisyyttä hakevaan Itä-Timoriin yöllä julistettu poikkeustila kertoo sekini kehityksestä, jota EU ja muu kansainvälinen yhteisö eivät voi katsoa sivusta, vaikka onkin oikein korostaa Indonesian ensisijaista vastuuta alueen rauhantilasta. On välttämätöntä, että Suomi tässäkin kysymyksessä jatkaa aktiivista linjaansa unionin puheenjohtajana.

Arvoisa puhemies! Lipposen toisen hallituksen budjetit ja työstetään kovasti erilaisissa oloissa kuin olivat ne, joissa Lipponen ykkösen budjettisavotat aikanaan käynnistyivät. Retuperällä ollut talous tuolloin yli neljä vuotta sitten pakotti hallituksen kertakaikkisen rankkoihin leikkauksiin. Olosuhteet ohjasivat viime vaalikauden budjettien perusviritykseksi alijäämien purkamisen ja velkakierteen pysäyttämisen. Siinä myös onnistuttiin. Tulosta tuli siihen mittaan, että nyt hallituksen ja eduskunnan valmisteluun tulevat talousarviot voidaan tehdä ratkaisevasti terveemmän talouden oloissa.

Tilanteen kehitystä kuvaa ehkä osuvimmin, että istuvan hallituksen ensimmäinen budjettiesitys on kuutisen miljardia ylijäämäinen, kun Lipposen ykköshallitus sai Ahon hallitukselta perinnöksi lähes 60 miljardia markkaa alijäämäisen budjetin. Ei ihme, että Suomen nousua porvarihallituksen ajan talousraunioilta pidetään jo maailmallakin malliksi käyvänä. Suomen saavutuksia käydään nyt tutkailemassa omien oikeistolaistemme taannoisesta mallimaasta Uudesta-Seelannista saakka. Laajaan yhteistyöhön ja vakauteen tähtäävä talouspolitiikan linja kelpaa siis kansainvälisillä kentillä. Kotona ottaa kovemmalta, koska oikeistohallituksen haikailijat ovat taas alkaneet huudella kannustavasti toisilleen poteroitensa pohjilta.

Saavutettu vakaus ja politiikan luottamus-pohja ovat olleet ensiarvoisen tärkeitä. Tätä linjaa jatkaa myös käsittelyssä oleva talousarvioesitys, joka on sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä peruslinjauksiltaan toimiva ja kannatuksemme ansaitseva. Se on kuitenkin edelleen — ja aiheellisesti — enemmän talouden vakautusbudjetti kuin tulevaisuus- ja turvallisuusbudjetti, jollaiseksi valtiovarainministeri

näyttää sen luokitelleen. Näin on siksi, että leimallisesti tulevaisuutta edustavissa panostuskohteissa, kuten koulutuksessa, tutkimuksessa ja tuotekehityksessä sekä infrastruktuurissa budjettiesitys edustaa lähinnä tasannevaihetta, jossa vauhdikkaan menon jälkeen vedetään vähän henkeä.

Turvallisuuteen talousarviossa kyllä panostetaan rutkasti poliisi- ja puolustusmäärärahojen kasvun kautta, mutta ainakin sosialidemokraattisesta näkökulmasta katsoen ne kaikessa tarpeellisuudessaan edustavat yhteiskunnallisen sairauden hoitoa, eivät tulevaisuuspolitiikkaa, jolla ennalta ehkäistäisiin sairauksien syntyä. Sellaiseen tarvitaan ennen kaikkea koulutus- ja sosiaalipolitiikkaa, jolla kaikille kansalaisille tuotetaan hyväksyttävät elämisen eväät sekä ai-neellisessa että henkisessä muodossa.

Kuten sanottu, eduskuntaryhmämme hyväksyy kuitenkin budjetin vakautuspainotteisuuden tulevan vuoden osalta. Valtion vieläkin kohtuuton velkataakka, tuore Emu-ympäristö uhkineen ja mahdollisuuksineen sekä budjetin tuposovitusarpeet puoltavat sitä. Ehkäpä myös tasannevaihe tutkimus- ja tiederahoituksessa patistaa lisätehokkuuteen ja ennen kaikkea yksityisen sektorin entisestään vahvistuvaan vastuunkantoon näillä sille itselleen ratkaisevan tärkeillä aloilla.

Arvoisa puhemies! Edellinen vaalikausi meni talouden kasvun osalta jotakuinkin piirustusten mukaisesti. Myös alkaneelta kaudelta on lupa odottaa vastaavaa menestystä varsinkin, jos talouden elpymisurast Euroopassa ja Aasiassa levenvät ennakkoidulla tavalla ja kasvun pitkä putki Yhdysvalloissa jatkuu ilman isompia harmejia.

Kun asiat kansainvälisellä puolella alkavat olla taas mallillaan, on sitä suurempi tarve hoitaa kotoiset kuviomme kunnolla. Takana on kaksi palkansaajien reaaliansiotason turvannutta tuloratkaisua. Ne ovat olleet kiveystä kivijalkaan, jonka varassa maata on viime vuodet rakennettu. Kokemukset puoltavat myös kolmatta tupoa.

Socialidemokraatit tässä talossa ovat valmiit edesauttamaan keskitetyn ratkaisun aikaansaamista sillä voimalla ja välineistöllä, joka meillä on käytettävissä. Hallitushan on tätä välineistöä varannut huomattavan paljon käyttöönsä, kun suuri osa budjetin veroista ja maksuista odottaa kolmikantapöydän kommentteja. Haaste on kova. Välineitten runsaus valtio-osapuolen käsissä antaa useita variaatiomahdollisuuksia mutta vaatii myös luovaa kykyä ja lujuttia, joiden yhteensovittamista varmasti helpottaa, jos ei kovin töksähtävin sanakääntein linnoittauduta

minkään jyrkän ennakkokannan taakse, ei edes aatteellisen innostuksen puuskassa. Olen varma, että hallitukselta löytyy pääministerin ohjauksessa sellaista esimerkiksi kelpaavaa viisautta.

Tunkematta sen kummemmin tupopöytänsä haluamme sosialidemokraattien puolelta painottaa, että vero- ja palkkaratkaisuista tulee löytää kokonaisuus, jolla tuetaan kansalaisten ostovoimaa, työllisyyttä ja vakaata hintapolitiikkaa. Parhaiten tähän päästään, kun verohelpotusten painopiste asetetaan sinne köyhempään päähän, pieni- ja keskitulolaisiin ryhmiin. Näissä joukoissa lisäansiot ohjautuvat tunnetusti tehokkaimmin talouden kysyntää ja siten työllisyyttä vahvistaviin kohteisiin. Palkansaajien ohella myös eläkeläisten verotusta on hallitusohjelman mukaisesti kevennettävä sairausvakuutusmaksua alentamalla. Socialidemokraatit korostavat, että tämä asia ei saa hautautua muiden, vaikka kuinkakin tärkeiden asioiden alle.

Auki on vielä myös kuntatalouden kohtalo tupomyllyssä. Socialidemokraatit pitävät kiinni siitä, että ratkaisut — mitä ne sitten ovatkin — tulee tehdä kuntatalouteen nähden kustannusneutraalisti kyseenalaistamatta kuntien jo venymään joutunutta kykyä täyttää kunnallinen palveluvelvoitteensa. Elämme maassa, jossa vain poikkeavan suurituloinen väestönosa voi viitata kintaalla yhteisille palveluille. Suomalaisten suu- relle enemmistölle kunnan talous ja kuntalaisen talous ovat saman asian, toimeentulon, kaksi toisistaan erottamatonta osaa. Senkin vuoksi tuloneuvottelujen yhteydessä on hyvä pitää ovea raollaan myös mahdollisille muille kuntia koskeville ratkaisuille kuin niille, joihin julkisuudessa on toistaiseksi viitattu.

Kesäaikana on tapana puhua sään ohella suurin kirjaimin myös jostakin muusta. Kuluneena kesänä aihe oli asuntopolitiikka — ja hyvä niin. Tärkeän asian kannalta oli kuitenkin jokseenkin onnetonta, että keskustelu meni pelkäksi korko- vähennysjankkaamiseksi, vaikka muuhun olisi ollut enemmän aihetta.

Nyt siihen muuhun aletaan pikkuhiljaa päästä, kun hallitus vauhtiin päästyään hahmotteli nopeassa aikataulussa asuntopoliittisen paketin, jolla tavoitellaan sitä, mitä pitääkin: pääkaupunkiseutua, sen lähialueita ja paria kolmea muuta kasvukeskusta uhkaavan rakennusalan hintakierteen, ”sikasyklin”, kuten 80-luvulla sanottiin, ehkäisemistä. Hallitus on asiaankuuluvasti yrittänyt kehitellä täsmäaseita ongelmien ratkaisuun. Ne osuvat kuitenkin väärään kohteeseen, jos esimerkiksi kiinteistövero kiristämällä tai

rakentamiskehotuksia jakelemalla rangaistaan vanhojen omakotitonttien usein iäkkäitä omistajia, joilla ei ole mitään mahdollisuuksia toteuttaa tonteillaan vaadittuja toimia. Tätä hallitus ei tietenkään tarkoita.

Täsmäaseet tarvitsevat siis täsmennystä. Niiden on osuttava todelliseen maaliin, maakeinoteluun ja spekulanteihin, jotka erityisesti pääkaupunkiseudulla kyttäävät taas kerran isoja voittoja "sikasyklin" siivellä ja tavallisten asunontarvitsijoiden kustannuksella. Valtio pankoon myös omat joukkonsa kuriin. Sen oma kiinteistösijoitusyhtiö, Kapiteeli, on lehtitietojen mukaan muiden mukana haistamassa verta ja aikeissa tehdä isoa tiliä markkinahenkisyyden nimissä. On oikein, että Kapiteeli aktivoituu tonttipolitiikassaan, mutta väärin, jos se tekee sen tilannehakuisesti yksittäisten ihmisten kustannuksella. Uskon, että hallitus ja sen nimittämä työryhmä pistävät sekä omat että spekulanttien rivit pikaisesti sellaiseen ojennukseen, että osiakaan 80-luvun kokemuksista ei tarvitse toistamiseen sietää. Sama koskee kuntia: niilläkin on lusikkansa hintasopassa. Yhteistyökyky ja sopiva sekoitus keppejä ja porkkanaa ovat nyt arvossaan.

Arvoisa Puhemies! Väestön kasautumisesta kasvukeskuksiin on taitettu peistä vuodesta toiseen, eniten niinä vuosina, kun keskustapuolue on ollut oppositiossa kuten parhaillaan. Muutto-liike ei todellakaan ole uusi asia. Startti otettiin jo sotien jälkeisinä vuosina. Matkan varrella vauhti on vaihdellut, mutta suunta on ollut selvä. Ilmiö ei ole vain suomalainen, se on eurooppalainen ja maailmanlaajuinen. Ero on siinä, että muut teollisuusmaat kulkevat edellämme ja yhdyskuntarakenne niissä on jo paljon meitä kaupunkimaisempi.

Kyseessä on siis niin suuri ja syvälle etenevä muutosprosessi, että sitä on mahdoton hallita perinteisellä aluepolitiikalla. Tarvitaan uutta kaupunkipolitiikkaa, uutta maaseutupolitiikkaa ja tarvitaan uutta alueelliseen ja valtakunnalliseen osaamiseen painottuvaa sekä ne yhdistävää aluepolitiikkaa. Siemen on jo edellisessä hallituksessa kylvetty kaupunki- ja maaseutupoliittisilla ohjelmilla sekä tietoyhteiskuntahankkeen ulottamisella aluepolitiikan sisään. Urakka on kuitenkin hirmuinen, ja siihen tarvitaan kaikki voimat mukaan, myös monilla alueilla suurinta päätösvaltaa käyttävä keskustapuolue.

Tämän vuoksi on enemmän kuin toivottavaa, että keskustan aluepoliittiset äänenpainot, jotka edelleen ovat oudon väyrysläisiä muistut-

taen oppi-isän jo kolmatta vuosikymmentä sitten esittelemää maksimaalisen hajasijoituksen mallia, saisivat modernimman muodon. Viitteitä siitä toki on. Muistan keskustankin edustajien puhuneen viime vaalikauden lopulla osaa-misperusteisesta aluepolitiikasta. Puolueen terhakoitunut oppositioasenne ei toivon mukaan vie sen ajattelua takaisin juoksuhautoihin tältä-kään osin.

Totesin aiemmin, että budjettiesityksen tulevaisuuspolitiikka toimii enemmän talouden vakautusmekanismiin kuin varsinaisten leimallisten tulevaisuuspanostusten kautta. Merkkejä muutoksesta painotuksessa kuitenkin on. Erityisesti ammattikorkeakoulutoimintaan panostamalla vahvistetaan ammatillisen koulutuksen yhteyksiä työelämään. Varsinaisen ammatillisen koulutuksen lisäksi hallitus painottaa oppisopimus-koulutusta ja muuta työssä oppimista.

Suuriarvoista tulevien sukupolvien muistamista on myös alle 6-vuotiaiden esiopetuksen uudistus. Rahat ensi vuodelle on hallitusohjelman mukaisesti varattu, joten eskoulu voi käynnistyä odotusten mukaisesti. Jatko voi sitten olla-kin oikullisempi, koska tulevien budjettien kehysistä eskoulu laajan mallin mukaisena edelleen uupuu. Sosialidemokraatit edellyttävät, että asia aikanaan hoidetaan hallitusohjelman mukaisesti.

Toisen puolen tietoyhteiskuntastrategiaa muodostavat tutkimus- ja kehitystyö sekä siihen suunnatut resurssit. Suvantovaihe, joka viime vaalikauden suurten satsausten jälkeen näyttää ehkä perustellustikin olevan edessä erityisesti tiede- ja teknologiapolitiikan rahoituksessa, ei saa venyä vaalikauden mittaiseksi. Näillä aloilla, kuten koko koulutussektorilla, konkretisoi-tuu julkisen vallan uudistuva rooli muuttuvassa yhteiskunnassa. Valtion riskinotto- ja elinkeino-poliittinen yhteistyökyky yksityisen sektorin kanssa on avainaluetta tietoyhteiskunnan kehityksessä.

Sdp:n eduskuntaryhmä odottaakin, että ensi vuotta seuraavissa budjettiesityksissään hallitus reivaa panostustensa painopistettä enemmän koulutuksen, tutkimuksen ja infrastruktuurin alueille. Hyvää vauhtia vähenevät velanhoidtome-not ja odotettavissa olevat omaisuuden myynti-tulot luovat tähän koko ajan kohentuvia mahdolisuuksia. Näin harkitusti edeten kasvatetaan myös parhaalla tavalla edellytyksiä työttömyy-den nujertamiseksi ja sosiaaliturvan sekä yhteis-ten palvelujen takaamiseksi niitä eniten tarvitse-ville.

Puhemies! Eduskuntaryhmämme ilmoitti kesäkokouksessaan pitävänsä opiskelijoiden asu-  
mistukeen suunniteltuja leikkauksia kohtuutto-  
mina, minkä vuoksi esitimme asiasta neuvottelu-  
ja muille hallitusryhmille. Mielipiteemme pitää  
edelleen sataprosenttisesti kutinsa. Etsimme uut-  
ta yhteisymmärrystä hallitusryhmien kesken yh-  
teistyössä hallituksen kanssa.

Tämä ei varmaankaan jää ainoaksi neuvotte-  
luja vaativaksi asiaksi ryhmien välillä. Palvelujen  
arvonlisäveron keventämistarpeesta on edus-  
kunta jo aiemmin ilmaissut suorasanaisen kan-  
tansa. Siinä odotamme hallituksen liikkeelleläh-  
töä. Normaalin käytännön ja sovittujen peli-  
sääntöjen mukaisesti odotan valiokuntien bud-  
jettikäsittelyn edetessä eduskunnassa erinäisiä  
muitakin asioita nousevan neuvottelupöytiin.  
Kaiken kaikkiaan budjetin voisi kuitenkin olet-  
taa saavan hyvin myötämielisen käsittelyn halli-  
tusryhmissä, ellei siitä sitten tietien tahtoen tehdä  
vaikeampaa kuin tarpeellista on. Tämän sanon  
ennen muuta kokoomusryhmän suuntaan, josta  
siihen viittaava korkean tason kommentti jo ke-  
sällä putkahti julkisuuteen.

Eduskunta kantaa perimmäisen vastuun bud-  
jetista sen jokaista yksityiskohtaa myöten. On  
siis sekä luonnollista että välttämätöntä, että hal-  
litusryhmät — hallituksen kanssa yhteistyötä  
tehdessä — käyvät keltaisen kirjan ja siihen liitty-  
vät esitykset läpi sillä mielellä, että budjetti voisi  
palvella kansalaisten tarpeita vieläkin paremmin  
kuin se nykyasussaan tekee. Se, että talous kas-  
vaa ja työllisyys paranee, on ratkaisevan tärkeä-  
tä, ja hallituksen budjettiesitys tukee tätä kehitys-  
tä. Silti jää jäljelle pienempiä, mutta silti suuria  
asioita, joissa ongelmat näyttävät kärjistyvän  
odottamattomalla vauhdilla. Vanhustenhoito ja  
lastenpsykiatria, kaksi vuosisssa mitaten toisil-  
leen vastakkaisiin elämänvaiheisiin liittyvää  
asiaa, ovat eräitä esimerkkejä sellaisista.

Puhemies! Tässä hengessä ja näissä mietteissä  
sosialidemokraatit ovat valmiit edessä olevaan  
budjettityöhön.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! On  
sanomattakin selvää, että laman jälkeinen Suomi  
on paljossa toinen kuin lamaa edeltänyt. Yksi  
tämän ajan suuria kysymyksiä on, mikä on val-  
tion, yhteiskunnan rooli, tarvitaanko valtiota  
muuhunkin kuin juoksevien asioiden hallintaan,  
missä mitassa markkinavoimat sanelevat suun-  
nan.

80-luvun lopulla valtiovalta puhalsi osaltaan  
markkinatalouden ylikierroksille. Se avasi portit

kasinotalouden puolelle. Valtiovalta oli synnyt-  
tämässä aikapommia, joka räjähti tunnetuin seu-  
rauksin.

Laman pohjalta tapahtuneen, nyt jo seitsemän  
vuotta jatkuneen kasvun perusta ei rakennu sam-  
manlaisen yli varojen elämisen ja kasinotalouden  
aikapommin päälle. Avoimessa taloudessa sama  
meno ei ole enää edes mahdollista.

Lipposen hallituksen politiikan aikapommit  
ovat toista maata. Lipposen hallitus ei ole tyyty-  
nyt seuraamaan sivusta hyvien markkinavoimien  
kielteisiä toimia. Se on hypännyt kehiin mukaan,  
ei heikomman puolelle, niin kuin valtio on perin-  
teisesti tehnyt, vaan kansakunnan kahtiajakoa,  
sosiaalista ja alueellista kahtiajakoa vahvistavien  
tekijöiden tukijaksi ja puolelle.

Kyynisin vasemmistolainen tai kehityksestä  
innostunut oikeistolainen sanoo tähän tietysti:  
So what, jos kerran talous kasvaa ja työttömyys-  
kin vähenee? Väitteeni kuitenkin on, että sekä  
Euroopan nopeimpiin kuuluvalla keskittymisel-  
lä että kansan sosiaalisella kahtiajaolla ei ole vain  
oma inhimillinen hintansa, vaan myös yhteis-  
kunnallis-taloudellinen, veronmaksajien mak-  
settavaksi tuleva hintansa.

Arvoisa puhemies! Me emme usko keskustas-  
sa, että laman jälkeisen Suomen kansalaisten ar-  
voperustassa itsekkyys, piittaamattomuus hei-  
komman ihmisen tai pienemmän yrittäjyyden  
asiasta tai usko keskittymisen onneen olisivat  
vahvistuneet niin kuin on käynyt Lipposen halli-  
tuksen politiikassa. Päinvastoin, viime viikolla  
julkistettu Stakesin uusin tutkimus kertoo, että  
kansalaisten selvä enemmistö haluaisi hallitusta  
sosiaalisempia ratkaisuja. Toiset tutkimukset sa-  
novat, että ylivoimainen enemmistö haluaisi ta-  
soittaa työllistävän pk-sektorin tietä. Puhtaan  
suomalaisen ruuan puolesta puhuu aivan valta-  
osa tutkimuksista. Neljä viidesosaa suomalaisis-  
ta haluaisi panna etusijalle puhtaan suomalaisen  
ruuan. Eva:n äskeisen tutkimuksen mukaan pe-  
räti 67 prosenttia suomalaisista olisi valmiita val-  
tion aluemäärärahojen merkittäväänkin lisäämi-  
seen muuttoliikkeen hillitsemiseksi. (Ed. Zysko-  
wicz: Sata prosenttia haluaa verojen alentamisa-  
ta!)

Jo edellä sanottu osoittaa, ed. Zyskowicz, että  
yhteisvastuu, yrittäjyys ja yhteiskunnallinen ta-  
sapaino ovat kansan keskuudessa paljon vah-  
vempia kuin hallituksen politiikassa. Poliittisten  
päättäjien ei ratkaisullaan ole myötäiltävä  
markkinavoimien kielteisiä treندهjä, vaan on  
suunnattava niiden myönteinen voima kansan  
haluamaan, kestävien arvojen suuntaan.

Lipposen hallituksen viidennessäkin budjettiesityksessä asiat ovat kuitenkin paljossa toisin. Budjetin tekijöiden on aivan turha odottaa, että me yhtyisimme huutamaan: Ihanaa, hallitus, ihanaa! Antero Mertarantaa mukaellen: budjetin valmistelu oli ripeää, mutta vaikka se tekee kipeää, hallitusta se ei haittaa.

Keskustan budjettikritiikissä on neljä kulmaa ylitse muiden:

1) Hallituksen budjettiesitys painaa kaasua muutoinkin historiamme nopeimpaan keskittymiskehitykseen. Synnyttämiensä ongelmien edessä hallitus seisoo tumput suorina.

2) Hallitus syventää budjetillaan kansalaisten sosiaalista kahtiajakoa. Edes nälkätyöryhmän ehdotukset eivät etene.

3) Hallitus unohtaa pk-sektorin ja työllistämisen etsikkoajan.

4) Hallitus siirtää sellaisetkin veroratkaisut eduskunnan ulkopuolelle, jotka eivät sinne kuulu.

Keskittämisen seurauksena keskustan suuret asunto-ongelmat kasvavat. Kunnalliset palvelut eivät pysy muuttoliikkeen mukana. Rikkaimpia se ei kirpaise, he kun saavat rahalla yksityiset palvelunsa. Samalla menettävissä maakunnissa hallitus ottaa kuntalaisten palveluista leikkaamalla kuntien tuloja ja valtionosuuksia. Se ottaa liki olemattomista kansallisista aluetuista ja alemman tiestön ja muun perusrakenteen rahoituksesta. Se rokottaa maataloutta vaarantaen riittävän kotoisen ja puhtaan ruuan tuotannon.

Sosiaalista kahtiajakoa käytännössä merkitsee se tosiseikka, että kansalaisten vaurain kymmenes kuittaa jälleen kymmenillä miljardeilla kasvavasta kansantulon kakusta ennätysrivun. Sadoillettuhansille eläkeläisille budjetti ei anna kuitenkaan mitään, ei mitään. Edes kymmenyksen indeksikorotusta ei liikene Lipposen viidennessäkään budjetissa lapsilisiin. Opiskelijoiden kukkarolla hallitus käy tällä kertaa asumistuen kohdalla. Juuri näitä väestöryhmiä hallitus samalla muistaa terveyskeskumaksujen ja kunnallisten hoito- ja palvelumaksujen korotuksella.

Budjetti ei siis sisällä ensimmäistään hallitusohjelmassa lupailtua toimenpidettä pienen ja keskisuuren yritystoiminnan työllistämiskynnyksen madaltamiseksi. Arvonlisäveroalennuksista ei ole tietoa, eikä ainakaan Niinistö sellaisia sanojensa mukaan edes halua. Välillisiä työvoimakustannuksia ei jostain käsittämättömästä syystä vielääkään olla valmiita madaltamaan. Pk-yritysvaltaisudessaan Suomi on jäänyt koko Euroopan häntäpäähän. Niinpä työttömyys ei

laske, niin kuin kasvun perusteella sen kuvittelisi ja uskoisi tekevän.

Hallitus siirtää, arvoisa puhemies, siis keskeiset veroratkaisut eduskunnan ulkopuolelle. Eduskunnan on kuitenkin meidän mielestämme voitava päättää rinnan budjetin kanssa myös kansalaisten verotuksesta. Eduskunnan on voitava arvioida, mikä osa veronkevennysvarasta on kohdennettava ruoan korkean arvonlisäveron madaltamiseen tai missä mitassa eläkeläisten ja kotityön ja lapsiperheiden verotusta voidaan keventää. Tarkan arvion ansaitsevat mielestämme myös liikenteen kohonneiden kustannusten veropoliittiset perusteet. Muun muassa näissä asioissa päätösvalta ei kuulu ensisijaisesti tupopöytään vaan tähän saliin, eduskuntaan. Keskusta hyväksyy sen, että osalla veronkevennysvarasta edistetään hyvän tuloratkaisun aikaansaamista kohdentamalla liikkuma-alaa pääasias- sa pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseen.

Arvoisa puhemies! Hallitukselle ja sitä tukeville edustajille haluan sanoa selvästi, että on turha yrittää vierittää syytä budjettiratkaisujen kipeistä kohdista muiden niskoille tai rakentaa niistä vääriä mielikuvia. Mitä tällä tarkoitan? Kun ministerit olivat saaneet budjettiesityksensä valmiiksi, riensivät eräät nopeimmat heistä kohtamien julkisuuteen ja vaativat, ettei kunnissa nyt saa leikata, ei siitä eikä tästä. Kauniita toiveita kaikki tyynni, mutta estottoman kaksinaamaisia sellaisilta ministereiltä, jotka juuri olivat käyneet miljardimitassa kuntien kukkaroilla ja ajaneet suuren osan kuntia leikkausten kierteeseen ja maksujen korotuksiin.

Haluan jo tässä lähete keskustelussa sanoa selvästi sen, että tänä syksynä tämä peli ei enää vetele. Kuntien päättäjiä ei pidä enää yhdessäkään kunnassa ottaa niskoilleen syitä kuntalaisten palveluiden leikkaamisesta ja kunta-alan työntekijöiden uupumuksesta, jos ja kun pulmien pääsyyllinen on maan hallitus. Ennen kuntien budjettien valtuustokäsittelyä tulemme jokaisessa kunnassa, jossa kuntalaisten sosiaali-, terveys- ja sivistyspalveluista on leikattava tai palvelumaksuja nostettava, tekemään selväksi sen, mikä ja kuka on leikkausten takana ja syy. Vanhat näytelmät, yritykset kaataa maan hallituksen ratkaisut kuntapäätäjien syliin, eivät enää toimi.

Alasammuttaviin kuuluu myös se hallituspiirin väite, ed. Zyskowitz, että Suomi on kehitysalueille lapioitavien elinkeinotukien luvattu maa. Niin meillä aikaisemmin kuin monissa kaltaisis-

samme maissa edelleenkin yritysten syntymistä ja toimintaedellytyksiä tuetaan heikoimmilla alueilla selvästi enemmän kuin rintamailla. Näin meillä ennen, näin muualla tällä hetkelläkin.

Tänään tässäkin asiassa suunta Suomessa on kuitenkin toinen. Valtion budjetissa kansalliset alueperusteiset elinkeinotuet, muut kuin maatalous- ja työllisyystuet, ovat yhteensä enää vain muutama sata miljoonaa markkaa. Surkuhupaisaa on, että pitkien etäisyyksien Suomessa jopa kuljetustuet on ajettu muun muassa Ruotsista täysin poiketen alas ja että hallitus esittää EU:n köyhimpien alueiden tuen joukkoon suuria keskuksia mutta heittää puoli miljoonaa asukasta, sitä vastaavan alueen maaseutu-Suomea, kaikkien tukien ulkopuolelle.

Teknologian, kehittämisen ja tutkimuksen nimikkeellä kulkevat rahat ovat sitä vastoin, ja aivan oikein, nousseet vuosikymmenessä moninkertaisiksi ja jo yli 6 miljardin markan. Näistä lähes 80 prosenttia suuntautuu neljään viiteen suurimpaan keskukseen. Suomen elinkeinopoliitikasta on tullut muutaman suurimman keskukseen tukipoliittikkaa. Alueperusteiset tuet on ajettu alas ja keskuksiin kohdentuvat tuet jyrkästi ylös. Hallitus viittaa kintaalla tasavallan presidentin Martti Ahtisaaren tässä salissa esittämille ajatuksille koko Suomen osaamisen ja teknologian kohentamisesta.

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä tukee pääpiirteissään tiukan finanssipoliittikan yleislinjaa. Korot ja valuutan kurssi ovat laskeneet alle sen, mihin ne Suomen oman talouden perusteella olisivat asettuneet. Elvytystä tulee vähintäänkin se, mitä tässä tilanteessa nyt tarvitaan. Osin tästä syystä, näistä elvyttävistä vaikutuksista ja toisaalta idän laman lyhytaikaisuudesta viime syksynä, johtuu, että kasvu tänä vuonna on korkeampi kuin viime syksynä useat tutkimuslaitokset ennustelivat ja myös me keskustaoppositiossa ennustelimme. Ei monta kymmenystä, mutta kuitenkin. Ei tosin niin korkea, kuin hallitus budjettiesityksessään vuosi sitten ennusteli. Toisaalta työttömyyslukemat, nekin ymmärrettävistä syistä, jäävät nyt heikommiksi kuin vuosi sitten hallitus budjetissaan kertoi.

Keskustan vaihtoehto eroaa radikaalisti hallituksen linjasta juuri siinä, miten kohdentaa budjetin antia alueellisesti ja sosiaalisesti ja miten se ymmärtää, tuo budjetti, yrittäjyyden asiaa. Haluamme saada hallintaan kaikille epäedullisen liiallisen keskittymisen, jonka hintaa maksavat nyt yhtä lailla keskustan asunnontarvitsijat kuin menettävien maakuntien ihmiset, eikä tähän

muutokseen tarvita, ed. Zyskowitz jälleen, valtion budjetin paisuttamista. Me vain edellytämme uuden ajan menestyksen hunajasta, osaamisen, teknologian ja kehittämisen voimavaroista, osaa myös suurimpien keskusten ulkopuolelle sekä kansallisen aluepolitiikan alasajon lopettamista.

Ed. Kalliomäki, jos modernia aluepolitiikkaa on se, että Euroopan kaikkein köyhimpien alueiden joukkoon pitää nimetä Suomesta, Suomen suurimmista kaupungeista osa, ilmoitan teille, ed. Kalliomäki, että sellaisen modernismin tukijaksi keskustasta ei ole. Jos näissä suurissa kaupungeissa, niiden osissa, on työttömyysongelmia, Euroopan sosiaalirahasto on sitä varten, että sillä rahoitetaan ja siitä tuetaan tämän tyyppisten ongelmien hoitamista, mutta kehittämättömyyden tai suuren rakenteellisen murroksen tai kaatumisen vaurioita varten ajateltu ykkös- ja kakkostavoite ovat toista maata. Sellaiseen modernismiin keskusta ei ole valmis. Mutta keskustasta on aluepolitiikassa valmis siihen modernismiin, josta Ahon hallitus antoi osaltaan näytön. Osaamiskeskukset tähän maahan perustettiin Ahon hallituksen päätöksellä. Aluepoliittista lainsäädäntöä uudistettiin niin, monien sitä vastustaessa, että osaksi lainsäädäntöä otettiin osaamiskeskukset ja sen idean mukainen alueellinen kehittäminen. Arvoisa puhemies! Tätä ideaa on vietävä pitemmälle, seutukuntiin ja kuntiin, ja näitä voimavaroja, mihin kertaalleen jo tulin, on kohdennettava nykyistä radikaalisti tasapainoisemmin maan eri osiin.

Arvoisa puhemies! Me tulemme esittämään myös ratkaisumallin, jolla kansalaisia eriarvoistavat kuntatalouden virheet korjataan. Me annamme eduskunnalle tilaisuuden puolustaa suomalaista puhdasta ruokaa ja sen tuottajia. Me huolehdimme siitä, että eduskunta voi ottaa siihen kantaa. Me emme tarjoa vanhaa vasemmistolaisuutta kaikille samalla kauhalla, mutta me edellytämme radikaalisti tasavertaisempia mahdollisuuksia tavallisille nuorille ja vanhuksille, sairaille ja eläkeläisille niin Vantaalla kuin Vessannolla.

Tulemme huolehtimaan siitä, että eduskunta pääsee äänestämään siitä, antaako se kansantulon kasvaneesta kakusta siivut eläkeläisille ja lapsiperheille ja luopuuko se opintotuen leikkauksista. Oli kiintoisaa kuulla, että ed. Kalliomäki on tähän valmis. Siihen käteen me tartumme!

Me emme lupaa veronkevennysten painopisteen suuntaamista viime vuosien tapaan painokkaimmin suurituloisiin. Emme tässä ole vähentä-

mässä valtion tuloja, niin kuin eräät muut näyttävät olevan, vaan kannatamme sellaista kulutusverojen alentamisen ja keski- ja pienituloisten tuloverotuksen kevennyksen yhdistelmää, joka ohjauttaa kättä sinne, missä sitä eniten tarvitaan ja missä sillä voidaan parhaiten edistää työllisyyden asiaa.

Arvoisa puhemies! Aitoa parlamentarismia hämärtää kohtuuttomasti se, että suuri osa hallituspuolueiden edustajista on samaan aikaan kentällä oppositiossa ja eduskunnassa hallituksen uskollisia tukijoita. Hallituksen arvostelussa me opposition edustajat emme monestikaan ole yltäneet varsinkaan monien vasemmistöedustajien kenttäsuorituksiin. (Ed. Gustafsson: Onko teillä mielipidettä Väyrysestä?)

Me emme enää voi sallia kaksilla housuilla kulkemisen politiikkaa. Keskustan eduskuntaryhmä on poikkeuksellisen yksimielinen kaikissa keskeisissä asioissa. Me emme enää voi sallia kaksilla housuilla kulkemisen politiikkaa.

Lupaamme, että jokaisen eläkeläisen ja lapsiperheen äänestyksessä unohtava joutuu asiasta tilille myös kentän edessä.

Lupaamme punnita myös vihreiden uskottavuuden, kun puolue vuodesta toiseen sanoo, että joskus tulee heidän vuoronsa, jos saldona kerran kaikista ratkaisuista on energiaverotuksen hiilenmusta uudistaminen tai desentralisaation vaihtuminen, muuttuminen sentralisaatioksi ja lapsiperheiden rokottaminen.

Kokoomusta voi sen sijaan onnitella siitä, että se on kyennyt hyvin huolehtimaan vankkumattomimpien kannattajiensa, kaikista suurituloisimman väestöosan, asiasta. Useimmilta heiltä ei ole otettu penniäkään. Kertokoon se, joka löytää yhdenkin leikkauksen, mutta heille on kylä annettu monella muotoa muun muassa verotuksen kautta. Näistä saavutuksista hurmaantuneena tuo kokoomus näyttää unohtaneen tavallisen ihmisen ja pienyritystäjyyden asian.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan on aika ottaa sille uskottu roolinsa. Budjettiin on voitava tehdä välttämättömät korjaukset. Me huolehdimme nyt siitä, että halu niiden tekemiseen mitataan myös käytännössä äänestysratkaisuin.

Ed. Kalliomäen puheenvuorossa esille tuotu valmius muuttaa keskeisiltä osilta budjetin sisältöä on hyvä ele oikean suuntaiseksi toimiksi. Me tartumme siihen rakentavalla tavalla silloin, kun ed. Kalliomäki, mainitsemanne suuntaisessa asiassa tarvitsette meidän tukeamme. Sitä tulette meiltä myös saamaan.

Ed. S. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa rouva puhemies! Ihan aluksi haluan kiittää ed. Pekkarista hänen onniteluistaan, kiittää sekä omasta että kokoomuksen yli puolen miljoonan äänestäjän puolesta häntä siitä, että kokoomuksen sanotaan hyvin onnistuneen, ja vielä näiden kokoomuksen satojentuhansien äänestäjien puolesta siitä, että heitä pidetään niin kaikkein suurituloisimpina tässä maassa, joita onkin aika paljon, ja se onkin vaurauden merkki.

Olen kuunnellut valtavan määrän ed. Pekkarisen puheenvuoroja. Jo pitemmän aikaa on tuntunut siltä, että puheita onkin vain yksi, jota jatkuvasti papukajamaisesti toistetaan. Keskustan mantra on tullut meille kaikille hyvin tutuksi, mutta todellista vaihtoehtoa hallituksen politiikalle saamme turhaan odottaa.

Uhoa kyllä on, ja sitä on näköjään jopa lisätty, mutta vaihtoehtoa ei ole eikä näköjään myöskään tule. (Ed. Aho: Tätä emme ole ennen kuulleetkaan!)

Arvoisa rouva puhemies! Suomi siirtyy luottavaisin askelin uudelle vuosituhannele. Kansainvälinen asemamme on vakaa, talous kasvaa, työllisyys paranee ja kansalaisten hyvinvointi vahvistuu. Valtion velan lyhennys kuudella miljardilla markalla ensi vuonna on hyvä merkki siitä, että kannamme vastuuta kansakuntamme tulevaisuudesta. Emme siirrä ainakaan koko velkataakkaamme lastemme maksettavaksi. Samalla hallitus on yleisen tiukkuuden ohella valinnut talousarvioesityksessään selkeitä painopisteitä: näitä ovat ennen kaikkea tulevaisuus ja turvallisuus.

Talouden hyvän kokonaistilanteen ei tule peittää alleen sitä tosiasiaa, että maassamme on isoja ongelmia ja hyvin paljon inhimillistä hätää. Suurin ongelmamme ja suurin sosiaalisen eriarvoisuuden lähde on edelleen työttömyys. Niinpä hallituksen onnistunut politiikka työttömyyden vähentämiseksi on samalla parasta lääkettä ihmisten eriarvoisuuteen ja sosiaalisen turvallisuuden puutteeseen.

Oman erityisen tärkeän ja kipeän ongelmansa muodostavat syrjäytymisuhan alla elävät nuoret. Valtion toimenpiteiden on tuettava hankkeita, joiden avulla kaikki pysyvät mahdollisimman hyvin mukana sosiaalisissa yhteisöissä ja ovat osallisina yhteiskunnan toiminnoissa. Oman elämän hallinta vaatii usein tukea.

Ministeri Maija Perho esitti kesällä toimia,

joilla nuorille tarjottaisiin mahdollisuus ja velvollisuus osallistua erilaisiin heille räätälöityihin työtehtäviin tai muihin aktiviteetteihin vastikkeena toimeentulotuen saamiselle. Vastikkeellisuudella sosiaaliturvassa pyritään syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee sosiaaliturvan vastikkeellisuuden edistämistä ja edellyttää hallitukselta etenemistä asiassa.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen neuvottelut vuoden 2000 budjetista sujuivat hyvässä hengessä. Erilaiset näkemykset soviteltiin yhteen siten, että kaikki hallituspuolueet olivat tyytyväisiä lopputulokseen.

Kovin pian budjettiriihen jälkeen alkoivat kuitenkin eri hallituspuolueissa irtiöt eräistä budjettiesityksen yksityiskohdista, itse asiassa juuri niistä yksityiskohdista, joista oli eniten budjettiriihessä neuvoteltu eli hallituspuolueiden välillä tietoisimmin sovittu.

Saman tien alkoi myös keskustelu hallituksen kestävydestä. Jaksako hallitus ja pysyykö hallitus koossa koko vaalikauden? Onko meillä tehtävää EU-puheenjohtajuuden ja tulopoliittisten neuvottelujen jälkeen?

Kokoomus lähti hallitusneuvotteluihin ja hallitukseen siitä lähtökohdasta, että yhteisestä politiikasta sovittiin hallitusohjelmassa koko seuraavaksi nelivuotiskaudeksi. Hallitusohjelmakin osoittaa mielestämme, että hallituksella on tehtävää koko vaalikaudeksi. Tästä kokoomuksen eduskuntaryhmä lähtee tänäkin päivänä. Hyvälle hallitusyhteistyölle on kuitenkin asetettava seuraavat itsestään selvät edellytykset.

Ensinnäkin hallituksessa yhdessä sovituista asioista pidetään kiinni ja toiseksi myös vaikeista ratkaisuista kannetaan yhdessä vastuuta. Hallitusohjelma siis osoittaa, että hallituksella riittää tehtävää koko vaalikaudeksi.

Yhden ylijäämäisen budjetin tekeminen, lainan lyhennyksen aloittaminen ja puheenjohtajuuskaudesta selviäminen eivät paljon putsaa hallituksen pöytää. Kokoomuksen eduskuntaryhmä painottaa hallitusohjelman toimia, joilla luodaan turvallista, kannustavaa ja sosiaalisesti eheää Suomea. Odotamme hallitukselta toimia erityisesti työllisyysasteen nostamiseksi ja rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi, palkansaajien ja eläkeläisten tuloverotuksen keventämiseksi ja kokonaisveroasteen alentamiseksi, sosiaaliturvan aktiivisten elementtien vahvistamiseksi ja kannustavuuden lisäämiseksi, yrittäjyyden edellytysten kohentamiseksi sekä koulutukseen ja tutkimukseen panostami-

seksi tietoyhteiskunnassa menestymisen turvaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Vaikka taloustilanne näyttää valoisalta, vasta nyt mitataan, kestävänpö poliittisesti myös parempia aikoja, riittääkö poliittinen suoriutuskyky menomaltin ja viisaan talouspolitiikan jatkamiseksi, vaikka ei ollakaan enää rotkon reunalla. Erityistä vastuullisuutta vaaditaan nyt työmarkkinaosapuolilta tupopöydissä. Alakohtainen ahneus koituu kaikkien palkansaajien epäonneksi.

Viime vuosien tulopoliittiset kokonaisratkaisut ovat merkinneet osaltaan työllisyyden paranemista ja palkansaajien ansioiden merkittävää paranemista. Yhteiskunnassamme vallitseekin talousasiantuntijoiden kesken harvinainen yksimielisyys siitä, että tässäkin tilanteessa nimenomaan tulopoliittinen kokonaisratkaisu turvaa parhaiten työllisyyden jatkuvan kohentumisen ja palkansaajien myönteisen ansiokehityksen.

Myös SAK:n johto on tästä asiasta täysin samaa mieltä. Puheenjohtaja Lauri Ihalainen sanoi Aamulehden mukaan viime lauantaina, että tuporatkaisu on hänen mielestään sekä työttömien että pieni- ja keskituloisten palkansaajien kannalta hajautettua sopimuskierrosta oikeudenmukaisempi ja turvallisempi. SAK:n hallituksen varapuheenjohtaja Pekka Ahmavaara taas sanoi elokuun lopulla seuraavaa: ”Tulopoliittikka ei siis ole vain solidaarista palkkapoliittikkaa, vaan se myös tuottaa sellaista taloudellista etua palkansaajille, ettei siihen ole mahdollista yltää liitto-kohtaisin ratkaisuin.”

Eikö tämä, työllisyys, palkansaajien myönteinen ansiokehitys, oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus, riitä ammattiyhdistysliikkeelle perusteluksi maltillisen tulopoliittisen kokonaisratkaisun tekemisen puolesta? Miksi jotakin muuta perustetta vielä kaivataan? Miksi sotkea tähän yhteyteen lainsäädännön alaan kuuluva kiistely työehtosopimusten yleissitovuuden laajentamisesta? Mikä järki on siinä, että ammattiyhdistysliike uhkaa luopua työllisyyttä ja työntekijöiden myönteistä ansiokehitystä edistävästä tuposta eli uhkaa itse asiassa ampua itseään jalkaan, ellei yleissitovuutta laajenneta sen vaatimalla tavalla?

Ammattiyhdistysliikkeen vaatimukset siitä, että alan edustavin sopimus olisi yleissitova, vaikka sen piirissä olisi alle puolet työntekijöistä, merkitsisi sitä, että entistä harvemmat päättäisivät entistä useamman työsuhteen ehdoista. Kaiken kaikkiaan on toivottavaa, että ammattiyhdistysjohtajat osoittavat tässä tilanteessa suurempaa vastuullisuutta ja suurempaa huolta kan-

sakunnan menestyksestä kuin löperöitä optioita itselleen hamuavat teollisuusjohtajat. Nämähän vaativat työnantajakouksissaan muilta palkansaajilta malttia ja kannattavat tupoa mutta näyttävät tekevän omalla kohdallaan parhaansa tupon edellytysten murenttamiseksi. Maltillinen tuloratkaisu vauhdittaisi myös tuloverotuksen keventämistä, joka on palkansaajille itse asiassa tärkeämpää kuin palkankorotusmarkat.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä on hyvin tyytyväinen budjettiesityksen panostuksista tulevaisuuteen ja turvallisuuteen. Talousarvioesitys ei vain lyhennä velkaa, mikä sekin on tulevaisuuteen satsaamista, vaan panostaa tuotekehitykseen, tutkimukseen ja koulutukseen.

Yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen eräänä painopisteenä on tietoteollisuusohjelman toimeenpano. Tutkimus- ja kehityspanoksen merkittävän määrällisen kasvun ohella on nyt katse suunnattava entistä vahvemmin laatuun. Määrällä on saatava laatua. Samalla on huolehdittava korkeakoulujen perusopetuksesta, sillä sen niukka resursointi voi tulevaisuudessa koitua tutkimuksen pullonkaulaksi.

Budjetti panostaa myös siihen, että kaikille lapsille taataan mahdollisuus esiopetukseen. Pitkään odotetulle ja useasti toivotulle uudistukselle on nyt tehty tilaa. Uudistus vahvistaa lähtökohtien ja mahdollisuuksien tasa-arvoa koulutuksessa ja siten koko yhteiskunnassamme.

Turvallisuuspuolella toteamme poliisimäärärahojen tuntuvat lisäresurssit, jotka tulevat todelliseen tarpeeseen. Varsinkin huumausaineisiin liittyvä rikollisuus on painunut hälyttävällä tavalla. Eduskunnan on huolehdittava siitä, että määrärahan lisäys todella näkyy poliisien määrän lisääntymisenä kaduilla ja kujilla.

Myönteinen työllisyyskehitys valtakunnallisesti hämärtää kuvaa työttömyyden alueellisista eroista, jotka ovat suuret. Yhteiskunnan erimuotoisia tukitoimia tarvitaan niin tukityöllistämisen, koulutuksen kuin myös EU:n alue- ja rakennepoliittikan kautta. Erityisesti aktiivisen työllisyyspolitiikan mitoituksessa on kuitenkin huomioitava sen työmarkkinoita vääristävä vaikutus. Työvoimakapekot uhkaavat talouden suotuisaa kehitystä jo joillakin aloilla ja alueilla. Tilanne vaatii toimenpiteitä, joilla työn vastaanottaminen parantuu, alueellinen liikkuvuus helpottuu ja työvoiman osaaminen ja koulutus kohdentuvat mahdollisimman optimaalisesti.

Tilanne asettaa uusia haasteita työvoimahalinnolle. Yksilöllinen työnhaun suunnittelu ja

ohjaus on toteutumassa. Aktiivisen työnhaun ja valmiuden työn vastaanottamiseen tulee olla myös käytännössä edellytys työttömyysturvan saannille. Esimerkiksi lain säännös niin sanotun ammattisuojaajan poistumisesta kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen on erällä paikkakunnilla, muun muassa pääkaupunkiseudulla, käytännössä lähes kuollut kirjain. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiirehtii hallituksen toimenpiteitä työssäkäyntialueiden määritelmien yhdenmukaistamiseksi.

Maan kokonaisvaltainen kehittäminen edellyttää määrätietoista, tähän ajankohtaan sopivia ja tarpeita vastaavia toimenpiteitä myös aluepolitiikassa sekä kunta- ja kaupunkipolitiikassa. Voimakas maassamuutto on mittava haaste niin hallitukselle kuin kuntataloudellekin. Ihmisillä on ja tuleekin olla Suomessa oikeus valita vapaasti asuinseutunsa. Kuitenkin muuttotappioalueilla palvelujen ylläpitäminen käy yhä vaikeammaksi ja muuttovoittoalueilla ongelmat näkyvät muun muassa kohoavina asumiskustannuksina, asuntopulana ja nopeasti kasvavana palvelujen kehittämistarpeena. Näitä vaikutuksia on pyrittävä tasapainottamaan koko maan kattavalla aluepolitiikalla.

Aluepolitiikan keskeisenä tavoitteena on maan kaikkien osien tasapainoinen alueellinen kehittäminen. Kokoomuslaisen aluepolitiikan avainsanoja ovat oikeudenmukaisuus ja kokonaisvaltaisuus. Aluepolitiikkaa ovatkin niin harvaanasutuille reuna-alueille kohdistettavat elinkeinopoliittiset toimet kuin myös panostukset pääkaupunkiseudun kulttuuri- ja liikuntahankkeisiin.

Budjettiesitys merkitsee huomattavaa korotusta kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin. Tämä kertoo siitä, että kuntakentällä talouskehitys on kovin epäyhtenäistä. Kuntien ja kaupunkien on muuttuneissa olosuhteissa kyettävä arvioimaan omia tehtäviään, yhteistyötään ja mahdollisuuksiaan. Kokoomuksen mielestä kuntien lukumäärä ei ole itseisarvo. Kuntien olemassaolon oikeutus riippuu niiden kyvystä suoriutua velvoitteistaan ja asukkaidensa palvelutuotannon järjestämisestä. Mikään kunta ei voi kestävästi rakentaa itsenäistä tulevaisuuttaan jatkuvien harkinnanvaraisten avustusten varaan.

Maa- ja metsätalouspolitiikan puolelta pidämme hyvin tärkeänä sitä, että talousarvioesitys merkitsee kansallisen metsäohjelman toteuttamisen aloittamista.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä ole-

va budjettiesitys on tämän eduskunnan ensimmäinen. Sen käsittely edellyttää hallituspuolueilta hyvää yhteistyökykyä ja kykyä vastuun kantamiseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä antaa tukensa hallituksen budjettiesitykselle. Samalla odotamme myös muilta hallituspuolueiden eduskuntaryhmiltä samaa. On luonnollista, että eduskunta paneutuu perusteellisesti hallituksen esitykseen ja että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät neuvottelevat tarvittaessa keskenään vaikeista kysymyksistä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä asettaa käytäville keskusteluille omalta osaltaan ensinnäkin sen luonnollisen ehdon, että budjetin loppusumma ei nouse. Mahdolliset lisäykset on aina rahoitettava menoleikkauksina muualta. Eduskunnan toiminnalle olisi historiallista mutta mielestämme kunniaksi, jos jopa kyettäisiin ratkaisuihin, joilla budjetin ylijäämää voitaisiin kasvattaa ja velan takaisinmaksua lisätä. Se olisi eduskunnalta kova näyttö todellisesta vastuun kantamisesta ja tulevaisuuden huomioimisesta — taitaa vaan olla liian kova.

Hallitus päätyi arvostelua herättäneisiin sosiaali- ja terveydenhuollon maksukorotuksiin, jotta kunnilla olisi paremmat mahdollisuudet tarjota ihmisille laadukkaita ja hyvin saatavissa olevia terveydenhuoltopalveluja. Emme näe mitään syytä torjua tai vesittää hallituksen näitä pyrkimyksiä, varsinkin kun esimerkiksi sairaaloiden hoitopäivämaksuja ei ole korotettu sitten vuoden 1993 edes inflaation verran. Hallitus päätti maksukorotusten lisäksi maksukatosta. Tällä estetään kohtuuttomien tilanteiden syntyminen. Uudistus merkitsee sitä, että suurella osalla runsaasti terveyspalveluita käyttävistä maksurasitus itse asiassa kevenee.

Opiskelijoiden asumiseen liittyvät uudistukset kuuluivat toisena kysymyksenä budjettiriihen keskustelluimpiin aiheisiin. Hallitus päätyi esityksessään siirtämään kaikki lapsettomat opiskelijat opiskelijoiden oman tukijärjestelmän piiriin. Samalla opiskelijoiden asumistukiprosenttia hieman korotettiin. Uudistus merkitsee, että osa opiskelijoista voittaa jonkin verran taloudellisesti. Ne opiskelijat, jotka siirtyvät yleisen asumistuen piiristä opiskelijoille tarkoitettuun tukijärjestelmään, menettävät tukeaan, mikä tekee asian luonnollisesti poliittisesti vaikeaksi.

Kokoomus kysyi jo budjettiriihessä, miksi vain opiskelijoiden asumisen tukea nipistetään. Eikö säästötaakkaa voisi ja tulisi jakaa kaikkien asumistukea saavien kesken, semminkin kun

asumistuen markat käytännössä ovat omalta osaltaan nostamassa vuokratasoa? Saman kysymyksen esitämme nytkin.

Esimerkkinä nykytilanteen epäoikeudenmukaisuudesta opiskelijoita kohtaan nostamme esiin seuraavan, sinänsä hyvin pienen yksityiskohdan. Jos opiskelija asuu vanhempiensa omistamassa asunnossa, hänen asumisen tukeansa leikataan, sillä yleisen elämäkokemuksen perusteella ei uskota vanhempien perivän omalta lapseltaan viimeisen päälle markkinavuokraa. Jos työssä käyvä nuori asuu vanhempiensa omistamassa asunnossa, hän saa kuitenkin asumistuen täysimääräisenä. Voitteko, hyvät hallitustoverit, selvittää minulle, millaiseen järjelyyn tämä nykytilanne perustuu? Onko niin, että muiden nuorten kuin opiskelijoiden omat vanhemmat ovat muka armottomampia vuokranantajia omia lapsiaan kohtaan?

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen budjettiesitys luo kansakuntamme taloudenpidolle suunnan siirryttäessä 2000-luvulle. Sen viesti terveen talouspolitiikan jatkumisesta luo maallemme vakautta ja kansalaisillemme perusteltua tulevaisuudenuskoa. Suuri haaste Suomelle on nyt se, kykenemmekö hallitsemaan jo pitkään jatkunutta kasvua ja kestääkö kansakuntamme maltti parempia aikoja. Eduskunnalla ja kansanedustajilla on nyt osaltaan näytön paikka.

Ed. O j a l a : Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi täytyy ed. Zyskoviczille todeta, että teidän olisi ehkä hyvä vierailla SAK:ssa ja tutustua työehtosopimusten yleissitovuuskysymykseen, koska se näyttää olevan ainakin nyt ongelmallinen siinä mielessä, että tietonne eivät ole aivan täydellisiä. Monissa maissa yleissitovuudesta on huolehdittu sillä tavoin, että se on lakisääteisesti hoidettu. Suomessa se on sentään hoidettu toisella tavalla. Mutta jos ed. Zyskoviczille ei kelpaa työmarkkinajärjestöjen edustama malli, niin voimmehan me hoitaa sen eduskunnassa lakisääteisenä.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto korostaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Kaikkien kansalaisten toimeentulon ja sosiaalisen turvallisuuden on oltava vähintäänkin kohtuullisella tasolla. Meille vasemmistoliitossa köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen on tärkeää. Vastuun heikoimmista on aina oltava viime kädessä yhteiskunnalla. Vastuu ei voi koskaan olla yksittäisen hyväntekeväisyyden varassa, saati että luotettaisiin yksinomaan markkinoihin. Vasta huolehtiessamme kaikkein heikoimmassa asemassa olevien toimeentulosta

voimme puhua vakain mielin tulevaisuudenuskon ylläpitämisestä ja vahvistamisesta.

Hallituksen ja eduskunnan onkin mahdollisimman pian huomioitava ja hyvin huomioitava talousarviossa niin ihmisten kuin alueidenkin tarpeet. On löydettävä sellainen tasapaino, joka turvaa hyvän elämän edellytykset niin eläkeläisille, työttömille, opiskelijoille, lapsiperheille kuin yksin asujillekin asuinpaikasta riippumatta. Samaan aikaan on pidettävä silmällä myös tulevien vuosien haasteita. Meidän on turvattava laadukaat ja riittävät hyvinvointipalvelut niin vanhukille kuin muillekin kansalaisille myös väestön ikääntyessä ja palvelujen tarpeen kasvaessa.

Kaikkien yhteinen etu on, että hyvinvointia jaetaan tulevaisuudessa tasaisemmin kansalaisten kesken. Meidän on otettava hallituksessa vakavasti Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämisselvityksen Stakesin selvityksessä ilmi tullut viesti, johon ed. Pekkarinenkin viittasi, että kansalaisten mielestä vähimmäistoimeentulon tulisi olla nykyistä parempi. Yksipuolinen kannustavuuden ajaminen ei saa kansalaisilta tukea. Sosiaaliturvan tasosta on kannettava huolta myös nyt, kun suurin osa kansalaisista voi hyvin, mutta yhä kasvava osa huonommin.

Talousarvioesitys on aina neuvottelutuloks, johon hallituspuolueiden ministerit ovat päätyneet. Olisi kuitenkin väärin väittää, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät eivät voisi neuvotella ja sopia muutoksista talousarvioon. On aivan normaalia, että kohtuuttomilta tuntuvista asioista neuvotellaan reilusti ja avoimesti eduskunnassa. Ongelmallisiksi osoittautuneista esityksistä kiinni pitäminen ei voi olla valtiovarainministerillekään päällimmäinen hyve, eikä ministerin tulisi ottaa siitä itseensä, jos eduskunta tekee muutoksia, ei valtiovarainministerin, mutta ei muidenkaan ministereiden.

Budjettiriihen jälkeisessä keskustelussa esiin nostetut korjaamishdotukset eivät ole horjuttamassa koko talousarvioehdotuksen perusteita. Vasemmistoliiton kansanedustajat ovat olleet ja ovat pettyneitä niin sosiaali- ja terveyspalvelujen maksukorotuksiin kuin opiskelijoiden asumistuen tasoonkin. Näihin kipupisteisiin eduskunnassa on voitava palata. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esitti jo kesäkokouksessaan, että haluamme neuvotella näistä asioista muiden hallituspuolueiden kanssa. Tämän neuvotteluvetoomuksen me toistamme nyt tässä.

Tässä budjetissa toteutuu vasemmistoliiton ajama maksukatto sosiaali- ja terveyspalveluille. Kyse ei ole mistään pienestä asiasta, sillä tämän

hetken arvioiden mukaan se koskettaa noin 90 000:ta kansalaista. Tämä 3 500 markkan maksukatto helpottaa siis kaikkein eniten sairastavien tilannetta. Maksukaton toteuttamiseksi aiottu korotukset saattavat kuitenkin lisätä tuntuvasti sairauskuluja. Etenkin uusi laitoshoidon perusmaksu yhdessä muiden maksujen kanssa saattaa johtaa useita palveluja tarvitsevia ihmisiä ahdinkoon. Eduskunnan onkin arvioitava näiden korotusten merkitystä perusteellisesti ja tehtävä tarvittaessa muutosesitykset. Sama koskee myös opiskelijoiden asumistuen tasoa.

Talousarvion käsittelyn yhteydessä nousee varmasti vielä muitakin kysymyksiä, joihin halutaan palata. Yksi tällainen kysymys on eittämättä alueellinen kuljetustuki. Valtiontalouden kannaltahan kyse on pienestä summasta, mutta tällä summalla ja kuljetustuella on kuitenkin suuri merkitys Pohjois- ja Itä-Suomen ihmisille.

Talousarvioesitys ei pidä sisällään ainoastaan ongelmallisia kohtia, kuten voisi edellä olevasta osuudesta päätellä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää hyvinä monia talousarvion esityksiä. Mainittakoon tässä esimerkiksi esiopetuksen eteneminen, sosiaalisen asuntotuotannon kasvu, johon palaan vielä myöhemmin, sekä jo mainitsamani maksukatto, jota olemme ajaneet jo vuosia.

Arvoisa puhemies! Asuntomarkkinoiden on ennakoitu kuumenevan lähiaikoina. Tällöin asuntojen hinnat ja vuokrat nousevat ennen pitkää muuallakin maassa eivätkä ainoastaan pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa, kuten jotkut ovat väittäneet. Arviota tukee se, että lainakanta on ollut vahvassa nousussa ja vanhojen asuntojen hinnat ovat kohonneet kasvavissa taajamissa. Kun samaan aikaan myös toimitilojen rakentaminen on vauhdikasta, on selvää, että rakentaminen kallistuu. On ilmeistä, että rakennusteollisuuden kapasiteetti alkaa olla jo täyskäytössä. Tällainen kehitys on nostamassa asuntojen hinnat ja vuokrat erittäin korkealle ja uhkaamassa vakavasti myös valtion lainoittamaa tuotantoa. Kuitenkin juuri hintavalvottu valtion lainoittama asuntotuotanto tarjoaa monille lapsiperheille ainoan mahdollisuuden kunnon asuntoon. Talousarvioesityksen valtuudet mahdollistavat 13 000 uuden arava- ja korkotukiasunnon rakentamisen ensi vuonna. Tämä helpottaa osaltaan kipeää asuntotilannetta, ja tähän voimme olla tyytyväisiä.

Talousspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi joukon asuntojen tarjontaa lisääviä toimia,

jotka yleensä vaikuttavat valitettavasti vasta viipeellä. Ehdotuksia saadaan lisää arvioitavaksi ja päätöksentekoon selvitysmiehen työn valmistuttua tämän vuoden lopulla.

Paljon vaikeampi näyttää olevan ottaa kantaa kysyntään. Lamavuosina patoutuneet asunnonvaihtopaineet purkautuvat nyt vauhdilla. Tästä syystä taajamien asuntojen kysynnässä ei ole suinkaan kyse vain muuttoliikkeestä. Asuntojen kysyntää lisää osaltaan myös alhainen korkotas. Kysyntäpuoleen voidaan kyllä vaikuttaa eri tavoin. Näistä toimista ei kuitenkaan ole toistaiseksi syntynyt yksimielisyyttä hallituksenkaan piirissä.

Sosiaalista mielenlaatua ei kuitenkaan osoita keskustan puheenjohtajan Esko Ahon julkisuudessa esittämä ajatus asumistuen leikkaamisesta eikä nyt valitettavasti ed. Zyskoviczin esittämä saman suuntainen ajatus.

Asumiseen kohdistuvista tuista juuri asumistukeen liittyy varsin tiukkaa sosiaalista tarveharkintaa. Asumistuen leikkaaminen olisi isku pienituloisten lapsiperheiden, eläkeläisten ja opiskelijoitten toimeentuloon. Onkin syytä olla varuillaan, etteivät tällaiset — aioin sanoa keskustapit, mutta nyt on kai sanottava oikeisto-opit — toteudu.

Vasemmistoliitto pitää tärkeänä, että vuokralaisten asemaa parannetaan. Viime aikojen tunnut ja ylisuuret vuokrankorotukset puhuvat tämän puolesta. Vuokrasääntelyyn palaaminen ei saa hallituksessa eikä eduskunnassa riittävää tukea, mutta ylisuuriin vuokriin voidaan puuttua säättämällä esimerkiksi rajat vuokrankorotuksille. Nyt moni vuokralainen joutuu täysin kohtuuttomaan tilanteeseen, sillä vuokrankorotuksen hyväksymättä jättäminen riittää irtisanomisperusteeksi ja todistustaakka oikeudessa on vuokralaisella. Vuokralaisten irtisanomisturvaa onkin vahvistettava, jotta tällaisia tilanteita ei synny.

Köyhyyttä ja syrjäytymistä ehkäistään parhaiten takaamalla työikäisille ja työkykyisille ihmisille työtä. (Ed. Zyskovicz: Oikein!)

Esimerkiksi Helsingin kaupunginosien välisen sosiaalisten erojen huolestuttava kasvu johtuu ennen muuta työttömyydestä. Vastaavanlaisia viestejä kantautuu ympäri maata eri kaupungeista. Sosiaalisten erojen kaventaminen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäiseminen edellyttää työllisyyden paranemista.

Työllisyyden kannalta perusedellytyksenä on julkisen vallan panostus aineelliseen perusrakenteeseen, koulutukseen ja tutkimukseen. Se ei kui-

tenkaan yksinään riitä. Työllisyyden paranemismuutos riippuu myös työmarkkinaratkaisusta.

Vasemmistoliitto tähdentää, että veronkevennyksen on tuettava työllisyyttä madaltamalla vaikeasti työllistyvien työllistymiskynnystä. Tämä edellyttää kevennysten painopisteen suuntaamista pienimpiin tuloihin. Työmarkkinaneuvottelujen yhteydessä päätettävillä veronkevennyksillä voidaan hillitä myös tuloerojen kasvua, mikä on oikeudenmukaisuuden kannalta tärkeää.

Kolmas perättäinen työllisyyttä ja kasvua tukeva tulosopimus parantaisi aidosti työllisyyttä ja samalla se pitäisi yllä riittävää talouskasvua lähivuosina. Myös matalapalkka-alojen ja naisten palkkojen kannalta kattavat tuloratkaisut ovat osoittautuneet liittokohtaisia sopimuksia paremmiksi. (Ed. Zyskovicz: Samaa mieltä!)

Me vasemmistoliitossa vetoammekin työmarkkinajärjestöihin, että kahden edellisen sopimuksen jatkoksi syntyisi uusi kattava työmarkkinaratkaisu. Se olisi kädenojennus työtä hakeville, se olisi aitoa vastuun ottamista Suomen ja suomalaisten paremmasta tulevaisuudesta. Mutta toivottavasti tahtoa löytyy poliittisen kentän laidasta laitaan myös työelämäkysymysten hoitamisessa.

Arvoisa puhemies! Yritysjohdon optiot ja erillaiset tulosidonnaiset palkkausmuodot eivät ole perusteltuja, jos johto saa hyödyn ilman omia ansioita. Sellainen on omistajan rahojen haaskaamista, ja valtionyhtiöissä se on veronmaksajan rahojen haaskaamista.

Suuren saksalaisen liikepankin Deutsche Bankin johto saa ylimääräisen palkkion, jos pankin pankkitoiminnan tulos useamman vuoden aikana täyttää ennalta asetetut tavoitteet. Kyseinen pankki on saavuttanut huipputuloksen ja jakaa omistajilleen kunnon osingot, mutta näyttää kuitenkin siltä, että johto jää palkkioita vaille, sillä pankin tulosta kaunistavat muut kuin pankkitoiminnasta saadut tuotot. Onkohan meilläkin näin?

Tähän nähden Stora Enson johdolle keksitty ”synteettinen optio” on kuin toisesta maailmasta. Asian tosin ymmärtää, kun huomaa, että synteettinen tarkoittaa keinotekoista, ja sitähän se Stora Enson kohdalla selvästi on. Siinä on kyse vain johdolle maksettavasta perusteettomasta palkanlisästä. Valtion edustaja yhtiön hallituksessa ei ole vain torkahtanut, vaan on tainnut olla umpiunessa.

Optiojärjestelmän toinen puoli on sitten oikeudenmukaisuus. Yrityksen tuloksesta pitää palkita koko henkilöstöä eikä vain johtoa.

Vasemmistoliitto on huolissaan muuttoliikkeestä ja sen vaikutuksesta alueiden tulevaisuuteen. Maan sisäinen muuttoliike on seurausta elinkeinorakenteen muuttamisesta. Esimerkiksi maatilatalous ei ole enää vuosiin ollut merkittävä työllistäjä ja perinteiset suuret teollisuuslaitokset työllistävät yhä vähemmän.

Nyt uutena työllistäjänä on elektroniikkateollisuus ja tulevina vuosina meidän on löydettävä uusia aloja, saatava syntymään uusia yrityksiä, uusia nokiaita.

Raaka-aineet tai maantieteelliset etäisyydet ovat menettäneet merkitystään tiedolle ja taidolle. Niinpä viime vuosina korkeakoulut ja ammattikorkeakoulut ovat tarjonneet maakuntakeskuksille aivan uusia menestymisen mahdollisuuksia.

Myös valtion mittava panostus tutkimukseen ja tuotekehittelyyn luo pohjaa huomisen Suomelle. Vaikka näitä rahoja ei olekaan alueellisesti sidottu, niin maakuntien yrityksillä on kaikki mahdollisuudet hyötyä tästä panostuksesta, mikäli niillä on vain osoittaa asianmukaisia hankkeita.

Alueellisessa kehityksessä maakunnan liitot ja maakuntien yrittäjät ovat avainasemassa. Rahoista ei enää päätetä Helsingissä, vaan kussakin maakunnassa on itse löydettävä oikeat kohteet, ed. Pekkarinen. Kyse on nimenomaan oikeiden kohteiden löytämisestä, ei siitä, että rahat valuvat konsulttipalkkioihin ilman näkyvää vaikutusta maakunnan elinkeinotoimintaan.

Maakunnan liittojen tehtävä on siis löytää alueellista kehitystä palveleville miljardeille sellainen käyttö, että rahalla saadaan aikaan mahdollisimman pitkäaikainen ja kumuloituva vaikutus. Maakunnan liitoilla on nyt suuri vastuu siitä, että jokaisesta kehittämismarkasta syntyy mahdollisimman suuri kerrannaisvaikutus.

Kun keskusta tässä talossa oppositiopenkistä käsin arvostelee hallitusta aluepoliittisten toimien riittämättömyydestä, niin on paikallaan kyllä huomauttaa, että keskustalla on monissa maakunnan liitoissa keskeinen asema ja samalla vastuu siitä, mitä näillä rahoilla saadaan aikaan. (Ed. Isohookana-Asunmaa: Kun ei ole rahaa!) — Rahaa on. Yli 30 miljardia kaikkiaan ohjautuu alueille.

Arvoisa puhemies! Kesän budjettiriihen merkitys on vähentynyt kahdestakin syystä. Ensinnäkin sekä edellisessä että myös nykyisessä hallitusohjelmassa on määriteltä tulevien talousarvioiden keskeisiä linjauksia. Lisäksi keväisin on hallituksen kehysneuvotteluissa määriteltä hal-

linnonaloittaiset menokatot ja samalla ratkaistu myös monia sisältökysymyksiä.

Näin heinä- ja elokuussa pidettävä budjettiriihi ei enää ole se paikka, missä hallitus kävisi linjakeskustelua, vaikka toki yksittäisiä tärkeitäkin kysymyksiä jää budjettiriiheen.

Hallituksen kehysneuvotteluja tulisikin käyttää entistä selvemmin painopisteiden asettamiseen ja toimintojen kehittämiseen. Esitin tätä ryhmäkokouksessamme elokuussa ja olen tyytyväinen siihen, että valtiovarainministeriössäkin on lämmenty ajatukselle. Kehysneuvottelujen alla tulisi käydä myös kansalaiskeskustelua arvoista ja linjauksista. Arvo- ja linjavalinnat keväen kehysriihen yhteydessä onnistuvat kuitenkin vain, jos valtiovarainministeriö itse tarkistaa omia työtapojaan ja menettelyjään. Valtiovarainministeriön on aidosti hyväksyttävä määrärahojen uudelleenkohdentaminen, eikä se saa enää käyttää tilaisuutta hyväkseen napatakseen siirtovaiheessa osan määrärahoista muihin tarkoituksiin. Valtiovarainministeriön nykyinen asenne on omiaan jähmettämään vallitsevan tilanteen ja valitsevat rakenteet.

Muutoinkin valtiovarainministeriön, arvoisa ministeri, mielestäni tulisi tyytyä rooliinsa talousarvion kokonaisuuden, budjetin loppusumman, inflaation ja muiden tekijöiden vahtijana sen sijaan, että se nyt yrittää kyllä mielestäni liikaa mestaroida kaikkia hallinnonaloja.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto haluaa olla tämän hallituksen sosiaalinen omatunto. Suomi selviytyi lamasta naapureitaan paljon paremmin. On kuitenkin muistettava, että kaikki köyhyys ja syrjäytyminen ei ole mitattavissa tilastomittareilla tai edes kaikilla tutkimuksilla.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluaisin todeta, että se, mitä ed. Kalliomäki totesi Itä-Timorin tilanteesta, on mielestäni asia, johon kaikkien tulisi täällä yhtyä. Kansainvälinen yhteisö ei voi seurata vierestä, mitä tapahtuu Itä-Timorissa. YK:n on puututtava asiaan ja Suomen EU-puheenjohtajana huolehdittava, että sinne saadaan kansainvälisiä rauhanurvajoukkoja, jotta tilanne kansanmurhan osalta voidaan estää.

Ed. W i d e r o o s : Värderade talman! Svenska riksdagsgruppen höll i vanlig ordning som marmöte före budgetmanglingen. Vi tycker nämligen att regeringsgrupperna skall försöka påverka på förhand och därefter utan nervositet invänta den behandling och det samarbete som i dag fortsätter här i riksdagen. Vi beslöt gå till reger-

ingens förhandlingar om det nya millenniets första statsbudget för att framförallt påverka större linjefrågor.

I budgetförhandlingarna skall regeringen diskutera och enas om tyngdpunkter och ramar. Under ett par dagar varken kan eller bör den peta i alla detaljer. Det är för att hinna också med det som riksdagen har hela hösten på sig. De senaste årens erfarenheter har visat att riksdagen väl klarar av att göra behövliga omprioriteringar utan att den ekonomisk-politiska linjen äventyras.

Riksdagen skall också kunna bära sitt ansvar när finansministeriet i framtiden börjar uppskatta inkomstsidan noggrannare. En viss förstälse för att försiktighetsprincipen tillämpats måste vi i alla fall ha.

Också inför årets budgetförhandlingar hade vår grupp en klar bild av vad statsekonomien tål. Därför såg vi ingen orsak till att med en hel miljard dra ner en redan Emu-anpassad budgetram på 193 miljarder mark, vilket finansministeriet föreslog. Slutresultatet blev nära vårt önskemål, 192,7 miljarder mark.

Olemme erityisen tyytyväisiä siihen, että pystymme myötävaikuttamaan kunnallistaloutta koskevan sopimuksen syntymiseen. Ratkaisua on arvosteltu rajustikin. Näkemyksemme mukaan saavutettu sopimus oli paras mahdollinen tässä vaiheessa. Kysymys on kompromissista valtion ja kuntasektorin taloudellisten etujen välillä, jos ne nyt ylipäänsä on asetettava vastakkain. Samanaikaisesti sopimus on siinä mielessä tärkeä, että se on tämän hallituksen ensimmäinen konkreettinen päätös hallitusohjelman aluepoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Tästä viimeksi mainitusta ruotsalainen eduskuntaryhmä ei tule perääntymään. Selkokielellä kysymys on siitä, että hallitus päätti tehdä jotakin estääkseen rikkaita kuntia tulemasta vielä rikkaammiksi ja köyhempiä vielä köyhemmiksi. Sitä paitsi sopimus merkitsee sitä, että kaikki ministerit ovat torjuneet myös välillisen pakottamisen kuntaliitoksiin erityisesti, kun se yhdistetään päätökseen vaikeuksissa olevien kuntien harkinnanvaraisen määrärahan korottamisesta.

Julkistalouden 90-luvun kriisin jälkeen on kaikkien ymmärrettävä, että kehityksen suunta ja vertaukset laman syvimpään tasoon ratkaisevat riippumatta siitä, mitä kuntien tulomuotoja otetaan huomioon. Siis yksinkertaisesti ilmaistuna: toki kuntasektori olisi voinut saada vielä enemmän rahaa ensi vuonna, jos valtio ei olisi

puuttunut yhteisöveron jakoperusteisiin, mutta ratkaisevaa on se, että kuntasektori saa joka tapauksessa enemmän rahaa kuin tänä vuonna.

Kuten kunnalliselta puolelta aivan oikein tähdenetään, valtionosuudet ovat toimintaperusteinen meno-osuus, jonka valtio on luvannut kustantaa. Epätäydellisestä indeksitarkistuksesta tulee tämän vuoksi tosiasiallisesti tuloleikkaus, ja silloin lähestytään sopimuksen rikkomista, mikä oli eduskuntaryhmämme ajattelun perusta, kun teimme aloitteen. Tarkistuksen on oltava sataprosenttinen, mikä merkitsee noin 700 miljoonaa markkaa. Onnistuimme tavoitteessamme, mutta sitäkin tärkeämpää on päätöksen merkitys ennakkotapauksena vaalikauden loppua ajatellen.

Näin ollen katsoimme, että valtion ja kuntatalouden etujen välisiä kompromisseja on etsittävä muualta. Sopivin muoto on yhteisöverotus juuri sillä perusteella, että se oikeastaan sopii huonoimmin peruspalveluiden rahoitusmuodoksi. Peruspalvelut eivät saa vaihdella liian paljon suhdanteiden mukaan ja vielä vähemmän kuntien välillä.

Asian välttämättömyyden todisteeksi riittää vain yksi perustelu, nimittäin valtion velka ja sen hoitaminen. On varmasti laskettavissa kumulatiivisesti kuinka suuri osa valtion vuosittain maksamista koroista liittyy lainoihin, joiden ansiosta valtionosuuksia ylipäänsä voitiin maksaa tilanteen ollessa pahimmillaan.

Bollandet med siffror får inte betyda att vi glömmer vad de står för. När det gäller kommunalekonomi är det inget mindre än den vård, omsorg och utbildning som var och en har grundlagsenlig rätt till.

Det var därför vår grupp såg en orsak att citera den bedömning som togs in i inledningen till regeringsprogrammet, nämligen "Förutsättningar för gemensam omsorg om dem som har det sämst ställt ökar". Slutsatsen var att budgetramarna möjliggör en reparerande välfärdspolitik som med säkerhet sparar offentliga medel i framtiden. Som mest brådskanse såg vi mental- och missbrukarvården samt i skolorna undervisningsgruppernas storlek, elevvården och resurserna för specialundervisningen.

Redan i regeringsförhandlingarna stod det klart att också social- och hälsovårdens avgifter måste röras om man skall få pusslet att gå ihop, liksom att en del av kyrkans andel av samfundsskatten används till att minska det gap man då beräknade att fanns i kommunalekonomi.

Även om nya beräkningar som sagt görs, finns det ingen orsak att tro att regeringsprogrammet skulle kunna frångås på dessa punkter.

Det är sant att Finland placerar sig högt vad gäller klientavgifternas andel av kostnadstäckningen. Problemet är att vi sitter mellan barken och trädet. Just för att inte äventyra den offentliga ekonomins möjligheter på lång sikt måste vi fortsätta att sänka skatterna och avkorta på statsskulden, men samtidigt hålla den offentliga tjänsteproduktionen i skick och dessutom reparera de skador som krisen ledde till. Därför måste användarnas ansvar nu utökas något.

På vänsterhåll har avgiftshöjningarna kritiserats mycket hårt för att vara osociala. Bl.a. har det sagts att det är fel att sjuka sätts att betala för andra sjuka. Förenklat kan det låta bestickande, men då glömmer man nog medvetet att vårt system ligger ljusår från t.ex. det amerikanska samt att långtifrån alla som använder tjänsterna har det dåligt ställt.

I förslaget finns två element för att undvika osociala följder. För det första är avgiftshöjningarna utspridda över åtta olika avgiftstyper. Men eftersom avgifter ändå tenderar att kumuleras, så beslöts det att det s.k. avgiftstaket, som vår grupp drev hårt i regeringsförhandlingarna, införas snabbare än vad som var tänkt och till ett belopp av 3 500 mark.

Det här taket behövs absolut. Det kommer att innebära en stor lättnad för personer som är svårt sjuka och har mycket höga kostnader. Också för familjer med sjuka barn innebär taket en förbättring i och med att barnen ingår i endera förälderns avgiftstak. Därför är det nu att hoppas att grupperna inte ger för lättvindigt efter för sedvanliga byråkratiska invändningar. I andra länder har det inte varit något problem.

Arvoisa puhemies! Erityisesti asuntopoliitikassa poliittinen ohjaus ei ole onnistunut järin hyvin Suomessa. Kaikki ymmärtävät, että juuri tässä asiassa vaalikausittainen ajattelu pitäisi tyystin unohtaa. Kuitenkin asuntopoliitiikka on ollut liian nykivää. Viime aikojen takertuminen asuntolainojen korkovähennysoikeuteen on uusi masentava todiste siitä. Myös me vastustimme siihen kajoamista, koska sillä yksin tuskin olisi ollut vaikutusta asuntojen hintoihin ja sitä paitsi se olisi ollut epäoikeudenmukainen. Ottaen huomioon vähennyksen ideologisen alkuperän on kuitenkin huvittavaa seurata, kuinka pontevasti vasemmistopuolueet puheenjohtajia lukuun ottamatta puolustavat sitä.

Politiikan on tuettava asumisen eri muotoja. Yhteiskunnan tukemaa tuotantoa tarvitaan ehdottomasti ja siihen on myös panostettu, mutta sen kilpailukyky on heikentynyt juuri sen takia, että kokonaisote on puuttunut. Tämä koskee kaavoitusta ja tonttipoliittikkaa, aravajärjestelmän ehtoja ja aivan liian kehittymätöntä asumisoikeusjärjestelmää.

Nyt hallitus on tehnyt periaatepäätöksen lähinnä tarjontapuolen toimenpiteistä. Kysynnän hillitsemiseksi esitetyt toimenpiteet eivät käyneet päinsä tässä vaiheessa, erityisesti ajatellen sitä, miten ne olisivat vaikuttaneet niihin, joilla on todellinen tarve vaihtaa suurempaan asuntoon. Erityisen tarkkaan on harkittava mahdollisuutta pakottaa rakentamiseen kiinteistöveroä korottamalla. Toimenpiteitä ei saa toteuttaa kaavamaisesti niin, että yksittäiset kansalaiset kokevat, että heidän perusoikeuksiaan poljetaan.

Aikataulullisesti päätös herättää myös tiettyjä kysymyksiä, koska ministerin itsensä nimittämän selvitysmiehen työ on vielä puolihiessä. Mikä on hänen roolinsa? Hänen esitykseensä on kai sisällytettävä useita toimenpiteitä jo nyt päätettyjen lisäksi. Suurempia kokonaisuuksia koskevat päätökset ovat toisin sanoen vielä edessä. Asuntosektorin päivänpoliittinen kierre on katkaistava. Aravavuositmaksun tai oikeastaan siinä käytetyn laskennallisen koron alentaminen, joka tällä hetkellä on markkinakorkoa korkeampi, on kuitenkin yksi nopeita ja erillisiä päätöksiä vaativa asia.

Ja lopuksi, on hyvä pitää mielessä, että asutuskeskusten asunto-ongelman juuret ovat muutto-liikkeessä. Hallitusohjelman aluepoliittisten tavoitteiden toteuttaminen on tämän vuoksi myös onnistuneen asuntopoliitiikan perusehto. Tällöin ei ole kyse siitä, että estetään ihmisiä muuttamasta, vaan sen osuuden vähentämisestä, joka katsoo olevansa pakotettu muuttamaan, ja heitä riittää.

Taloudelliset näkymät ovat edelleen hyvät. Vallitsevassa suhdannetilanteessa on ylikuumenemisvaara, mutta yleisesti ottaen tilanne on vielä hallinnassa ja inflaatio jopa hämmästyttävän matala. On kuitenkin perusteltua puhua hyvin pidättyvän linjan puolesta tuloneuvotteluissa. On muistettava, että palkansaajien ostovoima on kahtena viimeisenä sopimuskautena lisääntynyt paljon nopeammin kuin sopimuksissa arvioitiin. Kaiken kaikkiaan kysymys on noin 20 prosentista nelivuotiskautena.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että keskitetty palkkatarkaisu olisi myös jatkossa pa-

ras ratkaisu työllisyyden ja vakaan taloudellisen kehityksen kannalta. Emme kuitenkaan ole valmiita ostamaan sitä mihin hintaan hyvänsä, mitä tulee työmarkkinoiden sääntöihin. Jatkuva tai jopa lisääntyvä kankeus mitätöi nimittäin helposti keskitetyn palkkaratkaisun mukanaan tuoman työllistävän ruiskeen vaikutuksen.

Hallitusohjelmassa todetaan, että työehtojen minimisuoja taataan. Vastauksessamme hallitustunnustelijalle korostimme sitä, että työehtosopimusten yleissitovuuden periaate on säilytettävä ja pienin mahdollinen spekulatio sen ympärillä on työmarkkinoiden joustavien ratkaisujen paras kannustin. Syntyneet rajanveto-ongelmat antavat meidän mielestämme kuitenkin aiheen tiettyihin täsmennyksiin. Kumpikaan sanamuoto ei kuitenkaan tähtää yleiseen eri alojen sopimuksien yleissitovuuden edellytyksenä vaadittavaan järjestäytyneiden osuuden alentamiseen, mitä me vastustamme. Sen sijaan on voitava päästä yksimielisyyteen yksiselitteisestä arviointiperustasta yhdellä ja samalla alalla ja mahdollisimman yhteneväisiin alat ylittäviin perusteisiin. Ratkaisu tai sen puuttuminen ei kuitenkaan saa muodostaa estettä palkkaratkaisulle.

I praktiken kommer de sista budgetlagarna att ges till riksdagen först långt in på hösten, eftersom regeringen var tvungen att lämna finslipningen av sina skatteförslag öppna. Avsnittet om skatterna i regeringsprogrammet lämnar en mängd variationsmöjligheter öppna, både gällande tidtabell och betoning på direkta skatter kontra avgifter. Vi tror att det klokaste är att inte sprida skattesänkingsfältet över alltför många skatteslag, utan koncentrera det till förvärsinkomsterna.

Det som klart framgår av regeringsprogrammet är, att varje gång man under valperioden lindrar beskattningen av förvärsinkomster skall det komma alla inkomstklasser till del. Gynnandet av små- och medelinkomsttagare måste också förverkligas. Dessutom förutsätter vi att den i regeringsprogrammet utlovade fortsatta sänkningen av pensionärernas förhöjda sjukförsäkringspremie inleds redan nästa år. Uppgifterna om att Emu-buffertfonderna fylls betydligt snabbare än väntat bör påverka skattebesluten redan nästa år, vilket underlättar uppnåendet av målet på 10–11 miljarder för hela perioden.

I anslutning till budgetförslaget har regeringen fattat en rad för lantbruket viktiga beslut. Regeringens uppgift har varit att verkställa tidigare

utfästelser; målen i samband med Agendaförhandlingarna, regeringsprogrammet och avsikten att genom den utvecklingsplan som beretts fullt ut utnyttja EU:s landsbygdsförordning.

I ett längre perspektiv är planer alltid en sak och deras förverkligande en annan. EU-beroende sektorer har ett extra osäkerhetsmoment, eftersom EU:s slutliga andel av finansieringen ofta klarnar i ett s.a.s. för sent skede. Allt detta var dock välbekanta fakta när regeringsprogrammet skrevs, liksom det nationella ekonomiska spelrummet.

Därför måste de formuleringar som i programmet getts otvetydig form vara avsedda att gälla under alla omständigheter. Mot den bakgrunden finns för stora frågetecken angående vissa av besluten.

Närmast avses nu följande frågor. Regeringen kände sig tvingad att överföra 67 miljoner mark från det nationella stödet till finansieringen av skogsprogrammet. I regeringsprogrammet ingår såväl utfästelsen att det nationella stödet skall bibehållas på 1999 års nivå, som att skogsprogrammet skall förverkligas, men de är inte kopplade till varandra.

I regeringsprogrammet sägs att de nuvarande förmånerna gällande avbytarverksamheten skall tryggas. Budgetförslaget innehåller ett ingrepp i systemet, visserligen litet, men dock. Enligt regeringsprogrammet skall generationsväxlingar befrämjas och systemet med avträdelsestöd bibehållas, men regeringens beslut om utvecklingsprogrammet går i en annan riktning. Detta är mycket svårt att förstå, eftersom generationsväxlingarna är lantbrukets största problem. På Sfp-ministerns försorg såg man dock till att frågan ännu tas till prövning, liksom att en ändring av ärvdabalken drivs igenom.

Spänningar uppstår också mellan programmet och lantbrukets miljöstöd skall fås att beröra så många gårdar som möjligt och det faktum att regeringen kände sig nödgad att skära just i miljöstödet för att nå ett annat viktigt mål, utsträckandet av Lfa-stödet till hela landet.

Regeringsprogrammets förverkligande har så stort egenvärde, att det ligger i regeringens intresse att riksdagen under hösten inom budgetramarna gör allt den kan för att avlägsna dubierna också till den del de gäller lantbruket.

Arvoisa puhemies! ”Budjetti revitään auki eduskunnassa”, otsikoi eräs iltapäivälehti jokin viikko sitten. Tässä on kyse ylidramatisoinnista kahdella tavalla. Eduskunta käyttää budjettival-

taa. Tavallista on sitä paitsi, että eduskunta muuttaa hallituksen esityksiä.

Tarkistuksia tehdään myös tänä syksynä. Tuloratkaisu, millainen siitä tuleekaan, johtaa pakostakin veropäästösten ja kunnallistalouden hienosäätämiseen. Jo budjettiriihessä tuli selväksi, että opiskelijoiden asumistuesta tullaan käymään neuvotteluita, koska sitä kohtaan esitettiin kritiikkiä kaikkien hallitusryhmien taholta. Kaikki olivat kuitenkin esityksen takana ja muiden esitysten takana, ja tämän vuoksi ihmiset oivaltavat kyllä, mistä on kysymys, kun kiirehdistään haukkumaan sitä, mikä itse on juuri hyväksytty odottamatta syksyn neuvotteluja.

Pelissäännöt ovat tavalliseen tapaan voimassa — yhteisesti esitetystä poiketaan vain yksimielisesti. Uhkaa ja hampaiden kiristelyä ei tarvita — ainakaan vielä.

Mainitun lisäksi eduskuntaryhmämme tulee kiinnittämään erityistä huomiota liikennekysymyksiin. Lisävaroja on löydettävä julkiselle liikenteelle ja aloitetut tiehankkeet, esimerkiksi Hanko — Skogby, on vietävä loppuun ilman viivytyksiä. Yksittäisten teiden kunto-ongelmat eivät liioin ole poissa päiväjärjestyksestä. Valiokuntakäsittelyssä ei myöskään voida lakaista maton alle ohjelmaa, joka turvaa kansallisen merenkulun ja kauppalaivaston kilpailukyvyn.

Hallitusohjelman lupaus tuesta paikallisille ympäristötoimintaohjelmille on tärkeä osa Itämeren pelastamiseen tähtäävää työtä, mutta ei konkretisoidu vielä hallituksen budjettiesityksessä. Myös tässä me haluamme selkeän kirjauksen siitä, miten ja milloin tämä toteutetaan.

Hallitus esittää nyt pakolaiskiintiöksi 700, siis luvun, jonka eduskuntaryhmämme esitti vuosi sitten, kun valtiovarainministeriö ensin ehdotti 600 ja sitten suostui 650:een. Yhtä tärkeää kuin on keskustella tasosta, joka siis vielä alittaa hallituksen ohjelmassa mainitun, on keskustella pakolaispolitiikkamme sisällöstä. Paljon on vielä tehtävää erityisesti sen suhteen, miten pakolaiset sopeutuvat yhteiskuntaamme. Sen sijaan ryhmämme ei tule suostumaan sellaisiin ulkomalaislain muutoksiin, jotka heikentävät pakolaisten oikeusturvaa.

Ruotsalaista eduskuntaryhmää ilahduttaa se, että puolustusbudjetti noudattaa puolustuspoliittisen selvityksen suuntaviivoja. Ryhmä panee merkille, että reserviharjoitusten määrä ja laajuus ovat nyt uskottavalla tasolla.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä odottaa asiallista ja perusteellista vuoden 2000 talousarvion käsittelyä.

Svenska riksdagsgruppen ser fram emot en saklig och ingående behandling av budgeten för år 2000.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Tulevien veroratkaisujen keskeinen tavoite on vihreiden eduskuntaryhmän mielestä työllisyyden parantaminen. Hallituksen yksityiskohtaiset verolinjaukset odottavat tulopoliittisia neuvotteluita. Vihreä eduskuntaryhmä painottaa kuitenkin, että tulopoliittisesta ratkaisusta riippumatta on kiinnitettävä huomiota palveluvaltaisten yritysten ja pienyritysten työllistämismahdollisuuksiin. Eduskunta ja sen valiokunnat ovat useaan otteeseen tukeneet palvelualojen alv-alennusta koskevaa kokeilua, joka on tekeillä EU:ssa. Vihreä eduskuntaryhmä pitää tärkeänä kokeilun aloittamista. Vaihtoehtoisena mallina pienyritysten työllistämisedellytysten parantamiseksi pidämme Suomen Yrittäjien ehdotusta alv-perusvähennyksestä, joka poistuu asteittain, jos yrityksen muut vähennykset kasvavat.

Vihreiden mielestä hallituksen on paneuduttava huolella pienyritysten työllistämismahdollisuuksiin jo ennen tuponeuvotteluita, koska niistä ei löydy osapuolta näitä kysymyksiä pohtimaan. Pienyritysten toimintaedellytysten parantaminen on myös avaus uudessa aluepolitiikassa, jolla parannetaan syrjäseutujen työllisyyttä.

Ympäristöveroja koskeva selvitystyö tuottaa tulosta jo ennen tuponeuvotteluita. Vihreiden mielestä on välttämätöntä rahoittaa työn verotuksen kevennyksiä juuri ympäristöveroilla. Vuoden 2000 verotuksen osalta tämä on mahdollista vain rajallisesti, mutta vuoden 2001 osalta ympäristöverotuksen selvä korottaminen on mahdollista niin pitkälle kuin hallituksessa riittää siihen poliittista tahtoa. Vihreän verouudistuksen edistäminen on edistysaskel sekä työllisyyden että ympäristön tilan kannalta. (Ed. Pekkarinen: Onko se tähän asti edistynyt vai mennyt taaksepäin?) — Lähinnä edistynyt.

Kunnallisverotusta koskevat verohelpotukset heijastuvat vääjäämättä myös kuntien mahdollisuuksiin järjestää palveluita, jollei verotuoton menetyksiä korvata kunnille. Vihreä eduskuntaryhmä painottaa, ettei verohelpotuksia saa maksattaa kuntien kustannuksella, vaan valtion on etsittävä kunnille menetykset tasapuolisesti korvaava malli.

Vuosituhanneen vaihteen budjetti merkitsee käännettä valtiontaloudessa. 1990-luvun laman aiheuttamaa valtionvelkaa ryhdytään maksamaan takaisin maltillisella aikataululla. Vihreät

pitävät tätä käännettä hyvänä. Valtionvelan takaisinmaksu on puskuri. Sillä vähennetään Suomen valtion riippuvuutta kansainvälisistä luotonantajista ja maailmantalouden heilahteluista. Velan takaisinmaksu parantaa osaltaan valtion luottokelpoisuusluokitusta, mikä tekee velanhoidon aiempaa edullisemmaksi. Maailmantalouden näkymät ovat suotuisimmat kuin vuosi sitten, mutta niissä on silti merkittävää epävarmuutta.

Det som man brukar kalla instabilitet i världsekonomin låter abstrakt, men oftast är det fråga om en kris som inverkar negativt på människornas livsvillkor. Det som händer just nu i Östtimor är en del av den aktuella instabiliteten i världsekonomin, men mer än så är det fråga om en våldsam kris som borde stoppas så snabbt som möjligt. Gröna riksdagsgruppen anser att den finländska regeringen måste vara aktiv och driva på underhandlingarna om FN-truppernas närvaro i Östtimor. I egenskap av ordförande för EU måste speciellt Finland ta ansvar för vad som händer i Östtimor efter folkomröstningen. Omvärlden glömde Östtimor för 24 år sedan. Det får inte hända igen.

Kuten jo totesinkin, maailmantalouden epävakaisuus kuulostaa arjelle vieraalta asialta. Sen taustalla on kuitenkin kriisejä, jotka järkyttävät ihmisten elämää. Itä-Timorin väkivaltaisuuDET ovat myös osa maailmantalouden epävakautta. Kriisi pitää pysäyttää niin pian kuin mahdollista. Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että Suomen hallituksen on toimittava aktiivisesti, jotta YK-joukkojen läsnäolo Itä-Timorilla saadaan varmistetuksi pikaisesti. EU-puheenjohtajuus velvoittaa erityisesti Suomea kantamaan osaltaan vastuuta Itä-Timorin kansanäänestyksen jälkeisistä tapahtumista. Vuonna 1975 maailma unohiti Itä-Timorin. Se ei enää saa toistua.

Kriisienhallinnan keskeinen osa vihreiden mielestä on niiden ennaltaehkäiseminen ja jälkihoito. Kosovon kriisin jälkihoito nielee merkittävän osan kehitysyhteistyövaroista. Suomen on välttämätöntä olla mukana jälleenrakentamisessa. Tämä on selvää. Vihreiden tavoitteena budjettiriihessä oli kuitenkin taata, ettei Kosovon jälleenrakentamista maksateta köyhimmillä kehityksimailla. Ministeri Hassin onnistui neuvotella kehitysyhteistyömäärärahoihin lisäys, joka parantaa köyhimpien maiden asemaa. Tähän tulokseen olemme tyytyväisiä. Pidämme tarpeellisenä kehitysyhteistyömäärärahojen markka-

määräisen kasvattamisen lisäksi myös niiden bkt-osuuden kasvattamista.

Arvoisa puhemies! Budjettiesitykseen ei sisälly monia suuria menoleikkauksia, mutta ne muutamkin ovat herättäneet sitä suuremman mielenkiinnon.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää valitettavana hallituksen linjausta opiskelijoiden asumistuen leikkaamisesta. Opiskelijoiden asumistukea olisi voitu kehittää työryhmän esityksen pohjalta niin, että lopputulos olisi ollut kustannuksiltaan neutraali. Budjettiriihessä hyväksytty malli sisältää työryhmän esittämät leikkaukset opiskelijoiden asumistukeen, muttei esitettyjä kompensatioita. Lopputulos ei kannusta mitään ryhmää yhteistyöhön sosiaaliturvan selkeyttämiseksi tai oikeudenmukaistamiseksi. Tällä voi olla kauaskantoiset seuraukset tulevaisuuteen. Esimerkiksi vammaisjärjestöt voivat pelästyä, toteutetaanko hallitusohjelman maininta vammaistyöryhmä 96:sta vain leikkausten eikä parannusten osalta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumaksujen korotus on kaikkea muuta kuin ongelmaton. Koska on esitetty vakavia epäilyjä nimenomaan terveydenhuollon maksukorotusten seurauksista ja siitä, ettei maksukattokaan riitä estämään paljon terveyspalveluita tarvitsevien ihmisten aseman heikkenemistä, on uudistuksen seuranta ehdottoman välttämätöntä. Maksuporras on muokattava sellaiseksi, että se kohdistuu mahdollisimman vähän niihin ihmisiin, jotka ovat pitkäaikaisesti palveluiden tarpeessa. Uusi maksuporras ei myöskään saa hidastaa avoimuuden kehittämistä.

Vihreät ovat kritisoineet maatalouden ympäristötukien, erityisesti viherkesannointituen ja luomutuen, leikkausta, joka todennäköisesti johtaa maatalouden hajapäästöjen kasvuun. Mikäli näin käy, vihreiden mielestä hallituksen on oltava valmis vaihtoehtoisin keinoin kuormituksen vähentämiseksi esimerkiksi ympäristölupa-järjestelmää tiukentamalla.

Asuntopoliittinen selvitystyö on vielä kesken. Hallituksen viikko sitten hyväksymä asuntopoliittinen ohjelma merkitsee mielestämme vasta alkua asuntopulan ratkaisemisessa. Hallituksella on oltava valmius asuntopoliittisen paketin tuomiseen nopeasti eduskuntaan niin, että ehdotuksia päästään toteuttamaan jo ensi vuoden alkupuoliskolla. On välttämätöntä rakentaa asuntoja kasvukeskuksiin ja tarkastella uudelleen myös alue- ja liikennepoliittikkaa. Vain raideliikennettä vahvistamalla pääkaupunkiseutu ja aluekeskukset pystyvät kasvamaan ekologisesti kestävällä

tavalla. Joukkoliikennemäärärahojen leikkauksen pienentäminen budjettiriihessä helpottaa myös alueellisten liikenneongelmien ratkaisemista.

Suomen kansantalous on uudessa tilanteessa. Kasvukeskuksissa voidaan puhua ylikuumenemisesta, joka ei kuitenkaan heijastu syrjäseuduille. On selvää, että nykyisessä tilanteessa tarvitaan uutta aluepolitiikkaa. Se ei voi rakentua aiemmanlaisen tukipolitiikan varaan vaan elinkeinorakenteen kehittämiseen muulla tavoin, niin että pienyrityksille syntyy toimintamahdollisuuksia, etättyötä kehitetään ja kasvukeskusten ulkopuolelle kehittyä monialayrityksiä.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan ei pidä löysätä budjettia millään huomattavilla summilla. On kuitenkin selvää, että eduskunnan ja sen valtiovarainvaliokunnan tehtävänä on käydä budjettiesitys läpi huolella. Vihreä eduskuntaryhmä tukee hallituksen budjettilinjaa, mutta katsoo, että eduskunnan pitää parlamentaarisessa hengessä neuvotella budjetin ongelmakohdista.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Ennen kuin siirryn tarkastelemaan ensi vuoden budjettiesitystä, jonka vaikutus on paitsi valtion myös yksittäisen kansalaisen kannalta huomattava, haluan hieman käsitellä erästä vielä suurempaa asiaa eli demokratiaa ja demokratian tilaa.

Miksi politiikka ei kiinnosta kansalaisia? Miksi poliitikkojen uskottavuus on niin heikko? Miksi äänestysvilkkaus laskee? Nämä ovat kysymyksiä, joihin ei pidä suhtautua välinpitämättömästi. Kun politiikassa käsitellään asioita, jotka merkittäväällä tavalla vaikuttavat kansalaisten jokapäiväiseen elämään, pitäisi kaiken järjen mukaan myös yhteisistä asioista päättämisen kiinnostaa kansalaisia suuresti. Miksi uskottavuus politiikoihin on niin heikko, vaikka kansalaiset ovat saaneet valita omasta mielestään parhaat edustajat päättämään asioista?

Oikeiden vastausten löytäminen ei ole vaikeaa. Vaikeaa sen sijaan on niiden myöntäminen. Uskottavuus ja kiinnostus politiikkaan kulkevat käsi kädessä. Tärkeämpi niistä on uskottavuus. Jo pieni lapsi menettää luottamuksen vanhempaan, jos hän tulee petetyksi. Aikuisen reaktio vastaavanlaisissa tilanteissa on täsmälleen sama. Kansa muodostuu ihmisistä, joita ei jatkuvasti voi pettää.

Vaalitilaisuuksista muistan, miten esimerkiksi mies Lahden torilla ja nainen Oulun Rotuaarilla tivasivat minulta, aionko minä sitten varmasti

vaalien jälkeen toimia, niin kuin olin heille puhunut. Näillä kahdella henkilöllä oli huonoja kokemuksia poliitikkojen lupauksista. Kun kristillisen liiton eduskuntaryhmä vaalien jälkeen vastasi hallituksenmuodostaja Lipposen tekemiin kysymyksiin, olivat omat vaaliohjelmamme ja myös vaalitilaisuuksissa tapaamamme kansalaiset mielessäme. Olisimme pahasti pettäneet heitä, mikäli vastauksemme olisivat poikenneet vaaliohjelmistamme. Eräässä suuressa vaalitilaisuudessa Vaasassa eräs hallituspuolueen ehdokas moitti kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksista anteeksiantamattomana tekona.

Hallituspuolueiden edustajat ja ehdokkaat moittivat edellisellä kaudella tehtyjä päätöksiä, joiden seurauksena oli tuloerojen kasvu. Luulen, että noiden lausuntojen takana oli vilpittön halu saada muutoksia aikaan, ja kuulijakunta vastasi siten, että antoi tukensa näille ehdokaille. Yhtä vilpittön halu toimia vaalilupausten mukaisesti on niillä edustajilla, jotka budjettiriihin jälkeen ovat kritisoineet budjettiesitystä siitä, että se huonontaa monen jo heikossa asemassa olevan kansalaisen asemaa. Miksi näitä edustajia moititaan, heidän haluavat toimia vaaliohjelmansa mukaisesti? He ovat myös ottaneet kansalaisilta tulleet palautteet todesta. Heillä on omatunto jäljellä, eikä heitä siitä pitäisi syyttää. Surkeassa asemassa ovat todella ne, jotka ovat hiljaa taikka puolustavat esityksiä, joita he muutama kuukausi sitten pitivät vääränä politiikkana.

Tiedän hyvin, että menestyminen politiikassa merkitsee kompromissien tekemistä. Poliitikassa riittävän vahva taho voi lyhyen ajan harjoittaa sanelua, mutta enemmän tai myöhemmin tämä linja tulee tiensä päähän. Jääräpäinen kiinnipitäminen siitä ainoasta oikeasta vaihtoehdosta on yhtä tuloksetonta. Kaiken tämän myös tavallinen äänestäjä ymmärtää, mutta väitettä, että valittu linja olisi ainoa mahdollinen, hän ei ymmärrä, puhumattakaan siitä, että puheet ja teot menevät muutamassa kuukaudessa täysin ristiin.

Vastaako nyt valittu budjettitie kansan tahoja? Onko se sopusoinnussa kansan käsityksen kanssa siitä, mikä on oikein? On muistettava, että vaihtoehtoja on olemassa, ja niitä esiteltiin vaaleissa.

Arvoisa puhemies! Totesin puheeni alussa, että haluan hieman tarkastella demokratian tilaa tämän päivän Suomessa. Linaan norjalaista Eiliv Skardia kirjasta Demokratietis vej, Demokratian tie: "Demokratiasta luopuminen alkaa silloin, kun ihmiset valitsevat johtajakseen moraa-

listen periaatteiden sijaan itsekkään materialismia.”

Skardin varoitus on ajankohtainen. Valitettavasti joudun toteamaan, että tähän suuntaan ollaan Suomessa menossa. Solidaarisuutta heikkoa kohtaa löytyi massatyöttömyyden aikana 90-luvulla. Tänäpäin solidaarisuutta ei tunnu löytyvän.

Kasvavasta kansantulosta jokainen kynnelle kykenevä taho yrittää ulosmitata mahdollisimman suuren osan, ja väistämätön lopputulos on se, että heikoimmat jäävät kokonaan ilman ja joutuvat jopa pahimmassa tapauksessa luovuttamaan omista pienistä eduistaan osan pois. Tyytyväisiä me tietenkin olemme siihen, että tilanne yhteiskunnassa on parantunut, mutta meidän tulee myös muistaa, että yhteiskunnasta syrjäytynyt asema on yhtä kolkko riippumatta siitä, kuinka paljon hänellä on kohtalovereita.

Solidaarisuutta pitäisi tänäpäin löytyä enemmän, koska yhteiskunnan mahdollisuudet auttaa ovat tänäpäin paljon paremmat. Itsekäs materialismi korjaa liian paljon ihmisiä ja luo kovan yhteiskunnan, joka ei pitkään päälle ole kestävä. Maksimaalisen voiton, tehokkuuden ja hyödyn ajattelu on lyhytjänteistä ja ihmisarvoa loukkaavaa. Vaihtoehto tällaiselle ajattelulle on todella olemassa. Vaihtoehto löytyy kristillisdemokratiasta, jossa ihmisarvo menee aina markkina-arvojen edelle. Niin sen tulisi mennä kaikissa muissakin poliittisissa liikkeissä.

Rouva puhemies! Siirryn tarkastelemaan budjettiesityksen valmisteluvaiheita. Ensi vuoden budjettiesitys valmistui ennätyksellisen nopeasti. Onko tämä viesti siitä, että hallituspuolueet ovat aatteellisesti hyvin lähellä toisiaan — siis siitä, että äärioikeisto ja äärivasemmisto ovat löytäneet toisensa? (Välihuuto: Tuskinpa!) — Mistähän se sitten johtuu? Mutta palaan siihen ja yritän selvittää.

Aatteiden pohjalta puolueet yleensä määräävät asioiden tärkeysjärjestyksen, ja mikäli kansalaisten kannalta niin tärkeä asiakirja kuin talousarvio saadaan syntymään ilman suurempaa kädenvääntöä, voidaan kai perustellusti sanoa, että ideologisesti hallituspuolueet ovat samanlaisia. Vai onko tapahtunut niin, että pienemmät eri ideologiaa edustavat puolueet eivät lähde taistelemaan suurempaa vastaan?

Nopea käsittely voi johtua myös siitä, että budjettiesitys noudattaa niin tarkasti hallitusohjelmaa, ettei sen laatiminen sen takia paljon aikaa vienyt. Todennäköisesti yksi näistä kolmesta vaihtoehdosta pitää paikkansa. Mielenkiintoista

on ollut kuitenkin todeta, miten hallituspuolueet antavat ymmärtää, että valittu budjettilinja on ainoa oikea vaihtoehto huolimatta siitä, että ne ennen käsittelyä esittivät toisistaan eroavia budjettilinjauksia.

Tämän hallituksen ensimmäistä budjettiesitystä on kohtuullista tarkastella myös hallituspuolueiden vaalipuheita ja vaaliohjelmia vasten. Eduskuntavaalikampanjan päähenkilöt olivat eläkeläiset, työttömät, lapsiperheet, maanviljelijät sekä syystä tai toisesta yhteiskunnan varjo-  
puolelle joutuneet henkilöt.

Ärade fru talman! Budgetförslaget för nästa år förbättrar inte ställningen för de samhällsgrupper, som regeringspartierna i valrörelsen varmt talade för. Pensionärerna med de allra lägsta inkomsterna blir egentligen inte alls delaktiga av skattelättnaderna och någon nivåförhöjning av pensionens storlek förverkligas inte. De arbetslösas antal är trots en stark ekonomisk uppgång fortfarande mycket stort. Enligt vissa beräkningar skulle de arbetslösa utan Nokias tillväxt uppgå till cirka 400 000 personer.

Jordbrukarna utgör en yrkesgrupp som åter en gång i strid med regeringsprogrammet och givna löften får finna sig i att få se sina utkomst-möjligheter försämrade. Nämnda grupper frågar med rätta varför regeringen har glömt sina vallöften.

Rouva puhemies! Vaalipuheet antoivat pientä tulevaisuudenuskoa ryhmille työttömät, lapsiperheet, maanviljelijät ja syrjäytetyt. Hallituspuolueet saivat ilmeisesti huomattavan osan näiden kansalaisryhmien antamista äänistä. Miten sitten budjettiesitys muuttaa näiden kansalaisten elämää? Paraneeko esimerkiksi eläkeläisten asema?

Eläkeläinen ei tule juuri lainkaan osalliseksi talouskasvusta. Jälleen ensi vuonna hän menettää osan kansaneläkkeen pohjaosasta. Mitään tasokorotusta eläkkeisiin ei tule, ja viime kaudella muutetun indeksijärjestelmän takia hänen eläkkeensä ei kehity muiden tulonsaajien tulokorotusta vastaavalla tavalla. Lisäksi budjettiesitys lisää sairastaville eläkeläisille menoja, kun terveyspalvelujen maksuja korotetaan.

Pienituloinen eläkeläinen ei myöskään tule hyötymään tuloveroalennuksista, mikäli alennus annetaan korotetun ansiotulovähennyksen muodossa. Tähän saakka verovapaista talletuksista eläkeläinen maksaa ensi vuonna veroa. Liioittelematta kymmenettuhannet huonossa asemassa

olevat eläkeläiset joutuvat yhä tiukemmalle aikana, jolloin kansantulo kasvaa. Miksi hallitus jättää eläkeläiset ulkopuolelle?

Valtioneuvoston 26.7. antamasta budjettitiedotteesta käy ilmi, miten hallitus suhtautuu työttömiin. Työttömyyden torjunnan sijasta keskitytään puhumaan työllisyysasteen nostamisesta. Tämä on mielestämme linjakysymys. Työttömyyden torjunta ja sen alentaminen ovat eri asia kuin työllisyysasteen nostaminen. Päähuomio kiinnitetään aivan eri asioihin. Toinen perinteinen pohjoismainen linja keskittyy työttömyyden problematiikkaan, toinen, nyt valittu linja, valtion tuloihin ja menoihin. Työllisyysasteen korottamisen välttämättömyyttä perustellaankin sillä, että vain sen kautta saadaan valtiolle tuloja, jotta julkisia palveluja voidaan säilyttää. Korkeampi työllisyysaste on tiedotteen mukaan myös ainoa keino alentaa tuloveroja.

Rouva puhemies! Tämä väite on hyvin paljastava. Ensinnäkin tuloveroja voidaan tietenkin alentaa monen muun toimenpiteen kautta. Verorakennetta muuttamalla voidaan tuloveroa alentaa korottamalla muita veroja. Toiseksi hallitus pitää tulojen lisäystä tärkeämpänä kuin työttömyyden alentamista, ja tämä siksi, että voitaisiin alentaa tuloveroja. Työttömyyden alentamisesta seuraisi valtiolle kuitenkin vähemmän menoja ja ennen kaikkea vähemmän syrjäytymistä kansalaisten keskuudessa. En vähättele työllisyysasteen nostamisen merkitystä, mutta tärkeämpänä pidän työttömyyden alentamista. Valittu tie on budjettitekninen tie, mutta haluamme inhimillisen tien, joka on myös taloudellisesti kestävämpi tie.

Tuntuu siltä kuin hallitus olisi unohtanut, että työttömyyskortistossa on edelleen noin 350 000 kansalaista ja kaikkein tuoreimman, tosin vuoden 97, verotilaston mukaan työttömyyskorvausta nosti pidemmältä taikka lyhyemmältä ajalta 788 570 henkilöä. Verotoimiston virkailija ei oikein tahtonut edes itse uskoa näitä lukuja; onko todella niin, että Suomessa 788 570 henkilöä vuonna 97 nosti työttömyysavustusta? (Välihuuto: On tiedetty, että se on tuota luokkaa!) — Te tiesitte ja te olette hallituksessa ettekä te ole tehneet yhtään mitään sille. Hyvänen aika! Tiesitte, mutta ette ole tehneet mitään.

Rouva puhemies! Työttömillä on eläkeläisten tavoin aihetta kysyä hallituspuolueilta ja ennen kaikkea näitten kommenttien jälkeen, miksi hallitus on kääntänyt heille selkänsä.

Budjettiesitys ei myöskään esitä mitään uutta vaikeuksissa oleville lapsiperheille. Palkkatason

noususta ja tuloveron alentumisesta hyötyvät luonnollisesti työssä käyvät perheelliset, mikä on sinänsä hyvä asia. Toimeentuloerot perheiden välillä ovat kuitenkin kasvaneet. Ongelmat kasaantuvat joillekin ryhmille, siirtyvät yli sukupolvien ja pahenevat sitä mukaa.

Kasvukeskuksissa löytyy kaupunginomia, joissa työttömyysprosentti ylittää 20 prosentin rajan. Tarvitaan muitakin toimenpiteitä kuin tuloveroalennuksia.

Herra puhemies! Mainitsin edellä myös maanviljelijät ryhmänä, josta vaalien alla aika paljon puhuttiin. Viljelijät elävät vaikeaa muutosvaihetta, johon valtion jokavuotinen budjetti luo oman aivan erityisen jännityksensä erityisesti, koska niin monet lupaukset on syöty aiemmin. Viljelijöiden etujärjestöt ovat osoittaneet, miten maatalous taas kerran joutuu maksajien puolelle.

Hallituksen edustajat näyttävät taas pääministerin johdolla olevan täysin eri mieltä maatalouden asemasta. Kun maanviljelijät tuntevat epävarmuutta, rohkaisee pääministeri heitä toteamalla — lainaus eräästä lehdestä — miten Agenda 2000 ja siihen liittyvät erityisratkaisut antavat hyvät puitteet elävän maaseudun ja kilpailukykyisen elintarviketeollisuuden kehittämiseksi.

Puheet siitä, että peruselinkeinonharjoittajien ongelmat ratkeavat itsestään taikka Agenda 2000:n kautta, ovat harhaluuloja. Suomen maaseudulla, maataloudella ja elintarviketeollisuudella on mahdollisuuksia kehittyä, mutta se ei tapahdu vaikeuttamalla toimintaedellytyksiä, mihin ensi vuoden budjettiesitys kieltämättä johtaa. Luulisi, että elintarvikeskandaalit Hollannissa, Belgiassa ja Englannissa saisivat päättäjät Suomessa ojentamaan kätensä puhtaan kotimaisen ravinnon tuottajalle, suomalaiselle maataloudelle.

Arvoisa puhemies! Puheeni budjettiesityksen valinnoista on tähän saakka pitänyt sisällään paljon kritiikkiä. Kritiikki olisi turhaa haukkumista, mikäli ei olisi esittää vaihtoehtoja budjettiesitykselle. On ihmeteltävä, että ministerit tyytyvät vain verbaalisella tasolla moittimaan, mutta eivät esitä mitään ratkaisua ongelmiin. Muun muassa ministeri Koskinen pahoitteli muutama viikko sitten tuloverojen jatkuva kasvua ja totesi, että köyhyys ja epäonnistuminen siirtyvät sukupolven yli vanhemmilta lapsille. Ministeri Koskinen ei kuitenkaan esittänyt, miten tämä kielteinen kehitys katkaistaan. Tuloveroalennuslinjan valinnut budjettiesitys on ristiriidassa näiden huolenaiheiden kanssa. Ymmärtäväisetkään pu-

heet eivät muutu ruoaksi köyhien pöydässä eivätkä ne virkistä syrjäytymiskiarteessä olevaa.

Ennen budjettiriihää ministeri Biaudet luetteli joukon yhteiskunnallisia epäkohtia. Hän näki puutteita avohoidossa. Hän viittasi siihen, miten lasten pakkohuostaanotto on valtavasti lisääntynyt, miten kotihoitopalvelut ovat vähentyneet yli 30 prosentilla ja miten mielenterveyspotilaat jonnottavat hoitopaikkoja. Ministeri muistutti myös korkeista itsemurhaluvuista.

Budjettiriihen jälkeen kansanedustajat ovat saaneet palautetta budjettiesityksestä. Palaute ei ole kaikilta osin ollut myönteinen. Kuntaliitto esittää omat laskelmansa siitä, miten monen kunnan asema edelleen vaikeutuu. Opiskelijat eivät ymmärrä, miksi noin 40 000 opiskelijan asemaa huononnetaan. Eivät kai he ole liian hyvässä asemassa olleet? Kuntien tulomenetyksien korvaaminen perimällä sairailta korotettuja maksuja ei saa ymmärrystä päättäjiltä, joiden arvojärjestyksessä terveyspalvelut menevät veroalennusten edelle. Edellä mainittujen virheiden korjaaminen on mahdollista, mikäli halua niiden muuttamiseen löytyy. Muutaman asian korjaaminen ei merkitsisi budjetin auki repimistä, vaan ainoastaan epäkohtien korjaamista. Vaikka ymmärrämme vaatimukset solidaarisuudesta hallituskumppaneita kohtaan, pidämme solidaarisuutta kansalaisia kohtaan paljon tärkeämpänä.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton esitykset perustuvat solidaarisuuteen ja tasapuolisuuteen. Vaadimme talousarviolta tasapuolisuutta eri väestöryhmiä kohtaan. Se on demokraattista ja oikeamielistä, ja siihen meidän tulee aina pyrkiä.

Mielestämme minimieläkkeisiin tulee saada 200 markan kuukausikorotus. Tähän ryhmään kuuluvia eläkeläisiä on noin 130 000. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamisen kristillinen liitto lopettaisi. Rahoituksen näihin molempiin esittämme haettavaksi palauttamalla niin sanotun pörssiveron arvopaperikauppaan ja kiristämällä luovutusvoittoveroa silloin, kun voitto perustuu lyhytaikaiseen omistusaikaan. (Välihuuto: Ei riitä!) — Riippuu siitä, mikä pannaan prosentiksi. Kun sanotaan "ei riitä", minä voisin heittää vastakysymyksen ja kysyä teiltä, paljonko 0,1 prosenttia pörssiveroa merkitsee kassaan, ja väitän, että te ette osaa vastata siihen. Mutta se merkitsee noin 300 miljoonaa ja 0,2 merkitsee 600 miljoonaa jne. Valitkaa te ne prosentit. Ja noin 300 miljoonaa maksaa minimieläkkeen nostaminen 200 markalla.

Herra puhemies! Työllisyysasteen korottamistakin tärkeämpi on työttömyysasteen alentami-

nen. Työvuorottelukokeilua on kehitettävä pysyväksi sapattivapaaksi. Tuponeuvotteluissa hallituksen tulee tässä asiassa olla aloitteellinen. Kristillisen liiton työllisyysohjelmaan sisältyvät muut toimenpiteet ovat edelleen ajankohtaisia ja täytännönpäinvalloittavia. Lähtökohtana on taloudellisen liikkumavaran hyödyntäminen työllisyyttä edistävasti. Olemme useita kertoja esittäneet ja myös äänestettyneet eduskuntaa siitä, että työllisyysvaroilla taattaisiin lapsiperheissä ainakin toiselle huoltajalle työpaikka. Tämä on kohtuullinen vaatimus, ja esitämme sitä niin kauan, että se toteutuu.

Työllisyyttä edistetään laatimalla yrittäjyyttä edistävä ohjelma ja panemalla se myös täytäntöön. Ensimmäinen välittömästi toteutettava toimenpide on yrittäjän sosiaalisen ja verotuksellisen aseman saattaminen työntekijän asemaa vastaavalle tasolle. Laskennalliset kustannukset tästä ovat noin 80 miljoonaa markkaa vuodessa. Naisvaltaisilla aloilla työnantajille koituvat muita raskaammat kulut vanhempain- ja äitiyslomista jarruttavat työllistämistä näillä aloilla.

Erilaisia ohjelmia yrittäjyyden edistämiseksi on vuosien varrella laadittu, mutta uskallusta tai halua ei ole löytynyt niiden toteuttamiseksi. Naapurimaassamme Ruotsissa pienyrittäjien asema ja arvostus on poliitikkojen keskuudessa noussut, kun nykyinen ministeri Mona Sahlin eräässä haastattelussa 28.7. tänä vuonna Svenska Dagbladetissa kertoi kokemuksistaan pienyrittäjänä ja myönsi, että suuri osa yrittäjien moitteista hankalasta byrokratiasta ja viranomaisten aiheuttomasta epäilystä yrittäjää kohtaan on aiheellista kritiikkiä. Mona Sahlinilla oli kokemusta siitä.

Ruotsissa toimiva pienyrittäjävaltuuskunta on tehnyt 72 muutosehdotusta pienyritystoiminnan yksinkertaistamiseksi, ja Mona Sahlinin mukaan kolmannes on jo toteutettu ja jatkoa seuraa. Meiltäkin löytyy runsaasti yrittäjyyttä hankaloittavia säännöksiä, joita voitaisiin ilman suurempia haittavaikutuksia muuttaa.

Aluepolitiikka on kulunut käsite politiikan kielessä. Se on kuitenkin ajankohtaisempaa kuin aikoihin, kun asutuskeskukset täyttyvät ja reunat alueet tyhjentyvät. Eduskuntaryhmämme edellyttää, että hallitus laatii ensi tilassa näille ongelma-alueille selviytymisohjelman. On edesvastuutonta seurata sivusta, miten tilanne paheenee näillä alueilla. Jos ongelmien helpottamisyritykset jäävät vain puhumisen ja voivottelun tasolle, alkaa jo olla välikysymyksen paikka.

Osa edellä mainittujen alueiden ongelmista johtuu hallitsemattomasta muuttoliikkeestä, joka taas on seurauksena liian passiiviselle tasolle jääneestä aluepolitiikasta.

Ärade talman! Vi behöver en tydlig och rentav radikal regionalpolitik. Då samhället allt mer utvecklas i riktning mot ett informationssamhälle förbättras också möjligheterna att utföra distansarbete. Arbetet är inte mera i samma grad som tidigare bundet till en viss plats, utan kan vara placerat nästan var som helst. Generaldirektörerna för skattestyrelsen, respektive lantmäteristyrelsen har båda muntligen framfört att deras ämbetsverk egentligen kunde flyttas vart som helst utan funktionella störningar. Utgående från dessa uttalanden borde en fördomsfri utredning göras om vilka ämbetsverk eller delar av dessa som kunde utlokaliseras.

Herra puhemies! Puheet ylikuumista asunto-markkinoista voi rajoittaa lähinnä Helsingin ydinkeskustaan. Kovin kauaksi ei tarvitse lähteä, ennen kuin hinnat laskevat kolmannekseen. Huomasin suurimman päivälehdien asunotosivuilta, että asuntopolitiikasta vastaavan ministerin asuinseuduilta tarjotaan eri kokoisia ja ilmeisesti myös eri laatuista asuntoja hintatasoon 6 000—7 000 markkaa neliöltä, jota ei voitane pitää kohtuuttomana hintana.

Oman asunnon hankkiminen on ollut ja tulee olemaan useimmille kansalaisille heidän suurin ja myös kannattavin investointinsa. Jos se on kansalaisille hyvä, niin se on myös yhteiskunnalle hyvä. Mahdollisuuksia oman asunnon hankkimiseen ei pidä rajoittaa vaan pikemminkin edistää. Verohelpotus korkovähennyksen muodossa jää koko omistusasajalle jaettuna varsin pieneksi tueksi kuukausitasolla muutettuna.

Omistusasuntojen rinnalle tarvitaan tietenkin vuokra-asuntoja ja varsinkin opiskelija-asuntoja. Vuokra-asuntomarkkinoita ei edistetä huonontamalla niiden kannattavuutta vaan päinvastoin. Yhteiskunnan sijoitusten lisäksi tarvitaan sijoituksia yksityiseltä sektorilta. Asuntosijoittamisen kilpailukykyä kannattaa parantaa. Se säästää yhteiskunnan varoja. Verotuksessa hyväksyttävistä matkakuluvähennyksistä tulee korottaa, jotta työssäkäyntialueet voivat laajentua. Tällä on paitsi asunto- myös aluepoliittisesti positiivisia vaikutuksia. Samasta syystä tulee oman auton käyttöön kohdistuvia varsin tiukkoja sääntöjä lieventää verotusta ajatellen.

Yhteenvetona totean, että budjetin myönteis-

sin kohta on sen ylijäämäisyys, joka ei vaarantuisi, vaikka edellä mainitsemiä suuria yhteiskunnallisia epäkohtia korjattaisiin.

Budjetin ylijäämäisyys syntyy, kun menot ovat tuloja pienemmät, ja tämä voidaan siis saavuttaa monella tavalla. Sekä tulo- että menopuolta pitää huolellisesti tutkia. Korkeasuhtanteen jatkuttua jo pian kuusi vuotta ylijäämäisyys on jopa välttämätön.

Ministeriökohtaisia kehyksiä tulee tarkastella valtiosihteeri Sailaksen esittämällä tavalla, ja asiat on osattava panna tärkeysjärjestykseen.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän linja on selvä. Pidämme paljon tärkeämpänä haittojen vähentämistä vaikeuksissa olevien kansalaisryhmien osalta kuin etujen lisäämistä kansalaisryhmille, joiden asema viime vuosina on vahvistunut entisestään.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Hallituksen ennätyslyhyessä budjettiriihessä sorvaama valtion vuoden 2000 talousarvioesitys on nyt lähetekeskusteluvaiheessa täällä eduskunnassa.

Hallituksen toimesta on annettu julkisuudessa ymmärtää, että budjetin ripeä käsittely olisi ollut saumattoman ja yksimielisen hallitusyhteistyön tulosta asuntopolitiikasta ja asuntolainojen verovähennyksistä käytyä varjonyrkkeilyottelua lukuun ottamatta. Tämä ei ole kuitenkaan koko totuus, jos totuus ollenkaan.

Todellisuudessa eduskunnan käsittelyyn on saatu nyt vasta niin sanottu torsobudjetti, josta hyvin merkittäviltä osiltaan puuttuvat tulopuolen perusteet muodostavat verolait. Mistä johtuu, että vasta puolivalmis budjetti tuodaan eduskunnan käsiteltäväksi? Vastaan kysymykseen itse.

Suomessa on vaivihkaa siirrytty kaksikamariin parlamenttiin. Toisen kamarin muodostaa kansan yleisillä ja vapailla vaaleilla valitsema eduskunta, toisen korporatiivikamari, johon kuuluvat merkittävimpien teollisuudenalojen ammattijärjestöjen jäsenkirjan omaavien tovereiden moniportaisella junttatoiminnalla nimeämät korkeapalkkaiset johtajat sekä työnantajajärjestöjen nimeämät päätoimiset säätyläisedustajat.

Kansan valitseman kamarin käsitellessä valtion budjetin menopuolta korporatiivikamari sopii työssäkäyvien kansalaisten palkoista ja verolaesta, minkä jälkeen kirjuriina toimiva hallitus tuo ne eduskuntakamarin vahvistettavaksi. Varsin omaperäinen ja toimiva parlamentarismin malli, mutta en kyllä ymmärrä, mitä tekemistä sillä on kansanvallan kanssa ja mihin perustuslakiin käytäntö perustuu. Tätä mallia ei ole voimassaolevassa eikä ensi vuonna voimaan tulevassa uudessakaan perustuslaissa.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten mielestä valtion budjetti ja lait, myös verolait, kuuluvat yksin kansan valitseman eduskunnan päättävään asioihin. Ne eivät saa eivätkä voi olla kaupankäynnin työvälineitä työmarkkinaosapuolten välisissä tuloratkaisuneuvotteluissa. Palkat tulee sopia säädetty lait ja määrätty verot tietäen eikä lakeja tule ryhtyä laatimaan tulosopimusratkaisujen perusteella, tietenkään mahdollista indeksiehtoa lukuun ottamatta.

Suomalainen parlamentarismi on rakennettu sille pohjalle, että kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus tasavertaisesti vaikuttaa heitä koskevien lakien säätämiseen äänestämällä eduskuntavaaleissa yhdellä äänellään omien etujensa kannalta parhaaksi katsomaansa ehdokasta. Tälle periaatteelle on täysin vierasta se, että veroja koskevat lait neuvotellaan ja niistä tehdään kauppaa pöydissä, joissa noin puolella kansalaisista ei ole minkäänlaista edustusta eikä mahdollisuutta vaikuttaa. (Ed. Laitinen: Puhujalla on aivan väärää tietoa!) — Tuporatkaisupöydässä, ed. Laitinen, ei istu eläkeläisten, lasten, opiskelijoiden, sairaiden, vammaisten eikä työttömien edustajia, muutamia vain mainitakseni, ed. Laitinen.

Kuinka voidaan odottaa, että varsin epädemokraattisesti toimivat ay-järjestöt ja teollisuus-pamput voivat tehdä silti ratkaisuja heidänkin puolestaan? — Ed. Laitinen, olen ollut tässä talossa yli 12 vuotta. — Asioiden mahdollinen siunaaminen eduskunnassa jälkikäteen ei riitä taakamaan kansanvallan toteutumista.

Oikein ei voi olla myöskään se, että ammattiyhdistysjärjestön jäsenillä on käytännössä kaksi ääntä: yksi eduskuntavaaleissa annettu ja yksi ammatiliiton vaaleissa. Jatketaan vain näin, niin saamme äänestysprosentin eduskuntavaaleissakin alle 50:n kansalaisten menettäessä lopullisesti mielenkiintonsa äänestämiseen, kun he huomavat, että heitä koskevat päätökset tehdään aivan muualla kuin vaaleilla valitussa eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Hallitus on, valtiovarain-

ministeriö etunenässä, kerskaillut budjettiesityksen tasapainoisuutta ja laskennallista ylijäämäisyyttä ensi kertaa vuosikausiin. En kiellä tätä. Mutta on tilanteen eteen vuodatettukin paljon hikeä ja kyyneleitä ja vuodatetaan edelleenkin.

Lukemattomat ovat ne vaikeudet ja kärsimykset, jotka ovat olleet seurausta Ahon hallituksen aloittamista leikkauksista lähinnä pienituloisempien kansalaisten ja lapsiperheiden etuisuuksiin. Nämä kärsimykset eivät ole suinkaan päättyneet, vaan jatkuvat edelleen satojentuhansien suomalaisten kodeissa huolimatta hallituksen ylleilemästä taloustilanteen parantumisesta tai työttömyyden verkkaisesta alentumisesta.

Kansakunta jakautui, väittääpä hallitus mitä muuta tahansa, 90-luvulla taloudellisesti ja sosiaalisesti kahtia. Tämä kahtiajako ei suinkaan poistu, vaikka valtioneuvosto kohentuukin, sillä mitään leikatuista sosiaalietuuksista tai verojen ja maksujen kevennyksistä ei ole tarkoitus palauttaa. Ahdingossa oleva kansanosaa tulee hieman pienenemään työttömyyden vähentyessä, mutta jäljelle jäävät sadattuhannet vähäoisaiset eläkeläiset, työttömät, lapsiperheet, opiskelijat ja sairaat jäävät päivä päivältä yhä enemmän jälkeen hallituksen mainostamasta kansakunnan elintason kasvavasta keskitasosta. Tälle kansanosalle hallitus ja hallituspuolueet eivät halua antaa mitään myötätuntoa, vain maksujen korotuksia.

Suunnitellut terveyspalvelumaksujen korotukset kohdistuvat juuri esille ottamaani pienituloisimpaan kansanosaan. Korotuksia ei tee yhtään hyväksyttävämmiksi se, että ne tehdään kuntien talouden kohentamisen nimissä. Terveystalouden maksuille suunniteltu katto ei ratkaise mielestäni asiaa, sillä se kattaa vain osan kustannuksista. Erikseen tulevat lääkekulujen 3 283 markan, matkoille olevan 900 markan ja kuntoutusmatkoille samoin oleva 900 markan katto. Katot ovat yhteensä yli 8 500 markkaa, ja se on todella iso lovi pieneläkeläiselle, lapsiperheelle tai pitkäaikaistyöttömälle. Jos jotain uudistusta halutaan, tulisi säätää yhteinen, esimerkiksi korkeintaan 2 500 markan katto kaikille terveydenhuollon kuluille. Silloin myös pienituloisella kansalaisella olisi mahdollisuus käyttää kaikkia tarvitsemiaan terveyspalveluja.

Samaa eriarvoistamista hallitus noudattaa myös alue- ja elinkeinopolitiikassaan. Parhaimmin koulutetut ja palkatut ihmiset ohjataan Ruuhka-Suomen keskuksiin tai muutamiin alueellisiin kehityskeskuksiin, samalla kun haja-asutusalueille jää jäljelle tappolistalla olevien

maatalousyrittäjien lisäksi pääasiassa vain eläkeläisiä ja työttömiä. Tästä kehityksestä hallitus sitten syyttää talousvaikeuksiin joutuneita kuntia ja uhkaa niitä yhdistämisisillä ja saneeraustoimilla. Tällä menolla maaseutumme ja merkittävä osa pieniä kaupunkejammekin uhkaa näivettyä kituviksi eläkeläisten ja työttömien reservaateiksi, kun taas nykyisiinkin asukkaisiin tukehtumassa oleviin suuriin kaupunkeihin haalitaan kaikki ”hyvät veronmaksajat” ja työtä omaavat. Tämä ei ole enää aluepolitiikkaa, se on aluediktaturia!

Eräs käytännön esimerkki tästä eriarvoisesta aluepolitiikasta on tiestömme tila ja tiemäärärahojen painotus. Suuret rahavirrat, joita nyt enää ohjattavissa on, ohjataan Etelä-Suomen moottoritiehankkeisiin tai muihin jättikohteisiin perustienpidon rahojen kuihtuessa kuin pyy maailmanlopun edellä. Maaseudun ja syrjäalueiden pienten teiden kunto heikkenee vuosi vuodelta kunnossapidon ja parannustöiden laiminlyönnin seurauksena. Tästä koituu yhteiskunnalle vuodessa noin 300 miljoonan markan pääomatappio. Puhuttaessa esimerkiksi valtionvelasta hallitus pitää tätä summaa merkittävänä, mutta tiestön arvon alentumisessa se ei näytä sitä hetkauttavan lainkaan.

Kun pientiestömme kunnan rappeutumiseen lisätään vielä kuljetustukien leikkaaminen liki puoleen kuluvan vuoden tasosta ja lopulta lakauttaminen kokonaan, ei ole syytä ihmetellä yritystoiminnan sijoittumispolitiikkaa. Tasapainoisen alueellisen kehityksen ja yritysten toimintaedellytysten turvaamiseksi Ruuhka-Suomen ja muutamien alueellisten kasvukeskusten ulkopuolellakin tulee pienyritysten kuljetustuki palauttaa vähintään sille tasolle, jolla se muutama vuosi sitten oli, ja ryhtyä kehittämään myös pientiestömme kuntoa ennen sen lopullista rappeutumista. Käsittämättömältä ainakin minusta tuntuu myös eduskunnan aikoinaan budjettiin taikaisin saaman yksityisteiden valtionavun leikkaaminen 36 miljoonaan markkaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutamia valtion vuoden 2000 budjetin yksityiskohtia, jotka ovat osuneet silmiini kirjaan tutustuessani. Myönteisenä asiana huomasin poliisin toimintamäärärahojen korottamisen vajaalla 100 miljoonalla markalla. Täytyy kuitenkin todeta, että aikaisempina vuosina tehtyjä virheitä on vaikea korjata nopealla aikataululla, sillä poliisikoulutus on aikanaan löyty totaalisesti laimin. Todellisen sisäisen turvallisuuden parantamiseksi tarvitsisimme noin kolme kertaa suuremman tasokorotuk-

sen, jotta toimintaresurssit palautuisivat edes 1980-luvun lopun tasolle. Tämäkään ei tietysti voi olla lopullinen tavoite otettaessa huomioon EU-jäsenyyden mukanaan tuoma kansainvälisen rikollisuuden laajentuminen ja itärikollisuuden pesiytyminen maahamme; myös räjähdysmäisesti kasvanut huumausainerikollisuus on tämän päivän elämää.

Veteraanien tunnusasiassa on saatu vuosien työn tuloksena aikaan pieni myönteinen liikkahdus, kun miinanraivaukseen osallistuneille veteraaneille myönnetään tunnus. Olen yli kymmenen vuoden aikana ollut mukana yhtymässä tästä asiasta tehtyihin lakialoitteisiin. Muistelen, että veteraanikansanedustaja Pertti Paasio oli henkilö, joka niitä nimiä aikoinaan täällä ainakin minulta keräsi.

Jostain merkillisestä syystä hallitus kuitenkin jätti mielestäni asian puolitiehen, kun se ei samalla kertaa ottanut tunnuksen piiriin myös laajasti asiansa puolesta puhuneita 1926 syntyneitä veteraaneja. Kyse ei ole käsitykseni mukaan rahasta tässä tapauksessa vaan hallituksen periaatteesta, huolimatta siitä että käsitykseni mukaan eduskunnan enemmistö on toista mieltä, jos pohditaan niitä aloitteita, joita ed. Koistinen muistamani mukaan viime kaudella teki, joissa oli yli sata nimeä. Veteraanijärjestöt ovat lisäksi jättäneet eduskuntaryhmille järkevät ja toteuttamiskelpoiset ehdotukset. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä tukee näitä esityksiä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että ”rintamaveteraanien etuuksia kehitetään ja sotainvalidien etuja laajennetaan vapautuvien resurssien puitteissa”. Suomeksi käsitykseni mukaan tämä tarkoittaa sitä, että ainakin ne rahat, jotka vapautuvat viimeiseen iltahuutoon joutuneiden puolelta, käytetään jäljellä olevien aseman parantamiseen. Meille kansanedustajille on häpeäksi, että nämä asiat jäävät vuosi vuodelta pelkkien lupausten asteelle ja hallitusohjelmaan, kun niitä ei toteuteta.

Herra puhemies! Maatalouden määrärahoissa näkyy jälleen SDP:n — kokoomuksen — vihreiden linja. Maatalouden kansallista tukea on hallitusohjelman mukaisesti leikattu yli 60 miljoonaa markkaa. (Rajamäki: Pääluokka kasvaa miljardilla!) — RKP:tä ei viitsi mainita, koska se myötäilee samaa, mitä hallituksessa tehdään. Lisäksi budjettiesityksessä lähdetään siitä, että uusia luopumistuki- ja pellonmetsitysjärjestelmiä ei oteta käyttöön ensi vuodesta alkaen. Kansalliseen metsäohjelmaan nipistetään 67 miljoonaa markkaa kansalliseen tukipakettiin tarkoitettuja

rahoja. Näin itse olen ymmärtänyt. Mieleen tulee kysymys, heijasteleeko tämä rahavirtojen muutos sitä, että metsänomistus on siirtynyt merkittävältä osaltaan kaupunkilaisomistukseen.

Tämä on jälleen yksi naula suomalaisen maatalouden arkkuun. Hautaathan se on nykyhallituksen toimesta päätetty saattaakin, kun Ahon hallitus oli käytännössä Suomen EU-jäsenyyssopimuksella sen tappotuomion jo lukenut, kuten tohtori Väyrynen eilen televisiossa ilahduttavan rehelliisesti totesi. Saattojoukko jää vain kovin pieneksi, mikäli puolestapuhujien määrästä sitä päättelee.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Talousarvioesitys on väritön, mauton ja hajuton. Esitys on taattua virkamiestyötä, vaikka sen eduskunnalle esittää hallitus, jossa on peräti viisi poliittista puoluetta. Tällaista rutiinibudjettia voisi sietää ja pitää hyväksyttävänä, jos rakkaan isänmaamme tila olisi hyvä ja sen tulevaisuus valoisa. Kuitenkin nyt Suomi ja suomalaiset kamppailevat edelleen raskaan valtionvelan, ylivelkaantumisen, kohtuuttoman verotuksen ja edelleen pahan työttömyyden kourissa. Tässä niin sanotussa hyvinvointivaltiossa melkoiselle osalle suomalaisia pahoinvointi on jokapäiväinen asia. Nämä ja monet muut ongelmat eivät häviä itsestään. Ajan kuluminen ei niitä poista, eikä niitä myöskään ratkaista rutiinibudjetilla.

Tulevaisuus ei ole turvattu tällä linjalla. Tarvitaan välttämättä uudistuksia ja tarvitaan rakenteellisia muutoksia, vaikka muutokset voivat olla ikäviä ja vaikka ne meitä useita pelottavat. Tarvitaan myös aatteita ja näkemyksiä uudistusten suunnasta ja siitä tilasta, johon yhteiskuntaa halutaan johdattaa. Tarvitaan myös rohkeutta ja lujautta ryhtyä uudistustyöhön ja kestää riskit sekä kritiikki, jonka kohteeksi kaikki uudistaminen ja muuttaminen väistämättä joutuu.

Tämän vuosikymmenen talouskriisi pakotti poliitikot tekemään joitakin vähäisiä tarkistuksia ja muutoksia. Kansantalouden kriittinen tila ja tyhjä valtion kassa opettivat myös poliittiselle eliitille terveen talouden aakkosia. Tosin tämä talouden sopeutus tehtiin lähes pelkästään pakotilassa juustohöylästästöillä, verojen korotuksilla ja jättäiläismäisellä velanotolla. Välttämättömät, todelliset niin sanotut rakenteelliset muutokset jäivät oikeastaan hyvin vähäisiksi. Nyt kun pahin kriisin uhka on väistynyt, nämä vähäisetkin uudistuspyrkimykset ovat jääneet takalalle. On jopa palattu vanhaan menoon, jossa poliitikot lähes pelkästään puuhastelevat yhteis-

ten varojen ja omaisuuden jakamisessa kukin omalle eturyhmälleen.

Terveitä yhteiskunnallisia uudistuksia vaativat ja kannattavat tahot on leimattu erityisillä leimoilla. Viime aikoina on ollut suosituinta leimata ajattelu uusliberalismiksi. Tämä kiroleima on monia pelästyttänyt. Itse kansakunta on poliittisten johtajien valaisemana huokaissut enemmän ja vähemmän helpotuksesta, kun osittain ikäviä, mutta tarpeellisia uudistuksia ei tarvitsekaan tehdä, vaan vanha meno näyttää sittenkin jatkuvan. Niin sanotut vanhakantaiset poliittiset voimat jo haikailevat enemmän ja vähemmän avoimesti paluuta 80-luvun yhteiskuntaan ja siihen rahanjakoon.

Yli 400 miljardin valtionvelka, sen lähes 30 miljardin vuotuiset korot, jättiötyttömyys ja raskas verotaakka ovat kuitenkin tosiasioita, jotka häiritsevät kansalaisten sinänsä hyvää halua uskoa sen poliittisten johtajien maalaamaan kauniiseen kuvaan idyllisestä Suomesta, jossa kaikki tänään on hyvin ja huomenna vielä paremmin.

Politiikassa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa vallan painopiste on jälleen palautunut vanhakantaisille voimille. Uudistajat ovat joutuneet peräytymään. Vanhakantaisten voimien vahvimmat linnakkeet, ne, jotka ahkerimmin muun muassa heiluttelevat uusliberalismin leimakirvestä, näyttävät olevan kirkko ja ammattiyhdistysliike. Nämä kaksi valtion jälkeen mahtavinta organisaatiota pelkäävät rakenneuudistusten vähentävän niiden omaa asemaa, niiden omaa keskitettyä valtaa. Huoli omasta asemasta ja vallasta, ei huoli jäsenistään, on ajanut nämä kaksi entistä radikaalia ja vallankumouksellista yhteiskunnan uudistajaa nyt kaikkien uudistusten ja välttämättömän terveen kehityksen jarruiksi. Ei ole uutta, että suurimmat konservatiivit löytyvät entisten radikaalien joukosta. Tällainen yhteiskunnallinen jarrutus olisi ymmärrettävää, jos kysymyksessä olisi huoli omien jäsenten eduista, mutta kysymys on ennen kaikkea näiden valtajärjestelmien omasta vallasta, omista erioikeuksista.

Korkea työttömyys ja raskas julkinen talous uhkaavat edelleen suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuutta. Tarvitaan työtä, päätöksiä rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Tuloveroa tulee alentaa välittömästi. Hallituksen suunnitelmat pääomaverotuksen tai minikä tahansa veron korottamisesta ovat suurta tyhmyyttä. Jo nyt saadakse 100 markkaa pankkitalilleen työntekijän tulee ansaita bruttona 200 markkaa. Kun niin sanotut välilliset työvoima-

kustannukset otetaan huomioon, on työnantajan bruttomeno tästä satasesta jo vähintään kolminkertainen. Jotta työmies saa satasen pankkitililleen, työnantajalle se merkitsee vähintään yli 300 markan työvoimakustannusta. Sitten tässä vielä ihmetellään työttömyyttä.

Työn korkea verotus on työllistämisen suurin este. Sen ovat lähes kaikki asiantuntijat poikkeuksetta niin meillä Suomessa kuin ympäri maailmaa moneen kertaan todenneet. Vuosien varrella myös yhä useampi päättäjät on tässäkin eduskunnassa ja tässä salissa joutunut tämän totuuden myöntämään. Kuitenkin käytännön päätökset työn verotuksen alentamiseksi puuttuvat täysin. Päinvastoin, työn verotus ei ole tällä vuosikymmenellä suinkaan alentunut, vaan merkittävästi noussut. Vaikka päättäjät periaatetasolla ovat yhtä mieltä työn korkean verotuksen haitoista, ei kuitenkaan tässäkin talousarviossa eikä varmasti tämän jälkeen tulevissa esityksissä ole mitään todellista korjausta.

Korkea työn verotus ei ole suinkaan hyvätuoloisten, vaan erityisesti pieni- ja keskituloisten ongelma. Kaikkein suurimpien tulojen saajat ovat jo pystyneet laajasti muuttamaan työtulot pääomatuloiksi. Sen me jokainen olemme esimerkiksi iltapäivälehdistä voineet jo parina viime vuotena lukea. He ovat päässeet 28 prosentin pääomaverokannan piiriin. Olisi kohtuullinen aika tavallistenkin kansalaisten päästä yhtä kevyelle verotukselle kuin suurituloisten joukko. Tosiasiassa tavallinen pieni- ja erityisesti keskituloinen joutuu maksamaan työtuloistaan veroa 40—50 prosenttia, kun verot ja veronluontoiset maksut lasketaan yhteen.

Oikeastaan valtion tulovero tulisi poistaa kokonaan ja jättää verotusoikeus tulojen osalta kunnille, niin kuin se useammassa maissa on. Kunnallisveron suuruus olisi esimerkiksi sama kuin nykyinen pääomavero eli 28 prosenttia. Tällöin päästäisiin tästä poikkeuksellisesta järjestelmästä, että sekä kunta että valtio verottavat tuloja. Luovuttamalla tuloverotuksen kuntien yksinoikeudeksi valtio voisi vastaavasti luopua kuntien valtionavuista. Kuntien valtionavut ja valtion tuloveron tuotto ovat suuruusluokaltaan saman suuruisia. Valtionapujen poistamisen jälkeen tietysti tarvitaan kuntien keskinäinen tulontasaus esimerkiksi vastaavalla autonomisella järjestelmällä, millä seurakunnat sen suorittavat.

Aivan pienten tulojen verotus on monessa mielessä täysin järjetöntä. Ne tulisikin jättää kokonaan verottamatta. Raja voisi olla esimerkiksi 5 000 markkaa kuukaudessa. Vasta tämän rajan

yläpuolella olevia tuloja verotettaisiin. Tämän verottoman osuuden täytyisi koskea työtulojen ohella myös eläkettä, työttömyysturvaa ja muita sosiaaliturvasta saatuja tuloja.

Työn verotusta on pakko alentaa, jos halutaan poistaa työttömyys. Työttömyys aiheuttaa vuosittain yhteiskunnalle kymmenien miljardien markkojen menot. Merkittävä osa tästä on valtion menoja tai tulojen menetyksiä. Selkeä tuloveron alentaminen poistaisi työttömyyden ja siten rahoittaisi suurelta osin itse itsensä. Valtiovarainministeriön taholta on toistuvasti todettu, ettei veronalennuksiin ole varaa ennen kuin työttömyys saadaan kuriin ja sitä kautta valtiontalous kuntoon. Tämä on perusteellisen väärä järjestys. Työttömyys saadaan alhaiseksi vain alentamalla verotusta, ja sitä kautta myös valtiontalous tervehtyy. Sen, että järjestys on väärä, pitäisi kertoa se, että tätä väärää järjestystä on nyt koko 90-luku kokeiltu ja apuna on ollut vielä pitkä nousukausi, mutta työttömyysongelma on edelleen ratkaisematta ja valtion velkakin on aina tähän vuoteen asti vain kasvanut.

Työn verotuksen alentaminen on kiireellisin tehtävä. Sen lisäksi kyllä tarvitaan myös kokonaisveroasteen alentamista. Se on mahdollista vain, jos samalla alennetaan valtion menoja ja toisaalta saadaan valtiolle kenties uusia tuloja. Valtion menoista puolet on tulonsiirtoja. Menosäästöt on tehtävä tulonsiirroista niitä karsimalla. Kuitenkaan hyvinvointipalveluja ei siis tarvitse leikata. Päinvastoin niin pitkään kuin on työtöntä työvoimaa, voidaan hyvinvointipalveluja esimerkiksi terveys- ja sosiaalipuolella jopa lisätä ilman, että se taloudellisesti tuo mitään reaalista lisärasitusta.

Hyvä- ja keskituloisten saamia tulonsiirtoja sekä yritysten ja muiden yhteisöjen saamia tukia on todella vähennettävä. Tässäkin talousarviossa pelkästään yritystuet ovat yli 6 miljardia markkaa. On vaikea puhua markkinataloudesta ja terveestä taloudesta yhteiskunnassa, jossa käytännöllisesti katsoen jokainen yritys on valtion tukiaisista riippuvainen. Myöskään paljon puhuttu harmaa talous ei varmasti millään muulla keinolla alene kuin muuttamalla verotusta, ennen kaikkea tekemällä työn verotuksen alentamisella harmaa talous kilpailukyvyttömäksi.

Kireä verotus ei ole kuitenkaan pelkkä taloudellinen kysymys. Kysymys ei ole pelkästään rahasta. Suomen huippukorkea verotus kaventaa jo nyt merkittävästi kansalaisten vapaita oikeuksia päättää itse omasta elämästään. Korkean verotuksen kautta päätösvalta on suuressa määrin

siirtynyt julkiselle vallalle. Julkisen sektorin korkea osuus Suomessa antaa suuren vallan poliitikoille. Kansanedustajilla ja kunnanvaltuutetuilla ei ole, ei ainakaan minulla, edellytyksiä niin suuren vallan käyttämiseen. Käytännössä valta onkin luisunut virkamiehille. Myös yksityisen virkamiehen valta on rajoitettu, ja tosiasiallinen valta on kasvottomalla virkamiesbyrokratialla, jota vastaan monta kertaa niin poliitikko, päättäjät, kuin kansalainenkin tuntee suurta voimattomuutta.

Työn hinnan tuntuva alennus parantaa palkkatyön kilpailukykyä. Tämä ja toisaalta työntönnön kannattavuuden nousu hävittää työttömyyden tehokkaasti. Veroasteen alentaminen vähentää julkisen sektorin osuutta kansantaloudessa. Samalla se vähentää tietysti poliitikkojen ja virkamiesten valtaa. Tämä on kuitenkin mielestäni tervettä kehitystä, joka antaa kansalaisille todellista vapautta ja liikkumavaraa omassa taloudessaan ja elämässään.

Lopuksi muutama sana liikkumisesta ja liikenteestä. Liikkumisen vapaus on yksi kansalaisten perusoikeuksia. Mahdollisuus vapaasti liikkua asuinpaikkakunnaltaan työn, opiskelun tai pelkästään huvin vuoksi tulisi olla myös arkisessa käytännössä jokaisella kansalaisella. Sellaisessa laajassa ja harvaanasutussa maassa kuin Suomessa julkinen joukkoliikenne voi taata liikkumisvapauden vain pienelle osalle vähemmistöä. Suomessa tämä vapaus on toteutunut lähinnä vain pääkaupunkiseudulla. Enemmistölle suomalaisista vapaa liikkuminen on mahdollista vain yksityisautolla. Maaseudulla asuvalle auto on välttämättömyys jo jokapäiväisessä elämässä pärjäämiseksi. Sama välttämättömyys koskee myös lähes kaikkia lapsiperheitä.

Kansalaisten liikkumisvapautta rajoittaa liikenteen ja erityisesti autoliikenteen kohtuuton verotus, joka on todellinen ongelma pieni- ja keskituloisille. Kuitenkin vuosi vuodelta liikenteen verotus on kasvanut ja samalla valtion liikenteeseen käyttämä rahamäärä pienentynyt. Vuosikymmenen alussa liikenteeltä otettiin kolminkertaisesti se raha, mikä siihen käytettiin. Nyt otetaan viisinkertaisesti ne miljardit, mitä liikenteelle valtio antaa rahaa.

Tämä autoiluun ja liikenteeseen kohdistuva ankara verotus on täysin käsittämätöntä. Meillä verotus on huomattavasti ankarampaa kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa, jossa asutus on kymmenen kertaa tiheämpää. Noissa tiheästi asutuissa maissa on todellisia vaihtoehtoja liikenteelle. On rautatietä, on joukkoliikenne. Siel-

lä myös ympäristösyöyt puoltaisivat autoilulle huomattavasti korkeampaa verotusta kuin Suomessa. Tosiasia on kuitenkin toisin päin. Meillä, missä tosiasiaa auto on useimmille paitsi taloudellisin ja mukavin myös ympäristöystävällisin vaihtoehto, ympäristötekosyyllä ruokitaan valtion pohjatonta kassaa.

Tämä hyvinvointivaltio on rakentunut sellaiseksi koneistoksi, jossa kansalaiset ovat riippuvaisia julkisesta taloudesta ja poliittisista päätöksistä. Ihmisten tuntema hyvinvointi on vähentynyt, koska he tuntevat, että heidän omat mahdollisuutensa vaikuttaa elämäänsä ja omaan tulevaisuuteensa ovat jatkuvasti kaventuneet. Riippuvuus ulkopuolisista, lähinnä poliitikkojen, päätöksistä, joihin kansalaisten on vaikea vaikuttaa, lisää pelkoa ja turvattomuutta huomisesta.

Ihmisten todellakin tämän päivän yhteiskunnassa on vaikeaa, lähes mahdotonta, olla oman onnensa seppä. Kansalaisista on tullut niin suuressa määrin julkisesta vallasta riippuvaisia, että ei ole edes liioittelua verrata nykypäivän keskivertosuomalaisen asemaa torpparin asemaan. Tämän valtiorampparin tärkein tehtävä on kerätä veroja valtiolle ja kunnalle. Palkaksi veronkannosta kansalainen saa pitää puolet omista tuloistaan.

Huolimatta näennäisesti hyvin korkeasta ai-neellista elintasosta suomalaisten tuntema todellinen hyvinvointi ei ole kasvanut. Kaiken kattava ja holhoava hyvinvointivaltio on saattanut kansalaiset tilanteeseen, jossa oman elämän hallinta on vaikeaa. Arkipäivän asiat riippuvat liikaa ulkopuolisista päätöksistä. Vaikka tulot ovat näennäisesti korkeat, on todellinen taloudellinen liikkumavara pieni- ja keskituloisilla erittäin vähäinen. Todellisesta hyvinvoinnista eivät kerro myöskään kasvavat alkoholi- ja muut huumeongelmat, korkeat itsemurhaluvut ja sadattuhannet mielenterveyspotilaat, ylivelkaantuneiden hätä jne. Pahoinvoinnin oireita on riittävästi.

Mitä sitten nykyisen valtiorakennelman tilalle? Millä muutoksilla tulevaisuus näyttäisi turvalliselta ja elämisen arvoiselta? Onko ylipäänsä mahdollisuus tavoittaa todellista hyvinvointia, todellista hyvinvointivaltiota?

Arvoisa puhemies! Remonttiryhmän mielestä oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo lain edessä ja viranomaisten luona on turvallisen hyvinvointiyhteiskunnan ehdoton edellytys. Kunnossa oleva talous on turvallisuuden perusta. Hyvinvointi ja inhimillinen huolenpito voi perustua vain ihmisiin, ei viranomaisiin ja laitoksiin. Omasta elämästään päättäminen on palautettava kansalai-

sille. Keskiwertokansalainen on vapautettava julkisen vallan torpparin asemasta. Valta on palautettava kansalle.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Tässä on ensi kertaa hivenen hankalahko tilanne, kun nämä ryhmäpuheenvuorot eivät oikeastaan tarjonneet kovin paljoa kommentoitavaa, ei uusia linjavaihtoehtoja, kaukana siitä, ei minkäänlaista toista linjaa. Ymmärrän kyllä sitä taustaa vasten tämän melankolisen tunnelman, että ilmeisesti on ymmärrettävä niin, että aika pitkälle oppositiokin joutuu yhtymään niihin arvioihin, joita Suomen taloudesta Suomen ulkopuoleltakin on tehty. Niin kuin kuulumme, Suomen mallia juuri tällä hetkellä arvostetaan kovasti. Haluan kumminkin varoittaa siitä, että malleja on ollut ennenkin, malleja syntyy ja kuolee nopeaan tahtiin. On syytä tietysti pitää myöskin sitten kiinni sen mallin mukaisesta toiminnasta.

Kaiken kaikkiaan oikeastaan, anteeksi vain, ed. Pekkarinen, kyllä vasemmisto-oppositio onnistui tänään kärjekkäämmin pistoissaan kuin te. (Ed. Pekkarinen: Pitäisikö minun olla pettynyt?) — Toivon mukaan ette ole pahasti pettynt, ja ainahan voi yrittää panna paremmaksi illan mittaan. (Ed. Huuhtanen: Koskiko se vähemmän?) — Koski vähemmän.

Yritin poimia näistä puheenvuoroista joitain sellaisia laajempia teemoja, jota voisi kommentoida. Eräs varsin suosittu sana tänä päivänä on valinta tai arvovalinta. Minä saatan ymmärtää tuon asian täysin väärin, mutta minusta sana valinta tarkoittaa, että on jotakin jonkin muun asemasta. Mutta jos täällä kuuntelee arvovalitsijoita, se on paljon lisää, paljon lisää hyvää. (Ed. Pekkarinen: Ei, vaan oikeudenmukaisemmin!) — Ed. Pekkarinen, ette te ollut tässäkin terävin. Puolustatte väärää tahoja. (Ed. Pekkarinen: Koettakaa nyt kuitenkin jatkaa!)

Olisi perin mielenkiintoista kerrankin kuulla arvovalitsijan käsitys siitäkin, minkä asemasta. Minä en ole koskaan yhdenkään arvokeskustelijan vielä kuullut esittävän tällaista näkökulmaa, sen sijaan kyllä lukemattomasti, mitä lisää. On sitten eri asia, jos halutaan luopua talouspolitiikan linjasta. Silloin tuo valinta on aivan oikea, mutta se pitäisi uskaltautua saman tien myöskin sanomaan.

Samaan aikaan näyttää olevan suuressa suosiossa se, että velanotto on päätetty. Vihreitten ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että tämä tie on erinomainen. Loppu puheenvuoro olikin sitten

tämän hyväksi kehitun käänteen uudelleen-kääntämistä kohti vanhaa. Se oli yksipuolista arvovalintaa, valintaa linjan muuttamiseksi. Ainakin siinä oli lukematon määrä toiveita.

Jos ajatellaan niitä arvovalintoja, joita viime eduskunta vuosi sitten esimerkiksi teki, eivät ne sittenkään niin kauhean vakuuttavia olleet. Sielähän muun muassa makeisveron yhden vuoden rahalla päätettiin maksattaa hamaan tulevaisuuteen saman suuruisen menoerä, hamaan tulevaisuuteen vuosittain saman suuruisen menoerä. Ei se mikään kunniakas suoritus ollut, mutta kyllä se sen yhden vuoden tietysti paikkasi. Toivon mukaan ei sellaisiin vippaskonsteihin nyt päädyttäisi näitä arvovalintoja tehtäessä.

Toinen, minkä olemme joutuneet nyt lisäbudjetin valmistelussa havaitsemaan, on se, että eräät arvovalinnat kohdistuivat arviomäärärahoihin, jotka kuluvat joka tapauksessa. Täällä vain arvioitiin, että niitä ehkä kuluisi vähän vähemmän. Nyt joudun toteamaan, että kyllä niitä kuluu sen verran kuin alun perin arvioitiin, joten me joudumme niitä lisäämään. Todellista arvovalintaa olisi tietysti se, että jos puhuja ylvästelee sillä, että on tyylikästä, että saadaan valtion velkoja lyhennettyä, hän samanaikaisesti sitten pyyttelee niissä raameissa myöskin.

Toinen hyvin suosittu tema on tänään ollut valtiovarainministeriön ja -ministerinkin moittiminen. Siinäkin ei ole sinänsä mitään uutta, mutta toivoisin, ettette vääristelisi sen enempää, ed. Ojala kuin ed. Kalliomäkiäkään, niitä lausumia, joita tässä on tullut annetuksi. Minulla ei ole mitään syytä epäillä, että tiedotusvälineet olisivat referoineet minua väärin. Niinpä luenkin sanatarkasti sen, mitä olen sanonut budjettiriihen jälkeen.

Totesin, että edellisenkin hallituksen aikana tällaista repeilyä sattui runsain mitoin ja että siinä oli se ongelma, että hallituksen politiikan ennalta-arvattavuus vähän kärsi, ja jatkoin: ”Silloin sitä helposti joku luki eduskunnan ja eduskuntaryhmien viaksi. Nyt, kun asiaa vähän tarkemmin ajattelee, niin ei kai se ole eduskunnan vika. Paremminkin vika on siinä, että kaikilla hallitusryhmillä ei ollut mandaattia riittävästi seistä tehtyjen päätösten takana.”

Tämän jälkeen moitin kyllä niitä ministereitä, jotka kipin kapin riensivät budjettiriihestä ryhmään kertomaan, etteivät olleet kyllä tätä mieltä, ja muitakin kuin ministereitä, ylipäätään niitä, jotka osallistuivat hallituksen budjettiriiheen ja sitten olivat seuraavana päivänä eri mieltä, kun siellä hallituksen budjettiriihessä ei muistunut

mieleen lausua eriävää mielipidettä. Sehän oli yksimielinen esitys.

Muutoinkin, ed. Kalliomäki, olette tavan takaa jossain poteroissa ja juoksuhaudoissa. Eiköhän nyt seiväs ole mennyt liian syvään kuoppaan?

Kehyksistä on puhuttu tämän budjettiriihen yhteydessä ja jälkeinkin runsain mitoin. Täällä lähetekeskustelussa pyrin provosoimaan mielipiteitä vähän siinä suhteessa, voitaisiinko tätä eduskunnan roolin lisäämistä ajatella kehyskeskustelua kehittämällä. Siitä on tullut hyvin vähän kommentteja. Ymmärrän, että ehkä oppositio on vähän pidättyväinen, koska joutuisi epäilemättä vähän etuajassa sitomaan käntensä, mutta hallituspuolueiden kannalta, jos moititaan samanaikaisesti sitä, että hallituksen esityksiä pitäisi saada vähän muutella, olisi ollut hyvä ottaa kantaa myös siihen, että entäpä jos eduskunta olisi etukäteen mukana vaikuttamassa vähän siihen, mitä eduskunta ajattelee.

Tällaista keskustelua minusta olisi hyvä kyllä tässä yhteydessä käydä. Toistaiseksi ed. Ojala mainitsi asiasta vain sen verran, että pääsi väittämään, että se on hänen ideansa. (Ed. Ojala: Se muuten oli!) — Jos näin on, se on erittäin hyvä asia. Tosin tästä puhuttiin jo viime keväänä kehyskeskustelujen yhteydessä.

Tällainen talouskeskustelu tilanteessa, jossa talouspolitiikan suunta on ilmeisen kiistaton, pyrkii äkkiä kehittämään tabuja tai puolitaluja, joiden varassa sitten todistellaan jotain aivan muuta. Nyt palauttaisin mieleen alkuvuoden keskustelun kuntaloudesta. Siinä kyllä minäkin uskoin, että kuntatalous on painumassa nyt 4 miljardia markkaa negatiiviselle, mikä olisi huikea alijäämä kuntataloudessa. Mutta miten tuo totuus on sitten muuttunut tämän puolen vuoden aikana? Onkin käynyt niin, että kuntatalous on tosiasiallisesti ylijäämäinen.

Siis koko tämä kauheus on kadonnut ilman mitään toimenpidettä! Siis alijäämän kauheus on kadonnut, (Ed. Elo: Lähinnä Helsingin ansios- ta!) ja luulenpa, että sieltä löytyy kyllä pitkin kevättä aika mielenkiintoisia puheenvuoroja, kuinka pitkällemeneviä johtopäätöksiä tällaisen puolitalun, kaiken lisäksi tosiasioita vastaamattoman, perusteella oltiin valmiita täälläkin tekemään. Ehkä joskus pitäisi hivenen tarkemmin miettiä, kun julkiseen keskusteluun tulee jokin tällainen informaatio, joka saa paljon huomiota. Siitä tulee totta pikemmin kuin me huomaamme-kaan.

Kuntatalouden kohdalta torjun sen kritiikin,

jota keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja täällä esitti. Kuntatalouden ja valtiontalouden saldo tässä budjetissa on kuntien kannalta noin 800 miljoonaa markkaa edullisempi, kuin, jos verrataan tälle vuodelle tehdyn budjetin saldoa, joten kuntasektoria on kyllä muistettu. (Ed. Pekkarinen: Leikkaus on 920 miljoonaa markkaa!) — Kyllä, ilman sitä tuo saldo olisi ollut 1,2 miljardia markkaa kunnille edullisempi. Myönnän kyllä, että siinä ehdotuksessa, joka minun kynästäni lähti, kuntien edullisempi olisi ollut 1,2 miljardin luokkaa, mutta budjettiriihessä päädyttiin siihen, että kunnilta voidaan hivenen ottaa pois tätä saavutettavaa etua. Balanssi muuttui siis noin 400 miljoonaa markkaa negatiivisemmaksi.

Toinen tabu on sitten sosiaalinen eriarvoisuus. Mehän saimme hiljattain aika tarkkojakin selvityksiä siitä, miten Suomi on edelleenkin maailmassa tasaisimman tulonjaon maita, aivan kärkipäässä. Voi olla, että muut ovat väärä vertailukohde ja meidän pitäisi hakea jokin ihanteellisempi tasajaon malli, mutta sellaista ei tästä maailmasta ainakaan kovin monia tahdo löytyä. (Ed. Korkea-aoja: Mikä on kehityssuunta?)

Tämähan oli eräs varsin selkeä viesti myös niin sanotussa piispojen paperissa ennen vaaleja. On hyvä, että asiaan kiinnitettiin huomiota, mutta ehkä olisi hyvä todeta, etteivät asiat sittenkään ole aivan niin synkästi. (Ed. Pekkarinen: Ne ovat synkemmin!) Toinen samassa asiakirjassa esiin tullut seikka koski kovaa markkinataloutta, joka hakee sijoituksille tuottoja. Niin niitä näyttäviä hakevan paperin laatijatkin.

Yksi ristiriitaisimmista puheenaiheista täällä on ollut elinkeinon tukeminen. Minä muistan elävästi, varmasti ed. Pekkarinen on ollut sitä paperia laatimassa vuonna 95, kun keskusta esitti, että välttämättömiä leikkauksia pitää suorittaa pääosin elinkeinotuista, tarkemmin kysyttäessä ei kuitenkaan maataloustuista, elikkä jostain muualta. Nyt te vaaditte niitä jatkuvasti takaisin. Itse asiassa kaikki ryhmät olivat silloin sitä mieltä, että juuri elinkeinotukia pitää leikata, mutta täällä ehkä joutuu valtiovarainministerinä kaikkein kovimpiin taisteluihin juuri noiden kaikkien toivomien leikkausten säilyttämiseksi, koska linja on aika olennaisesti vaihtunut.

Erityisesti näyttää tuo tutkimus- ja kehitysmäärärahan voimakas nousu kiinnostavan. Hyvä, että olemme siitä yksimielisiä. Toivoisin, että siitä voitaisiin olla myös yksimielisiä, että se on tutkimus- ja kehitysmäärärahaa eikä esimerkiksi aluepoliittisin perustein jaettavaa tutkimus-

ja kehitysmäärärahaa. Kyllä tutkimus ja kehitys on sen tyyppistä toimintaa, jossa on varmasti objektiivisia mittareita, ja kannattaa silloin katsoa nimenomaan kehityskelpoisuutta. Minulla ainakin on täysi luottamus siihen, että kun viime hallituksen aikana näitä panostuksia lisättiin, siihen seikkaan kiinnitettiin myöskin huomiota ja sitä jatkuvasti seurattiin, eikä siinä suhteessa mikään ole muuttunut. Sittenkin näin pieni kansantalous, jossa hyvä jakautuu viime kädessä kaikille, tosin viiveellä, varmasti saa suurimman hyödyn siitä, että me objektiivisin perustein kehitämme juuri tärkeintä omaisuuttamme, sitä hunajaa: tutkimusta ja kehitystä.

Työministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa väitetty, että puhuessaan työllisyysasteesta hallitus unohtaa työttömät. Silloin ei ymmärretä kokonaisuutta. Työllisyysasteen saavuttamisessa työttömyyden hoito on yksi tärkeimmistä asioista. Ed. Kallis toi esille, että vuonna 1997 yli 700 000 ihmistä sai työttömyysturvaa. No, onneksi asiat ovat paljon parantuneet tuosta vuodesta, mutta tuo lukumäärähän kertoo vain, kuinka monta ihmistä sen vuoden aikana on nauttinut työttömyysturvaa. Siellä on monella onneksi hyvin lyhytaikaista työttömyysturvan nauttimista. Tällä hetkellä tilanne on se, että pitkäaikaistyöttömyys laskee erällä alueilla Suomessa nopeammin kuin yleinen työttömyys ja meillä on pitkäaikaistyöttömiä ensimmäisen kerran vuosikausiin alle 100 000. Eli nämä mittarit ovat menossa parempaan suuntaan.

Mikä vaikuttaa työllisyysasteeseen? Täytyy työttömän näkökulmasta olla todella iloinen siitä, että hallitusohjelmassa puhutaan työllisyysasteesta. Se kertoo, että koko hallitus, eri yhteiskunnan alueet, halutaan sitoa työttömän asian parantamiseen, kun työllisyysasteeseen halutaan vaikuttaa laajasti eli kaikin tavoin vaikuttaa siihen, että kaikki työkäiset ihmiset menisivät töihin ja pääsisivät sinne. Se tarkoittaa sitä, että liian varhain työelämästä poistuvien elämään vaikutetaan, siihen, että he jaksavat olla työssä. On tehty työttömyyseläkeputkipaketti, jolla vaikutetaan siihen, että asenteet tässä yhteiskunnassa muuttuvat, ihmisiä ei sanota ennaikaisesti irti. Meillä on työssä jaksamisen ohjelma, jolla pyritään siihen, että ihmiset myös jaksavat olla työssä.

Sen jälkeen täytyy muistaa myös, että työuraa voidaan pidentää alkupäästä. Aina me puhumme siitä, että pitäisi jaksaa 65 ikävuoteen asti,

mutta Suomessa on pitkät opiskeluajat. Myös siihen voidaan vaikuttaa, että mennään hieman varhemmin työelämään opinnoista, ja silloin myös vaikutetaan työllisyysasteeseen. Sairauksien ja vammautumisen ehkäisemisellä vaikutetaan työllisyysasteeseen, työturvallisuudella, liikenneturvallisuudella, kuntouttavilla toimilla, joilla pyritään siihen, että ihmiset jaksavat tehdä työtä.

Me menemme eteenpäin työllistämässä myös niin, että me haluamme myös vajaakuntoisille mahdollisuuden, niin vammaisille kuin muuten vajaakuntoisille, olla mukana työelämässä niin halutessaan, koska meidän sosiaaliturvamme rakentuu siihen, että ihminen saa tehdä työtä ja saa paremman turvan.

Nämä olivat muitten hallinnonalojen toimenpiteitä. Kokonaan tässä on vielä käsittelemättä se, mitä kaikkea hallitus jo ensi vuoden budjetissa tekee työttömien hyväksi. Työllisyysaste ei parane, jos ei nyt rakennetyöttömyyteen puututa. Kaikki helpoimmin työllistyvät ihmiset alkavat olla työelämässä. Työpaikkoja syntyy, ja työpaikat täyttyvät nopeammin. Se, että viime vuosina työttömyys laski hieman hitaammin kuin olisimme toivoneet, kertoi vain, että työvoimaa tuli koko ajan markkinoille lisää. Nyt tämä varanto alkaa olla käytetty ja meillä ovat haastavimmat, vaikeimmat työllistettävät ihmiset toimenpiteitten kohteina ja sitä haluamme korostaa. Koko ensi vuoden työministeriön budjetti tähtää siihen, että vaikeimmin työllistyvät saadaan tehostettujen toimien piiriin. Me haluamme lisätä työvoiman liikkuvuutta ja tehostaa työllistystä. Meillä on erityisraha 70 miljoonaa markkaa ikääntyvien työllistämiseen. Työelämän kehittämiseen on lisäpanostuksia. (Ed. Korkeaoja: Pääluokan puheenvuoro!) Eläkeputken houkuttelevuuden vähentämiseen on toimenpiteitä, ja me pyrimme ikääntymiskysymyksiin vaikuttamaan koko yhteiskunnan alueella. (Ed. Väistö: Missä on debatti?)

En aio eduskunnan aikaa tässä käyttää enempää, mutta ed. Kallis ryhmäpuheenvuorossaan syytti hallitusta siitä, että hallitus on unohtanut työttömät puhuessaan työllisyysasteesta, ja tämä on siihen täydentävä puheenvuoro. Uskon, että edustajat kyllä ehtivät käyttää myös televisioinnin käynnissä ollen vielä riittävästi puheenvuoroja. (Ed. Pekkarinen: Ai siitäkö oli kysymys!)

Olen halunnut tässä tuoda esille sen, että ensi vuoden budjetissa on lukuisia toimenpiteitä työttömän hyväksi, työllisyysasteen kohottamiseksi, ja siihen tarvitaan erityisesti näitä toimenpiteitä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista seurata ministeri Niinistön puheenvuoroa, sitä itsetuntoa, sitä itsevarmuutta. Sitä voi vain ihailla. Kennelläkään, yhdelläkään ryhmäpuheenvuoron käyttäjällä, ei näyttänyt olevan mitään sanottavaa, mitään arvokasta ministeri Niinistölle. Ehkä se kertoo jotain meistä, meidän taitamattomuudestamme, meidän kaikkien muiden. Ehkä se kertoo jotain muutakin ja jostakin muustakin, ministeri Niinistö.

Minulla ei ole, ministeri Niinistö, mitään sitä vastaan, että te huomasitte kuitenkin yhden asian, sen, kuinka erimielisiä hallituspuolueiden eduskuntaryhmät näissä asioissa ovat, keskeisissä asioissa. Todellakin te piikittelitte enemmän hallituskumppaneitanne konsanaan kuin meitä. Minun pitäisi olla siitä tietysti kiitollinen ja tyytyväinen. Minä opposition edustajana tein kuitenkin mielenkiintoisen havainnon, ja se on äsken kertamani tapainen.

Mitä tulee itse näihin poliittisiin kysymyksiin, mitä otitte esille kuitenkin muutamia, sanon tässä lyhyesti ensinnäkin sen, että, ministeri Niinistö, teitä ja teidän ryhmäänne lukuun ottamatta tässä salissa, näissä ryhmäpuheenvuoroissa, ei ollut juurikaan sellaista puheenvuoroa, jossa ei olisi kannettu huolta alueellisen keskittymisen ongelmista, kaikesta siitä, mitä siitä seuraa tällä hetkellä asumisen kustannusten karkaamisena käsistä, palveluiden heikkenemisenä jnp.

Toisekseen monet täällä kokivat huolen siitä, että sosiaalinen kahtiajako jatkuu maassa. On hyvä, että se lausutaan ääneen ryhmäpuheenvuoroissa.

Kun te väitätte, että kuntataloudessa menee hyvin, ettekö te tiedä, että teidän, hallituksen ministeriöidenkin laskelmien mukaan 104 kunnassa vuosikate ensi vuonna on muuttumassa miinusmerkkiseksi? Te jos kuka tiedätte, mitä se merkitsee: On pakko tehdä leikkauksia. Jos leikkauksia tehdään, te tiedätte, mistä silloin joudutaan lähinnä leikkaamaan. Te tarjoatte nyt jo palvelumaksujen nostamista, terveyskeskusmaksujen ja muiden, sellaisten maksujen, mitä te itse ette koskaan maksa korotettuina, vaan jotka maksavat ne, jotka ovat muutoinkin heikoimassa asemassa.

Arvoisa puhemies! On selvää, että ministeri Niinistöllä ja näköjään myös muilla hallitusryhmillä on erilaisia kantoja ja näkemyksiä, mutta näköjään myös keskustan eduskuntaryhmällä ja ministeri Niinistöllä.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Se oli erinomainen selostus käytetyistä puheenvuoroista, mutta ei siinäkään sitä linjavaihtoehtoa ollut. Toivon, ettette tekään vääriselitelisi puheitani. En minä ole aliarvioinut teidän mielipiteitänne, mutta olen todennut, että minikäänlaista linjavaihtoehtoa ei ollut, ellei sitten sellaiseksi ole luettava sitä kohtaa teidän puheenne, jossa epäsuorasti annatte erinomaisen suuren tunnustuksen Suomen kuulumiselle euroalueeseen. Tehän mainitsitte, että me emme olisi itse muun muassa matalaa korkotasoaamme saaneet. Jos tämä on linja, niin sitten se on hyvin tervetullut linja. Me muut olemmekin olleet sillä jo aika pitkän aikaa.

Kuntatalouden kohdalta minä en ole suinkaan kehunut, että se on hyvässä jamassa, mutta minä olen kyllä todistellut, että se on lähes 5 miljardia paremmassa jamassa, mitä ennen eduskuntavaaleja kuviteltiin. Se on aika iso raha, erityisesti kun se kääntää koko kuntatalouden plussan puolelle.

Myönnän sen, että varmasti on olemassa kuntasektorin sisällä ongelmia, joita pitää paikata, niin kuin hallitus esittää muuten paikattavaksikin lisäämällä varsin tuntuvasti, ehkä suhteellisesti ottaen eniten menokohdista, juuri harkinnanvaraista avustusta kunnille.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Vaikka olen tällaista seipään niellyttä tyyppiä, yritän ottaa huumorilla ministeri Niinistön kommentit. Voisin kyllä kertoa montakin muhevaa tarinaa seipään kuoppaan viemisestä kentillä ja kotioiloissa, mutta sen voin sanoa, että ote ei ole ihan sillä tavalla lipsunut kuin ministeri Niinistöllä äsken.

Kun sosialidemokraatit ovat hallituksessa, niin me tuemme hallitusta laidasta laitaan, ja kun puhutaan budjetista, silloin tuki kohdistuu erityisesti tietysti finanssiministeriin. Mutta on myös niin, sitä yritin painottaa puheenvuorossani, että asioista on voitava keskustella myös eduskunnassa, toivottavasti asiallisesti, joskus vähän huumoriakin viljellen, niin kuin ministeri Niinistö teki, painottui kyllä sille huumoripuolelle hiukan enemmän. Tämä on viestini, ja sitä tulemme toteuttamaan sosialidemokraattien puolella tässä keskustelussa.

Ed. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Niinistölle: Minä en nyt halua ryöstää teiltä oikeutta olla kehysbudjetoinnin isä, jos niin haluatte. En minä

väkin tunge äidiksi tälle idealle, luovutan ihan suosiolla sen. Pääasia, että toteutamme sen. Minusta on hyvä ja arvokas idea, että voitaisiin käydä arvokeskustelua nimenomaan kehysbudjetoinnin yhteydessä. Se voisi olla avointa kansalaiskeskustelua, johon myös oppositio voi osallistua.

Sitten, ministeri Niinistö, te sanoitte, että yksimielisesti tehtyjä päätöksiä ruvetaan kritisoidaan ja revitään auki. Te tiedätte yhtä hyvin kuin minäkin, missä olosuhteissa 350 miljoonan markan sosiaali- ja terveystalvelumaksut hallitusohjelmaan kirjattiin. Se liittyi nimenomaan osana kuntatalouden tervehdyttämiseen. Te kerroitte, että luvut kuntatalouden osalta ovat muuttuneet hallitusohjelman kirjausten jälkeen, ja ne muuttuivat myös budjettineuvottelujen osalta.

Se on juuri se syy, miksi mekin olemme nostaaneet ne asiat esille, koska tilanne on muuttunut. Eurooppalaisittain jo muutoinkin korkeat maksut tuntuvat tässä suhteessa aika erikoiselta tavalta paikata kuntataloutta. Kun budjetti on vielä auki veroratkaisujen osalta, niin miksi ihmeessä myöskään tämä asia ei voisi olla pöydässä tarkasteltavana? Minä luulen ja uskon, että kun valiokunta kuulee asiantuntijoita, tähän kyllä varmaan perusteita löytyy. Nyt on kysymys vain siitä, löytyykö poliittista tahtoa. Me emme halua repiä budjetin perusteita auki, sen olemme sanooneet moneen kertaan, niistä me pidämme kiinni.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kovin mielelläni kävisin kyllä debattia ministeri Mönkäre kanssa työttömyyslukuista ja myös työttömyysasteesta ja työllisyysasteesta. Hieman hämmästelen sitä, että te kuitenkin hieman vähättelette lukua 788 570 työttöntä suomalaista. Ilmeistä jo näkee, että te vähättelette. (Naurua)

Nyt teidän tulee muistaa myös, ministeri Mönkäre, että on myös sellaisia työttömiä, jotka eivät saa penniäkään, koska he ovat siinä onnellisessa asemassa, että ovat ehkä saaneet paikan, ennen kuin karenssiaika on kulunut umpeen. Tämä on kuitenkin se kaikkein tuorein tilasto, 788 570. (Välihuuto: Eletään vuotta 99!) — Eletään, mutta antakaa te minulle tuoreempi tilasto. — Minä en saanut sitä Verohallituksesta, kun kysyin, koska sanottiin, ettei ole olemassa. Minun pitää turvautua niihin tilastoihin, mitä meillä on.

Väitän vielä, että työllisyysaste ja työttömyysaste eivät ole suinkaan sama asia. Jos työllisyys-

aste on noin hyvä, niin miksi te ette edellisellä kaudella korostaneet työllisyysastetta enemmän kuin työttömyysastetta? Jos työllisyysaste nousee 1 prosenttiyksiköllä, niin se ei tarkoita sitä, että työttömyysaste alenisi 1 prosenttiyksiköllä. Meidän mielestämme — saammehan me kristillisessä liitossa olla sitä mieltä — työttömyys on melkein sodan jälkeen kauhein asia, mitä yhteiskuntaan voi tulla. Ja kun me haluamme, että työttömyysaste todella painuisi niin alas, kuin se suinkin on mahdollista, niin me puhumme mieluummin työttömyysasteesta kuin työllisyysasteesta.

Muissa Pohjoismaissa hallitusohjelmissa — myönnän, en ole Tanskan hallitusohjelmaa lkenut, mutta Ruotsin ja Norjan — kyllä edelleen, kun puhutaan työmarkkinapolitiikasta, työttömyysaste on paljon tärkeämpi kuin työllisyysaste.

Työministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Työttömyysaste vaikuttaa hyvin suuresti työllisyysasteeseen. Nyt on sellainen tilanne Suomen hallituksen ohjelmassa, että näistä työttömien asioista vastaa koko hallitus, kun me puhumme työllisyysasteesta. Jos työllisyysaste nousee prosentin, se ei johdu ehkä pelkästään tällä hetkellä siitä, että työttömyys olisi alentunut. Me olemme ehkä pystyneet vaikuttamaan siihen, että myös ikääntyvät työntekijät pysyvät nyt keskimäärin vuoden pitempään työssä kuin aikaisemmin tällä vuosikymmenellä. Me pyrimme kaikilla näillä toimenpiteillä vaikuttamaan.

Täytyy sitten ottaa itseäni se, jos en ole riittävästi vielä puhunut siitä, mikä on minun hallinnonalani asia: työttömien asiasta. Me pyrimme erityisesti siihen, että toimien kohteena ovat ne henkilöt, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa, ne jotka jäivät laman jalkoihin, jotka koulutuksen jälkeen eivät päässeet työelämään, ja ne ikääntyvät ihmiset, joiden ammattitaito ei ole ajan tasalla — me pyrimme nyt heitä auttamaan. Silloin työttömyys alenee myöskin. Tällä hetkellä se on alentunut aika reippaasti. Mutta me tiedämme, että ilman erityistoimenpiteitä ja erityispanostuksia se ei alene.

Työministeriön budjetissa on useita asioita, jotka vaikuttavat siihen, että myös työttömyysaste tulee alenemaan ensi vuonna. Me panostamme siihen kaikella sillä osaamisella, joka meidän hyvässä työvoimahallinnossamme on. Suomalaisia toteutetaan. Tanskan-mallilla on ihailijansa. Suomen-mallia on aloitettu jo ministeri Jaakonsaaren aikana meidän työvoimahallin-

nossamme toteuttaa, ja sitä jatketaan. En tässä yhteydessä kerro näistä malleista enempää, mutta ehkä sitten myöhemmin pääluokkakohteisessa keskustelussa. (Ed. Kallis: Ottakaa kristillisen liiton malli!)

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö nonsaleerasi puheenvuorossaan ryhmäpuheenjohtajia. Täytyy kyllä hieman ihmetellä, ovatko hänen ajatuksensa todellakin täysin jossain muualla, tärkeämissä ratkaisuissa kuin budjetissa, jota täällä nyt tällä kertaa käsitellään.

Ministeri Niinistö peräsi myös arvovalintoja. Minun täytyy myös kysyä teiltä: Minkälaisia arvokeskusteluja siellä budjettiriihessä käytiin, kun tuntuu siltä, että budjettiriihen tärkein anti oli, että kaikki saadaankin käsiteltyä mahdollisimman nopeasti? 23 tuntiako se kaiken kaikkiaan oli? Itse näen niin, että kun ensi vuoden budjettia on rakennettu, arvovalinnat olisi tullut tehdä silloin siinä tilanteessa eikä ehkä välttämättä täällä salissa hallituspuolueiden kesken riidellen. Tämä on sinänsä minusta opposition edustajana oikein kivaa katseltavaa, kun teillä on niin erilaisia painotuksia. Mutta perään sitä myös teiltä hallituspuolueiden edustajilta ja erityisesti ministereiltä.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Puhutaan nyt niistä arvovalinnoista. Jos eduskunnan ajatellaan olevan nykyistä keskeisemmin mukana tekemässä arvovalintoja, on aivan selvää, että se kehysvaihe on ensimmäinen vaihe, jossa asiaa pitäisi kyetä huomattavasti nykyistä perusteellisemmin täällä käsittelemään. Tapastuuko se sitten selonteon muodossa, tiedonannon muodossa tai pääministerin ilmoituksena, sillä tavalla voisi hyvin lähteä liikkeelle.

Mutta idean äitihän on varsinaisesti Sveamamma. Ruotsissa on viety tämä hyvin pitkälle, eli Ruotsissa budjettilainsäädäntö lähtee liikkeelle siitä, että eduskunta käsittelee jo keväällä budjettiehdotuksen tavallaan kehysluontoisena, itseään sitovina kehyksinä. Sitten hallitus ikään kuin täyttää noita kehyksiä budjettiesitykseensä. Silloin eduskunta on sitoutunut niihin alkupe-  
räislukuihin niin, että niistä pidetään sitten yksityiskohtaisessa budjettikäsitelyssä kiinni, ei ylitetä, mutta vaihdetaan kyllä substanssia, jos katsotaan, että hallitus on jollain tavalla ollut väärässä.

Se, mitä minä ajattelin lähinnä ja mikä voisi helpottaa ryhmien työtä, erityisesti hallitusryhmien työtä, on tietysti se, että mitä enemmän

tiedetään asioita ennen esimerkiksi hallituksen budjettiriihtä, sitä selkeämmin varmasti se viesti kulkee hallitusryhmien kautta riiseen ja sovitaan sellaisista asioista ja vain sellaisista, joista suurin piirtein vallitsee yksimielisyys.

Ed. Vehviläinen, ei tässä tarvitse ajatusten olla missään muualla huomatakseen, ettei täällä ole ajatusta jostain toisesta talouspoliittisesta linjasta. Ei ole. Keskustaoppositio on tuottanut yleensä sellaisen toisenlaisen ajattelun. Jos muistamme, viime vuonna teemana oli, että esiteltävän budjetin pohja pettää. Sitä aikaisempina vuosina oli jokin toinen tällainen kantava teema, jossa kyseenalaistettiin talouspolitiikan linja. Sitä minä nyt vain totesin, että tällä kertaa ei ollut sellaista. Kun olen tottunut siitä väittelemään, jään siinä mielessä tyhjän päälle, kun ei ollut ollenkaan vastustajaa kehissä. Mutta arvovalintaa suoritetaan jatkuvasti.

Haluaisin muistuttaa nyt, että esimerkiksi t&k-painotus ei ole mikään sattumalta syntynyt asia. Aikana, jolloin muuten budjetin loppusummaa jouduttiin kutistamaan, kasvatettiin t&k-painotusta huomattavasti. Se oli tarkoituksellista arvovalintaa. Nähtiin, että suomalaisen tulevaisuuden kannalta on merkityksellistä, että me panostamme hunajaan, niin kuin ed. Pekkarinen tänään sitä nimitti. Voi olla sitäkin, mutta hyvää se varmasti on kaiken kaikkiaan ainakin tuottanut Suomelle. Tällaista arvovalintaa on suoritettu aika mittavastikin. Te ette tainneet sitä viime kaudella vielä huomata, mutta niin suuri summa kun liikkuu, kyllä se sitten on selvä painopisteen vaihdos, jopa ministeriöiden välillä, ei pelkääntään yhden ministeriön sisällä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin sympatiaa valtiovarainministerille, joka on valmistautunut ihan toisenlaiseen keskusteluun kuin se, mitä joutuu käymään.

Ensinnäkin totean, että jos olisin tämän sympatian kohteen asemassa, olisin aika tyytyväinen siihen, että ensinnäkin niin kuin hän itse äsken totesi, talouspoliittinen linja hallituspuolueilla on ihan okei, mutta toinen asia on myöskin, josta kannataisi olla aika tyytyväinen: siitä että neljä ja puoli vuotta hallitusyhteistyötä ei ole hävittänyt näiltä poliittisilta puolueilta omia poliittisia linjauksia eli ne ovat vielä olemassa tätä poliittista diversiteettiä edustamassa Suomen kansasta. Se on minusta hyvä asia.

Kuitenkin ryhmäpuheenvuoroissa oli yksi asia, ja se odotetusti tuli ed. Zyskoviczin puolel-

ta. Se koski tupopolitiikkaa. Jos ajatellaan, missä tilanteessa Suomi on tällä hetkellä maailman-kaupassa, niin viimeistenkin tietojen mukaan olemme yksi kilpailukykyisimpiä valtioita tällä hetkellä, mihin muun muassa yliopistojen rehtorit eilisissä avajaispuheissaan aivan yllättäen kiinnittivät huomiota ja ottivat tietotaidolle siihen oman osan. Mutta se puheenvuoro, jonka ed. Zyskiewicz käytti kokoomuksen ryhmän puolesta, ei tukenut sitä keskeistä argumenttia taustalla eli tulopolitiikkaa, joka on nimenomaan mahdollistanut erään kivijalan syntymisen kilpailukyvyille.

Nyt kysynkin ministeriltä: Oletteko te todella ed. Zyskiewiczin kanssa samaa mieltä vai meidän muitten hallitusryhmien kanssa samaa mieltä tulopolitiikasta?

**Valtiovarainministeri Niinistö:** Arvoisa puhemies! Olin myös kaksi vuotta sitten mukana vastaavassa tilanteessa täällä haukuttavana samoin sanoin kuin tänäänkin siitä, että veropolitiikkaa ei pidä luovuttaa tulopolitiikan pöytään. Silläkin uhalla kannatan myös sitä linjausta, joka hallituksessa ymmärtääkseni on yksimielinen, että säilytetään mahdollisuus tuloveropolitiiseen väliintuloon. Eduskunnan työrytmi siitä tietysti vähän kärsii, mutta se on ainoa tappio, jonka minä siinä osaan hahmottaa.

Toisaalta kyllä haluaisin korostaa sitä, että tulopolitiikka on nimenomaan nimensä mukaisesti tuloista sopimista. Kovin laajojen pakettien — erityisesti sellaisten, joista hallitusohjelmaa laadittaessa vallitsi selkeä erimielisyys — mukaantulo kyllä väistämättä johtaa siihen, että se ei olekaan enää pelkästään tulopolitiikkaa, jolloin myös politiikka väistämättä on mukana. Aina, jos eduskunnalta esimerkiksi lainsäädäntötoimia pyydetäisiin, tämä talo on pullollaan niitä poliitikkoja, joita on kehoitettu pysymään erillään työelämän lainsäädännöstä, ja se ei kyllä vastaa minun kantaani.

Sen sijaan vastavuoroisesti minusta on korrektia, että nyt pidättäydymme tulatoratkaisuista mahdollisimman pitkälle ja jätämme noille parveille, joitten asia on sopia tulopolitiikasta, mahdollisimman väljät kädet tehdä se, toki muistutuksen siitä, että veroilla mukaantulo edellyttää maltillisuutta, mutta sillä katettaisiin palkansaa-jien kannalta se tärkein eli käteenjäävän tulon nousu.

**Ed. Tiusanen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Finanssiministeri Niinistö totesi

vasemmisto-opposition puhuneen tänään piikkikäämmin kuin keskusta. Tämä on ehkä ovela, hauska huomio, minkä arvoisa finanssiministeri esitti. Mutta jos se onkin freudilainen lipsahdus, niin mitä Freud tästä sanoisikaan? Mutta myös entinen ministeri, nykyinen keskustaryhmän johtaja Pekkarinen, totesi, että itsevarmuutta finanssiministerillämme on. Onko se sitten presidenttiainesta vai sitä, joka ei ole presidenttiainesta, tämäkin on mielenkiintoinen kysymys.

Ministeri Niinistö, kyselin arvokeskustelua ja sitä, mitä minkin asemesta pitäisi sanoa. Mielestäni aseiden ja varustelun asemesta kunnille pitäisi antaa mahdollisuus hoitaa vanhuksat ja sairaaat. Samoin liian nopean ja turhan nopean velan takaisinmaksun asemesta pitäisi antaa kunnille taloudelliset edellytykset hoitaa nuo asiat, ei niin että sairaat pannaan tervehdyttämään kuntataloutta.

Toteaisin vielä todellisen opposition suuntaan eli ed. Kallikselle, että ei eläkeläisten maailma ole kuitenkaan romahtamassa vuonna 2000. Jos näin väittää, annetaan kyllä väärä todistus.

**Ed. Zyskiewicz** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarinen sanoi, että kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa ei oltu huolestuneita alueellisen kehityksen tasapainoisuudesta. Ed. Pekkarinen ilmeisesti oli siinä vaiheessa puhelimesta, kun puhuin, tai sitten en osannut värisyttää ääntäni puhuessani samalla tavalla kuin ed. Pekkarinen, kun hän ei huomannut puheenvuorossani pitkää osuutta, jossa nimenomaan tähän asiaan kiinnitettiin huomiota.

Mitä tulee sosiaaliseen kahtiajakoon, joka on toinen osa ed. Pekkarisen ja keskustan mantraa, haluan todeta, että te olette kanssamme samaa mieltä siitä, että työttömyys on se asia, joka eniten aiheuttaa sosiaalista kahtiajakoa ja eriarvoisuutta yhteiskunnassamme. Sitten, kun hallitus on hyvällä politiikallaan onnistunut työttömyyttä lieventämään ja työllisyyttä parantamaan, mitattiin sitä sitten millä mittarilla tahansa, te kuitenkin sanotte samanaikaisesti, että hallituksen politiikka on lisännyt sosiaalista kahtiajakoa ja sosiaalista eriarvoisuutta. Mielestäni tässä on selvä ristiriita.

Mitä tulee ed. Ojalan puheenvuoroon kunnallisista terveyden- ja sosiaalihuollon maksuista, niin perustelitte maksujen korotuksista luopumista sillä, että kuntien talous onkin paremmassa kunnossa. Äsken edustajatoverinne Tiusanen todisti juuri, kuinka huonossa kunnossa kuntien talous on. Kaiken kaikkiaan totean, että kokoo-

mus pitää kiinni hallituksen esityksestä näiden maksujen osalta, koska mielestämme on tärkeää, että tälläkin tavoin kunnille turvataan mahdollisuudet tarjota kuntalaisille laadukkaita ja kaikkien saatavissa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Maksujen korotuksista ei ole mitään syytä luopua semminkin, kuten puheenvuorossani jo sanoin, kun esimerkiksi sairaaloiden hoitopäivämaksua ei ole tarkistettu sitten vuoden 93 edes inflaatiokerheytyksen vertaa.

Mitä tulee ed. Pulliaisen puheenvuoroon, niin hänellä on ilmeisesti jonkinlainen kokoomusangsti, joka vääristää hänen kykyään ymmärtää, mitä sanon, koska kun hän väitti, että puheenvuoroni ei tukenut laajan tuloratkaisun aikaansaamista, niin se oli puheenvuorostani täysin väärä tulkinta.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti näinä päivinä tullaan budjetin sisällöstä tarkemmin keskustelemaan, mutta vähemmän on keskusteltu siitä kysymyksestä, minkä ministeri Niinistö jo budjetin esittelypuheenvuorossaan toi esille, eli budjettikehyksestä ja yleensä budjettimenetelystä.

Olen lueskellut Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomusta. Nyt on pakko lainata erästä kohtaa kertomuksessa tulojen budjetoinnin osalta. Ymmärtääkseni nämä ovat niitä perustavaa laatua olevia kysymyksiä silloin, kun eduskunnan budjettivallasta puhutaan. Täällä todetaan:

”Tuloarvioiden perustelujen niukkuudesta ja epäloogisesta esittämistavasta johtuen eduskunta saa käsittelyn ja päätöksenteon perustaksi seläiset tuloarvioiden perustelut, joista ei selviä, miten tuloarviolukuihin on päästy. Tällainen budjettikäytäntö ja perustelujen esittämistapa eivät palvele tyydyttävästi päätöksenteon tietotarpeita. Esitettujen perustelujen pohjalta on myös vaikea arvioida, onko tuloarvioiden taso oikea.”

Tämä on erittäin vakavaa tekstiä. Pakko on kysyä, mihin toimenpiteisiin nyt valtiovarainministeri ja valtiovarainministeriö ja tietenkin hallitus aikovat ryhtyä, jotta eduskunnan budjettivallasta tulisi sille tasolle, jolla meidän lainsäädäntöme sen edellyttää olevan.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Ensin ed. Tiusaselle. Te käytitte arvovalintapuheenvuoron, jossa molemmat elementit olivat mukana. Se on ensimmäisiä tässä salissa kuulemiani.

Tulojen arviointiasia onkin hiukan toinen juttu.

Palaisin nyt ensin vain vuoden taaksepäin, jolloin todellakin pitkin syksyä ei vain tässä salissa, mutta joka ainoalla foorumilla sai torjua sen väitteen, että valtiovarainministeriö on yliarvioinut tulot, rakentaa kauniimpaa tulevaisuutta kuin se todellisuudessa on. Meitä suorastaan vaadittiin oikaisemaan alaspäin kasvuarviota ja sitä myöden myös tuloarviota. Tätähän keskustelua valtakunnassa käytiin. (Eduskunnasta: Kuka vaati?) — Kuka vaati? Tässä salissa vaadittiin. Löydän lukemattomia puheenvuoroja, ja kyllä mediasta kävi ilmi, että lähes kaikki kynnellä kykenevät haastateltavat ilmoittivat, että nyt valtiovarainministeriö vaan panttaa kantojaan eikä suostu niitä muuttamaan. En usko, että tätä tunnelmailmastoa kukaan voi kiistää. Näinhän se oli. Monet muut tutkimuslaitokset kyllä alensivatkin arvioita reippaanpuoleisesti. (Ed. Pekkarinen: Kaikki!) — Kaikki, aivan totta, ja kyllä te taisitte vaatia, että valtiovarainministeriönkin pitää alentaa. (Ed. Pekkarinen: Ministeriä ei vaadittu eroamaan!) — Olisi ollut ehkä aihetta, mutta joka tapauksessa täällä vaadittiin alempaa arviota, realismia.

Nyt valitettavasti totuus näyttää olevan toinen. Meille tulee taas enemmän rahaa, kuin mitä me arvioimme. Eli se liian hyvä kuva oli sittenkin liian vaatimaton kuva. Tämä esimerkiksi nyt kertokoon vain sitä, kuinka äärettömän vaikeaa se tulojen arvioiminen kaiken kaikkiaan on.

Nyt Valtiontalouden tarkastusvirasto näyttää kiinnittävän huomiota nimenomaan budjettiesitykseen. Myönnettäköön, että siinä ei kovin paljoa spekuloida erilaisilla vaihtoehdoilla. Mutta minulla on se käsitys, että valtiovarainvaliokunnassa kyllä otetaan aika tarkkaan selkoa siitä, mitkä ovat tulojen arviointiperusteet. On otettu varmasti viime vaalikaudella ja epäilemättä otetaan nytkin. Ehkä niin yksityiskohtainen ja hivenen kuitenkin aina spekulatiivinen ja selittelyäkin vaativa arviointi on helpompaa tehdä valiokunnassa kuin kirjallisessa muodossa, koska, niin kuin tuo esimerkki ehkä osoittaa, on varsin vaikeaa löytää oikea tulojen arvio. (Ed. Pekkarinen: Ministeri voisi kertoa syyn, miksi muuttuivat ne viime syksyn ennusteet?) — Parempaan vai huonompaan suuntaan?

Ensin ne muuttuivat huonompaan suuntaan. Käsitellään perusteellisesti: Ne muuttuivat lähinnä sen vuoksi, että lokakuun alussa maailmalle levisi kovin synkkiä sanomia, ja kun niitä kovasti toisteltiin, oli aika vähällä, että Suomessa olisi valtiovarainministeriö alentanut arvioita, ellei kansantalouselämyksen virkamiesten käsitys todel-

lakin olisi ollut toinen. Myönnän tässä, että kyllä minun selkärankani olisi siinä myllytyksessä katkennut.

Miksi ne sitten ovat muuttuneet parempaan suuntaan? Lokakuun alun ilmapiirissä, jota kuvailin, paljastui turhaakin negatiivisuutta eli hivenen tuollaista joukkohysteriaa, ja vuoden lopun mittaan jo päästiin vähin erin eroon niistä käsityksistä. Itse asiassa siinä kävi niin, että juuri Maailmanpankin kokouksen aikoihin, joka muuten taas on tulossa, Washingtonissa oli paljon väkeä koolla ja siellä ehkä tuo sanoma ikään kuin nousi potenssiin, ja kun kotiin mentiin, siellä sitten sama sävel toistui ehkä vähän liiankin voimakkaana. Suomen kohdalla epäilemättä juuri tuo kautta rantain kehumanne Emu-ratkaisu on eräs syy siihen, että me pärjäämme näin hyvin.

**Ed. Korkeaoja** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelun alku on antanut sen vaikutelman, että olisimme suuressa kunnanvaltuuston budjettikokouksessa, mutta, arvoisat vasemmiston edustajat, meillä on perustuslain mukaan parlamentaarinen järjestelmä. Se tarkoittaa sitä, että ne ryhmät, jotka ovat hallituksessa, vastaavat siitä esityksestä, minkä hallitus tekee. Ei ole mahdollista eikä oikein — on kansalaisten pettämistä — että kerrotaan, että kyllähän me olimme toisella kannalla siellä hallituksen sisällä, mutta kun emme voineet mitään. Se ei ole parlamentaarisen järjestelmän mukaista. Silloin, kun hallitus tekee esityksen, sen takana ollaan, elleimme me muuta tätä järjestelmää sellaiseksi, että muodostetaan suhteellinen hallitus, jossa kaikki ovat mukana, mutta silloin ei ole mitään oppositiopuolta ja käydään täällä salissa keskustelut. On kansalaisten pettämistä, että istutaan kahdella tuolilla.

**Ed. Aula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu aika turhalta enää saivarrella siitä, kuka viime syksynä ennusti prosentit oikein taikka väärin. Minusta se, että näitä ennusteita on erilaisia, on osoitus siitä, että on tultu ehkä pysyvästi sellaiseen tietyn sorttiseen epävarmuuden aikaan, ettei pystytä niin vakaasti ennustamaan asioita kuin takavuosina kyettiin. (Ed. Rajamäki: Valiokunnan puheenjohtaja voisi lukea Valtiontalouden tarkastusviraston raportin paremmin!) — No, minä en nyt puhunut siitä asiasta. — Silloin on tietysti budjetin tekemisessä varauduttava erilaisiin vaihtoehtoihin tai luotava sellaista pelivaraa, että voidaan reagoi-

da, oli se sitten ylikuumentuminen taikka kasvun taantuminen. Se on minusta olennaista.

Mitä tulee tuloverojen ennakkointiin ja Valtiontalouden tarkastusviraston raporttiin, siinä kyllä yhdyin paljolti ministeri Niinistön ja valtiovarainministeriön näkökantaan, koska jos ajatellaan viimeistä 15:tä vuotta, niin onhan talouskehitys mennyt sillä tavalla ylös alas, että jokaisella ennakoijalla on ollut siinä vaikeuksia. Mieluummin minä olen varovaisuusperiaatteen kannalla kuin sen kannalta, että yliarvioidaan tulot. Sehän se vasta ongelma olisi ollutkin, jos tänne olisi pitänyt tulla velanoton lisäämistarpeiden kanssa.

Mitä tulee kehyspäättöskenteen painottamiseen, kannatan sitä kyllä lämpimästi, koska sitä kautta politiikkaa saataisiin enemmän politiikkaan, koska juuri budjettivuoden alkuvaiheessahan on paras arvokeskustelun ja hallinnon rajat ylittävien linjanvetojen paikka. Esimerkiksi muuttoliikkeen hillintä on hyvä esimerkki asiasta, jossa tarvittaisiin nimenomaan laajaa, rajat ylittävää keskustelua, johon tietysti heinä-elo-kuun budjettiriihi on aivan liian myöhäinen. Menettely on johtanut siihen, että pääosaan ovat tavallaan tulleet valtiovarainministeriön ja eri ministeriöiden väliset kahdenvälisyysneuvottelut, joissa tietysti jokainen puolustaa omia revii-rejään. Kevään painottaminen on sikäläkin paikallaan, että eduskunta on silloin koolla ja silloin sekä hallituspuolueet että oppositio pystyvät tiiviimmin ottamaan kantaa kehysten painotuksiin. Valtiovarainvaliokunta on kyllä joka vuosi pyrkinyt kuulemaan ministeriöitä neuvottelujen tuloksista, mutta ongelma on se, että valmisteluasiakirja-aineisto on puutteellinen. Siinä ei ole muuta kuin numeroita. Eli ministeriöltä ...

**Toinen varapuhemies** (koputtaa: Kaksi minuuttia on kulunut!

**Puhuja**: ... edellytetään kyllä myös sitä, että dokumentaatiota tältä osin ...

**Ed. Jurola** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun minäkin tähän samaan, mihiin ed. Aula lopetti. Ministeri Niinistö paheksui sitä, että ei ole keskusteltu talousarvion ja sen käsittelyn kehittämisestä. Minusta on oleellista, jos kehyskeskusteluun mennään, että siinä vaiheessa on yksinkertaisesti tiedettävä huomattavasti enemmän siitä, mitä mikin kehys mahdollistaa, mitä toimenpiteitä. Ennen kaikkea se mielestäni edellyttäisi sitä, että budjettisalaisuudesta

luovuttaisiin. Sehän on ollut esteenä myös järkevälle talousarviokeskustelulle, koska esimerkiksi kesällä keskustelimme vain niistä aiheista, jotka sattuivat yksittäisten ministereitten kautta julkisuuteen tulemaan. Eli jos tällaiseen mennään, tarvitsee myös miettiä, miten ihan asiallisesti tätä esittelyä kehitetään.

Ministeri Niinistö sanoi myös, että hänen esityksensä kuntataloudesta oli parempi kuin hallituksen esitys. Sitä on erittäin vaikea määritellä tämän kirjan mukaan, koska tässä ei voi tietää, onko puolikas indeksi parempi vai kokonainen indeksi, koska emme tiedä, mitä lopullisesti päätetään yhteisöverojako-osuuksista kunnan, valtion ja kirkon kesken. Tässä suhteessa olisikin mielenkiintoista tietää, mitä esimerkiksi pääomaveron korotusprosentista on päätetty näitä jako-osuuksia määriteltäessä.

Sen sanon vielä, jos aikaa on, että tämän päivän tietojen mukaan on aika suuri ero siinä, miten valtiovarainministeriö ja Kuntaliitto kuntataloutta arvioivat. Tässä puhutaan plus 800 miljoonasta, Kuntaliitto puhuu miinus 480 miljoonasta eikä Kuntaliitto käsittele lainkaan esimerkiksi indeksikorotusta.

Ed. Se i v ä s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liityn täällä siihen joukkoon, johon ed. Kalliomäki ilmoitti kuuluvansa, eli seipään nielleiden edustajien joukkoon.

Ministeri Niinistö, te totesitte ensimmäisessä kommenttipuheenvuorossanne, että Suomi on tasaisen tulonjaon maa, ja tässä suhteessa varmasti olette hyvin pitkälti myös oikeassa. Sen sijaan meidän täytyy nyt ottaa huomioon se, mihin suuntaan ollaan nyt kulkemassa. Viimeaikaiset uutiset leipäjonoista ja monista muista ongelmista viittaavat siihen, että kehitys on valitettavasti kulkemassa kohti keskieuropalaista mallia eli voimakkaisiin tulo- ja varallisuuseroihin perustuvaa yhteiskuntaa. Tätä tendenssiä pitäisi nyt hallituksen ja eduskunnan ja työmarkkinaosapuolten kaikilla keinoillaan vastustaa.

Toivoisin, että te, ministeri Niinistö, voisitte yhdessä pääministerin kanssa pitää esillä sitä mahdollisuutta, että ruoan arvonlisävero alennettaisiin lähemmäksi keskieuropalaista mallia, sillä kansantulon kakun jakaminen tällä tavalla palvelisi kaikkia väestöryhmiä, erityisesti niitä ihmisiä, joilla valtaosa tuloista menee ruoan hankkimiseen ja asumiseen.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on monissakin puheen-

vuoroissa korostettu budjetin teon nopeutta. Itse kuulin, että budjettikaronkka eli illalliset olisivat kestäneet kauemmin kuin budjetin teko. Se kuvastanee tätä tilannetta.

Ed. Zyskowicz kertoi, että sairaaloiden päivämaksut eivät olisi nousseet vuosikausiin. Viime kaudellahan tuli tähän korotus, kun lähtöpäivä otettiin mukaan, eli joka ikiseen hoitojaksoon tuli yksi päivä lisää. Kyllä sen toistasataa markkaa voi korotuksena katsoa joka tapauksessa. Myöskin päiväkirurgian hinta nousi viime kaudella.

Sitten on puhuttu myöskin eriarvoisuudesta, esimerkiksi juuri valtiovarainministeri. Itse toteaisin, että nimenomaan terveystalouden maksujen korotukset lisäävät eriarvoisuutta, koska ne saattavat lisätä terveyseroja eri sosiaaliryhmien välillä heikentämällä palveluja eniten tarvitsevien hoitoonpääsyä. Meillä on selvää, että sairauksia ilmenee eniten juuri pienituloisten ryhmässä, ja asiakasmaksujen korotukset siirtävät rahoitusvastuuta terveydenhuollon kustannuksista pienituloisille. Hyvätuloiset ja terveet hyötyvät luonnollisesti tästä, kun sairaat häviävät.

Mitä tulee maksukattoon, tämä 3 500 ei ole niin yksiselitteinen. Esimerkiksi tyypillinen kroonisesti sairas potilas maksaa ensin matkoista 900 markan maksukaton, sen jälkeen lääkkeitä 3 300 markan maksukaton ja sen jälkeen julkisen palvelun hoitopalveluista 3 500 markkaa. Kun siihen lisäksi tulee kotipalvelumaksut ja esimerkiksi vaipat ja muut, niin helposti 10 000 markkaa menee jo ihan kätellessä kroonisesti sairaalla.

En katso, että tämä on mitenkään oikeudenmukaista politiikkaa, vaan tämä nimenomaan lisää sekä terveyseroja että köyhyyseroja ja vie osan kansalaisista köyhyysloukkuun.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tällainen yleinen havainto: Kun aloittelen neljättä vaalikauttani, niin en ole vielä hallitusryhmien välistä ”nakkailua” näin kovana tässä salissa todennut kuin tänä syksynä. Lienee oire jostakin.

Tässä budjetissa on mielestäni kuitenkin linjaus, johon voi puuttua huoletta, ja se liittyy alueelliseen ja sosiaaliseen kahtiajakautumiseen. Toisin kuin ministeri Niinistö vakuutteli, että tämä ei olisi ongelma Suomessa, joudun toteamaan, että se on ongelma ja se syvenee hyvin nopeasti. Yleensä nämä tilastot ovat monien vuosien takaa ja niihin perustuen meillä on van-

haa tietoa. Nyt kuitenkin on käymässä niin, että sosiaalinen kahtiajako esimerkiksi Nälkäröhmän raportin mukaan on nopeasti vaikeutumasaa.

Tähän asiaan vasemmistoliitto yrittää jollain lailla vielä palata, mutta heidän uskottavuutensa on tietysti mennyt ajat sitten ja se on puheitten tasolla; teot näyttävät ihan kokonaan muuta.

Havainto, joka liittyy eläkeläisten asemaan, on mielestäni oikeutettu tässä tilanteessa. Hallitusryhmien hallainen suhtautuminen kansaneläkkeen pohjaosaan tiedetään, ja oli ilman muuta selvää, että se ei tässä budjetissa muutu. Mutta se, mikä oli edellisen hallituksen linjauksessa mukana, eli eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentaminen, on unohtunut kokonaan. Näyttää siltä, että eläkeläiset on unohtettu vastoin niitä lupauksia, joita ennen vaaleja annettiin.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri sivuutti budjetin esittelypuheenvuorossaan kokonaan muuttoliikkeen. Tätä ihmettelen, sillä muuttoliike, joka nyt on käynnissä, on Suomen historian suurin maan sisäinen muuttoliike.

Viiden vuoden aikana Helsingin seudulle on muuttanut 83 000 ihmistä lisää. Vuodessa pitää jän verran väkeä muuttaa tänne. Maakunnista 4 saa ja 11 häviää, jos katsotaan kokonaistilannetta asukkaiden osalta.

Tämähän johtaa väistämättä valtaviin ongelmiin erityisesti Helsingin seudulla, mutta eräissä muissakin kasvukeskuksissa juuri asumisen osalta. Pienituloiset ihmiset ajetaan täällä umpikujaan. Täällä ei pysty asumaan, ja siitä tulee sitten muita ongelmia, kuten työvoimapula.

Mutta valtiovarainministerinä kyllä kiinnittäisin tähän muutenkin huomiota, sillä onhan se typerää, että yhtäällä jätetään tyhjiilleen asunnot, koulut, päiväkodit, vanhusten palvelulaitokset ja kaikki pitää rakentaa tänne uudelleen. Tämähän on kymmenien miljardien markkojen tuhlaus, joka on käynnissä, eli aluepolitiikka on paljon viisaampaa sekä alueiden kannalta että kansantalouden kannalta: siirtää töitä sinne, missä on valmiina jo asunnot ja palvelurakenteet.

Se edellyttää aluepolitiikkaa, ja sitten kysytään, mitä se voisi olla. Vanha aluepolitiikka ei kuulema toimi, mutta mikä vika, ed. Zyskowitz, siinä kuljetustessa on? Se on täsmällistä ja varmasti oikein kohdentuvaa aluepolitiikkaa. Te vain olette sitä ajamassa alas. Se on hyvä porkkana firmoille toimia siellä, missä on hyvä yritys ja

missä ihmiset haluavat olla ja missä kaikki on jo valmiina.

Pidetään kiinni niistä toimivista vanhan aluepolitiikan keinoista ja luodaan tietysti myös uusia, mutta tämä tuhlaus. Miksi te ette tähän kiinnitä huomiota? Miten paljon hävitetään kansantaloudessa tämmöiseen järjettömään, hallitsemattomaan muuttoliikkeeseen asuntopuolella ja palvelurakenteessa?

Ed. M. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Niinistö esitteli ylijäämäisen budjetin. On hyvä, että valtiontalous on tasapainossa ja päästään velan maksuun. Mutta tämä toteamus, että kuntatalous on hyvässä kunnossa, pitää osittain paikkansa. Se on keskimäärin.

Meillä on muutamia kuntia, jotka tekevät erinomaista tulosta, ja toisaalta meillä on suuri joukko kuntia, jotka taiten hoitavat talouttaan, mutta osittain hallituksen tekemistä tulopoliittisista ratkaisuksista johtuen menettävät verotuloja sitä kautta, että kun on sovittu ansionhankintakustannusten vähentämisestä verotuksessa, se heijastuu ilmiselvästi kunnan verotuloihin. Se, minkä Lipposen hallitus lupasi kunnille hyvittää, on jäänyt hyvittämättä, ja sitä nyt kunnat sairas-tavat.

Sitten terveyskeskusmaksujen nosto ja näiden kattojen asettaminen. Tokko ministeriöt ovat aukilaskeneet sitä kokonaisvaikutusta, mikä sillä kunnille tulee olemaan. Ymmärtääkseni jossain sosialidemokraattien lehdessä jo arvioitiin, että se onkin pommi kuntataloudelle ja se ei ole sitä tervehdyttävä, vaan päinvastoin rasittava. (Ed. Kantalainen: Katto pois?) — Ei mitään kattoja pois, mutta se täytyy hoitaa sillä tavalla, että se on näille asukkailla oikeudenmukainen, ja valti-onosuuksia lisää, jos ei muu auta.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Aulalle: Minä arvostan kovasti teidän lähestymistapaanne tuohon uuteen tehtäväänne valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana. Uskon, että tuolla asenteella varmasti kykenemme sitten irrottamaan kaiken sen tiedon, joka valtiovarainvaliokunnalle ja eduskunnalle on tarpeen budjetin käsittelyä varten.

Ed. Juurola kyseli täällä kunta — valtio-raha-virtojen perään.

Ensinnäkin pääomatulojen kohdalta on itsensänselvyyttä se, että hallitusohjelmaa noudatetaan ja pääomaverotusta kiristetään sillä pro-

senttiyksiköllä, josta hallitusohjelmassa on sovit-  
tu.

Se, että todellakaan tätä uutta maksuosuus-  
laskelmaa ei ole lainsäädännön muodossa vielä  
tällä, pitää paikkansa, mutta budjetissa on kyllä  
lähdetty liikkeelle siitä, että kuntasektori paitsi  
luovuttaa indeksikorotusta vastaavan määrän  
valtiolle yhteisöveron tuotosta, luovuttaa myös-  
kin pääomaverotuksen tulevaa korotusta vastaa-  
van osuutensa valtiolle, ja näin päädytään siihen,  
että se siirto on jossain määrin suurempi kuin  
ehkä on näyttänyt ulospäin. Mutta kuten totesin,  
tämä meidän taselaskelmamme osoittaa kuitenkin,  
että kuntasektori selviää nyt 800 miljoonaa  
edullisemmin kuin mitä kuluvan vuoden budje-  
tissa oli taseen loppusumma, ja tämä kyllä ym-  
märtääkseni pitää aika tarkkaan paikkansa. Siel-  
lähän on budjettikirjan liitteenä kyllä aikamoi-  
nen yksilöinti tässä yhteydessä.

Ed. Seivästö, ruuan arvonlisäveron alentami-  
nen on ollut pitkään esillä. Se on suhteellisen  
kallis operaatio, ja nyt me joudumme tietysti  
miettimään, kuinka paljon meillä on resursseja  
veronalennuksiin. Tarvitaan puhtaasti fiskaalis-  
ta ajattelua, ja näköjään nyt alkaa tulla myöskin  
suhdannepuheenvuoroja. Minä kyllä — tämä on  
henkilökohtainen mielipiteeni, koska hallitus ei  
ole näitä vaihtoehtoja vielä sillä tavoin käsitellyt  
— panostaisin meidän kapeat resurssimme yh-  
teen kohtaan: ansiotulon verotuksen alentami-  
seen työnteon kunnioittamiseksi jo pelkästään,  
jotta tällaisella keskittämällä saadaan hyvin  
kapeista resursseista edes jossain näkyvää jälkeä.

Toisaalta — tämä voi nyt olla hivenen kyyni-  
nen mielipide — jotenkin minulla on se tunne,  
että arvonlisäveron alentaminen ruuan hinnassa  
ei näkyisi kuluttajiin asti, ainakaan läheskään  
täysimääräisenä. Näin, pahoin pelkään, saattaisi  
käydä.

Minä tunnustan tuon ed. Tennilän kritiikin  
täysin oikeaksi. Se pitää paikkansa, ja minun  
varmasti olisi ollut paikallaan lähestyä tätä kysy-  
mystä jo aiemmin lähetekeskustelussa. Ei se ole  
unohtunut kylläkään, mutta hankala se on, kos-  
ka meillä on tässä erilaisia arvoja vastakkain. Te  
sanoitte, että tuntuu typerältä, että jätetään  
asuntoja, päiväkoteja, kouluja tyhjilleen ja ihm-  
iset muuttavat työhön etelään.

Toisaalta voidaan sanoa toisin päin ja joku  
toinen voisi väittää, että ei ole kovin paljon pa-  
rempi, jos meillä on asuntoja, päiväkoteja, kou-  
luja kyllä mutta ei työtä ihmisille, jolloinka meillä  
tämä ongelmallinen työttömyystilanne sen kuin  
vain pahenisi. (Ed. Tennilä: Tuodaan työtä sin-

nel!) — Siinä, voidaanko työtä tuoda joka koti-  
portille, minä luulen, että me olemme eläneet  
valitettavasti sellaisten aikojen ohi eikä kuljetus-  
tuki sitä varmasti ratkaise. — Mutta kun nyt  
seuraa esimerkiksi keskustelua naapurimaassa  
Ruotsissa, kyllä sitä kauhistuu, kun siellä ei pu-  
huta kotiporsteista yhtään mitään, vaan vaihto-  
ehtona on Lontoo pääkonttoreille esimerkiksi.  
On tällainen houkuttelevuustaistelu. Totta kai ne  
tasot ovat pääkonttoreista puhuttaessa vähän eri  
asioita, mutta pelkään pahoin, että sellainen hou-  
kuttelevuuskilpailu käydään elinkeinoelämässä  
ja yrityksissä tasolla kuin tasolla.

Ei minusta voida ajatella, että me saisimme  
yrityksiä vastoin niitten omaa tahtoa edes rahalla  
houkuttelemalla pysymään ainakaan pidempää  
aikaa, kuin sen rahan houkutusta kyetään jatka-  
maan, sellaisella paikkakunnalla, millä ne eivät  
tunne muutoin houkutusta. Varmasti voi olla,  
että samanlaisella kulttuurioppitunnilla, jonka  
annoitte minulle, voisi olla tehoa elinkeinoelä-  
män piirissä, että opittaisiin ehkä ymmärtämään  
se, että kaiken ei tarvitse olla ihan naapurikortte-  
leissa.

Ed. Salon maksukattojutusta ei sitten tullut  
sen valmiimpaa. Ei siinä ollut mitään tolkkua  
enää sitten, kun ed. Zyskowitz tuhosi teidän aja-  
tustenjuoksunne. Mutta jos nyt tarkoitatte to-  
distaa, että se ei olekaan ollenkaan niin ongel-  
mallista sairaille kuin täällä on väitetty muun  
muassa ehkä omasta ryhmästännekin tänään,  
niin sitten ehkä on niin, ettei se ole. Kyllä maksu-  
katto vastaa ainakin minun käsitystäni siitä, mi-  
ten solidaarisuutta voitaisiin harjoittaa. Kun ih-  
minen ei itse valitse sairauttaan, vaan se on hä-  
nestä riippumaton ulkoinen tekijä, niin ehkä on  
ihan hyvä, että me terveemmät olemme edesaut-  
tamassa tilannetta, ja sitähan maksukatto palve-  
lee.

Ed. Hyssälä, budjetin nopeus on kyllä minusta  
kovin suhteellinen käsite. Nimittäin tänä vuonna  
on budjetin kanssa veuhkottu niin paljon, ettei  
koskaan aikaisemmin. Me kävimme ensimmäi-  
sen kehyskierroksen edellisen hallituksen aikana,  
ja silloin käytiin aika pitkälle muun muassa mi-  
nistereitten kanssa yksityiskohtaista neuvotte-  
lua. Sitten tuli hallitusohjelma, jossa hyvin pit-  
kälti oli samoista asioista kysymys. Hallitusoh-  
jelmaan luonnehdittiin talouspolitiikkaa aika  
yksityiskohtaisesti. Sitten tehtiin tämän hallituk-  
sen varsinainen kehyspäättös, jota edelsi kehys-  
kierros kunkin ministeriön kanssa, ja ne ovat  
aika pitkiä neuvotteluja yleensä, kun niitä käy-  
dään.

Tämän jälkeen on ollut ulospäin näkyviä toimenpiteitä, valtiovarainministeriön oma budjettiriihi, sen jälkeen jälleen kerran keskustelut kunnan ministeriön kanssa erikseen ja vihdoinkin budjettiriihessä yhdessä, joten ehkä tämä kevään historian tausta kertoo vähän toista kieltä siitä, kuinka paljon budjetin eteen on jouduttu ja joudutaan tekemään töitä. Mutta epäilemättä jos kehysajattelu kehittyisi, niin kyllä se johtaisi siihen, että budjettiriihen merkitys tietysti jossain määrin alenee. Ei ole enää sellaista teatteria, vaan voi olla, että budjettiriihestä selvittää sitten aika nopeastikin, kun jo etukäteen on kartoitettu mahdollisimman paljon mielipiteitä. Luulen, että se on sellainen tehokas suuntaus, johon ehkä on hyväkin pyrkiä.

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

Peruspalveluministeri B i a u d e t : Arvoisa puhemies! Minusta on kuitenkin aika kummallista, että me täällä maalaamme jotenkin niin hirveän synkkää kuvaa kuntien tilanteesta, kun kaikesta huolimatta voi yleisesti sanoa, että kunnissa olisi mahdollisuus järjestää peruspalvelut laadukkaalla tavalla, yleisesti. (Ed. Pekkari: Tuliko kuunneltua ed. Wideroosin puheenvuoro?) On ihan selvää, että meillä on myös kuntia, joissa on hyvin vaikeaa, ei varmaan mihinkään ylleysyksiin mahdollisuuksia, mutta peruspalvelut on mahdollista järjestää. Tietenkin se tarkoittaa, että niitä tulee jatkuvasti kehittää ja tehostaa myös asiakkaan näkökulmasta usein parempaan päin.

On olemassa myös kuntia, joissa tilanne on hyvin vaikea. Mielestäni siellä harkinnanvaraiset valtionosuudet voivat osaltaan tuottaa hiukan helpotusta tilanteeseen. Monesti se kyllä edellyttää myös, että kunnissa pohditaan, millä tavalla esimerkiksi peruspalveluja annetaan ja hoideetaan tulevaisuudessa, koska ei tietenkään harkinnanvaraisilla valtionosuuksilla pystytä korjaamaan pysyvää ongelmatilannetta. (Ed. Pekkari: Te annatte 70 ja otatte 80!)

Mielestäni oli hyvä asia, että pystyimme sopimaan budjettiriihessä siitä, että valtionosuuksiin tuli sataprosenttiset indeksikorotukset. Olen siitä tyytyväinen. Sen lisäksi jo hallitusneuvotteiluissa, mutta myös budjettiriihessä keskusteltiin siitä, että maksujen korotusten kautta annetaan kunnille mahdollisuus parantaa tulonmuodos-

tustaan. Sekin on osa sitä, että turvataan peruspalveluja.

Olemme varmasti yhtä mieltä siitä, että palvelujärjestelmässämme on olemassa reikiä, jotka erityisesti liittyvät tiettyihin marginaaliryhmiin, sellaisiin ihmisiin, joiden muutenkin on vaikea saada palveluja, kuten päihdeasiakkaat ja mielenterveyspotilaat. Näiden kohdalla on ollut selvästi ongelmia, kun olemme säästäneet ja joutuneet välikäteen. Nämä on nyt syytä paikata. Jos me täällä keskustelemme koko ajan siitä, että kunnissa on niin hirveän huonosti asiat, se antaa niille kyllä hyvän argumentin myös, että asioita ei hoideta.

Mielenkiintoista on myös nähdä, että välttämättä se ei aina tarkoita sitä, että kunnassa on huono talous, jos ei tarjota esimerkiksi päihdeasiakkaille palveluja. Olen kuullut ainakin hoitoalan yhdistyksen jäseniltä juuri niin, että hoitotaso ei seuraa välttämättä taloudesta, vaan kiinnostus on hyvin erilainen eri kunnissa. Jos ajatellaan, että päihdehuollon hoitolapaikoista puolet seisoo tyhjiällä, niin en oikein tiedä, voidaanko aina syyttää valtiota tai jotakin muuta, jos kunnassa ei ole mikään kriisitilanne.

Asiakasmaksuissa ajatus on siinä, että löydetään niillekin sellainen painotus, että vähemmän sairaat maksavat enemmän kuin enemmän sairaat. Kun on ajateltu, että maksukatto toteutetaan samanaikaisesti, niin tietenkin tämä on mielestäni periaatteelliselta kannalta hyvin tärkeää. Koska meillä Suomessa on suhteellisen korkeat maksut, se tarkoittaa sitä, että myös maksukatto pitää toteuttaa samanaikaisesti, jotta se ei kohdistuisi kohtuuttomasti joihinkin henkilöihin. Voi olla, että tämä luku, jota on ajateltu, on vaatimaton, mutta se on kuitenkin hyvä alku. Siitäkin on kuitenkin erimielisyyksiä, pitäisikö sitä toteuttaa ollenkaan. On myös tahoja, jotka katsovat, että se on liian kallista eikä sitä pidä toteuttaa.

Tietenkin voi aina sanoa, että kaikki pitää tehdä paremmin. Mielestäni tässä tarjotaan nyt kunnille mahdollisuus parantaa peruspalvelujaan, hoitaa kuntoon ne asiat, jotka ovat huomnommin, ja samalla tarjota vaikeasti sairaille mahdollisuus saada helpotusta hyvin vaikeisiin tilanteisiin, kun kasautuu paljon maksuja. On totta, että näitä kattoja on erilaisia ja ne yhdessä ovat aika korkeat. Meillä on korkeat maksut muutenkin, mutta meillä on Suomessa hyvin kattava sosiaali- ja terveydenhuolto, joka sekään maksaa.

Kuitenkin vielä se periaate on vallitseva, että

nämä palvelut katetaan verovaroilla. Vieläkin vain 10 prosenttia on ajateltavissa kerättävän maksuilla. Tämä ei mielestäni ole kohtuuton rakennelma. Miten maksujen korotukset sitten rakennetaan? Vain ne ratkaisut, jotka koskevat uusia maksuja päivähoidon ja maksukaton kohdalla, tulevat eduskuntaan. Muuten ratkaisut tapahtuvat valtioneuvoston päätöksillä.

**Ed. Väistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö peräänkuulutti arvovalintoja. Minusta juuri muuttoliikkeeseen ja alueelliseen kehitykseen liittyvä asia on sellainen, jossa hallituksen pitää tehdä budjettia valmistellessaan arvovalinnat ja sen jälkeen päätökset, mitä ne hallitukselta ja budjetilta edellyttävät.

Meillähän on kaksi päälinjaa muuttoliikkeen osalta. Voi sanoa, että toiset lähtevät siitä ajatuksesta, niin kuin aiempi aluepolitiikka ja alueellisen kehittämisen meillä lähti, että luodaan työllistymisedellytyksiä ja työpaikkoja sinne, missä ihmiset ovat, parannetaan maan tasapainoista alueellista kehitystä ja säilytetään aluepolitiikassa ne elementit, jotka on koettu hyvinä, täydennetään niitä ja luodaan osaamista, osaamiskeskusohjelmia, teknologiaa.

Toinen päälinja, jota hallitus näytti myötäilevän jo edellisellä kaudella ja myötäilee nyt, on se, että annetaan markkinoiden vapaasti valita, vahvistetaan keskittymistä, jota myös EU:n tavoite 2 -ohjelmalla osaltaan ollaan tekemässä, ja siirretään ihmiset. Sanotaan jopa, että muuttoliikettä pitää vauhdittaa, ihmisten liikkumista pitää lisätä, niin kuin nyt on annettu ymmärtää. Sitten ollaan alueongelmissa muuttovoittoalueilla ja siellä, mistä ihmiset lähtevät.

Minusta tämä on sellainen suuri periaatteellinen kysymys, mistä keskustelua pitäisi maassa enemmän käydä. Uskon, että se hallituksenkin piirissä nyt nousee, ainakin on sellaisia puheenvuoroja täälläkin käytetty, että tähän kysymykseen ja myös asunto-ongelman olennaiseen, perimmäiseen syyhyn joudutaan puuttumaan. Tässä asiassa keskusta varmasti on tukemassa niitä kaikkia hyviä ratkaisuja, joilla aluepolitiikkaa vahvistetaan ja aluepolitiikan teho maassa palautetaan.

**Ed. Puisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä siltä osin, kuin on puhuttu raameista, valtiovarainministerin kanssa. Olisi ollut syytä puhua jo kauan sitten.

Kun tänään on kysytty sitä, miksi hallitusryhmittymät ovat erimielisiä tai sivaltelevat toisiaan,

se johtuu varmasti siitä, että on erilaisia käsityksiä siitä, mihin olemme sitoutuneet. Olemme sitoutuneet hallitusohjelmaan, joka on täynnä kompromisseja. Jos esimerkiksi olisi ollut raami-keskustelu ja eduskunnan mielipiteet olisi kuultu, en usko, että ministeri Lindén olisi antanut opiskelijoiden opintotuen syntyä traumaattisesti väärin päin. Eduskunnan enemmistö ei tarkoittanut kannanotolla, että pitää yhtenäistää opiskelijoiden asumistuki, sitä, että yhtenäistetään kurjuutta kaikille, vaan että tuki yhtenäistetään ympärivuotiseksi. Tämä olisi tullut keskustelussa esiin eikä jälkijättöisesti, kun se on jo raamieuvotteluissa hävitty.

Tästä päästään siihen, että se ei ole pelkkää puhumista. On kuunneltava ja eduskunnan lausumia on arvostettava. Ne ovat jääneet täysin toisarvoiseen asemaan. On arvostettava selontekoja, niiden kannanottoja. Nyt on otettu puolustus- ja turvallisuuspoliittinen selonteko huomioon. Kuntoutus, lastensuojelu ja sosiaaliturva on ohitettu. Ei voi hämmästellä sitä, että kansanedustajat ottavat kantaa, kun kaiken aikaa virkamiehet ottavat kantaa, yhtenä päivänä eläkepolitiikkaan, tänään koulunkäynnin pituuteen jne. Se ei kuulu valtiovarainministeriön virkamiehille. Ei myöskään kuulu valtiovarainministeriön virkamiehille se, että jos Valtiontalouden tarkastusvirasto arvostelee sitä, että eduskunnan budjettivaltaa loukataan, niin valtion virkamies sanoo, että tutkimus on väärä ja tutkijat ovat huonoja. On varmaa, että eduskunta käyttää budjettivaltaansa.

**Ed. Viitanen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Puiston puheenvuorosta sinänsä on helppo jatkaa. Nimittäin mielestäni kaikki se, mitä eduskuntaryhmissä ja kansanedustajien toimesta budjetin ilmestymisen jälkeen keskustelua on tapahtunut, on ollut täysin loogista ja täysin normaalia, aivan samanlaista kuin niinä neljänä vuotena, mitkä itse olen aiemmin ollut eduskunnassa. Mielestäni on ollut täysin loogista, että jos hallitus tekee esityksensä, niin eduskuntaryhmät kokoontuvat, miettivät sitä ja asettavat omia painopisteitään, tekevät kuuluisia arvovalintojaan, miten jatkossa budjettia lähdetään kehittelemään.

Sen vuoksi minusta on ollut hieman hämmästyttävää ja hyvin ikävää se, että eduskunnassa joudutaan käymään keskustelua siitä, onko meillä budjettivaltaa ylipäättään, onko meillä sananmahdollisuutta siihen jne. Tämä keskustelu on äärimmäisen ikävää.

Toisaalta tietenkin hieman häkellyttävää on myös keskustapuolueen suuri "huoli" siitä, kun täällä nokitellaan toisia. Nimittäin ei minusta siinäkään mitään kovinkaan hämmästyttävää ole, sillä itse olen ainakin kasvanut sellaisessa ympäristössä, että keskustelu on aina sallittua ja on täysin normaalia, että asioista voidaan olla eri mieltä. Sitten pistetään päät yhteen ja mietitään, miten tästä eteenpäin.

Se, mikä itseäni on kovin paljon ihmetyttänyt, on se, että oma eduskuntaryhmämme on tullut moitituksi muun muassa siksi, että olemme ottaneet esille sen tarpeen, mikä opiskelijoiden asumislisän osalta on vielä jatkossa. Leikkaus on mielestämme ollut kohtuuton. En ole itse hetkeäkään ajatellut, että ryhmämme olisi jollakin tavalla tässä asiassa poukkuroinut, vaan päinvastoin olen tuntenut, että me olemme puolustaneet hallitusohjelmaa. Kuten juuri ed. Virpa Puisto edellä sanoi, tulkintamahdollisuudet tietenkin voivat olla eri ihmisillä erilaisia. Meidän näkemyksemme on selkeästi se, että hallitusohjelmassa ei todellakaan ole kirjaustakaan siitä, että minkäänlaisia säästöjä olisi tarkoitus opiskelijoiden asumislisään tehdä. Siksi minua on hämmästyttänyt ylipäänsä se, että tällainen esitys hallitukselta tulee. Koen, että itse tässä parhaillani puolustan nimenomaan hallitusohjelmaa.

Minua hämmästytti vielä ed. Zyskoviczin kannanotto siitä, että ...

**Ensimmäinen varapuhemies** (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Viitanen, on täynnä! Pyydän noudattamaan sitä.

**Ed. K a r j u l a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistön esiin nostama kehyskeskustelu on minusta aivan ratkaiseva koko politiikan uskottavuuden kannalta ja tämän budjetin uskottavan käsittelyn kannalta. Eihän tällaisella käytännöllä, mikä on meille vakiintunut Suomessa, ole mitään merkitystä eduskuntatyön ja kansanedustajien vaikutusmahdollisuuksien osalta, kun tuodaan valmis budjetti. Me nyt käymme tällaista kuivaharjoittelukeskustelua, joka ei johda mihinkään. Me joko opposition taikka hallituspuolueiden sisältä tarpeettomasti ärhentelemme. Madonluvuthan on luettu. Ratkaisut on tehty. Tämän vuoksi, jos ajatellaan koko politiikan arvovalnan nostamista, keskeisin kysymys on todella nousta uudenlaiseen käytäntöön, jossa kevään aikana tehdään arvovalintoja, käydään periaatteellista keskustelua,

sovitaan raamit, joissa pysytään, joiden sisältä luodaan ratkaisut.

Kun työttömyyden osalta ei ole edetty, niin kuin on ennustettu, vaan työttömyys on edelleen suurempi ongelma kuin kukaan meistä toivoisi, tällä hetkellä Suomella EU-puheenjohtajamaana olisi myös parlamentin osalta erinomainen tilaisuus näyttää esimerkkiä muulle Euroopalle ja käydä tämän syksyn aikana työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelmasta avointa keskustelua, sisällöstä avointa keskustelua, arvovalinnoista keskustelua, tuemmeko toimettomuutta vai toimellisuutta. Minä toivon, että hallitus ottaa tämän asian sillä tavalla esille, että kysymykseen voidaan vielä syksyn aikana palata.

**Ed. U o t i l a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäisessä vastauspuheenvuorossaan ministeri Niinistö totesi, että tuloerot ovat Suomessa maailman pienimpiä ja tältä osin tilanne on parantunut tai paranemaan päin. (Ed. Pekkarinen: Täsmälleen päinvastoin!) Samalla ministeri Niinistö antoi ymmärtää, että ennen vaaleja toiminut niin sanottu nälkäryhmä tai, kuten hän sanoi, piispojen ryhmä kantoi turhaan huolta köyhyyden lisääntymisestä. Tarkastetaan se tuolta ... (Min. Niinistö: Aiheellisesti sanoin!) — Okei. Tässä mielessä olen aivan samaa mieltä, mutta tulkitsin vähän niin, että tällainen korostaminen ministerin mielestä on vähän turhaa, kun tuloerot ovat kuitenkin pienenevässä ja tältä osin hyvinvointi jakautuu tasaisemmin.

Olin tämän piispa Eero Huovisen vetämän työryhmän jäsen. Se huoli, mitä työryhmä kantoi huono-osaisuuden kasautumisesta, syrjäytymisuhasta, suoranaisesta nälästä, oli varmasti paikallaan, ja oli hyvä, että työryhmän toimesta ja esityksestä hallitusohjelmaan saatiin linjauksia syrjäytymisen ja köyhyyden torjumisesta. Toivottavasti ymmärsin väärin ja olen iloinen, jos ministeri vetää tässä mielessä samaa linjaa ja toteaa, että tällaista työtä edelleen tarvitaan. Vaikka tilastot maailman laajuisesti kertovat mitä tahansa, meillä on edelleen erittäin pahoja köyhyys-, syrjäytymis- ja huono-osaisuuden kasautumisongelmia niin suurissa kaupungeissa, kasvukeskuksissa kuin syvällä maaseudulla.

**Ed. P e k k a r i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä keskustelu osoittaa selvästi sen, että tässä salissa on selviää arvopohjaisia eroja, jotka eivät mene suinkaan oppositio — hallitus-linjalla, vaan huomaan, että esimerkiksi suhtautumisessa yhteiskunnalliseen

alueelliseen keskittymiseen meitä on monia, myös hallituspuolueiden piirissä, jotka näkevät siihen liittyvän monia monia yhteiskunnallisia ongelmia ja jotka ovat valmiita ja halukkaita korjaamaan asiaa ainakin puheissa — tähän asti hallituspuolueitten edustajat eivät vielä teoissa, mutta toivottavasti jatkossa myös teoissa.

Ministeri Niinistö ja monet kokoomuslaiset sulkevat silmänsä niiltä ongelmilta, mitä todella hallitsematon muuttoliike tullessaan tuo. Heidän arvoperustansa näissä asioissa näyttää olevan selvästi toisenlainen. Ministeri Niinistö tietää kyllä keinoja, joilla muuttoliikettä saataisiin hillityksi. Hän käyttää elinkeinotukia, hän on valmis käyttämään niitä aluekehityksessä, mutta hän on valmis käyttämään niitä Turun tapaisten kaupunkien kaupunginosien saamiseksi mukaan Euroopan köyhien alueitten tuen piiriin. Tämä kertoo tietynlaisista arvotarkoituksista, ei välttämättä tasapainoisen alueellisen kehityksen oivaltamisesta. (Ed. Kalliomäki: Eikö siellä ole syrjäytyneitä?)

Toinen asia liittyy näkemykseen sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Myös tässä asiassa meillä on näköjään selvästi erilaiset näkemykset. Ja jälleen ilokseni havaitsen, että ei vain oppositiossa vaan myös osassa hallitusta koetaan ongelmaksi se, että samaan aikaan, kun rikkaat rikastuvat nopeammin kuin koskaan historian aikana, on paljon niitä, joilta otetaan, ja niitä, jotka eivät saa yhtään lisää siivua jokapäiväiseen kakuunsa, siihen kakkuun, joka kansantalouden mitassa selvästi kasvaa.

Ministeri Niinistö, vielä lopuksi teille, kun puhuitte Emusta ja siitä, mitä Emun seurauksena on tapahtunut. Todellakin, korot ovat nyt alempana kuin Suomen talouden perusteella pitäisi ...

**E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s** (koputtaa): Ed. Pekkarinen, kaksi minuuttia on täynnä!

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Niin, ja valuutta heikentynyt, niin kuin te toivoittekin, että sellainen mahdollisuus olisi. (Ed. Pekkarinen: Aivan oikein, näin tapahtuu, ja se tulee jatkossa vastaan!) — Näin puheesanne lukee.

Mutta, kun mennään aluepolitiikkaan ja syrjäytymispuoleen, niin minusta hedelmällisimpiä avauksia olivat ed. Väistön ja ed. Uotilan keskustelu. Vastaan mielelläni heille, joskin ed. Väistö näyttää lähteneen. (Ed. Väistö: Mitä? Tässähän minä olen!) — Anteeksi, siinä olette.

Te kiinnititte huomiota osaamiskeskustoisiin. Kyllä niihin nyt onkin panostettu. Korkeakouluihin on panostettu ympäri maata siinä toivossa nimenomaan, että tulevaisuuden työpaikat voitaisiin saada syntymään myös eri puolille Suomea. Siitähän siinä on kysymys, jos strategiaamme lähtee liikkeelle nimenomaan osaamisesta, jolla tavoittelemme hyvinvointia ja työpaikkoja. Sitä me selkeästi jaamme esimerkiksi korkeakouluihin Suomessa varsin tasaisesti rahaa jopa niin, että monet ovat sitä mieltä, etenkin ulkopuolelta katsovat, että hajotamme liikaa suhteellisen pienen maan resursseja. Mutta me hajotamme niitä ja jatkamme hajotamista tämänkin hallituksen aikana juuri sen vuoksi, että sillä on aluepoliittista merkitystä.

Liikkumisen lisäämisestä luulen kuitenkin, että tällä hetkellä tätä termiä ei käytetä siinä mielessä, että muutettaisiin jonnekin, vaan niissä keskusteluissa, joita työministeriön kanssa on käyty budjettiriihiin yhteydessä siitä, että työvoiman liikkuvuus lisääntyisi, on ollut kyllä ensisijaisesti kysymys liikkumisesta työssäkäyntialueen sisällä. Mutta miten työssäkäyntialueet on määritelty, se onkin aika yllättävää. Siellä on hyvin epäjohdonmukaisia ja varsin suppeita työssäkäymisalueita. Ideana olisi kuitenkin se, että asuminen säilyisi ennallaan, mutta työpaikalle liikuttaisiin vähän pidemmältä kuin nyt. Luulen, että itse asiassa sekin palvelee aluepoliittisia päämääriä, koska en usko, niin kuin totesin, että työpaikkoja on tuotavissa joka kotiovelle jatkossa.

Ed. Uotila, olette kuullut sanomani täsmälleen päinvastoin. (Ed. Uotila: Tarkistetaan!) — Se varmasti voidaan tarkastaa. — Joka tapauksessa esitin tähän näkökulman siinä mielessä, että helposti tartutaan johonkin ilmassa liikkuvaan aiheeseen, todistellaan itsellekin, että meillä asiat vasta tosi huonosti ovatkin, kunnes yhtäkkiä tavallaan palataan tosiasiaan ja todetaan, että olemme tässä suhteessa kuitenkin vähiten ongelmaisia tällä maapallolla. Meillä on aika paljon herkkyyttä uskoa itsestämme paha, mikä on varmasti tietysti joskus ihan hyväkin.

Ed. Puisto, olen hyvin paljon samaa mieltä kanssanne juuri kehysajattelun lähtökohdista ja muista. Mitä tulee julkisiin esiintymisiin, niin tietysti meillä jokaisella varmasti on enemmän tai vähemmän määrin esiintymishalua. Minä en ollenkaan rajoittaisi sitä, en lähtisi tukkimaan virkamiesten suita. Vakuutan teille kuitenkin, että ei suinkaan läheskään kaikki valtiovarainministeriönkään virkamiesten viisaus näy haas-

tatteluissa. Siellä on paljon väkeä, joka tekee erittäin tunnollista työtä vailla tätä inhimillistä houkutusta, jonka totesin.

Ed. Viitanen, aika lailla varmasti ajattelemme samalla tavalla. Toteaisin kuitenkin kehysvalmistelusta, joka nytkin on tapahtunut, että sehän itse asiassa tapahtui jo kevään mittaan, jolloin oli tietoa siitä, mitä kaikkea ollaan mahdollisesti tekemässä.

Asumistukeen haluaisin puuttua yksityiskohdaisesti, koska se näyttää nousevan kovin voimakkaasti esiin. Minun ehdotukseni sisälsi myös koko järjestelmään, muihinkin kuin opiskelijoihin, ulottuvia toimenpiteitä, mutta tämä oli budjettiriihen valinta, että kohteena olivat vain opiskelijat. Saman tien kuitenkin haluan tunnustaa avoimesti sen, että minun summanikin oli paljon suurempi kuin tämä.

Kulttuuriministeri L i n d é n : Arvoisa puhemies! Haluaisin korjata pari asiaa, jotka tulivat esiin ed. Puiston ja ed. Viitanen puheenvuoroissa koskien opintotukea ja siihen liittyvää asumislisää.

Hallitusohjelmaanhan on kaksi asiaa kirjoitettu koskien opintotukea. Ensimmäisenä todetaan se, että opintotukea kehitetään valmistumista paremmin tukevaksi ja tukiaikaa joustavoitetaan, jonka suhteen toimenpiteet tullaan esittämään myöhemmin. Toinen asia, joka tässä budjetissa on esillä, on opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmän yhtenäistäminen perusteiltaan. Tämähän on myös budjettikirjaan sisälle rakennettu.

Hallitusohjelmaan tämä on selvästi näin kirjoitettu, ja tietysti työn pohjana oli Opas-työryhmän raportti, joka valmistui viime vuonna ja lähtee siitä, että nykyistä opintotukijärjestelmää ei sinällään määräytymisperusteiltaan lähdetä muuttamaan. Eli lähtökohta on se, että opiskelijoiden asumista tuetaan opiskelukuukausina. Tämä oli tämän työryhmän yksimielinen esitys, ja siinä olivat myös edustettuna opiskelijajärjestöt.

Se kysymys, johon ei budjettiriihessä ja budjettiesityksessä vielä päästy, oli se, mikä on asumislisän tukiprosentin suuruus. Tällä hetkellä hän yleisessä asumistuessa asumista tuetaan 80 prosentin tukiprosentilla, kun se opiskelijoitten asumislisän osalta on nyt budjettiesityksen mukaan 70 prosenttia. Tämä on minun mielestäni hyvin periaatteellinen kysymys ja lähtökohta tässä. Tämä on syytä muistaa, ja tällöin ei missään tapauksessa hallituksen eduskunnalle antama

budjetti ole millään lailla hallitusohjelman vastainen.

Toinen asia, jonka haluaisin tässä korjata, on se, että tällä hetkellä opiskelijoiden asumislisän kautta tuettavia opiskelijoita on keskimäärin noin 90 000 vuodessa ja näillä 90 000:lla, johtuen tästä 3 prosentin korotuksesta, nousee asumislisä noin 39 markkaa kuukaudessa. Näitä opiskelijoita, jotka siirtyvät yleisen asumistuen piiristä opiskelijoiden asumislisän piiriin on noin vajaa 40 000, ja noin 20 000:lla heistä keskimäärin 90 markkaa kuukaudessa asumislisä pienenee. Tästä täytyy nyt muistaa taas se lähtökohta, että kysymys on opiskelukuukausien ajalta maksettavasta asumistuesta.

Minun mielestäni on ihan eri kysymys, joka tulee siinä vaiheessa, kun opintotukijärjestelmää tullaan muuttamaan ja esitykset siitä annetaan eduskunnalle, onko syytä opiskelijoiden asumistukea myös niiltä kuukausilta, jolloin opiskelijat eivät opiskele vaan esimerkiksi ovat töissä, vai onko nykyinen järjestelmä oikean laatuinen.

Toisaalta haluaisin myös sen todeta tässä, että yleisen asumistuen ja opiskelijoiden asumislisän määräytymisperusteet ovat hieman erityyppiset. On olemassa laskelmia, jotka osoittavat sen, että pääkaupunkiseutu on ongelma, mutta muilla seuduilla, joilla opiskelijat saavat asumislisää, on esimerkkejä siitä, että opiskelevalla pariskunnalla, jos molemmat saavat jatkossa asumislisää, kuukausittainen asumislisä voi nousta jopa 500 markkaa kuussa. Mutta voi sanoa, että lisäys on hyvin talouskohtainen riippuen siitä, minkä kokoisessa asunnossa asuu, mikä on vuokran määrä, mikä on paikkakunnalla yleisen asumistuen kohtuullinen vuokranormi, jonka mukaan se 80 prosenttia lasketaan. Perusero on kumminkin siinä, että yleistä asumistukea myönnetään talouskohtaisesti, kun taas opiskelijoiden asumislisän lähtöperuste on se, että jokainen opiskelija, joka on oikeutettu opintotukeen, saa sitä. Eli kun on pariskunta, jossa on kaksi opiskelijaa, tietyissä tapauksissa heidän asumistukensa määrä kasvaa.

Toisaalta pitää muistaa se, että on myös pariskuntia, jotka tällä hetkellä eivät saa minkäänlaista asumistukea, eivät yleistä asumistukea eivätkä opintotuen kautta rahoitettavaa johtuen siitä, että toisen puolison tulot ovat niin korkeat. Jatkossa tällaisessa tilanteessa asumiskustannukset puolitetaan ja asumistuki maksetaan opiskelijalle eli opintotuen kautta rahoitettava asumislisä lähtee yksilökohtaisesta perusteesta.

Hallitusohjelmassa todetaan, että yhtenäiste-

tään. Nyt on yhtenäistetty siten, että lähtökohta on ollut, että määräytymisperusteet eivät muutu. Hallituskauden aikana tullaan vielä tuomaan eduskunnalle esityksiä siitä, miten opintotuen kokonaisjärjestelmämuutos saadaan aikaiseksi siten, että sillä kannustetaan opiskeluajan lyhentämiseen ja tuetaan paremmin valmistumista. Asiasta varmasti vielä useaan otteeseen budjetin lähetekeskustelussa keskustellaan, ja tuon vielä lisää asioita esille omassa budjettipuheenvuorossani.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Lindénille: Vaikka te kuinka kauniisti selittitte yhtenäistämisperustetta, se ei silti poista sitä tosiasiaa, että te — kokoomus, SDP, vasemmistoliitto, vihreät — haluatte heikentää 45 000 henkilön toimeentuloa opiskeluaikana.

Vastauspuheenvuoroni pyysin siksi, mitä ministeri Biaudet totesi harkinnanvaraisista avustuksista. Hänhän kertoi, mitenkä tämä on hyvä järjestelmä. Nyt me tiedämme, minkä verran tälle vuodelle hakemuksia on tullut. Yli 250 kuntaa on hakenut harkinnanvaraista avustusta eli yli puolet kunnista. Nyt näyttää siltä, että kunnat kokevat harkinnanvaraisen avustuksen ikään kuin pysyväksi toimeentulotukijärjestelmäksi, jos voisi näin todeta. Kun valtionosuusjärjestelmä ei toimi eikä ole riittävä tasoltaan, sitä harkinnanvaraista sitten haetaan. Mielestäni tästä tulisi käydä aika selkeää keskustelua, nyt kun valtionosuusjärjestelmän perusteita aiotaan uudistaa ja tarkistella lähiaikoina, mikä harkinnanvaraisen osuus on.

Minusta tämä ei ole kestävä tie, millä me tällä hetkellä olemme. Luulen, että hakijoiden joukossa on todellakin kriisikuntia. Niille harkinnanvarainen kuuluukin. Myös oma kotikaupunkini sai viime vuonna tukea, ja se oli merkittävä lisä talouden tervehdyttämistalkoissa. Mutta paljon on myös sellaisia kuntia, jotka laittavat hakemuksen ikään kuin koemielessä, jos sieltä kuitenkin jotain saisi.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluaisin jatkaa keskustelua muuttoliikkeestä. Olen mielissäni, että ministeri Lindén on myös kuulemassa. Nyt, kun Suomesta ollaan kovaa vauhtia rakentamassa tietoyhteiskuntaa, on syytä ihmetellä sitä, että tietoyhteiskunnan yhteyttä muuttoliikkeen hillitsemiseen ei ole haluttu millään lailla tuoda esiin. Haluaisinkin kysyä, onko Suomi epäonnistunut

etätöön toteuttamisessa. Miten voi olla mahdollista, että muuttoliike on voimakasta samaan aikaan, kun etätöön tekeminen on helpompaa kuin koskaan ennen? Kysynkin, missä on tietoyhteiskunnan yhteys työllistävyyteen ja aluepolitiikkaan.

Sitten erityisesti opintotuen asumisliisistä haluaisin todeta, että kyllä eduskunnassa täytyy vakavasti keskustella siitä, voiko olla mahdollista, että samaan aikaan kun säästetään, aiotaan panna taskuun paljon asumisliisistä yhteensä, samaan aikaan tulee uusi edunsaajaryhmä opintotuen asumisliisän piiriin. Se on tietenkin ne opiskelijajärjestykset, joista toinen saattaa olla Nokialla kovapalkkaisessa hommassa. Olen keskustellut opiskelijaliittojen kanssa tästä asiasta, ja heillä on täysi valmius tämän asian muuttamiseen niin, että tämä porukka poistetaan saajien joukosta. Ei voi olla yksilökohtainen oikeus saada tällaisessa tapauksessa asumisliisää. Näin voidaan saada jakovaraa joko prosentin nostamiseen taikka ympärivuotista ratkaisua kohti kulkemiseen. Minusta tämä on täydellisen pöyryttävä esitys aikana, jolloin me joudumme tinkimään niin monesta muusta. On ollut kerta kaikkiaan väärä ratkaisu tuoda pariskuntia asumisliisän piiriin, kun se kerran näin suuressa määrin häiritsee yhtenäistämisperiaatetta.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Biaudet'n lausunto kyllä hyvin kuvasti sen, että finanssipolitiikka on ajanut hallituksessa täydellisesti terveystalouden ohi. Toivoisi, että ne kulkisivat jotenkin rinnakkain, mutta näin ei näytä olevan. Nyt selvästi sairaut ihmiset on pantu kuntien talouden maksumiehiksi.

Voi kysyä, mitkä ovat hallituksen terveystaloudelliset tavoitteet, jos niitä yleensä on. Onko tavoitteena väestön eri sosiaaliryhmien välisten terveyserojen kaventaminen vai kasvattaminen? Jälkimmäiseen viittaa se, että terveyskeskusten hammashuollon maksuja korotetaan 10 prosenttia tilanteesta, jossa juuri ollaan valmistelemassa kokonaisuutta hammashuollon ratkaisemiseksi siten, että koko väestö tulisi jonkinlaisen yhteiskunnan tuen piiriin. Kun samaan aikaan kunnat meillä maksavat noin 50 miljoonaa markkaa vuosittain toimeentulotuesta hammashuollon maksuja, ei voi käsittää sitä, että juuri nyt julkisella puolella maksuja ollaan valmiita korottamaan tilanteesta, jossa pitäisi arvioida kaikkien kansalaisryhmien osalta, miten he saisivat hammashuollon, suun terveydenhuollon, palveluja

taloudellisen aseman tai kunnan siihen vaikuttamatta.

Ongelmathan ovat kärjistyneet, kuten tiedämme, etelän suurissa kaupungeissa, joissa suurin osa väestöstä, niin kuin Helsingissä esimerkiksi, ei pääse kunnan hammashoittoon vaan joutuu turvautumaan yksityispalveluihin, eikä niissä ole kuin pieni sairausvakuutuskorvaus. Toivoisin todella, että väestön suun terveystieteisiin vakavasti paneuduttaisiin eikä tällä tavalla pala palalta niin kuin nyt tapahtuu, että korotetaan yhtä osaa.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisi yleisesti sanoa, että me tulemme keskustelemaan vielä rajusti tämän syksyn aikana. Kun tulee veroratkaisu, on syytä kuntien tilannetta arvioida ja silloin sosiaali- ja terveydenhuollon selviytymistä tästä asiasta. Eduskunnalla pitää olla mahdollisuus reivata purjeita tarvittaessa.

Ministeri Lindén, olen ollut siinä työryhmässä, joka kävi hallitusneuvotteluja, joissa sovittiin opiskelijoiden asumistuesta. Teidän edustajananne oli muun muassa ed. Ville Itälä. Pyydän, että keskustellette hänen kanssaan, jotta tiedätte, mitä se ryhmä yksimielisesti kirjasi. Se kirjasi ympärivuotisuuden ja tarvittaessa tuen yhtenäistämisen sen rahoittamiseksi, ei niin kuin te olette nyt sen kääntänyt, koska te neuvotteluissa hävisitte ne rahat ja sen jälkeen olette kääntänyt tämän asian toisin päin. Prosenttiosuuden nostivat muut ministerit, kun tämä heikko ratkaisu tuli.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen lisäksi, mitä ed. Puisto äskentösi, yksi asia on täsmälleen varma. Hallitusohjelmasta ei löydy minkäänlaista kirjausta siitä, että minkäänlaisia säästöjä tulisi tällä kaudella toteuttaa sen paremmin asumislisä- kuin yleiseen asumistukijärjestelmäänsä. Mielestäni, jos tällaisia tehdään, niin kuin nyt esityksessä on, 130 miljoonaa asumislisän puolella, nämä ovat sen mittaluokan asioita, että jos niitä aiotaan tehdä, olisi vähintäänkin kohtuullista, että myös nämä kirjaukset ja säästötarpeet löytyisivät hallitusohjelmasta, jotta eduskunta sitä hyväksyessään tietäisi, mitä tuleman pitää. Ainakin tältä kannalta katsottuna tämä esitys ei todellakaan ole sopusoinnussa hallitusohjelman kanssa.

Ministeri Niinistö äskentunnuksi — hyvä että tunnuksi, minä arvostan sitä kovasti — että hän olisi itse budjettiriihessä mielellään ulottanut säästötoimenpiteitä opiskelijoiden lisäksi myös

muihin, suomeksi sanottuna siis työttömiin, pienipalkkaisiin asumistuen saajiin eli köyhältä köyhälle tai joka tapauksessa köyhiltä pois, ja lisäksi myös olisi ottanut isompiakin summia pois tästä järjestelmästä. Täytyy sanoa, että onneksi edes pieni parannus riihen aikana asiaan saatiin, mutta tällä hetkellä tilanne on sellainen, että uskon vakaasti siihen, että eduskunnalta löytyy varmasti halua muuttaa esitystä niin, että hallitusohjelma tältäkin osin täyttyisi.

Kulttuuriministeri Lindén: Arvoisa puhemies! Vielä edustajille Puistolle ja Viitaselle.

Ensinnäkin, jos ed. Puisto oli mukana hallitusneuvotteluissa ja siinä työryhmässä, joka kirjoitti tämän osuuden, jossa puhutaan opintotukijärjestelmän kehittämisestä, niin olisin kovin mielelläni tietysti siitä vastaavana ministerinä — jälkikäteen tietysti vasta siihen paikkaan valittuna — toivonut, että hallitusohjelmaan olisi silloin kirjattu, mitä tällä yhtenäistämällä tarkoitetaan. (Ed. Puisto: Ympäriuvotistamista!)

Valitettavasti, kun hallitusohjelmaa budjettiriihessä on luettu, missään vaiheessa ei kyllä kovin paljon äänipainoja ole tullut sen pohjalta, että yhtenäistäminen tarkoittaisi muun muassa sitä, että opiskelijoille alettaisiin maksaa asumistukea niiltä kuukausilta, jolloin ei opiskella. (Ed. Puisto: Sitä se tarkoitti, heillä oli edustajat siinä työryhmässä!) — Valitettavasti minun työni pohjautuu hallitusohjelmaan, ja hallitusohjelmaan ei siitä ole sen tarkemmin kirjattu. Ed. Puisto sen tietää, että jos asia olisi näin haluttu varmistaa, niin se olisi pitänyt hallitusohjelmaan selvästi kirjoittaa, jotta sitä koko hallitus sitten noudattaisi. (Ed. Puisto: Hallitusohjelma on täynnä kompromisseja!) — Näin on. Tämä on yksi kompromissi. (Ed. Puisto: Väärin tulkittu!) — Se on hallituksen tulkinta. Tämä on hallituksen yksimielinen esitys.

Haluaisin myös muistuttaa siitä, että kysymys on arviomäärärahasta, kun puhutaan asumistukeen kuluista menoista, ja siltä osin voi sanoa, että trendi viime vuosina on koko ajan ollut kasvava ja kasvaa myös ensi vuonna huolimatta siitä, että yhtenäistämistä ei suoriteta siinä suuruudessa kuin Opas-työryhmässä esitettiin. Siinäkin ajat muuttuvat, että kustannusneutraali malli olisi ollut 80 prosenttia, kun kesän laskelmat kumminkin osoittivat, että puhutaan 77 prosentista, jolla periaatteessa voitaisiin viime vuoden budjetin perusteella kustantaa asumistuen korotus.

Toisaalta voisin todeta sen, että esimerkiksi

tässä budjetissa opintotuen arviomäärärahaan varataan 77 miljoonaa markkaa lisää rahaa sen vuoksi, että viime vuonna tai tänä keväänä on vakinaistettu ammattikorkeakouluja, joiden opiskelijat pääsevät nyt korkeamman opintorahan piiriin. Mielestäni opiskelijoiden opintotukeen käytettäviä rahoja täytyy ajatella ja tarkastella kokonaisuutena eikä niin, mitä budjettikirjassa momenttien välisillä siirroilla näkyy.

Toisaalta täytyy muistaa se, että esimerkiksi ensi vuoden budjetin osalta on erittäin vaikea ennustaa, mikä on lopullinen kustannus opintotuen kautta rahoitettavasta asumislisästä, koska tällä hetkellä yleisen asumistuen piirissä päätökset tehdään yhden vuoden pituisiksi ja sen todennäköisyyttä, minkälainen joukko yleisen asumistuen piirissä olevia opiskelijoita siirtyy varsinaisesti opintotuen kautta rahoitettavan asumislisän piiriin, on hirvittävän vaikea arvioida, joten voi sanoa, että 99-prosenttisella todennäköisyydellä nämä budjettiluvut, jotka tässä kirjassa esitetään, eivät tilinpäätöksessä tule pitämään paikaansa.

Väärä ratkaisu? Tässä lähdetään askeleittain opiskelijoiden opintotukea kehittämään, kuten hallitusohjelmassa todetaan. Mielelläni olisin tuonut kerralla koko uudistuksen eduskuntaan, mutta tämä oli hallituksen tahto, että ensin yhtenäistetään elikkä opiskelijat ovat saman arvoisessa asemassa keskenään. Tämä on ollut suurin paine tässä asiassa. Tämä on lähtenyt opiskelijajärjestöistä, aikoinaan Opas-työryhmän perustaminen, jotta saataisiin opiskelijoiden välinen eriarvoisuus pois, elikkä pariskunnat, avoliitot, yhteisössä asuvat opiskelijat ovat huomattavasti paremman asumislisän piirissä kuin yksinäiset opiskelijat. Tämän opintotukijärjestelmän lähtökohta on, että jokainen opiskelija on yksilö ja hänen tukensa määritellään siltä pohjalta eikä talousperusteisesti.

Minun mielestäni on aivan erinomainen asia, jos eduskunnan sivistysvaliokunta, valtiovarainvaliokunnan sivistysjaos ja viime kädessä eduskunta tätä asiaa sitten pohtii. Mutta uskoisin, että lähitulevaisuudessa joka tapauksessa näitä määräytymisperusteita joudutaan tarkastelemaan myös siitä lähtökohdasta, että nyt kun opiskelevat pariskunnat siirtyvät opintotuen piiriin, voidaan kysyä sitä, onko oikein, että pariskunta, joka jakaa asumismenot, saa kaksi kertaa asumislisän, kun verrataan sitten yksinäiseen opiskelijaan, joka joutuu yksin kustantamaan koko asumisen, ja usein vielä asutaan saman kokoisessa ja saman hintaisessa asunnossa.

Mutta lähtökohta tässä esityksessä on se, että lähdetään yhtenäistämään ja uudistetaan koko opintotuen järjestelmä, mikä varmasti pitää sisällään pohdinnan opintolainan tulevaisuudesta ja yleensä ottaen lainan määräytymisperusteista. Tämä uudistus tuodaan myöhemmin eduskunnalle.

Ed. R a j a m ä k i : Rouva puhemies! Kuten sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuorossa ed. Kalliomäki totesi, on ensiarvoisen tärkeää se politiikan luottamus pohja ja saavutettu vakaus, joka on ollut pohjana nyt tämän talousarvioesityksenkin teossa.

Erittäin tärkeää on nimenomaan talousarvioesityksen peruslinjauksen toimivuus, ja siltä osin se ansaitsee tietysti sosialidemokraattien kannatusta.

Suomen kasvu Euroopan unionissa on yksi suurimpia. On aika erikoinen tilanne EU:ssa sikäli, että reunalla olevat Suomi ja Irlanti edustavat vahvaa kasvua tällä hetkellä. Kun viikko sitten vierailimme valtiovarainvaliokunnan johdon kanssa Saksassa ja muun muassa sikäläisellä talouspolitiikan tutkimusasemalla, niin tietysti jonkun verran joutui miettimään sitä, että kun Suomen taloudellinen ympäristö ei välttämättä ole helppo ja kansainväliset taloudelliset impulssit hyvin voimakkaasti aika ajoin näkyivät myös menneisyydessä Suomen talouden kehityksessä, niin miksei tulevaisuudessakin, joten erityisesti tietysti Saksan taloudellinen tilanne jossain määrin mietityttää.

Totta kai ulkopuolisia taloudellisia vaikutuksia tulee USA:n taloudesta ja Aasian jnp. myöskin. Saksassahan kolme neljäsosaa bkt-pohjasta on sillä tavalla jumissa, ettei yksityisen kulutuksen kautta bkt-kasvua ole odotettavissa, ja ne säästöpainet, jotka siellä valtiontaloudessa ovat olemassa, panevat tietysti miettimään, mitä heijastuksia niillä kenties voisi olla.

Täällä on ihan myönteisesti niin Sailaksen kuin ministeri Niinistön ja muidenkin toimesta pohdittu tätä kehyskeskustelua. On varmasti näin, että eduskunnan kannalta — ja myöskin todella poliittisten arvovalintojen voimakkaamaksi esille tulemiseksi — tarvitaan tällaista laajempaa kehyskeskustelua, ja se turvaisi parhaimmillaan onnistuessaan myös poikkihallinnollisemman lähestymistavan juuri aluepoliittisten ja työllisyyspoliittisten vaikutusten paremmaksi arvioimiseksi.

Toisaalta on tullut vähän ikävä maku, kun samaan aikaan ne, jotka tätä kovasti arvostavat,

ovat kuitenkin rakentaneet toisen hyvin hankalan yhtälön käytännön toiminnallaan siinä, että ei voi olla huolissaan syrjäytymisestä ja siitä inhimillisestä hädästä, jota 90-luku on tähän yhteiskuntaan tuonut, jos on sitä mieltä, että kansanvallan ja edustuksellisen demokratian toimivuus ei ole varmistunut. Eli kriisiä, mikä tämän talon budjettivallassa on, ei myöskään toisaalta olla valmiita myönteisesti käsittelemään.

Tässä tuon esille sosialidemokraattien budjetin käsittelyn yhteydessä viime aikoina esittämän arvostelun siitä, että valtiovarainministeriö on viime vuosina systemaattisesti ennustanut valtiontalouden tulot alakanttiin. Tämä vahvistui myös Valtiontalouden tarkastusviraston selvityksessä.

Budjettia ja päätöksiä tehdessään eduskunnan tärkein tietolähde on tietysti hallituksen talousarvioesitys. Sen tietojen luotettavuuden ja informatiivisuuden tulee täyttää tietysti korkeat laatuvaatimukset, sillä eduskunnalla ei ole edellytyksiä varmistua talousarvion käsittelyn yhteydessä kaikkien talousarvioesityksen tietojen oikeellisuudesta, ja helposti siinä oppiriidassa, mikä on oikea luku jnp., on valtiovarainministeriön ote tietysti hallituksen kautta vahvempi.

Tuloarvioiden laadinta ei selvästikään ole edennyt yhtä järjestelmällisesti kuin menoarvioiden valmistelu, mikä osoittaa sen, että ennusteiden laadinta ei ole ollut niinkään kiinni järjestelmistä. Hallitusmuodon mukaisia täydellisyys- ja luotettavuusperiaatteita ei näin ollen ole noudatettu. Valtiovarainministeri ymmärsi tahallaan tai vahingossa väärin tänä iltana sen keskustelun, joka meidän taholtamme jo täällä tuotiin esille. Kyseessä on nimenomaan näiden ennusteiden tasojen tarkistamatta jättäminen ja siitä johtuvat vaikutukset.

Kun varsinaiset talousarvioesitykset ovat olleet puutteellisia, niitä on jouduttu luonnollisesti täydentämään lisäbudjeteilla, jolloin suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen finanssipolitiikan harjoittaminen on käynyt vaikeaksi, vaikkakin varovaisuusperiaatetta pitää arvostaa ja 90-luvun alkuun liittyy erityisiä ongelmia.

Mutta kuten Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa, kansantalouden kehityksen arvioinnissa on monia ongelmia ja kehitysennusteiden laadinta ei ole äskenkin mainitsemassani Suomen taloudellisessa ympäristössä helppoa. Esimerkiksi kotimaisen kysynnän, bkt:n ja työllisyyden kehitysennusteet osuvat juuri tästä johtuen harvoin kohdalleen. Varmaan myöskin vero- ym. tulojen arvioilta ei voida odottaa täsmällistä

tarkkuutta, koska näidenkin tuotto perustuu tietysti kokonaistaloudellisen kehityksen mittareihin.

Voisi olettaa, että joinakin vuosina tuloennusteet ovat suurempia, joinakin pienempiä kuin toteutuneet tulot. Tällaiset satunnaisesti vaihtelevat arviointivirheet ovat tunnusomaisia taloudellisille ennusteille, ja nyt suora lainaus tarkastusviraston kertomuksesta: "Tarkastuksen kohteina olleiden 20 vuoden", tämä tarkoittaa vuosia 1977—1996, "osalta arviointitulokset eivät kuitenkaan ole olleet kuvatulunlaisia, vaan kahta hyvin vähäistä poikkeusta lukuun ottamatta tulot on arvioitu selvästi toteutuneita tuloja pienemmiksi. Tähän tulokseen on päädytty vertailussa, jossa lisätalousarvioiden tuloja lisäävää vaikutusta ei ole otettu huomioon." Lainaus jatkuu: "Tehtäessä edellä mainitut vertailut ilman lainatuloja on voitu todeta, että myös tällöin tulot on aliarvioitu ja arviointipoikkeamat ovat sekä markkamääräisesti että suhteellisesti olleet jopa suurempia kuin kokonaistulojen arvioinnissa."

Tämä menettely loukkaa vakavasti ylintä budjettivaltaa käyttävän eduskunnan asemaa. Kyseessä on nimenomaan budjettivallan käyttö luotettavalla tulopohjalla ja eduskunnan mahdollisuus reagoida muun muassa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta yhteiskunnallisiin syrjäytymisen, pitkäaikaistyöttömyyden, erikoissairaanhoidon ja kärjistyneen lasten- ja nuortenpsykiatrian kaltaisiin tilanteisiin. Tästä ja vain tästä demokratian, edustuksellisen demokratian, toimivuudesta tässä asiassa on kyse. Kyse ei ole mistään pikku asiasta.

Se, että valtiovarainministeriön edustajat vähättelevät näitä Valtiontalouden tarkastusvirastossa ja myös eduskunnassa havaittuja piirteitä, on hyvin vakava asia, nimittäin se vähättely. Valtiovarainvaliokunta on tänään päättänyt, että se kuulee Valtiontalouden tarkastusvirastoa, ja mielestäni valiokunnan puheenjohtajalta odotaisi myös vakavaa suhtautumista eduskunnan budjettivallan kannalta keskeiseen asiaan. Tämä kysymys on perusteellisesti selvitettävä.

Täällä on voinut keskustelussa havaita keskustapuolueen turhautumisen tietysti siitä, kun ei ole päässyt hallitukseen. Mutta nyt kun huomaa, ettei ole sitten oikeutta olla yksin oppositiossakaan, minusta on erittäin hyvä huomioida se — äskeisen voimakkaan kannanoton ja huolen pohjalta — että totta kai niin sosialidemokraattien kuin muiden hallituspuolueiden piirissä on tiedostettu yhteiskunnalliset kipukohdat.

Niihin on kiinnitettävä vastuullisesti huomiota ja pyrittävä hallituspuolueiden kesken löytämään niihin ratkaisuja. Onko taloudellisia pelivaroja, onko muita mahdollisuuksia tehdä jotain, se on eduskunnan budjettivallan ja vastuun mukainen tapa lähestyä.

Samoin on myös valtiovarainvaliokunnassa hallituspuolueiden ryhmien ja edustajien kesken löydettävä ratkaisuja. Tähän saakka ne ovat todella olleet pieniä, eikä nytkään ole varmasti nähtävissä suuren peruslinjan vastaisia romutuksia. Kyse on vain siitä, että pitää pystyä tunnustamaan se, että jos jossain säästö aiheuttaa suurempia säästämisskustannuksia tai inhimillisiä epäkohtia, niin ei vastuullinen eduskunta ja parlamentarismi ja demokratia toimi niin, että se sulkee silmänsä ja kävelee eteenpäin. Tässä suhteessa juuri pitkäaikaistyöttömien, ylivelkaantuneiden ja syrjäytyneiden aseman parantaminen on keskeistä. Kyseessä on myös tältä osin uskon palauttaminen suomalaiseseen kansanvaltaan ja siihen, että se toimii.

Hyvin suurta arvokeskustelua ja arvovalintaa tärkeimmillään on varmasti verotus. Täällä on paljon siitä puhuttu. Sosialidemokraattien painotus, että työnteon verotusta kevennetään niin, että pieni- ja keskituloisten verotuksen keventäminen on kärkeä, on ainoa oikea tapa. Tältä osin tietysti myös perusturvapalvelujen rahoituksen ensisijaisen varmistamisen täytyy olla esillä, koska sosiaali- ja terveystalouden tilanteesta kannetun huolen täytyy näkyä myös malttina ja verotuksen asteena.

Yhteisöveron käsittelystä on monenlaisia näkemyksiä. Haluan vain korostaa sitä, että kannustavuus elinkeinopolitiikan puolella on jatkossakin säilytettävä.

Arvonlisäverojärjestelmän osalta olisi tärkeä myös vielä tutkia, millä tavalla sitä voitaisiin jatkossa porrastaa työllisyyttä edistävällä tavalla esimerkiksi alentamalla elintarvikkeiden arvonlisäveroa, koska juuri elintarviketeollisuutemme vaikeudet — muun muassa lähialueiden, Venäjän — heijastuksen osalta vaatisivat varmasti arviointoja.

Eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamisen painottaminen mahdollisimman nopeasti alkukauteen olisi myös tärkeää pitää esillä.

Sosialidemokraattien, niin eduskuntaryhmän kuin myös valtiovarainvaliokunnan, piirissä jo keväällä budjettitavoitteita käsitellessä on toki jokaisen pääluokan osalta noussut monia pyrkimyksiä, joista halutaan hyvässä hengessä keskustella: opetusministeriön puolella niin liikunnan ja

urheilun osuudesta ja oppisopimuskoulutuksesta kuin täällä vahvasti äsken esillä olleesta opiskelijoiden asumistukijärjestelmistä tietysti niin ikään.

Maa- ja metsätalousministeriön osalta haluamme korostaa energiapuun tukijärjestelmää niin metsänhoidollisten tavoitteiden kuin myös kotimaisten puuvoimaprojektien edistämiseksi edelleen, eli pidetään ne vahvana. Myös maatalouden tukijärjestelmissä maassa on tietysti turvattava yhtenäiset investointitukitasot niin, ettemme vääristä tuotannollisia edellytyksiä, viitaten esimerkiksi C-alueiden työvaltaisen kotieläintuotannon mahdollisuuksiin. Artikla 141:n jatko on tietysti myös tärkeä Etelä-Suomen maatalouden kannattavuuden varmistamiseksi.

Liikenneministeriön osalta on tieinfran ja koko infran taso riittämätön. Uusia rahoitusmalleja on ennakoluulottomasti ja mieluusti parlamentaariselta pohjalta lähdeittävä selvittämään. EU:n, valtionomaisuuden myyntitulojen, mahdollisten polttoaineverojen ym. mahdollisuudet rahoittaa tätä tulee selvittää. Mutta varmaan aina tarvitaan ennakoluulottomia uusia-kin rahoitusmalleja. Huomasin liikennevaliokunnan puheenjohtajakollegan kanssa muun muassa tietullipohdinnan. Se on rajattuna kohdemaksuna myös varmasti harkinnan arvoinen.

On myös ehdottoman nopeasti uusia rahoitusmalleja löydettävä Kerava — Lahti-rataoikaisun kaltaiseen hankkeeseen, koska pääradan paineet ja toisaalta itäratayhteyksien kehittäminen puoltaa tämän tyyppistä hanketta.

Kauppalaivaston kilpailuedellytysten turvaamiseksi eduskunta on edellyttänyt tämän vuoden talousarviossa, että ulkomaanliikenteen kauppaluetteloon merkityt lastialukset omistavia varustamoja tuetaan juuri eläke-, sotu- ym. maksujen palauttamisen kautta. Jotain tämän kaltaista järjestelmää pitäisi myös pyrkiä nopeuttamaan, koska merenkulun vaikeudet Suomen kaltaisessa maassa ovat vakava kysymys.

Ratojen nopeusrajoitusten ja painorajoitusten kasvu ensi vuonna hyvän kehityksen jälkeen on myös kielteistä. Tältä osin on varmaan syytä myös miettiä, niin kuin alempiasteisen tieverkon osalta myös, mahdollisuuksia toimia. Pääkaupunkiseudun kasvu on myös asia, johon on vakavasti löydettävä jotain uusia tapoja lähestyä. Marja-radan kaltaiset avaukset olisivat varmasti perusteltuja.

Elinkeinopolitiikassa ja kauppa- ja teollisuusministeriön puolella on varmasti t&k-rahojen talon turvaaminen tärkeää. Myös yritystukiin te-

keskuksille on saatava lisää rahoituksia mieluisesti jo lisäbudjetissa, koska tällä hetkellä ne eivät voi reagoida ja monilla alueilla siirtyy ensi vuoden alun EU-tukiohjelmiin normaaleja terveitä investointeja tarpeettomasti.

Samoin tähän liittyy tietysti työministeriön puolella työllisyysmäärärahojen tasoon tarvittavat korotukset.

Erittäin vakavana on ollut täällä esillä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan maksupoliittinen puoli. On selvää, että maksukattojärjestelmä on sinällään ilman muuta tarpeellinen. Kysymys on vain siitä, millä tavalla maksupoliittikka kunnissa päätetään niin, että se turvaa ihmisen hoitoon pääsyn eikä aseta sitä lompakon paksuudesta riippuvaiseksi. Oikeus hoitoon on syytä selvittää eduskunnassa näiden hallituksen esitysten käsittelyn yhteydessä.

Minulle jäi erittäin ikävä maku ed. Pekkarisen puheenvuorosta, jossa hän kepu korostuneessa ja kärjistyneessä oppositiopoliittikan hengessä viittasi ilmeisesti keskustapuolueen keskustajohdoille kunnille tulevaisuudessa lähetettäviin ohjeisiin siitä, miten tulisi tiukentaa otetta juuri valtion budjetin takia eräisiin perusturvapalveluihin. Niin minä käsitin hänen puheensa.

Tämä tarkoittaa sitä, että keskustapuolue ilmeisesti vetoaa keskustapuoluejohtoihin kuntiin, että niiden arvovalinnoissa jätettäisiin sosiaali- ja terveyspalvelut ja perusturvapalvelut heikommalle jatkossa ja iskettäisiin hallitusta muka kovalla oppositiopoliittikalla köyhien ja heikkojen kautta. Tämä on kyllä edesvastoutonta puhetta. Se puhe kannattaa pöytäkirjatoimistosta itse kunkin hankkia ja panna myös kepujohtoihin kuntiin luettavaksi. Se oli kyllä erittäin peittelemätön uhkaus iskeä vaikeuksissa olevien ihmisten kautta.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa on hyvin tärkeänä esille tullut lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon lisäämiskysymys. Minusta olisi hyvä, että hallituspuolueet voisivat miettiä, miten tässä kansalliseksi häpeäksi paisuneessa ongelmassa voitaisiin edetä. Minä tiedän, että siitä kantavat huolta niin kokoomuksen, meidän kuin monen muunkin ryhmän ihmiset niin eduskuntaryhmissä kuin valtiovarainvaliokunnassa, mitä siinä voitaisiin tehdä.

Asuntopoliittikka on oikeastaan jo perusteellisesti käsitelty. Haluaisin vain korostaa, että onneksi keskustelu on siirtynyt enemmän maa- ja kaavoituspolitiikan puolelle. Tältä osin tarvittaisiin varmasti aktivoitumista pääkaupunkiseudulla Etelä-Suomessa. Toki pitäisi myös pohtia

tukien suuntautumista, niin kuin joka sektorilla tulonsiirtojen painottumista. Ajatellaan nyt, että viime vuoden 9 740 miljoonan markan asumisen tuesta noin neljäsosa oli korkotukia ja lähes puolet koostui kolmesta erilaisesta asumistukijärjestelmästä. Miten nämä ja monet muut tuet suuntautuisivat paremmin tarpeeseen perustuvalla tavalla, samoin kuin maksupoliittikan oikeudenmukaisuus? Kun meillä poliisi pystyy kännykällä selvittämään tienvarressa tulotason ja määräämään sen mukaan sakon ylinopeudesta, niin kyllä tässä yhteiskunnassa olisi vihdoin otettava paremmin huomioon maksukykyisyys sosiaali- ja terveys- ja perusturvapalvelujen ja sairaalamaksujen määräämisessä. Tämä tekisi hyväksyttäväksi myös maksujärjestelmät ja kattaisi paremmin myös rahoitustarpeet.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysyisin ed. Rajamäeltä, onko hän todellakin sitä mieltä, että progressiivisen veron lisäksi tarvitsemme myös progressiiviset terveydenhuoltomaksut. Se on minusta hyvin erikoinen ajattelutapa. Me maksamme veroja juuri sitä varten, että rakennamme nämä palvelut.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäkin otti kehysbudjetoinnin kehittämisen esiin, ja vaikka budjettipääällikkö poistui juuri lehteriltä, on siihenkin suuntaan hyvä todella muistuttaa, että näin pitäisi tehdä, mutta kuitenkin parlamentarismien menon mukaisesti, eli hallitus valmistelee ja eduskunta sitten käsittelee. Budjetin kehysten rakennetta pitää vielä kehittää, koska jos sitä ei tehdä, ollaan entistä luutuneemmassa tilassa. Toisin sanoen ministeriöiden väliset kehysraja-aidat ovat omankin kokemukseni mukaan niin korkeita ja niin lujia, että niitä on rei'itettävä, mataloitettava taikka eduskunnankin suostumuksella haettava hallitukselle lisää työvälineitä. Esimerkiksi hallituksen jokin ministerivaliokunta, talouspoliittinen ministerivaliokunta, on luotava uuteen uskoon, niin että sillä on valtuudet ohittaa ja ylittää näitä raja-aitoja, jotta kyetään ennen kaikkea tulevaisuuden kannalta tärkeitä resursseja liikuttelemaan tarvittavalla tavalla.

Olen ymmärtänyt, että tämän kaltaista pohdintaa on ollutkin hallituksessa, mutta kokoomuspuolue ei ole ollut valmis liikkumaan. Tänä ministeri Niinistö kuitenkin oli varsin suopea kehysmenettelyn parantamiselle. Ehkä se lupaa sitten parempaa jatkossa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ed. Kalliomäki totesi, ilman muuta kehyskeskustelun pitäisi perustua hyvään valmisteluun ja vaihtoehtoihin, ja eduskunnan tulisi linjansa sitten määritellä. Tätähän voisi harjoitella joiltakin keskeisiltä osilta, kun DG V:stä tulee muun muassa jopa maakohtaisia suosituksia työllisyyden hoidosta. Myöskin EU:n työllisyyspoliittista ohjelmaa voitaisiin kansallisesti käsitellä ja katsoa, mitä toimenpiteitä se vaatisi eri ministeriöiden osalta. Se olisi hyvin laaja, tärkeän tavoitteen mukainen kehystarkastelu.

Ed. Kokkoselle toteaisin, että kyllä se näin vain on, että jos me haluamme oikeudenmukaisesti turvata perusturvapalvelut ja työllisyyden julkisella palvelupuolella, niin hyvä tapa minusta on ottaa maksukyky huomioon. Meillä on erityisesti Katri-Helena Eskelisen ajoilta keskustan perintönä muun muassa pitkäaikaissairaanhoidon maksujärjestelmä, jossa pieni eläke ja palkkatulo viedään 80-prosenttisesti, mutta suuretkaan omaisuustulot eivät aiheuta erityistä laskutusta, vaan vieressä toisiaan maataan nollamaksuluokalla. Tämän tyyppiisiin asioihin on pakko puuttua, jos me haluamme oikeudenmukaisesti kattaa myöskin palvelut.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki vaati minua ottamaan vakavasti Valtiontalouden tarkastusviraston raportin verotulojen arvioinnista. Olen sen ottanut vakavasti ja lukenut sen jopa kesäloman aikana. Toteaisin, että ei sitäkään kannata ainoana totuutena tässä asiassa pitää. Kuten me tiedämme, kuten valiokunnassa kuultiin, siinä on eräitä puutteita tulojen määrittelyssä. Toisekseen siitä heijastuu jotenkin sellainen käsitys, että jollakin olisi ikään kuin ollut plakkarissa täsmällinen oikea verotulojen määrä, mutta se ei vain sitä kertonut budjetin tekemisen vaiheessa. En minä oikein voi uskoa, että valtiovarainministeriö olisi niin juonitteleva, että se olisi tahallisesti piilottanut verotulojen määrän.

Toisekseen raportissa pidettiin ongelmana lisäbudjettien tekemistä, että se jotenkin vie eduskunnan budjettivaltaa. Minä en nyt ymmärrä, miten se sitä erityisemmin vie. Eduskunta nekin hyväksyy. On selvää, että nykyaikana ehkä vielä enemmän kuin aikaisemmin tulee varmasti vuoden aikana muutostarpeita. Minusta se ei haittaa, jos lisäbudjetteja tehdään. Mieluumminkin se tavallaan avaa eduskunnalle enemmän aukkoja, joissa eduskunnan tahto voidaan ottaa huo-

mioon, jos hallituspuolueilla halua on. Sieltähän se on kiinni.

Sitä paitsi jos verotuloja löytyisi budjettivalmistelun aikana enemmän, riihessäähän niiden käyttö varmasti päätettäisiin. Tuskin ylimääräisiä verotuloja eduskuntaan tuotaisiin jaettavaksi. Minusta raportti olikin omalla tavallaan tarkoitushakuinen, mutta hyvä on, tutkitaan sitä valiokunnassa. Sittenhän siitä saadaan selvä.

Keskustan puolelta voi kyllä sen havainnoida, että vaikka me kuinka yritämme terävöittää oppositiopolitiikkaa, ei se tahdo pysyä hallituksen omien rivien repeilyn perässä. Se ei ole mikään ihme sikäli, että minusta tässä on kyse siitä, että hallituksen sanat ja teot eivät vastaa toisiaan. Hallitusohjelmassa puhuttiin aivan toista, ja nyt sitten, kun sitä ensimmäisen kerran konkretisoidaan, sieltä myllystä tuleekin aivan toista. On tietysti luonnollista, että hallituspuolueiden kesken syntyy ristiriitaa.

Minustakin ohjelma vaikutti viime keväänä aika toiveita herättävältä, mutta budjetti on kyllä aikamoinen pettymys. Tässä ei ole aluepolitiikan tehostamiseksi tai pienyrityäjyyden edistämiseksi uudistuksia, joita olisi voinut hallitusohjelman perusteella tässä olettaa olevan. Minusta budjetti on kokonaisuutena aika konservatiivinen ja tunnollisen virkamieskulttuurin tuote.

Myönteistä on tietenkin se, että valtiontalous kääntyy aidosti ylijäämäiseksi. Kireä finanssipolitiikka on välttämätön, jotta tasapainotetaan euroalueen alhaisia korkoja. Kun eurossa kerran mukana ollaan, silloinhan se sopeutumisen ja uudistamisen tarve on nimenomaan kansallisella tasolla, jotta mahdolliset tasapainottomuudet vältetään. Näihin kansallisiin uudistustarpeisiin keskustan ehdotukset ja vaihtoehdot pääasiallisesti liittyvät eli siihen, miten hillittäisiin tehokkaammin muuttoliikettä, jotta siitä ei aiheutuisi talouskehityksen kärjistymistä, ylikuumenemista, miten tehokkaammin poistettaisiin pitkäaikaistyöttömyyden riskejä ja rakenteellisen työttömyyden jämähtämisen paikoilleen tai miten parannettaisiin pienyrityksien ja itsensä työllistämisen mahdollisuuksia. Näissä asioissa tosiaankin budjetti on pettymys suhteessa hallitusohjelmaan. Sanat eivät ole valitettavasti muuttuneet teoiksi.

Budjetti on tietysti sikäli vielä raakile, että verolait ovat vielä täsmentymättä. Toivoa sopii, että verolait tulevat eduskuntaan hyvissä ajoin, niin että ne voidaan kunnolla käsitellä. Se ”hyvisä ajoin” tarkoittaa silloin hyvissä ajoin marraskuun aikana, koska jos budjettimietinnön pitää

olla valmis itsenäisyyspäivään mennessä, silloin vähintään kuukautta ennen tätä ajankohtaa verolakien pitäisi täällä olla. Vuoden 97 eli edellisen tupokierroksen kokemukset eivät ole tässä suhteessa hyviä.

Nykyinen suhdannetilanne ei puolla yleisluontoisia veroalennuksia, koska talouskehityksen riskit ovat pikemminkin ylikuumenemisen kuin kasvun hiipumisen suuntaan. Toisaalta tasapainoisen kehityksen esteeksi uhkaa tulla rakenteellisen työttömyyden jämähtäminen 8—9 prosentin tasolle, ja siihen taas tehokkain lääke on työn verotuksen keventäminen niin, että työn tarjontaa ja kysyntää helpotettaisiin erityisesti alhaisilla tulotasolla ja palvelualalla.

Mielestäniärkevintä veropolitiikkaa olisi suunnata veronkevennysvara työllisyttä parantavalla tavalla kolmikantaisesti niin, että verotuksen kolmikantaan kuuluisivat tuloveron alennukset erityisesti pieni- ja keskituloisille, työnantajamaksujen alentaminen työvaltaisilta aloilta ja arvonnäisäveron täsmäalennukset eräille palvelualoille tai sitten alarajan joustavoittaminen, jos EU-kokeilu ei syystä tai toisesta etene. Tätä veropakettia pitäisi mielestäni täydentää sosiaaliturvan puolella sellaisilla toimilla, että tilapäistöiden ja sosiaaliturvan yhteensovitus helpottuu ja työteko aina kannattaa. Paikallisella tasolla työvoimatoimistot, sosiaalitoimistot ja Kela tarvitaan räätälöimään kullekin pitkäaikaistyöttömälle sopiva kuntoutuksen, työn ja opiskelun yhdistelmä. Mielestäni sosiaaliturvan vastikkeellisuuskysymys on tarpeen joiltakin osin ottaa harkinnan alle, ainakin kokeilla ja sitä kautta saada kokemuksia tältä puolelta.

Valtiovarainministeri on budjetin perusteluissa todennut, että ensi vuoden talouskehityksen riskejä ovat rakenteellisen työttömyyden ohella ylimitoitettut palkkaratkaisut ja talouskuplan puhkeaminen erityisesti Yhdysvalloissa. Analyysi on mielestäni tältä osin ihan osuva. Toisaalta euroalueen suurista maista erityisesti Saksan talouskehitykseen suhtautuisin aika varovaisesti, sillä tuosta budjettiongelmien kanssa kamppailevasta maasta ei näytä olevan Euroopan veturiksi. Euroalueen talouspolitiikan koordinaation jämäkkyys mitataan aikanaan siinä, miten yksittäiset, erityisesti suuret, jäsenmaat saadaan laittamaan omat kotipesänsä kuntoon.

Kotimaisista uhkatekijöistä jäin kaipaamaan analyysiä muuttoliikkeen ja aluekehityksen osuudesta talouskehityksessä. On valitettavaa, että hallituksessa on päässyt niskan päälle se näkemys, että talouskasvun ylläpito sinällään

edellyttää rivakkaa muuttoliikettä ja sitä pitäisi pikemminkin vauhdittaa ja että muuttoliike on luonnonlaki, jolle ei voi mitään tehdä. Pääministeri Lipponen on puhunut tästä moneen otteeseen, ja ed. Kalliomäki yhtyi tähän virteeseen.

Asiaa pitäisi kuitenkin ajatella myös toisin päin. Nykyisen kaltainen muuttoliike johtaa kansantalouden kannalta ongelmiin ja pullonkauloihin. Kustannustason nousu on tuttu asia, asuntojen ja maan hinta, liikennekulut, jopa palkat pääkaupunkiseudulla nousevat muuta maata nopeammin ja kuntatalouden ongelmat ovat hyvin tuttuja. Olisi mielenkiintoista tietää, mikä teoria osoittaa sen, että kaikissa tilanteissa muuttoliike muutamaa keskukseseen olisi kansantalouden kannalta edullisempi vaihtoehto kuin järkevä aluekehitystä tasapainottava politiikka. En ole tällaista teoriaa löytänyt.

Minusta perusasiasta, kuten muun muassa ed. Väistö aikaisemmin sanoi, pitäisi keskustella enemmän. Pitäisi löytää luovasti keinoja, joilla aluekehityksen suurimpia laineita voitaisiin taivuttaa helpottamalla kasvualojen yritysten sijoittumista suurten keskusten ulkopuolelle. Suomessa vähäisetkin porkkanat, kuten tämä symboliasia, alueellinen kuljetustuki, lakkautetaan.

Hallituksen kannattaisi katsoa maailmalla vähän kauemmaksikin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa keskittymisen inhimilliset haitat ovat tulleet niin suuriksi, että muuttoliike on itse asiassa kääntynyt ja kääntymässä suurkaupungeista pikkukaupunkeihin ja maaseudulle päin. Tausalla on myös aluepoliittisia päätöksiä ja tietyt ihmisten oman asumisviihtyvyytensä kannalta tekemiä päätöksiä. Olennaista olisi hakea luovasti niitä keinoja, joilla maaseudun ja pienten kaupunkien tulevaisuuden mahdollisuuksille annettaisiin vauhtia. Eikö esimerkiksi joillakin verotuksen täsmätoimilla voitaisi helpottaa etätyön edellytyksiä? Työmatkavähennys on yksi tähän liittyvä keino. Hallitus on lupailut, että Tekesin rahat jakautuisivat jatkossa alueellisesti paremmin, mutta siitä ei ole merkkejä Tekesin budjetissa vuodelle 2000.

Ylipäätään talouden, hyvinvoinnin ja työllisyyden alue-erot ovat kasvaneet niin paljon, että se vaatisi uutta ajattelua myös politiikalta. Keskiarvoajattelu ei nyt riitä sen paremmin kuntien kohdalla kuin työvoimapolitiikassa tai sosiaalipolitiikassakaan. Mielestäni erilaisille paikallisille ja alueellisille kokeiluille pitäisi antaa enemmän tilaa. Tässä tarvitaan asennemuutosta ministeriöiden virkakunnassa ja hallituksessa.

Arvoisa puhemies! Minusta budjettia tehdessä

on hyvä ajatella myös Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. Sen osalta huolestuttaa se, että kokonaisveroaste meillä on huippukorkealla ja se edelleenkin ensi vuonna nousee. Tavoitteeksi tulee lähivuosina asettaa kokonaisveroasteen alentaminen. Samoin on huolehdittava siitä, että Suomi säilyy houkuttelevana investointi- ja sijoituskohteena niin suomalaisille kuin ulkomaalaisillekin yrityksille ja niitten omistajille. On valitettavaa, että hallitus on päätenyt esimerkiksi pääomaveron korottamiseen. Toivon, että tätä tasapainottamaan löytyy muita ratkaisuja, joilla varmistetaan maailman laajuisesti kilpailevien yritysten pysyminen ja kasvaminen Suomessa.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi muutama lyhyt kommentti ministeriöitten budjettiesityksistä.

Minusta aivan liikuttava yksimielisyys näytti vallitsevan siitä, että sähköinen asiointi on patenttilääke melkein jokaiseen pulmaan ja alueelliseen kehitykseen. Jokainen ministeriö taisi muistaa mainostaa tätä asiaa. Minusta pitäisi miettiä myös toinen askel: Mitä hallitus tekee sen hyväksi, että joka kodissa olisi sähköisen asioinnin mahdollistavat laitteet, kotitietokoneet tai tulevaisuudessa digitaalinen televisio? Esimerkiksi Ruotsissa on pyritty mielenkiintoisilla porkkanoilla nopeuttamaan tietoyhteiskuntakehitystä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön luvussa on minusta myönteistä se, että siellä on teknologiakehityksen asioiden ohella huomioitu myös uusien tuotteiden markkinointi, tuotteistaminen ja palveluyritysten aseman parantaminen. Tämä oli mielestäni myönteisesti merkillepantavaa.

Opetusministeriön kohdalta oli kyllä yllättävää, että kaiken julkisuuden jälkeen koulujen rakentamisrahat peräti vähenevät.

Opiskelijoiden asumistuesta keskusteltiin jo edellä paljon. Minä en kannata sitä, että opiskelijatukien rahoja siirretään 130 miljoonaa markkaa, voi sanoa, valtionvelan lyhentämiseen. Minä en ymmärrä, miksi näitä rahoja pitää nyt kerätä juuri nuorilta ja opiskelijoilta, koska nuorethan tulevaisuuden veronmaksajina joka tapauksessa kantavat suurimman vastuun tästä velanhoidosta eivätkä opiskelijat minun nähdäkseni ole mitään tukirahoilla porskuttelijoita, koska heillähän on tiukemmat tulo- ja muut rajat kuin muilla sosiaaliturvan saajilla. Eli toivon, että tässä asiassa eduskunnassa löydetäisiin yksimielisyys leikkauksen perumiseen.

Yliopistojen osalta lyhyesti. Tämä budjetti ei kyllä ratkaise perusrahoituksen niukkuuden on-

gelmaa, joka on omalta osaltaan myös pitkittänyt opiskelijoitten opiskeluaikoja. Mielestäni siihen tulisi eduskunnassa kyllä kiinnittää huomiota, että pelkkä teknologiapanostus ei riitä, jos se osaamisen perusta rapautuu niin yliopistoissa kuin peruskouluissakin.

Lisäksi lopuksi haluaisin valtiovarainministeriölle lähettää terveisiä, että nyt olisi syytä ryhtyä pohtimaan myös yliopistojen taloudellisen autonomian vahvistamista. Minusta on kummallinen tilanne se, että meillä ammattikorkeakoulut voivat olla kuntayhtymiä, säätiöitä, osakeyhtiöitä, joilla on oma tase, jotka voivat suunnitella talouttaan paljon joustavammin kuin yliopistot, jotka ovat tilivirastoja. Minusta yliopistoille pitäisi luoda sellaisia instituutiomuotoja, että ne pystyisivät paremmin vastaamaan kansainväliseen kilpailuun ja myös ulkopuolisen rahoituksen hankintaan. Myöskään palkkarakenteeltaan yliopistot eivät nyt pysy ammattikorkeakoulujen tahdissa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan viimeksi mainittuun ed. Aulan esille ottamaan asiaan. En ymmärrä ollenkaan, mihinkä perustuu yliopistojen toiminta-arsenaalin niukkuuden kuvaaminen tällä tavalla. Helsingin yliopistolla on rahastot, käytäntö, joka pystyy rahastojen kautta ohjaamaan vaikka kuinka paljon varallisuutta. Kun vuosi sitten keräsin teollisuudelta ja kaupalta rahaa erään opuksen aikaansaamiseen, se meni sinne rahastoihin, ja sieltä maksetaan laskut jnp., ja kirjatulot tulevat yliopistolle, eikä siinä mitään ole. En ymmärrä ollenkaan tätä kommenttia.

Ed. Huutola (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minua hiukan aina häiritsee tässä keskustelussa se, että puhutaan vanhasta aluepolitiikasta ja uudesta aluepolitiikasta. Tietysti järkevää ei ole se, että Rovaniemellä aletaan rakentaa laivoja valtion tukemana. Siis eihän tämä voi olla aluepolitiikkaa.

Minusta keskeisintä varmaan aluepolitiikan kannalta on se, miten seuraavan EU:n ohjelmakauden tuomat mahdollisuudet hyödynnetään alueilla ja niin, että niillä luodaan uutta pienyritystoimintaa, uutta teollisuutta, sitä mikä työllistää.

Mutta eihän voi olla poissuljettua myöskään tämä vanhakantainen aluepolitiikka koskien niitä vahvuuksia, mitä kullakin alueella on, esimerkiksi Lapilla metsien jatkojalostaminen, malmiesiintymien hyödyntäminen jne. jne.

Siis se on varmaan tällainen paletti, mikä täytyy sovittaa yhteen, eikä ole olemassa vanhaa eikä uutta aluepolitiikkaa eikä Ruotsin mallia eikä Norjan mallia. Ruotsin mallissa 80 prosenttia kansasta asuu Tukholman alapuolella, ja Norjassa on joitakin tukijärjestelmiä, jotka koskevat kolmea pohjoisinta kuntaa, muutamaa kymmentätuhatta ihmistä. Eli täytyy olla monenlaisia malleja, jotka tukevat alueen elinkeinoelämän vahvuuksia.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yliopistojen taloudellisen autonomian vahvistamisesta. Ed. Pulliainen, ei kaikilla yliopistoilla ole rahastoja, niin kuin Helsingin yliopistolla on. Helsingin yliopistolla on vielä almanakkamonopolimaksuja, apteekkimaksuja jnp. Sillä on omia erityispiirteitä. Mutta minusta pitäisi miettiä avoimesti sitä, että, kertaan vielä, yliopisto on tilivirasto, suunnittelee toimintansa suurin piirtein yhden vuoden tähtäimellä, ei ole omaa tasetta, ei pysty tavallaan varautumaan pitemmällä tähtäimellä.

Otetaan ammattikorkeakoulu. Se voi olla osakeyhtiö. Juuri mikään ei tällä hetkellä ole, koska se ei ole taloudellisesti edullista. Se voi olla säätiö. Se voi olla kuntayhtymä. Näillä kaikilla on paljon joustavimmat mahdollisuudet talouden suunnitteluun. Minä en ymmärrä, miksi yliopistoille ei haluttaisi antaa näitä samoja välineitä, jos halutaan, että ne kilpailevat myös kansainvälisellä tasolla. Esimerkiksi Saksassa on vasta säädetty, että yliopistot voivat esimerkiksi olla säätiöitä.

Sosiaali- ja terveysministeri P e r h o : Arvoisa puhemies! Ed. Aula pahoitteli sitä, että tässä budjetissa näkyy hyvin vähän niiden tavoitteiden konkretisoinniseksi tarvittavia toimenpiteitä, joita hallitusohjelmassa on kirjattu. Eikö kuitenkin olisi kohtuullista ottaa huomioon se, että tämä hallitus on istunut vajaan puoli vuotta, kesälomat välissä, EU-kiireet välissä? On kuitenkin hyvin paljon erilaisia toimenpiteitä vireillä, joita kommentoin ed. Aulan puheenvuorossa, niitä, jotka koskevat omaa toimialaani.

Hän kaipasi muun muassa toimenpiteitä pienten tulojen ja sosiaaliturvan kannustavammaksi yhteensovittamiseksi, kaiken kaikkiaan enemmän kannustavuutta, vastikkeellisuutta ja ennen kaikkea toimenpiteitä, joilla työllistymistä voidaan edistää. Kaikkia näitä asioita käsitellään sosiaali- ja terveysministeriön työryhmässä, joka antaa ehdotuksensa vuoden loppuun mennessä.

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti on tarkoitus keväällä katsoa, mitkä niistä johtavat lainsäädäntötoimiin ja millä on mahdollisia budjettivaikutuksia.

Täytyy kuitenkin muistaa se, että paljon on kysymys toimintatapojen uudistamisesta, eri viranomaisten yhteistyön tehostamisesta, ylipäänsä siitä, että sitä on olemassa. Kysymys on tietojen saatavuudesta ja vaihdosta jnp. jnp. Eli likimainkaan kaikki toimenpiteet, joilla edistetään muun muassa ed. Aulan mainitsemia tavoitteita, eivät vaadi lisää rahaa, vaan muutoksen pitää tapahtua korvien välissä.

Työssä pysymisen edistämiseksi on vireillä useita eri toimenpiteitä työkykyä ylläpitävästä toiminnasta kuntoutukseen, kaikkea siltä väliltä. Työministeriön toimialalla on juuri asetettu työryhmä pohtimaan työttömyysturvan ja työvoimapolitiikan eri elementtejä ja niiden kannustavuutta jne. Suomessa on useilla paikkakunnilla menossa parasta aikaa muun muassa Euroopan sosiaalirahaston varoilla projekteja, joissa juuri näitä asioita kokeillaan.

Nämä projektit eivät todellakaan ole keskittyneet Ruuhka-Suomeen tai kasvukeskuksiin. Näitä on ilahduttavan paljon myöskin haja-asutusalueilla niissä kunnissa, joissa haetaan uutta potkua kunnan kehittämiseen, ja siellä syntyy innovaatioita, joille voidaan rakentaa sitä optimistisempaa tulevaisuutta, jota erityisesti keskustan puheenvuoroissa on peräänkuulutettu.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin myönteistä ja ilahduttavaa kuulla, että hallituksessa on tekeillä näitä asioita, joita puheenvuorossani totesin. Itse ajattelin vain niin, että kun tämä sama hallitus-pohja kuitenkin jatkaa nyt jo viidettä vuotta, olisitte ehkä joitain valmisteluja ehtineet tehdä jo sen edellisenkin hallituksen aikana. Puolueiden piirissä pitäisi nähdäkseni yleensä ennen vaaleja tehdä valmisteluja ja miettiä, mitä ohjelmallisia tavoitteita hallituskaudelle asetetaan, niin että on sitten nämä kotitehtävät hallituspuolueissa jääneet vähän vähemmälle. Toivossa on hyvää elää.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensin ihan pari kommenttia salissa käytyyn keskusteluun.

Ed. Rajamäelle toteaisin vielä, että koko terveydenhuollon maksujärjestelmä on erittäin monimutkainen viidakko ja edellyttää varmasti uudelleenarviointea. Olen kuitenkin sitä mieltä,

että koko järjestelmän legitimitettiin toisaalta edellyttää sitä, että myöskin ne, jotka maksavat progressiivisia veroja, saavat ikään kuin perusmaksulla joitakin palveluja.

Yhdyn myöskin ministeri Perhon näkemykseen siitä, että monet epäkohdat, joista me tässäkin salissa keskustelemme, edellyttävät lähinnä asennemuutosta, muutosta ihmisten päässä, eivätkä niinkään uusia taloudellisia voimavaroja.

Arvoisa puhemies! On ensiarvoisen tärkeää, että talous- ja yhteiskuntapolitiikan linja on enustettava. Se on tärkeää yksilöiden kannalta mutta myöskin yritysten kannalta. Makrotasolla me olemme hyvällä uralla. Hallituksen esitystä vuoden 2000 talousarvioksi leimaavat optimistiset sanakäänteet.

Kun nyt suurimmat ongelmat, en vähättele lainkaan työttömyyden suuruutta, on saatu ratkaistuksi siten, että talouden näkymät antavat ehkä hetkeksi aikaa suunnata katseen muualle yhteiskunnan ongelmiin, haluan aluksi jälleen kiinnittää huomiota Oy Suomi Ab:n konsernitoimintaan. Siihen on kyllä täällä muissakin yhteyksissä jo kiinnitetty huomiota. Haluan tässä yhteydessä todeta, että olen puhunut näistä asioista eduskunnassa myös viime kaudella, muun muassa joulukuussa budjetin palautekeskustelun yhteydessä.

Valtion, jota viime kädessä edustavat hallitus ja eduskunta, on nähtävä asiat laajemmin ja monimuotoisemmin kuin hallinnonaloina. Oy Suomi Ab:n on opittava näkemään itsensä kokonaisuutena, jossa kaikki osat vaikuttavat kaikkiin muihin osiin. Kapeasta sektorikohtaisesta tulsohjauksesta ja nollasummapielistä on katseet suunnattava laajempiin kokonaisuuksiin. Valtioneuvoston on nähtävä, että se vastaa myös kokonaisuudesta. Eivät ministerit voi olla vain oman, konsernista riippumattoman firmansa toimitusjohtajia.

Budjetissa puhutaan kauniisti tutkimusrahoituksen saavutetun korkean tason säilyttämisestä. ”Suomen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että uusi teknologia leviää ja se omaksutaan nopeasti kansantaloudessa, mikä vaatii vankkaa tutkimustoimintaa ja koulutusta.” Tämä maininta on kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan pääluokan tekstissä.

Uskoisi tämän saman mantran pätevän myös esimerkiksi terveydenhuollon teknologian alalla. Mutta jostain syystä siellä ei uskotakaan tarvittavan vankkaa tutkimustoimintaa ja koulutusta. Vai miten on ymmärrettävä se, että erikoissairaanhoitolain mukaista tutkimustoimintaa esite-

tään supistettavaksi noin 60 miljoonan markan arvosta? Tämä merkitsee arviolta 300 tutkijan työpanoksen menettämistä. Onko terveys ja siihen liittyvä tutkimustoiminta todella niin aliarvostettua budjetin laatijoitten parissa, että siitä voidaan taas tinkiä? On syytä kiinnittää huomiota siihen, että vastaava, tosin taloudellisesti merkittävämpi hanke kaatui viime kierroksella eduskunnassa.

Kannattaa muistaa, että kysymys on myös hyvin koulutettujen ihmisten työllistamisestä kotimaassa. Ei kai ole mitään järkeä siinä, että ensin kortistoitimme sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät, sitten ajamme heidät ulkomaille kustannettuaamme heille kalliin koulutuksen Suomessa ja lopuksi viimeistelemme tämän Hölmölästä omaksutun toimintalinjan häätämällä myös tutkijat yliopistosairaaloista kortistoon ja ulkomaille? Tietävästi sosiaali- ja terveysministeriössä mietitään vihdoin ja viimein, miten sosiaali- ja terveydenhuollon kentälle saataisiin kipeästi kaivattuja työntekijöitä työttömyyskortistosta. Ongelman ratkaiseminen tuntuu kuitenkin tuiki vaikealta, jokaisella ministeriöllä ja hallintokunnalla kun on oma momenttinsa ja oma putkensa, jonka sisälle toiminta on suunnattu. Oman hallinnon tulokset kärsivät siitä, jos suuntaa toimintansa oman putken ulkopuolelle.

Olisi korkea aika myös ymmärtää se, että kansalaisen kannalta on samantekevää, saako hän tarvitsemansa palvelut kunnalta, valtiolta vai yksityiseltä palvelun tuottajalta, kunhan hän ne oikeaan aikaan saa. Tämän vuoksi olisi vihdoin ja viimein alkavalla vuosituhannella saatava aikaan sellainen julkisen talouden kokonaisuus, jolla valtion ja kunnan välinen tehtävien ja kustannusten jako uudistettaisiin siten, että molemmat voisivat keskittyä sovittuihin perustehtäviinsä. Nykyinen tilanne, jossa kunnat ja valtio leikkivät kuurupiiloa osia välillä vaihtaen, ei johda kenenkään kannalta tyydyttävään, ennustettavaan ja asianosaiset perustehtäviinsä vapautta-vaan lopputulokseen.

Tässä salissa on moneen kertaan todettu, että nykyinen valtionhallinnon ohjausjärjestelmä kuntien suuntaan ei toimi ainakaan sosiaali- ja terveydenhuollon alueella tyydyttävästi. Myös sekä Valtiontalouden tarkastusvirasto että eduskunnan apulaisoikeusasiamies ovat korostaneet, että nykyinen informaatio-ohjaus ei toimi tyydyttävästi.

Perusturvalautakunta ei myöskään ole ollut vaikutuskykyinen. Hallituksella on kansainvälisten sopimustemme ja oman perustuslakimme

nojalla velvollisuus huolehtia siitä, että kansalaiset saavat riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Puutteet kuntien toiminnassa ovat käsitykseni mukaan räikeimmät vanhustenhuollossa, lasten huostaanotossa ja päihde-, huume- ja alkoholiongelmiaisten hoidossa. Lastensuojelun suurten kustannusten tasausrahasto saatiin viime kierroksella sosiaali- ja terveysvaliokunnan ripeän toiminnan johdosta aikaan. Toivottavasti hallitus toimii vanhusten ja päihdeongelmiaisten asiassa nyt riittävän ripeästi. Tarkoituksen mukaisena voidaan tuskin pitää sitä, että eduskunta ryhtyy laajemminkin hoitamaan hallitukselle kuuluvia lainvalmistelutehtäviä.

Valtio ei voi vetäytyä vastuustaan huolehtia kansalaisten mahdollisuudesta saada yhtäläisin perustein sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja riippumatta siitä, missä kunnassa kansalaiset sattuvat asumaan. On totta, että palvelujen tuottamisesta ovat ensi sijassa vastuussa kunnat, mutta asianomaisten lakien mukaan palvelujen yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriö ei voi valtion edustajana vain ilmoittaa ja kirjata, että kunta ei hoida velvollisuuksiaan eikä sille mahda mitään. Lainsäädäntöä on muutettava, jos muu ei auta.

Jo kaksi edellistä eduskuntaa on peräänkuulluttanut säännöksiä, jotka velvoittaisivat kunnat päihdeongelmiaisen lapsen ja nuoren pakkohoittoon. Viime eduskunnalle jätettiin kansalaisadressi, jossa oli muistaakseni lähes 150 000 nimeä. Adressissa lapsensa tai läheisensä menettäneet vanhemmat, muut sukulaiset, läheiset ja ystävät pyysivät pakkotoimia edistävää lainsäädäntöä. Jos hallitukselta ei tule asiaa koskevaa esitystä, lienee eduskunnan ryhdyttävä oma-aloitteisiin toimiin. Asia on niin vakava, ettei eduskunta voi pysytellä sivullisena.

Päihdeongelmiaisen pakkohoido on tietenkin viimesijainen keino. Ensisijaisesti on panostettava ennaltaehkäisyyn. Ennaltaehkäisyn ketjussa myös poliisilla on oma merkittävä tehtävänsä. Poliisin on voitava toimia joustavin työajoin. Kun poliisin henkilöstömenoihin tarkoitettuja määrärahoja on lisätty lähes 100 miljoonaa markkaa, on syytä toivoa, että määrärahat jaetaan ja alueellistetaan siten, että niillä saadaan paras mahdollinen tulos. Poliisin palkkauksessa ja palkkaluokkiin sijoittelussa on myös syytä ottaa huomioon poliisin toiminta-alue ja tehtävien vaativuus.

Olen viime kerralla budjettipuheenvuorossani 9.9.98 kiirehtinyt hallituksen esitystä terveyden-

huollon avohoidon maksukatosta. Olen ilolla seurannut asian etenemistä valmistelukoneistossa. Surulliseksi on minut kuitenkin tehnyt tämän monen vanhuksen kannalta aivan keskeisen uudistuksen vastaanotto julkisuudessa. Hanke on tiedotusvälineissä haluttu tyrmätä hallinnollisesti hankalana ja vieläpä samanaikaisesti, kun olemme monilla aloilla siirtymässä reaaliaikaiseen tietö- taikka oikeastaan tietokoneyhteiskuntaan, jossa jopa kaikki kauppaostoksemme on rekisteröity ja tilastoitu. Haluan rohkaista sosiaali- ja terveysministeriä jatkamaan tämän inhimillisesti tärkeän hankkeen kehittämistä määrätietoisesti ja ripeästi.

Arvoisa puhemies! Haluan myös tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että paranevan työllisyyden ja kansantalouden nousun tulee koitua myös työelämän ulkopuolella olevien hyväksi. Kun tehdään tulopoliittisia ratkaisuja ja niiden seurauksena valtiontaloudellisia ratkaisuja, on myös eläkeläisiä kohdeltava yhdenvertaisesti muitten tulonsaajaryhmien kanssa. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamista on mielestäni myös pikaisesti jatkettava.

Arvoisa puhemies! Lopuksi pari sanaa ulkopoliittikan alueelta. Suomen ulkopoliittikan globaaliagendan tavoitteita ovat muun muassa köyhyyden vähentäminen, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen, konfliktien ehkäiseminen, ympäristönsuojelu sekä tasa-arvon ja lasten oikeuksien edistäminen. Toivon, että samalla kun suuntaamme katsemme kaukaisuuteen, emme unohda lähialueitamme. Erityisesti ympäristönsuojelun alueella voimme tässä ja nyt tehdä merkittävää yhteistyötä Venäjän kanssa ja samalla edistää omaa hyvinvointiamme.

En malta olla mainitsematta lyhyesti Itä-Timorin asiasta. Kun Suomi EU:n puheenjohtajamaana profiloitui näyttävästi Itä-Timorin kansanäänestyksen valvojana, on Suomella mielestäni kansanäänestyksen tulosten tultua julki erityinen, aikaisemmasta toiminnasta johtuva velvollisuus tehdä kaikki mahdollinen kansainvälisellä foorumilla Itä-Timorin asukkaitten turvaamiseksi väkivallalta. Itä-Timorilla on paraikaa käynnissä kansanmurha, jota Indonesian viranomaiset eivät omankaan ilmoituksensa mukaan pysty estämään. Toivon, että Suomi tekee tässä kaiken mahdollisen, jotta saamme sinne kestävän rauhan aikaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro):  
Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona kommentit siihen osaan ed. Korkosen puhetta, jossa

hän kiinnitti huomiota pettymykseensä perusturvalautakunnan toimintaan.

Olisin todennut ed. Kokkoselle, että en muista yhdenkään ainoan edustajan tässä salissa usko- neen silloin, kun tätä lakia säädettiin ja tällainen instituutio luotiin, että sillä lautakunnalla tulee olemaan yhtään mitään merkitystä. Päinvastoin se tarvittiin vain eräänlaiseksi poliittiseksi sa- teenvarjoksi, että päästiin asiassa eteenpäin.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun en ollut tuohon aikaan eduskunnassa, en voi ymmärtää, minkä- laista keskustelua täällä sitten on käyty, jos sitä kukaan ei kannattanut eikä kukaan sillä mitään merkitystä nähnyt.

Muistan, että hallintokoneiston puolella, kun tuota asiaa käsitelimme ja siitä keskustelimme, meistä näytti hyvin selvältä siitä horisontista kat- sottuna, että sille olisi ollut välttämätöntä säätää myös esimerkiksi valtiosuusuuvu taikka jokin muu vastaava, (Ed. Pulliainen: Olisi pitänyt, mutta ei säädetty!) jolla olisi voitu työntää ratkai- suja oikeaan suuntaan.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhe- mies! Kun tämän eduskunnan ensimmäistä bud- jettiesitystä luonnehtii ja osittain myös budjetti- riikissä mukana olleena muistelee aikaa, kun edellinen eduskunta kokoontui ensimmäiseen budjettikeskusteluun, niin onhan tämä kieltä- mättä huomattavasti parempaa luettavaa kuin silloin.

Muun muassa valtion velka lisääntyi vuoden 96 aikana peräti 37 miljardilla markalla, työttö- myys räjähti käsiin yli 600 000 ihmisenä. Välillä, kun kuuntelee tätä keskustelua, on kuin kansan- taloudessa ja tässä maassa ei olisi mitään tapah- tunut. Keskustelun sävyt ovat vähän sen suuntai- sia.

Talousskehitys jatkuu edelleenkin vahvana 4 prosentin kasvuna niin tänä kuin ensi vuonna. Myös työllisyys paranee edelleen. VM:n ennus- teiden mukaan työllisyysaste lähentelee 66:ta prosenttia, mikä antaa ponnahduslautaa sille haasteelle, joka tällä hallituksella on. 70 prosen- tin työllisyysaste on mielestäni erittäin kova ja haasteellinen tavoite, ainakin yhtä kova kuin edellisen hallituksen työttömyyden puolittami- nen. Toteutuessaan 66 prosentin taso nostaa työllisyysastetta 1,5 prosenttiyksiköllä ja työ- paikkojen määrää edellisen vuoden tasoon näh- den 80 000:lla. Jotain on myös näiden neljän vii- den vuoden aikana tapahtunut. Näillä ennusteil-

la työttömyys alenisi tämän vuoden aikana noin 10 prosenttiin.

Talouden yhtenä ja merkittävänä kasvun tur- vaajana on ollut erittäin hyvä ja edistysellinen yhteistyö työmarkkinajärjestöjen kanssa Lippo- sen molempien hallitusten aikana. Yhteistyö on ollut aivan toista kuin Ahon hallituksen aikana. Sen takia sille on annettava myös tässä talossa se arvo, joka sille kuuluu yhtenä tämän maan edis- tyksen eteenpäinviejänä. Mielestäni työmarkki- najärjestöt ovat osoittaneet vastuunsa ja malttin- sa suomalaisen ja pohjoismaisen hyvinvointival- tion talkoissa.

Kansalaisia kiinnostaa varmasti näiden bud- jettiesitysten lisäksi, kuten täällä keskusteluissa on hyvin voimakkaasti tullutkin jo esille, myös suhde veroratkaisuihin. Hallitusohjelmassa on selkeästi kytketty veroratkaisu myös tulopoliit- tisen kokonaisratkaisun tulevaisuuteen. Tietysti tilanne on muutenkin mielenkiintoinen, saa- daanko historian kolmas peräkkäinen tulopoliit- tinen ratkaisu aikaan. Se on erittäin tärkeä kysy- mys, johon tietenkään vastausta ei tällä hetkellä ole olemassa, mutta uskon vakaasti, että vakaata pyrkimystä vastuullisilla tahoilla tähän kolman- teen ratkaisuun on olemassa. Vastuuta osoittaa jo hyvin voimakkaasti poliittisestikin lainehtinut tilanne viime kevään ja kesän aikana työttömyys- eläkeputkiratkaisussa. Tämä muun muassa osoittaa sen, että työmarkkinajärjestöillä on ko- konaisvaltaista vastuuta, kun niille annetaan se arvo ja työrauha, mitä ne tässäkin tilanteessa tarvitsevat. Siksi on erittäin tärkeätä, että tässä tilanteessa ei ulkopuolelta provosoida vastuulli- sia neuvottelijoita.

Yleissitovuudesta on paljon puhuttu ja sitä on ylös nostettu. Sille on perusteensa sen takia, että työmarkkinaelämä on muutosten kourissa ja muuttuu jatkuvasti myös tasavertaisen kilpai- lukyvyn osalta. Mitä tulee yleissitovuuteen, niin kun täällä on puhuttu, että se on Suomessa jo- tenkin poikkeavaa, sehän ei tietenkään pidä paikkaansa. Yleissitovuus on Suomessa EU- maiden keskitasoa. Ei se sen kummempi asia ole.

Uskon, että tässäkin asiassa ammattitaito löy- tyy työmarkkinajärjestöjen sisältä, sitä ei tarvitse ulkopuolelta lähteä tässä vaiheessa arvioimaan. Arvioidaan sitten kokonaistulosta, joka toivon mukaan saadaan aikaan. Hallitusohjelmassa on aika selkeästi sanottu se, minkä pääministeri on jo myös todennut, että veroratkaisu ovat hyvin voimakkaasti kytköksissä kokonaisratkaisuun. Silloin puhutaan erilaisista veroratkaisuista, jos

tähän maahan ei kokonaisratkaisua saada aikaan.

Toisaalta maan johtavat ekonomistit ovat selkeänä kantanaan sanoneet veroratkaisuista muutenkin, että tässä talouspoliittisessa tilanteessa veroratkaisuja ei pitäisi käyttää kuin pienituloisten osalta. Näihin kantoihin on helppo yhtyä. Toivon mukaan näissä asioissa myös tämän talon sisällä edistytään kyseiseen suuntaan.

Silti on kuitenkin muistettava, että vaikka valtiontalous paranee ja velkaa ensimmäisen kerran rehellisesti 90-luvulla lyhennetään 6 miljardilla markalla, niin ongelmia ja vaikeuksia on edelleenkin. Työttömien määrä on yhä liian suuri. Yli 300 000 työtöntä on luku, jonka alentamiseksi on tehtävä hyvin voimakkaita toimenpiteitä edelleen. Tämän luvun alentaminen todella vaatii erilaisia keinoja kuin nykyään on ollut käytössä. Yleiset työmarkkinat eivät tätä pysty hoitamaan, yksityinen sektori kaikkein vähiten. Yhteiskunnan voimia ja resursseja tarvitaan sen takia, että pitkäaikaistyöttömien ja työerajoitteisten kohdalla asia on ongelmallinen.

Ennen kaikkea ikääntyneet pitkäaikaistyöttömät tarvitsevat eniten yhteiskunnan panostuksia, ja siinä mielestäni vanhat työkalut ovat vielä ihan hyvin käytettävissä, palkkaperusteiset ja investointiperusteiset työllisyysrahat. Ainakin Itä- ja Pohjois-Suomeen, jossa rakenteellinen työttömyys on kova, jos joku sanoo paremmat työkalut ihmisten työllistämiseksi, niin varmasti kannattamista löytyy. (Ed. Smeds: Miksi hallitus vähentää palkkaperusteisia tukia?) — Se on hyvä kysymys, ja itse en ole ollut sitä kannattamassakaan. Viime kaudella leikattiin 19 prosenttia palkkaperusteisista, ja tällä hetkellä suunta on saman moinen, jonka vuoksi keskustelu siitä on käytävä. Toivon mukaan tulevassa syksyn lisäbudjetissa tähän saadaan myös korjausta.

Toinen asia, joka pitäisi myös työministeriön työkaluissa näkyä, on se, että rahoja kohdennetaan myös eri tavalla, ei juustohöylä- eikä tasapeiraatteella, vaan niille alueille, joilla todella työllistyminen on vaikeampaa, myös työministeriön resursseja suunnattaisiin enemmän. Kasvukeskuksissa työllistyminen on helpompaa, ja se on todettu. Sen takia myös yhteiskunnan voimavarat pitää kohdentaa eri tavalla.

Asuntopolitiikka on ollut hyvinkin voimakkaasti esillä. Mielestäni hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan kautta tuleva ratkaisu on puolitiessään. Uskon, että sitä keskustelua tullaan jatkamaan. Ei näillä toimenpiteillä saada niitä toimenpiteitä aikaan, mihin pyritään. En-

nen kaikkea keskustelu on liian paljon keskittynyt pääkaupunkiseudun ongelmiin. Vähääkään niitä vähättelemättä ongelmia on myöskin muualla. Sosiaalisen rakentamisen paineet ovat muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla. Sen takia ei ole oikein, jos sellaisia linjauksia tehdään, että sosiaalisen rakentamisen painopiste on kuudessa kasvukeskuksessa ja sen lähialueen kunnissa, sillä myöskin muualla tapahtuu asuntotoiminnassa muutoksia. Ihmiset hakeutuvat syvältä maaseudultakin omiin keskuksiinsa. Myöskin rakentamisen oikeus pitää siellä säilyä.

Toinen asia on vuokrien perusteeton nosto. Ei ole mitään perusteita, että vuokria nostetaan useilla sadoilla markoilla kuukaudessa, vaikka talot on rakennettu 60-luvulla. Siinä mielessä eduskuntaryhmämme puheenjohtajan ed. Ojalan esitys siitä, että vuokrien nostolle jonkin näköinen järjestelmä saataisiin, on tämän talon tahdosta kiinni. Se ei sen kummempia toimenpiteitä tarvitse.

Tasaisen aluekehityksen turvaaminen on ollut myös hallituspuolueiden edustajien kritiikin kohteena, tietenkään oppositiosta puhumatta. Mielestäni kritiikkiin on myöskin ollut aihetta, niin voimakasta muuttovirta on ollut kasvukeskuksiin. Ongelmallisinta on ollut muuttoalueiden kannalta se, että nuoret ja koulutetut henkilöt nimenomaan poistuvat.

Yhtenä syynä tietenkin on elinkeinorakenteen voimakas muutos, johon esimerkiksi Itä-Suomen kohdalla lyhyellä aikavälillä ei ole pystytty yksinkertaisesti vastaamaan. Perinteinen vientiteollisuus elikkä metsä- ja raskas konepajateollisuus on noin kahden vuoden ajan ollut melkein nollakasvussa. Nämä alueet ovat hyvin pitkälti näistä elinkeinorakenteista kiinni. Elektroniikkateollisuuden kasvu on todella ollut rajua, mutta se ei ole näitä alueita kohdannut. Sen takia aluepoliittiset toimenpiteet näillä pelimerkeillä, mitkä ovat olleet käytössä, ovat olleet vajavaiset.

Kyllä kai meidän pitää olla, hyvät edustajat, rehellisiä siinä, että tähän nopeaan rakennemuutokseen sellaisten aluepoliittisten instrumenttien löytäminen, jotka ovat reaalisesti käytettävissä, on erittäin vaikea homma. Kyllä meillä paljon puhetta tulee, miten se homma hoidetaan, mutta ei näitä nokiaita rakenneta ympäri Suomea, oli meillä aluepoliittiset kuviot minkä näköisiä tahansa, kun otetaan realismi huomioon, miten pystytään kansallisesti näissä asioissa liikkumaan.

Ongelmia ja paineita on tuonut lähinnä tälle alueelle myöskin edellisen hallituksen Itä-Suomi-

työryhmän periaatepäätös, joka jäi periaatepäätökseksi. Siellä olisi ilmeisesti ollut työkaluja, joilla ainakin tätä asiaa olisi pystytty hillitsemään. Ne olisivat olleet lähinnä veropoliittisia asioita. Mutta ei tässä hallituskoalitiossa yhteisymmärrystä tällaisista veropoliittisista instrumenteista ole löytynyt, joilla elinkeinopuolta olisi pystytty viemään eteenpäin.

Ensi vuoden budjettiesityksen merkittävien aluepoliittinen osio on EU-rakennerahastot ja varsinkin niiden ykköstukiohjelma. Maakunnissa ohjelmat on valmistettu niin, että nimenomaan yritysten ja osaamisen osiot ovat suuret. Puhutaan 70 prosentin kokonaisuudesta, ohjelmista, ja toivon mukaan myös toteutettavista hankkeista kyseisten ohjelmien rahoituksen osalta vuosina 2000—2006. On pyritty maakunnissa nimenomaan siihen, että elinkeinopoliittisen rakenteen takia nämä kaikki ohjelmat on pyritty viemään etupainotteisiksi, jotta niillä todella siten pystyttäisiin vastaamaan huomattavasti voimakkaammin kuin nyt elinkeinoelämän voimistamiseen ja täten muuttotappion hillintään.

Miksi otin, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä tämän asian esille, siihen on tietenkin ainakin kaksi syytä. Kuten jo äsken sanoin, hallituksen merkittävien aluepoliittinen instrumentti on miljardiluokkaa avustuksineen. Toinen ja huolestuttavin pelko on, että EU:n byrokratian takia ohjelmat ja hankkeet eivät olisikaan ensi vuoden alussa käytettävissä. Puhumme niin isosta ja vakavasta asiasta, jos näitä ohjelmia ei saada ensi vuoden alussa käyttöön, että tästä kantaa vastuun koko valtioneuvosto, hallitus, ei mikään ministeriö yksin. Yritysten investointihankkeita on patoutunut, ja toisaalta niitä on selkeästi myöskin maakunnissa maakuntaliittojen ja tekeskusten toimin ohjattu vuoden 2000 alkuun sen takia, kun EU tulee rakennepoliittisissa asioissa apuun. Sen takia valtioneuvoston on pidettävä huoli, että ohjelmat lähtevät vuoden alusta käyntiin, pyörii sitten EU:n byrokratia mitä vauhtia tahansa.

Arvoisa puhemies! Budjettiesitys antaa hyvän pohjan eduskuntakäsittelylle. Perusteltuja esityksiä on muuttaa hallituksen esityksiä joiltakin osin, ja sellaisia esityksiä muun muassa ryhmäpuheenvuorossamme tuli esille. Toivoo onkin, että hallituspuolueet löytävät keskeisiltä osin yhteisen tahdon perusteltuihin muutoksiin.

Ed. G r a n v i k : Värderade fru talman! Partierna i Lipponens andra regering kunde i rekordtakt enas om ett nytt regeringsprogram efter se-

naste riksdagsval. Programskrivandet underlättades naturligtvis av att basen var densamma som i den förra regeringen och av att man kände varandra och respekterade varandras prioriteringar. Också det faktum att de otrevligaste saneringarna av statsekonomin var genomförda underlättade överenskommelserna. Trots fortsatt stramhet med statsfinanserna finns det förutsättningar att föra en politik som är mera normal än den strama svångremspolitik som var av nöden under depressionen med stora budgetunderskott.

Om det beror på brådskan vid budgetmanglingen eller andra orsaker låter jag vara osagt, men det finns säkert orsak för riksdagen att i detaljbehandlingen göra finjusteringar i frågor som strider mot det överenskomna regeringsprogrammet mellan partierna.

Jordbruket och de övriga primärnäringarna har under tiden, som Finland varit EU-medlem, upplevt en omställningsprocess som har varit nästan omöjlig. Krav på anpassning till EU:s lantbrukspolitik föll över oss under en natt. De flesta produktionsinriktningar fick sina intäkter halverade och stödens andel av lantbruksinkomsten ökade dramatiskt. Trots de olika av EU finansierade eller delfinansierade stöden har lantbruksinkomsten sjunkit under vårt EU-medlemskap. Enbart under 1998 sjönk lantbruksinkomsten med 14 procent, samtidigt som andra yrkesgruppers inkomstnivå höjdes. Det är också skäl att påminna om skärningarna i de nationella stöden under föregående riksdagsperiod, vilket hade en direkt inverkan på bondens lön.

Samtidigt har den byråkratiska djungeln vuxit på ett sätt som gör att endast en mindre del av jordbrukarna själva behåller det våldsamma papperskrig som är en förutsättning för att vi skall kunna uppfylla de krav som myndigheterna ställer på oss. Jag vill också påminna om de oerhörda kontrollsystemen, som är mycket påfrestande för jordbrukarna. Enligt budgetmotiveringen så ökar kontrollbesöken på gårdarna under det kommande året ytterligare med cirka 60 procent, vilket inte gör situationen lättare.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa käsitellään maataloutta hyvin yksinkertaisesti ja konstailemattomasti. Siinä annetaan maatalousväestölle lupauksia siitä, että heille tärkeät asiat tullaan hoitamaan hallituskaudella ja että hallitus aikoo ottaa vastuun elintarviketuotannosta Suomessa myös jatkossa. Näitä tosiasioita vasten on mahdotonta hyväksyä sitä, että budjettiesitys ei vastaa hallitusohjelman tekstiä.

Puutun kahteen maatalouden kannalta tärkeään asiaan.

Edellisellä eduskuntakaudella suuri maatalouspoliittinen keskustelun aihe oli kansallisen tukipaketin leikkaaminen. Vaikka maatalouden tietty tukitaso oli jäsenyyssäänestyksen pohjalla, maataloudelle luvattua tulotukea leikattiin olennaisesti. Lipposen toisen hallituksen ohjelmajulistuksessa sanotaan: "Maatalouden kansallinen tuki turvataan 1999 varsinaisen talousarvion tasoisena."

Huolimatta tästä aivan selvästä kirjauksesta, joka tuli vain noin neljä kuukautta ennen hallituksen budjettiriihtä, siirrettiin tukimomentilta 67 miljoonaa kansallisen metsäohjelman rahoittamiseen. Toimenpidettä ei voida perustella edes sillä, että se on sisäinen siirto, koska kansallinen metsäohjelma koskettaa maataloutta vain osittain. Metsäohjelma on mitä suurimmassa määrin koko kansakunnan asia, ja se on rahoitettava uudella määrärahalla. Toivon, että asia korjataan eduskuntakäsittelyssä.

Maatalouden sukupolvenvaihdosten alhainen lukumäärä EU:n jäsenyytemme aikana on epäilemättä elinkeinon suurin ongelma ajan mittaan. Yksinkertaisesti se on eloonjäämiskysymys. Hallituspuolueet painottivat myös sitä, että on tärkeä saada vauhtia sukupolvenvaihdoksiin. Ohjelmatekstissä todetaan: "Hallitus toimii maatalouden sukupolvenvaihdosten edistämiseksi."

Kun hallitus käsittelee maaseutuasetusta ja otti kantaa siihen, miten ohjelmaan sisältyvää rahoitusaliäämää hoidetaan, tehtiin vakava virhe, joka on korjattava. Hallitus päätti, että luopumistuki päättyy, mikä merkitsee sitä, että maaviljelijöiden mahdollisuudet luopumistukeen häviävät. Tämä taas merkitsee sitä, että nuoremman sukupolven on monessa tapauksessa odotettava vielä kymmenen vuotta tilan haltuun ottamista. Kenenkään mielestä ei kai ole kohtuullista, että pitää odottaa 40–45 vuoden ikään, ennen kuin pääsee tilan omistajaksi. Silloin se on aivan liian myöhäistä, koska siinä iässä oleva henkilö on jo aikoja sitten hankkinut toisen ammatin ja muuttanut pois tilalta. Meillä on aivan liian vähän sukupolvenvaihdoksia, ja tätä taustaa vasten päätös on korjattava.

Hallitus hyväksyi ministeri Enestamin ehdotuksesta pönnen, jonka mukaan hallitus tutkii luopumistuen jatkamisen mahdollisuudet vielä tänä vuonna. Asia on ratkaistava myönteisellä tavalla. Jos uusia maatalousyrittäjiä ei saada elinkeinon piiriin, se on tämän elinkeinon loppu. Tämä ei voi olla maan etujen mukaista, ja tämän

vuoksi varoja on suunnattava elinkeinon tulevaisuuden suurimman ongelman ratkaisemiseksi.

Värderade talman! Jag vill ännu fästa uppmärksamhet på veteranernas situation. Medelåldern bland våra veteraner ligger i närheten av 80 år, varför det är elfte timmen om vi som tack vare dem får leva i ett fritt fosterland, ger dem den erkänsla som de så väl förtjänat.

Eftersom medelåldern bland veteranerna är hög är behovet av rehabilitering stort. Hög ålder betyder naturligtvis också att skaran glesnar i snabb takt.

Ett värdigt sätt att sköta veteranfrågan vore att kvarhålla 1999 års budgetanslag under riksdagsperioden och fördela det på den glesnande skaran av veteraner. Regeringsprogrammet har en skrivning som helt går i överensstämmelse med ovannämnda krav. All budgetering är lika med prioritering. Att prioritera veteranerna länders regering och riksdag till heder.

Svenska folkpartiet har uttalat principen att samhällsservicens upprätthållande måste prioriteras, också om det måste ske på bekostnad av mindre skattelättnader. Ovannämnda brister bör även kunna korrigeras enligt samma grunder.

Till sist: I budgetförslaget finns inte heller denna gång anslag för småföretagarnas semesterpenning. Däremot föreslås det att lagen om semesterpenning för småföretagare upphävs. Småföretagarnas sociala situation är inte avundsvärd. Framför allt gör avsaknaden av ledighet livet tungt inom många branscher. Jag hoppas att åtminstone lagrummet som möjliggör anslag för nämnda samhällsgruppers semestermöjligheter hålls kvar med tanke på bättre tider, som kan ge rum för anslag till småföretagarnas semesterpenning.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus sai budjettiehdotuksensa valmiiksi heinäkuun 25. päivä. Sen jälkeisenä aikana eräs keskeisimpiä keskustelunaiheita on ollut asuntopoliitiikka, ja kun siihen liittyy varsin monta ulottuvuutta, en voi olla sitä tässä aluksi hiukan käsittelemättä.

Kun mainittu keskustelu oli ehkä kiivaimmillaan, siihen puuttui myös valtiovarainministeriö, jonka eräs hyvin korkea-arvoinen virkahenkilö

muistutti meitä siitä, että taloudellisen laman aikana ja sitä edeltävänä aikana kuumentuneet asuntomarkkinat olivat ylipäättään keskeinen syy siihen velanottoon, jonka seurauksia nyt vihdoin ruvetaan maksamaan takaisin. Tätä lausahdusta on syytä tarkastella.

Siinä siis väitetään, että muka primäärisyy olisi ollut ylikuumentuneet asuntomarkkinat ja sen seurausvaikutukset. Näinhän asianlaita ei ole, vaan tämän kurimuksen syynä on nimenomaan ollut taitamattomasti hoidettu rahamarkkinoiden vapauttaminen 1980-luvulla. Asiasta on valmistunut erittäin perusteellinen Vaasan yliopiston tutkimus, jossa osoitetaan suurin piirtein pätevä pätevä, kuinka kehitys eteni ja kuinka se johti kasinopeliin kaikkein ilmenemismuotoineen, ja niissä ilmenemismuodoissa yksi asia oli asunto- ja kiinteistömarkkinat. Seurauksia olivat kahden asunnon loukut ja korkeat korot. Toisin sanoen tämä on sikäli merkittävä havainto, että jos syy ja seuraus menevät näinkin pahoin viikaan, niin sillä voi tulevien päätösten kannalta olla aika harhauttava merkitys.

Edelleen on mielenkiintoista todeta se, että kun sitten elettiin lamavuosia, niin tässä salissa varsin keskeinen pelottelunaihe oli, että ei saa sanoa sitä eikä saa sanoa tätä. Jos näin tekee, niin korot nousevat. Nyt eivät sattuneesta syystä mitkään tahot puhu koron noususta pätkänkään vertaa, mutta nyt on tullut aivan uusi ilmiö. Nyt ollaan vaivautuneita siitä, että kuinka ollakaan, Emun ulkopuolelle jääneissä valtioissa Euroopan unionin puitteissa onkin alhaisempi korkotaso kuin meillä. Emussa mukana olevilla. Nyt pelotellaankin näitä alhaisemman korkotason EU-maita siitä, että niillä tulee olemaan, vähintään ainakin johtajilla, henkisesti ja toiminnallisella puolella vaikeuksia; että näin aika muuttuu aina tilanteesta toiseen.

Arvoisa puhemies! Nyt asuntopolitiikan keskeinen syy on muuttoliikkeessä. Kansalaiset ovat käyttäneet perustuslain suomaa vapaata muutto-oikeutta tavalla, josta puuttuu aika tavalla paljon, jos nyt voi näin sanoa, rationaliteetti. Nyt ei muuteta työpaikan perässä kuin aina silloin tällöin, vaan mielikuvituksen loihittaman työpaikamahdollisuuden perässä. On luotu kuva, että tietyt niin sanotut osaamis- tai kasvukeskukset ovat sellaisia, joissa todennäköisyys työpaikan löytymiseen on suurempi kuin muualla maassa, ja edelleen, että niissä ainakin hyvinvointi on sitä luokkaa, että toimeentuloturvan lasku pystytään kaikissa olosuhteissa maksamaan. Tämä on jopa luonut tietynlaista tunnepohjaista pakkomuut-

tohalukkuutta. Muun muassa eräs pienehkö selvitys Kuhmon kaupungin osalta osoitti ihan selvästi tätä.

Tämä on äärimmäisen kallis operaatio, joka näin on aikaansaatu. Se sitoo yhteiskunnan sen varallisuuden, joka pitäisi käyttää tuotannolliseen toimintaan, asuntojen ja infran rakentamiseen. Se on ongelma vastaanottopaikkakunnille, ja se on ongelma luovuttajapaikkakunnille. Tästä ilmiöstä ei ole mitään hyvää sanottavana. Tässä suhteessa se keskustelu, mikä täällä on käyty kuljetustuesta jnp., on ollut äärimmäisen kohdalleen osunut. Todettakoon vielä, että viimeisimmän tilaston mukaan tähän osoitteenmuuttotulokseen on osallistunut lähes 300 000 ihmistä viime vuoden aikana, ja se on tosi paljon.

Arvoisa puhemies! Tässä jo eräessä vastauspuheenvuorossa siteerasin tuotetta selvitystä, jonka mukaan Suomen kilpailukyky kansainvälisillä markkinoilla on yksi parhaita. Tämä on upea asia, ja Suomen keskustaa tietysti kiinnostaa se, että tämä asema on saavutettu Lipposen hallitusten tupopolitiikan tuloksena ja siihen ei ole työreformia tarvittu lainkaan. Eli tässä näytöt ovat hyvin selvät. Toki tähän tilanteeseen on vaikuttanut muukin: Se on monipuolinen, innovatiivinen osaaminen, korkeaan työmoraaliin perustuva korkea laatu tuotannossa ja erikoisesti toimitusvarmuus, jonka tukipilarina mainittu tupopolitiikka on ollut.

Mielenkiintoista suomalaisen yhteiskunnan kannalta on se, että vielä puolenkymmentä vuotta sitten haikailtiin Uuden-Seelannin mallin perään. Nyt meillä on mahdollisuus verrata Uuden-Seelannin nykytilannetta meidän ikiomaan tilanteeseemme ja todeta, että Uudessa-Seelannissa on kaikki suurin piirtein päin seiniä tällä hetkellä. Eli se malli ei pelannut ollenkaan, jossa ammattiyhdistysliike ja järjestäytyneet systeemit tuhoitiin perusteellisesti, mutta Suomessa, jossa ne ovat elävä osa suomalaisen yhteiskunnan toimintamallia, varmennusmallia, kaikki on toisin ja me pärjäämme. Tässä katsannossa tulee mielestäni antaa tulopolitiikan jatkolle erittäin voimakas tuki eduskunnasta ja suhtautua varsin avoimesti veropolitiikkaan ja työelämän kehittämisasioihin jnp. Näillä ei ole varaa elämöidä negatiivisessa mielessä.

Arvoisa puhemies! Työttömyys on edelleen rankka asia suomalaisessa yhteiskunnassa. Mitä enemmän aika etenee, sen rankemmaksi se yksilötasolla tulee. Tarkoitin tällä sitä, että joka ikinen päivä merkitsee sitä, että tavanomaisten keinojen tuloksellisuus työllistää sitä porukkaa,

joka nyt edelleen on kortistossa, alenee ja alenee. Siis tarvitaan ehdottomasti uudenlaisia tärkeitä keinoja tilanteen parantamiseksi. Tässä suhteessa kaikki se työ, mikä edellisen hallituksen aikana tehtiin, pitäisi realisoida pikaisesti. Yksi sellainen ehdotus on työpankkijärjestelmä syrjäytystuhan alla oleville työttömille. Toivottavasti sosiaali- ja terveysministeri Perho tuo sen toteuttamispaketin mahdollisimman pian eduskuntaan.

Mistä sitten rahat tähän kaikkeen, mistä ei ole vielä oikeastaan puhuttu täällä ollenkaan? Sillä tavalla, että harmaa talous pitää saada kuriin. Sitä koskeva lainsäädäntöpaketti Markku Hirvosen ehdotuksen mukaan pitää saada valmiiksi. Rekistereitten ristiinhallinta pitää olla virkamiehille mahdollinen. Se tuo 10—20 miljardia verotuloja valtiolle. Ed. Granvik häippäsi pois jo, mutta kun hän peräänkuulutti maatalouden lisärahoja, siitä ne näppärästi löytyvät, ja maaseutu-asutuskin saa sen muodon, joka edellisen hallituksen alussa luvattiin.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen viittasi puheenvuorossaan kuljetustuen kohtaloon pitäen sitä tärkeänä symboliasiana. Minä yhdyin ed. Pulliaisen kannanottoon. Hallituksellahan on aikomus budjetin mukaan panna nurin jälleen kerran tämä kuljetustukiasia, mutta onneksi hallitusryhmistä on noussut vastarintaa. SDP:n edustaja Karjalainen, Oulun miehiä tietäkseni, on jättänyt lakialoitteen, johon olemme täysin riittäen yhtyneet. Tämähän mahdollistaa sen, että tämä hallituksen erittäin huono aie voidaan tänäkin syksynä jälleen kerran kumota.

Toivon, että hallitusryhmien edustajat varsinkin maakunnista käsin liittyisivät tähän lakialoitteeseen, että voisimme yhteistyössä keskustaa ja hallitusryhmien edustajat maakunnista tämän asian tällä kertaa hoitaa viimesyksyiseen tapaan. Tältäkin osin budjetti pitää siis aukaista ja panna oikeudenmukaisempaan kuntoon.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys makeisveroilmion alaversiosta 16 a-b-c. Sehän tarkoittaa sitä, että sillä ei pidä täällä elämöidä, vaan se pitää sivistyneesti hoitaa pois päiväjärjestyksestä ja löytää budjetista se aukko, niin että tämä asia hoitautuu. Lakialoitteillahan se jatkoaika laille saadaan, ja sillä pitää saada rahaa eli substanssia sisälle. Minusta olisi parempi, että tämä kaikessa hiljaisuudessa hoidettaisiin kuntoon ja sillä siisti. Olennaista on lopputulos. Ei

kaadeta hallitusta tähän, mutta hoidetaan asia kuntoon.

Ed. Smeds: Arvoisa puhemies! Tuhannet ja sadattuhannet arjen ongelmien ja työttömyyden kanssa kamppailevat kansalaiset, tämän ajan köyhät, kyselevät varmasti mielessään, mitä hyvää, mitä toivoa tämä ensi vuosituhannen ensimmäistä vuotta koskeva budjettikirja tuo juuri heille. Valitettavasti edes budjettikirjan yleisperusteluista ei juurikaan löydy viestiä köyhille, vähäosaisille ja työttömille. Budjettikirjasta kyllä saa käsityksen siitä, miten hallitus ajattelee hallitsevansa kansantalouden numerosuureita, mutta siitä ei voi selkeästi hahmottaa, miten hallitus aikoo pyrkiä hallitusohjelman kuvaamaan sosiaalisesti eheään ja oikeudenmukaiseen Suomeen. Budjettikirjan rakennetta pitäisikin mielestäni uudistaa niin, että siinä olisi heti alussa tiivis kuvaus yhteiskunnan ajankohtaisimmista ongelmista ja hallituksen konkreettiset toimenpiteet näiden ongelmien voittamiseksi.

Yleinen taloudellinen tilanne maassamme kyllä mahdollistaisi politiikan painopisteen muuttamisen heikompiensa auttamiseen. Raha on mahdollista palauttaa isännästä rengiksi. Tämä olisi mahdollista nyt, kun valtiontalouden velkaantuminen on pysähtynyt, korot ja inflaatio ovat hallinnassa, kansantuote kasvaa ja verojen kevennysvaraa näyttää syntyvän.

Oppinut ajattelija vuosisatojen takaa totesi tuskissaan: "Tahto minulla kyllä on, mutta voimaa hyvän toteuttamiseen ei." Käsittääkseni budjettikirjan tehneellä hallituksella puolestaan kyllä olisi poliittista voimaa, mutta onko sillä tahtoa? (Eduskunnasta: Ei ole!)

Budjettikirjassa ei ole uusia eväitä työttömyyden nujertamiseksi, vaikka maassamme on edelleen 300 000—400 000 työtöntä kanssaihmistä. Hallitusohjelman yrittäjyyttä ymmärtävistä lauseista ei ole konkretiaa tässä yhteydessä havaittavissa. Eivät työllistämisen yhtenä esteenä olevat sivukulutkaan näytä kevenevän. Yrittäjä ei vielä ole oikeutettu samaan sosiaaliseen ja verotukselliseen asemaan kuin hänen työntekijänsä.

Palkkaperusteiset työllistämistuet, joiden merkitystä hallituspuolueidenkin riveistä on täällä tänään haluttu korostaa niin valtionhallinnossa kuin kunnissakin, ovat selvässä laskussa. Verolinjaukset ovat likipitään kokonaan auki, ja pelko on, että hyväosaisten tupopöydissä kevennysvaraa levitetään rikkaimmasta alkaen, jolloin pienituloisille ei paljon jaettavaa jääkään. Osuvia ovat olleet ne arviot, joissa hallituksen työllisyys-

politiikan on todettu perustuvan kapea-alaisesti vain talouden kasvun ja maltillisen tupopolitiikan varaan.

Aluepolitiikasta hallitus on kyllä aidon huolestunut. Viime vaalikauden opposition kova kritiikki sosiaalisen asuntotuotannon vähäisyydestä poikii hallitukselta nyt pienen virheen tunnistuksen, kun asuntotuotantoa pääkaupunkiseudulla pyritään hieman lisäämään. Perusparannuslainoitettavien asuntojen kohdalla suunta kuitenkin jatkuu huonona, kun hallitus on romahduttanut tuotannon kahdessa vuodessa kolmannekseen. Tämä tuskin ainakaan hillitsee muuttoliikettä. Hallitus leikkaa joukkoliikenteen tukea, samoin monelle pienyritykselle merkittävää kuljetustukea.

Maatalousyrittäjien toimintavapautta hallitus heikentää entisestään pyrkimällä säätelemään maatalouslomituksen ajankohtia ja leikkaamalla maatalouden kansallisesta tuesta.

Hallituksen aluepolitiikan sisällössä on kieltämättä tietty ontolta kumiseva johdonmukaisuus.

Arvoisa puhemies! Budjettikirjan viesti kansalaisille voisi vielä kuitenkin muuttua selkeämmäksi ja hyväksyttävämmäksi, jos kaavailtu veronkevennysvara kohdentuisi oikeudenmukaisesti. Tasaisen vauhdin taulukon mukaisesti ensi vuodelle lienee hallituksenkin arvioiden mukaan mahdollista ajatella noin 2—3 miljardin markan tuloverojen ja sosiaalivakuutusmaksujen kevenyksiä.

Työllisyyden kannalta merkittävä osa tästä kevennysvarasta olisi mielestäni perusteltua kohdentaa pienempiin palkka- ja eläketuloihin ja pienyritysten sivukustannusten keventämiseen. Työnantajan kansaneläkemaksua ja työttömyysvakuutusmaksua tulee keventää huomioiden erityisesti pienyritysten tarpeet. Työttömyysvakuutusmaksun osalta alentamisvaraa ilmeisesti on, koska ainakin julkisuudessa olleiden eräiden tietojen mukaan suhdannepuskurit ovat täyttymässä hyvinkin nopeassa aikataulussa.

Hallituksen tulisi tehdä vahva ja rohkea painopistevalinta pienituloisen kansalaisen ja pienyrityksen puolesta, uuden työn puolesta. Suurituloisten ja suuryritysten liitto näyttää optiopeleinen turvaavan äveriäimmän kansanosan itsekkeät tarpeet. Poliitiikan on puolustettava heikointa.

Toivon, että hallitus rohkenee viedä yhteisvastuun viestiä kolmikantaneuvotteluihin. Viestin vieminen on poliitikkojen vastuulla, koska työttömän, pienyrityttäjän ja pienituloisen ääni ei sinne muuten tahdo kuulua.

Budjettikirjassa ennakoidaan tuloja valtion-yhtiöiden osakemyynnistä 2,5 miljardia markkaa. Summa vaikuttaa mahdollisuuksiin nähden perin alhaiselta. Valtionyhtiöitä ei tule ehdoin tahdoin tai ikään kuin muodin vuoksi yksityistää. Eräiden yhtiöiden osalta voisi nyt mielestäni olla kuitenkin oikea hetki edetä niin yrityksen itsensä kuin valtio-omistajankin kannalta. Sone-ra voisi olla oikea yhtiö.

Soneran osalta viime vaalikaudella nähty alennusmyynti ja johdon suosiminen ei saa toistua, mutta maltillisesti edeten uuden markkinatiedon varassa voisi olla viisasta jatkaa yksityistämisen tiellä. Osakemyynnistä saatavat varat tulee varsin pitkälle käyttää valtion velan lyhentämiseen, millä osaltaan luotaisiin valtiontalouteen liikkumatilaa tulevia vuosia varten. (Välihuuto) — Ehkä semmoinen 10 prosentin osuus voisi tyydyttää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi joitakin yksittäisiä budjettia koskevia havaintoja:

Ensiksi, luonnonsuojelualueiden hankkimiseen varattuja määrärahoja on leikattu lähes 20 prosenttia. Se on melkoisen paljon, kun varsinkin eteläisessä Suomessa olisi useita suojelemisen ja hankkimisen arvoisia kohteita. Yksi tällainen on Pohjois-Kymenlaakson Repoveden erämaa-alue, jota jo pari kolme vuosikymmentä on laajasti toivottu yhdeksi uudeksi kansallispuisto-kohteeksi.

Toiseksi, maanpuolustuksesta huolta kantavat kansalaiset voivat kokea lievää tyytyväisyyttä, kun hallitus päättää reservin suorituskykyä heikentävän toimintalinjansa ja lisää kertausharjoitusten määrää. Myös maanpuolustusjärjestöjen tukea ollaan myönteisesti lisäämässä.

Kolmanneksi ja viimeiseksi yksittäisenä havaintona: Nuorten työpajatoiminnan varoja hallitus on ajatellut leikkaavansa noin 4 miljoonalla markalla vastoin hallituksen hyviä puheita syrjäytymisen ehkäisystä ja nuorten elinolojen parantamisesta.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Smeds kaipasi budjettikirjaan rakenteellisia uudistuksia. Otan esille yhden näkökulman, jota mielestäni pitäisi kehittää. Budjettikirjassa pitäisi selkeästi olla aluepoliittinen tarkastelu. Siitä pitäisi nähdä, miten valtion varat kohdentuvat, mitä ne merkitsevät millekin alueelle maakunnittain. Hallitushan lupasi ohjelmassaan aluekehittämisen ja kuntapolitiikan kohdassa, että hallituksen säädösvalmistelussa tulee arvioida aluepoliittiset vaikutukset. Jos

missä niin budjettikirjassa tämän asian pitäisi olla hyvin selkeästi esillä. Mielestäni siinä pitäisi näkyä myös sen, millä tavoin budjettitalouden piirissä olevat työpaikat sijoittuvat.

Nythan on käymässä niin, että budjettitalouden piirissä olevat työpaikat keskittyvät samaan tapaan kasvukeskuksiin ja pääkaupunkiseudulle kuin muukin työllisyys. Tämä mielestäni on selvästi tuotava esille, niin että voidaan arvioida, miten yhteiset varat suuntautuvat, miten ne aluekehittämisen kannalta kohdentuvat ja onko tässä joitakin sellaisia tarkastelun paikkoja, mitä me olemme peräänkuuluttaneet tasapainoisemman alueellisen kehityksen osalta.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Tänään on keskusteltu paljon näistä raameista ja siitä, missä vaiheessa eduskunnan pitäisi saada tuoda mieliteensä esiin. Tämä kevät on tietysti poikkeuksellinen vielä, ensimmäinen budjetti tällä hallituksella, ja meillä on tuore hallitusohjelma. Hallitusohjelman ongelmana on se, että tärkeät yhteiset päätökset on kirjattu kompromisseina, joiden tulkinnasta selkeästi tuntuu oltavan monta mieltä. Tämä aiheuttaa tietysti reipasta keskustelua — ja oppositio on täällä suuresti hämmästellyt, että hallituspuolueetkin keskustellevat ja omaavat omia ideologisia näkökohtiaan.

Toivon, että mikäli valtiovarainministeri Nii-nistö vielä ensi keväänä on valtiovarainministeri, hän painottaisi keskustelun raamien yhteyteen, jolloin tulisi tuoda esiin eduskunnan hyväksymät selonteot, selontekojen yhteydessä hyväksytyt lausumat, kuten tässäkin budjetissa on tehty, otettu erityisesti viime kauden puolustus- ja turvallisuuspoliittisen selonteon eri lausumat, joihin edellinen eduskunta on sitoutunut. Sen sijaan vammaispolitiikkaa, vanhuspolitiikkaa koskevat ajankohtaiskeskustelut, niiden yhteydessä olleet lausumat, valiokunnan esittämät yksimielliset kannanotot, lapsipoliittinen selonteko, sosiaalipoliittinen selonteko, kuntoutuslonteko ja niiden yhteydessä hyväksytty lausumat eivät ole saaneet samaa painoarvoa kuin on saanut puolustus ja turvallisuus. Elikkä perusteena tälle budjetille: se ontuu.

Erittäin merkittävää on myös se, että hallitus kuulee silloin omien taustaryhmiensä kannanotot ja näiden pohjalta lyödään raamit kiinni, näiden pohjalta tehdään budjetin kehykset, joihin sitten sitoudutaan. Sitoutuminen ei kuitenkaan voi tarkoittaa sitä, että näihin kehyksiin ei voi enää jälkeenpäin puuttua. Onneksi elämä on suora lähetys ja kaiken aikaa nämä tilanteet

muuttuvat, kuten on nähty. Myöhemmin esiin otan vielä kuntatalouden, jonka osalta tämä selkeästi on nähtävissä.

Kun toivon mukaan seuraavan budjetin yhteydessä olemme kehysten yhteydessä keskustelleet ja ryhmät ovat antaneet budjettiriiheen eväät, niin hallituksen budjettiesitys on silloin lopputyö, jolla hallitus kulloinkin mittaauttaa sen parlamentaarisen tosiasian, että hallituksen on nautittava eduskunnan luottamusta ja eduskunnalla on oikeus arvioida, onko lopputulos sen kaltainen, että hallitus nauttii luottamusta.

Erityisesti hallitusneuvotteluissa oli esillä palvelujen takaaminen. Se on kirjattu hallitusohjelmaan, että taataan kaikille asuinpaikasta riippumatta riittävät palvelut. Ongelma on se, että ei ole kirjattu sitä, miten se tapahtuu.

Nyt onkin oleellista tässä tietysti kuntatalous, ja siihen myös hallitusneuvottelujen yhteydessä hyvin vakavasti puututtiin. Tehtiin tarkkoja laskelmia, miten kunnat tulevat selviämään näistä tehtävistä. Silloin todettiin, että jotta kunnat selviäisivät lakisääteisistä velvoitteistaan, tarvitaan budjettiraameihin 190 miljoonaa lisävaraa harkinnanvaraisiin rahoihin. Sen lisäksi laskettiin, että kuntien taloutta tasaa 350 miljoonan palvelupaketti. Näin on sitten lähdetty eteenpäin ja budjettiriihessä todettu, että kuntatalous onkin oleellisesti parantunut tämän hallitusneuvottelutilanteen jälkeen, ja on arvioitu, että harkinnanvaraisen avun lisätarve on 70 miljoonaa.

En lähde kiistelemään siitä, onko se sitä vai ei, mutta pidän erittäin tärkeänä, että tämän syksyn aikana näemme, mikä on kokonaisveropaketti, mikä on ansiotuloverojen, pääomaveron, yhteisöveron lopputulos ja mikä on kuntien taloudellinen tilanne sillä hetkellä, ja on oikein, että esimerkiksi savamaksu ja pääomaveron on viety yhteen yhteispakettiin. Maksupaketti kuuluu siihen samaan, ja silloin on arvioitava ja eduskunnan vasta silloin äänestettävä siitä, tarvitsevatko kunnat tasauksen maksupakettia. Tänään valtiovarainvaliokunnassa kuulimme valtiovarainministeriön edustajien lausumana, että kyse ei olekaan enää kunnan tasauspaketista, vaan maksujen inflaatiotarkistuksesta. On kerrottu, että koska kuuteen vuoteen ei ole korotettu maksuja, ne on syytä saattaa reaaliaikaan.

Näinkin saattaa olla, mutta silloin on syytä miettiä, mikä on hinta — laatu-suhde, mitä me saamme palvelumaksuilla, mitä asiakas, mitä kuntalainen saa. Kautta maan on nähtävissä riippumatta kunnan nimestä, että vammaisten, vanhusten, omaishoitajien ja kautta linjan ter-

veydenhuollon ja sosiaalitoimen palveluissa on korjaamisen varaa. Henkilökunta on loppuun palanut, henkilökuntaa on vajaasti. Meillä on ammattitaidotonta henkilökuntaa työllistettynä ja ammatillaiset kortistossa. Meillä on ylisuuria hoito-osastoja vajaalla miehityksellä jne. Me olemme korottamassa maksuja ja tarjoamassa epäkuranttia tavaraa. Tätä tapahtuu etelän kunnissa, haja-asutuskunnissa, ja tätä tapahtuu valittavasti asentein ja arvoin riippumatta siitä, mikä on kunnan todellinen taloudellinen tila. Tämä ei ole aina suorassa suhteessa rahaan. Kysymys on myös asenteista.

Laman aikana on supistettu henkilökuntaa, ja laman jälki näkyy. Surullisimmin se näkyy lastensuojelussa. Lastensuojelun niin sanottu perusoppi kertoo, että laiminlyödyt tehtävät näkyvät viiden kuuden vuoden viiveellä, viimeistään sinä aikana. Ei pidä ihmetellä iltapäivälehtien lööppejä. Ei juominen ja rällääminen kaduilla lopu pelkästään järjestyssääntöjen korjaamisella. Se siistiyttää katukuvaa, mutta on kysyttävä, mistä nämä lapset tulevat, mitä heidän perheidensä tukimuodoissa, heidän varhaisessa tuessaan on laiminlyöty, kun he taistelevat keskenään kaduilla.

Ei myöskään riitä pelkästään se, että nuorten toimeentulotukea esitetään vastikkeelliseksi, mikä sinänsä saattaa olla perusteltua, jollemme kykene vastaamaan, miksi osa nuoristamme ilman psykiatrista diagnoosia on sosiaalisesti sopeutumattomia ja sen myötä kykenemättömiä työhön. He tarvitsevat hoitoa ja apua. Se on laiminlyöty. Lastensuojelussa on hiljaisesti saatutettu tilanne, jossa kunnat eivät edes lasten pahoinpitelytilanteissa enää suorita huostaanottoja taloudellisista syistä. Näitä tapauksia löytyy eri puolilta maata, eniten Suur-Helsingin alueelta, mutta niitä löytyy Turusta ja Oulusta jne. Herää kysymys, elämmekö sivistysvaltiossa.

Kun arvioimme kokonaistilannetta, on mietittävä, mitä erityisesti lastensuojelulle voidaan tehdä. Stakesin tilastot kertovat, että juuri lastensuojelu on ollut kovimmilla laman aikana, ja nyt tulokset näkyvät. Kaiken lisäksi tilastot kertovat vain pienen osan. Kirjaamatta jäävät tietysti tekemättömät työt, varsinkin koska ne ovat eettisesti vaikeita lastensuojelutyöntekijöille.

Budjetissa on nyt varoja lastensuojelun kallien toimenpiteiden tasaukseen, rahasto, joka saatiin maaliskuun 1 päivänä voimaan ja jolle tälle vuodelle on budjetoitu 60 miljoonaa. Arvio ensi vuodelle on muistaakseni noin 160 miljoonaa markkaa, ja varmasti valtiovarainvaliokun-

ta ja jaosto tulee arvioimaan ja kuulemaan asiantuntijoita, onko se riittävä määrä, jotta edes kraavimmat tapaukset voidaan hoitaa.

Vaikka tasausrahasto mahdollistaa hoidon myös terveydenhuollollisesti ja psykiatrian osalta, eteen tulee ongelma, mihin nämä lapset ja nuoret ohjataan. Meiltä puuttuvat lastenpsykiatrit ja lasten- ja nuortenpsykiatriset hoitopaikat. Meillä on kyllä mielenterveyslaki, joka ne takaa, mutta näin ei käytännössä tapahdu.

Evorahoista eli niin sanotuista terveydenhuollon koulutus- ja tutkimusrahoista on vähennetty 60 miljoonaa markkaa. Toivon, että valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja terveysjaosto tulee paneutumaan mahdollisuuden palauttaa nämä evorahat ja korvamerkitä ne lasten- ja nuortenpsykiatrien erikoistumiskoulutukseen. Tiedän, että se edellyttää lakimuutosta. Se edellyttää lakimuutosta, koska erikoissairaanhoidon tutkimus- ja koulutusmäärärahojen osalta korkeakoulujen ja erikoissairaanhoidopiirin lisäksi lakiin on lisättävä sananvaltaa myös STM:lle, jonka vuoksi asia on eduskunnalla. Toivon, että nämä asiat menevät tämän syksyn aikana eteenpäin.

Työttömyydestä on tänään puhuttu paljon. Toivon, että meillä on riittävästi työllistämistoinenpiteisiin rahaa. Tämän eduskuntakauden aikana voisimme paneutua kaikkiin niihin byrokratian eri koukeroihin, jotka estävät itsellisen toiminnan siltä työttömältä, joka haluaisi tehdä osittain sitä työtä, jota hänelle tarjotaan, jotta voisimme päästä siihen tilanteeseen, että kukaan työtön ei kävele enää kadulla vastaan kertomaan, että "minulla ei ole varaa ottaa vastaan sitä työtä". Byrokratian aiheuttamat esteet on saatava tällä kaudella pois.

Samanaikaisesti tietysti toivon, että hallitus pohtii budjetissaan ja linjauksissaan, miten voidaan ehkäistä työttömyyden lisääntyminen. Yhtenä esimerkkinä on eduskuntaakin paljon puhuttanut merenkulun tukipaketti, jossa nyt on löytymässä eri asianosaisten yhteinen kanta siitä, että tonnistoverojen ja muiden sijasta voitaisiin yhtenäisesti hoitaa työllisyyttä ylläpitävinä ja Suomen lipun alla näitä laivoja, mikäli sosiaaliturvamaksun palautus voitaisiin ottaa budjetin yhteydessä huomioon.

Arvoisa puhemies! Talvi on tulossa, ja asuminen on tärkeä asia. Onneksi korkovähennys yksittäisenä toimenpiteenä on alasammuttu. Sen kokonaisuus on arvioitava myöhemmin muun muassa sijoitusasuntojen osalta. Sen sijaan on paneuduttava kokonaisratkaisuun, otettava huomioon maapolitiikka, kaavoitus jne. ja taat-

tava budjetin mukainen ja hallitusohjelmassa sovittu Aran vuokra-asuntotuotanto.

Muuten, arvoisa puhemies, olen sitä mieltä, että hallituksen budjetissa esittämä tulkinta opiskelijoiden asumistuesta ja sen yhtenäistämisen tulkinta ei vastaa ryhmämme valtaosan kantaa. Näemme, että yhtenäistäminen tarkoitti ympäri-voitustamista. Eduskunta tulee käyttämään siinä budjettivaltaansa.

**Ed. Kääriäinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto puuttui puheenvuoronsa ihan alussa kehysmenettelyyn, josta on käyty jo alustavasti hentoa keskustelua. Minusta on päivänselvää asia, että kehysmenettelyä tarvitaan Suomen budjettipolitiikassa, elettiinpä hyviä aikoja, normaaleja aikoja taikka sitten erityisen raihnaisia lama-aikoja. Minusta olennaista on se, että eduskunta pääsee ottamaan kantaa kehyspäätöksiin.

Nythän me olemme ulkona, meidän olemme olleet ulkona vuosia tästä asiasta. Hallitus päättää tammi-helmikuussa kehykset. Emme voi siihen reagoida mitenkään. Meidän sananvaltamme on alkanut vasta oikeastaan elokuun huippeilla, ja se on armotta myöhässä. Me viilaamme. Me emme tee suuria päätöksiä.

Todellisia valintoja tehdään siis jo tammi-helmikuussa, joten minusta oikea menettely olisi jatkossa se, että hallitus toisi kehyspäätöksensä eduskuntaan tammi-helmikuun huippeissa asianmukaiseen käsittelyyn, tarvittaessa aina valiokuntavalmistelua varten. Eduskunta antaisi hallitukselle vastauksen, joka sitten muodostaisi pohjan hallituksen loppuviilaukselle, joka sitten huipentuu siihen normaaliin budjettiriiheen heinä-elokuussa, joka budjettiriihi on menettänyt jo merkityksensä verrattuna vanhempiin aikoihin. Jotenkin näin tämän asian pitäisi kulkea.

Täytyy toivoa, että kun seuraavan kerran kokoonnumme näissä merkeissä sen uuden kirjan kanssa, uusi menettely olisi silloin ollut valmistelun pohjana.

**Ed. Vehviläinen**: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edellisistä puheenvuoroista. Samaa mieltä olen ed. Kääriäisen kanssa kehysbudjetoinnin kehittämistä. Minulle on tullut sellainen käsitys sekä tällä viikolla että viime viikolla eduskunnassa ja erinäköisissä keskusteluissa, että ei se olisi varsin vierasta myöskään useimmille hallituspuolueiden edustajille tai ministereillekään. Siinä olisi minusta sellainen yhteinen hanke, jolla voitaisiin parantaa kokonaisuudessaan

budjetin rakentamista ja siten ehkä estää jatkuvaa syyskuun ensimmäisen viikon keskustelua siitä, että edustaja toisensa perään arvostelee sitä, että eduskunnalle ei jää muuta kuin kumileimasimen rooli.

Edellä ed. Virpa Puisto puhui jo varsin ansiokkaasti sosiaali- ja terveystieteiden hallinnon-alasta. Itse voin sanoa, että hyvin pitkälle yhdyn näihin arvioihin myös Lastensuojelun tasausrastaston osalta ja toivon, että pääsemme valtiovarainvaliokunnassa siihen myös tarkemmin käsiksi.

Arvoisa puhemies! Budjettiesityshän näyttää yltäosalta katsoen erittäinkin hyvältä ja kohtalaiselta. Työttömyyskin painuisi arvioiden mukaan reilusti alle 10 prosentin ja muutkin tunnusluvut ovat kohtalaisia, paitsi veroaste, johon täällä joissakin puheenvuoroissa on aiemminkin viitattu ja joka on edelleenkin erittäin korkea.

Jos budjettiesitystä katsotaan yksittäisten ihmisten kannalta, mitä se tarkoittaa opiskelijoille tai vaikka maanviljelijöille, vanhuksille tai sairastaville, sitten se todellisuus on aivan toisenlainen. Budjetti näyttää myös erilaiselta suurissa kasvukeskuksissa asuville kuin niiden ulkopuolella asuville. Tässä haluan välttää sitä, että puhutaan pelkästään viidestä suuresta kasvukeskuksesta ja sitten täysin haja-asutusalueella tai maaseudulla asuvista. Tarkoitan tällä sitä, että ongelmat eivät ole pelkästään Itä-Suomen syrjäseutujen ongelmia tai pääkaupunkiseudun ongelmia, vaan niitä ongelmia on tasaisesti ympäri Suomea ja myös hyvin erilaisissa kunnissa.

Arvoisa puhemies! Muutama sana budjetin painotuksista ja myös ongelmakohdista. Ensinnäkin kommentoi hieman ryhmäpuheenvuoroja, joita aiemmin kuulumme.

Kokoomuksen ryhmän puheenjohtajan ed. Zyskoviczin mukaan työllisyys ja tulevaisuus ovat painotettuina tässä budjetissa. Itse pidän niitä myös hyvinä tavoitteina, mutta en löydä samalla tavalla kuin hän niitä ydinkohtia ja kantavia linjoja, mitä hän yritti meille esitellä. Minusta tavoitteet ja toteutus ovat aika pahassa ristiriidassa moniltakin osin.

Työttömyysasiaan liittyen minusta on oikein, että ikääntyville pitkäaikaistyöttömille halutaan etsiä erillisratkaisuja. Sehän on sitä, mitä valtiovarainvaliokuntakin kesäkuussa lisäbudjetin yhteydessä toivoi ja edellyttikin. Jos katsotaan työttömyyden kokonaisuutta, se on minusta sittenkin aika vaatimaton osa työttömyyden ongelma-atiikkaa ratkaistaessa ja myös sitä, minkälaisia kannustinloukkuja meillä kaiken kaikkiaan on,

tai pohdittaessa, miksi osa työttömistä ei halua ottaa työtä vastaan.

Tästä otan esimerkiksi sen, että ministeri Perhonen otti ennen budjettiriihtä hyvinkin tormakkaasti kantaa siihen, että nuoret pitäisi laittaa vastikkeellisen toimeentulotuen piiriin eli heidän täytyisi tehdä jotain saadakseen toimeentulotukea, josta on tullut vähän salavarkain tietyn tasoinen kansalaispalkka.

Kun budjettiriihi nopeasti oli ja meni, käsitykseni mukaan siellä ei päätetty yhtään mitään vastikkeellisuudesta eikä myöskään siitä, tutkitaanko asiaa millään muotoa eteenpäin. En tiedä, onko oikea tapa, ehkä ei ole, rajata vastikkeellisuutta erityisesti kohdistumaan nuoriin ihmisiin. Mutta sen pitäisi ainakin meille kaikille olla selvä, että toimeentulotuen vastikkeellisuus, automatiikka ja problematiikka tulisi jollakin tavalla pyrkiä ratkaisemaan. Siitä puhuttiin koko viime vaalikausi ja puhutaan aina silloin tällöin nytkin, mutta konkreettisia esityksiä ei ole tullut.

Ed. Zyskowicz otti tulevaisuuspainotuksessa kovastikin esille tietoteknologian, tietoyhteiskuntaan panostamisen. Periaatteellisella tasolla olen niistä asioista hänen kanssaan varmasti aika paljon samaa mieltä, mutta kun toisaalta pohdimme vaikka opetusministeriön hallinnonalalta koulupuolta, niin meillä on valtavasti panostettu tietoteknologiaan. Tuskin löytyy enää koulua, missä ei oppilaille ole käytettävissään tietoteknologian laitteita. Mutta samaan aikaan meillä on kuitenkin lukuivat määrät kouluja, jotka eivät suorastaan ole romahtamassa, mutta rapistumassa käsiin. Esimerkiksi Itä-Suomen läänin alueella kouluhankkeita on pitkälti toistasataa ja miljoonissa se tarkoittaa käsitykseni mukaan yli miljardin markan luokkaa.

Haluan kysyä, minkälaista tulevaisuutta haluamme. Eivät lapset ja nuoret tietokoneissa voi käydä koulua, vaan tarvitaan myös asianmukaisia tiloja, ja uusi koululakikin edellyttää, että oppilaille on oikeus turvalliseen opiskelu- ja oppimisympäristöön. Kesällä katsoin myös sitä, että ministeri Rask esiintyi asiassa erittäin voimakkaasti, mutta käsitykseni mukaan rahat kuitenkin pienenevät budjettiriihessä 50–60 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Jonkin verran on jo sivuttu myös muuttoliikeasiaa. Nimenomaan Sdp:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja otti asian esin, kuten myös heidän puheenjohtajansa, pääministeri Lipponen on pitänyt asiaa esillä. Kaiut ovat olleet sen suuntaisia, että muuttoliikkeelle ei voida tehdä yhtään mitään ja ei siitä itse asiassa

kannata niin kauheasti huolestuaakaan, vaan se on hyvä asia ja pikemminkin kannatettava.

Puheenjohtaja ed. Kalliomäki otti puheenvuorossaan esille tällaisen sanonnan kuin osaamisperusteinen aluepolitiikka. On totta, että tällaista on alettu käyttää tässäkin salissa eri ryhmien puolelta paljonkin. Itse olen samaa mieltä, että osaaminen ja innovatiivisuus ovat hyviä asioita, eikä kukaan varmasti halua niitä lähteä kiistämään. Mutta vastakkainasettelua, että se olisi ikään kuin vastakohta niin sanotulle vanhalle aluepolitiikalle, en oikein tahdo hyväksyä. Mielestäni osaamisperusteisesta aluepolitiikasta on osittain tullut verbaalinen mantra tai poliittista retoriikkaa ilman isoa sisältöä ja ainakin ilman isoja määrärahoja. Minusta olisi hyvä myös konkretisoida näitä asioita tarkemmin.

Sitä paitsi haluan muistuttaa siitä, että vanhalta aluepolitiikalla kuitenkin luotiin nykyinen yliopisto- ja korkeakouluverkosto, jonka yhteyteen teknologiakeskusten kautta halutaan osaamista ja innovatiivisuutta sitoa. Ei näitä asioita tule nähdä ollenkaan päinvastaisina. Vanhasta aluepolitiikasta lyhyesti toteaisin, että minusta siinä on hyvää ja säilyttämisen arvoista edelleenkin se, että ihmisille, missä he asuvatkin, ei ole tärkeää vain, että siellä tuetaan osaamista ja tulevaisuuden aloja, vaan sekin että siellä on kunnossa olevat peruspalvelut: koulupalvelut, terveydenhuoltopalvelut jne.

Eräs näkökulma on EU-rahast, ja tämä tuli mieleeni kuunnellessani ed. Smedsiä, kun hän otti esille nuoret ja syrjäytymisen ja nuorten työpajatoiminnan. Hän totesi, että sieltä on hieman leikattu. Kun katsoin budjettikirjasta, niin niinhän se on. Mutta toisaalta sitä yritetään korvata sillä, että rahoja siirretään EU-rahojen vastikerahoiksi. Samanlaisia siirtoja käsitykseni mukaan on budjetissa muidenkin ministeriöitten osalta. Viittaan muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriön yritysrahoihin, nimenomaan yritysten investointi- ja kehittämisrahoihin.

Arvoisa puhemies! Terveydenhoidon asiakasmaksuista on jo puhuttu. Itse toteaisin niistä lyhyesti, että en voi hyväksyä sellaista perustelua, mitä on jo tuotu esille, että terveydenhuollon asiakasmaksuja tulee korottaa sen takia, että niitä on viimeksi korotettu kuusi vuotta sitten, siis ikään kuin tehtäisiin inflaatiotarkistus. Se ei minun mielestäni voi olla millään tavalla kansalaisia koskettavien maksujen korotusperuste. En todellakaan sitä ymmärrä.

En näiden korotusten puolesta millään tavalla tässä talossa aio toimia. Sen hyväksyn, että mah-

dollisesti puututaan päivähoitomaksuasiaan, joka sinänsä onkin lakiasia ja aivan meidän päätettävissämme. Sillähän tuodaan 85 miljoonan markan säästöt. Jos muistan oikein, viime vaalikaudella, kun päivähoitomaksuja täällä käsiteltiin, keskusta oli jo silloin sitä mieltä, että yläpäässä voisi olla vähän korkeampi maksu, jotta saataisiin sitä kertymää, mutta voitaisiin alapäässä helpottaa.

Nämä asiakasmaksut tulevat tuomaan mitä ilmeisimmin eriarvoisuutta kansalaisten välille. Vaikka kunnat ovat erilaisia ja meillä on 452 kuntaa, niin varmaa on, että kun mahdollisuus korotuksiin annetaan, tätä mahdollisuutta lähes kaikki kunnat tulevat käyttämään. Silloin ollaan ihan varmalla tiellä, että ne eivät välttämättä tue millään tavalla ihmisten oikeutta saada terveydenhuoltoa, ja voi olla aika kummallisiakin vaikutuksia. Itse yhdyin siihen kritiikkiin, mitä on tuotu esille, että näitten maksukorotusten todellisia vaikutuksia ei ole ainakaan minulle kyllä vielä pystytty selvittämään, sitä mitä tämä tarkoittaa.

Arvoisa puhemies! Hieman meni yli ajan, mutta kiitoksia.

Ed. Antvuori: Arvoisa puhemies! Hallituksen antamaan talousarvioehdotukseen voi suhtautua varsin myönteisesti jo tässä vaiheessa, vaikka verotusta koskevat päätökset kuin myös sosiaalivakuutusmaksuista tehtävät päätökset tulevat käsittelemään vasta tuporatkaisujen jälkeen. Palkkaratkaisut eivät sinällään suurestikaan vaikuta talousarvion lopputulokseen, mutta menetely on silti ilmeisen viisas. Saadaanhan ikään kuin laajempi ulottuvuus päätöksenteolle.

Suomen talouden nopea ja vakaa kasvu on jatkunut viimeisen kuuden vuoden ajan. Samaan aikaan työllisyys on kohentunut selkeästi ja julkinen talous on vahvistunut nopeasti. Helpottavaa onkin todeta myös se, että suurta velkataakkaa päästään nyt ensimmäistä kertaa lyhentämään; 6 miljardia ei ole paljon, mutta suunta on kuitenkin oikea. Voimme kohtuullisen luottavaisin mielin siirtyä uudelle vuosituuhannelle.

Viime päivinä on herätelty keskustelua niin virkamiesten kuin valtiovarainministerin taholta kehysbudjetointiin liittyvästä problematiikasta ja keskustelua on jatkettu tässä salissa varsin ansiokkaasti, muun muassa ed. Ojala ja ed. Puieto ja ed. Kääriäinen. Minusta se keskustelu on ollut erittäin hyvää.

Nykyiselläänhan liikkumavara budjetin sisällä on varsin pieni. On rajoitettava tarkastele-

maan aina yhtä hallintopäälukkaa kerrallaan, ja jos haluaa muutoksia, on ne tehtävä nimenomaisen päälukon sisällä. Esimerkiksi työllisyys, syrjäytyminen, asuntopolitiikka jne. eivät edusta vain tiettyä hallinnonala.

Mielestäni on erittäin hyvä, jos tulevaisuudessa voidaan kehysbudjetointia uudistaa sillä tavalla, että entistä enemmän voidaan asettaa painopisteitä. Se vaatii luonnollisesti syvällisempää pohdintaa, analyttisempaa ja laajempaa keskustelua kuin mihin nykyisellään on mahdollisuus. Valmistelun kannalta se on välttämätöntä, koska vain näin voidaan arvottaa asioita ja jäsentää päätöksentekoa. Ehkä tuo valtiovarainministerin esille tuoma Sveamamman malli olisi hyvä meillekin.

Huolimatta hyvästä talouskehityksestä yhteiskunnassamme on paljon erittäin kipeitä ja vaikeita ongelmia. Työttömyysluvut ovat edelleen korkealla, vaikka uusia työpaikkoja syntyy enemmän kuin koskaan sodanjälkeisessä Suomessa. Erityisesti pitkään työttöminä olleet, jo ikääntyneet ihmiset ovat vaikeuksissa.

Työelämässä tarvitaan nyt uudenlaista kulttuuria. Työelämän kehittämisessä painottuvat erityisesti joustavat työajat, työn jaksamisen edistäminen, syrjinnän ja syrjäytymisen ehkäisy sekä ikääntyvien henkilöiden palvelujen parantamiseen tähtäävät tutkimus- ja kehittämishankkeet.

Terveydenhuollon ongelmista on keskusteltu paljon. Lamavuosina tehdyt säästötoimet eivät merkinneet yksinomaan negatiivisia leikkauksia, vaan tuolloin terveydenhuollossa pystyttiin ikään kuin pakon edessä tekemään sellaiset rakenteelliset uudistukset, jotka muutoin olisivat olleet aika mahdottomia.

Säästämisvimmassa mentiin selvästi liian pitkälle, ja terveydenhuoltoon omaksuttu tiukka tulosjohtamis- ja tehokkuusajattelu on vienyt asioita ojasta allikkoon. Henkilökunta tekee työtään ylikuormitettuna. Ammattitilpeys on tukahdutettu, koska työssään ei voi toteuttaa sitä ammatillista osaamista, mihin on saanut koulutuksen. Liian tiukaksi mitoitettu henkilökunta ja lyhyet työsuhteet nakertavat omalta osaltaan sitoutumista työhön ja luovat näin tehottomuutta työyhteisöön. Tiukka, yritysmaailmasta lainattu tehokkuusajattelu ei sovi ihmisten hoitamiseen, potilaiden tarpeita kun ei voi saneerata.

Mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet hälyttävästi, ja erityisesti lasten mielenterveysongelmat ovat kasvussa. Hoitopaikkoja ja ammatitaitoista henkilökuntaa ei yksinkertaisesti ole

riittävästi. Toisaalta kunnat eivät kirjoita maksumääräyksiä edes lapsipotilaille, vaan lapset joutuvat odottamaan jopa vuoden hoitoon pääsyä. Lapsen elämässä vuosi, yksi kuukausikin, on liian pitkä odotusaika, ja tilanne on ristiriitainen, kun samalla kunnat tekevät hyvää tulosta.

Kuntien itsemääräämisoikeus on hyvä asia, mutta ei eduskunta voi ohittaa näin vakavia ongelmia vetoamalla kunnalliseen päätöksentekoprosessiin ja kuntien itsemääräämisoikeuteen. Korvamerkitty raha tuntuu olevan aikamoinen kirosana, mutta ehkä jonkinlainen järjestelyasiakirja olisi paikallaan, ellei näissä asioissa muulla tavoin päästä eteenpäin.

Asuntopolitiikka on noussut viime viikkoina otsikkoihin. Se on hyvä, koska erityisesti pääkaupunkiseudun asuntomarkkinat vaativat kiireellisiä toimenpiteitä. Ministeri Suvi-Anne Siimes käynnisti rohkeasti omalta osaltaan asuntopoliittista keskustelua. Jo toimet, jotka hallitus on nyt julkistanut, eivät valitettavasti juurikaan tuo lohtua asunnontarvitsijoille ainakaan nopeassa tahdissa. Perussyö asuntojen hintojen nousulle on voimakas sisäinen muuttoliike sekä lamavuosien aikana patoutuneet asuntotarpeet. Varmasti on niin, että yleinen korkeampi korkotaso hillitsisi asuntojen kysyntää, mutta Emuloissa on ehkä enemmän korostettava kuitenkin tarjontaan vaikuttavia täsmätoimia.

Maankäyttölainsäädännön mukaisen rakentamiskehotuksen ohella kuntia on patistettava nykyistä määrätietoisempaan maapolitiikkaan. Valtion toimenpiteitä tarvitaan erityisesti kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen, asumisoikeusasuntojen sekä opiskelija-asuntojen lisäämisessä. Kaikki mahdolliset toimenpiteet on saatettava nyt nopeasti vireille. Asunto, koti, on meidän jokaisen perusoikeus, eikä tuota perusoikeutta voi kohdella kuin mitä hyvänsä kauppatavaraa.

Ed. Lapintie: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen eduskunnalle antamassa budjetissa on havaittavissa se kiire ja nopeus, jolla tätä valmisteltiin ja jolla se loppujen lopuksi tehtiin keskellä EU-puheenjohtajuuden kesähelteitä. Eduskuntaryhmien jäseniä ei paljon kuultu, en ainakaan koe tulleeni riittävästi kuulluksi tätä valmisteltaessa, ja tämänpäiväisten puheenvuorojen perusteella näyttää siltä, että moni muu myös jakaa tämän saman tunteen.

Erityisesti jos katsotaan, mitä hiljakkoin keväällä hyväksytty hallituksen ohjelma näistä eri kohdista sanoo, niin yllättävän valikoidusti on otettu kohtia budjettiin toteutettaviksi. Ensimmäisenä esimerkkinä voisi ottaa paljon jo tänään

keskustelussa olleen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen tarkistuksen, joka on kyllä pilkulleen kirjattu mukaan tähän budjettiin, vaikka tiedettiin, että tuki oppositiossa mutta myös hallituspuolueiden sisällä ollaan kovasti eri mieltä, onko se tarpeellinen vai tarpeeton korotus.

Kun nyt katsotaan eri lukuja, millä tavalla kansalaisten maksamat sosiaali- ja terveyshuollon käyntimaksut nousisivat, nousu on aika huijaa useimpien maksujen osalta, varsinkin kun tiedetään, että muun muassa päiväkirurgiaa käyttävät nimenomaan vanhukset, joilla muutenkin on paljon terveydenhoitokuluja.

Tällaiseen terveydenhuollon maksujen korotukseen liittyy myös sellainen perustavaa laatua oleva ongelma, että hyvin toimeentulevat ja varoissaan olevat ihmiset voivat entistä helpommin tehdä sen valinnan, että siirtyvät käyttämään yksityisiä palveluita, jotka jo kuluiltaan alkaavat kohta puolin vastata julkisen terveydenhuollon kuluja. Tästä lähtee liikkeelle sellainen lumipalloilmiö, että julkinen terveydenhuolto pikkuhiljaa siirtyy köyhemmän kansanosan sosiaalitoimeksi, ja sen jälkeen on suurena vaarana, että sen taso edelleen laskee. Meidän pitäisi paremmin eduskunnassakin ymmärtää julkisen terveydenhuollon arvo, ja yksi sen arvoista on nimenomaan siinä, että se on kaikille tasavertainen. Sillä tavalla voidaan myös taata se, että sitä kaikki käyttävät, ja se on ainoa ja varmin tae sille, että terveydenhuollon laatu säilyy korkeana.

Tämänpäiväisten kriittisten puheenvuorojen johdosta rohkenen toivoa, että kun eri eduskuntaryhmät vielä käsittelevät tätä budjettia ja erityisesti myös kokoomuksen ryhmä, niin voitaisiin tästä hallitusohjelman kohdasta luopua, varsinkin kun tiedetään, että välttämättä tulokset maksujen korotusten jälkeen eivät johda säästöihin, vaan pikemminkin lopputuloksena voi olla se, että maksut estävät riittävän aikaisen hoitoon hakeutumisen, jolloin lopputuloksena maksut ovat entistä korkeammat, kun vielä sairaammat ihmiset loppuvaiheessa joutuvat maksuista riippumatta hakeutumaan hoitoon. Vai onko tarkoituksena rakentaa yhteiskunta, jossa niitä ihmisiä, joilla ei ole varaa, ei hoideta ollenkaan? Toivottavasti tämä ei ole tarkoitus, vaan lopputuloksena on se, että kuntien sosiaalitoimi nämä viime kädessä maksaa, ja loppujen lopuksi on rahaa siirretty taskusta toiseen, eikä suinkaan ole annettu kunnille enempää rahaa käyttöön.

Hallituksen esityksen hyvistä puolista, jotka myös sisältyvät tähän aikanaan hyväksyttyyn hallitusohjelmaan, on toki mainittava se, että terveyskeskusmaksuille tai yleensä terveydenhoitomaksuille on tulossa 3 500 markan katto. Olen yllätyksekseni huomannut, että sitäkin on alettu vastustaa sillä perusteella, että joudutaan keräämään kuitteja, tai esitetään mitä kummallisimpia muita verukkeita sille, että kunnat eivät kykene suoriutumaan maksujen laskemisesta — milloin tämä katto tulee vastaan — mutta toivottavasti nämä puheet jäävät omaan arvoonsa ja tämä tuiki tarpeellinen terveydenhuollon maksukatto nyt tämän budjetin myötä ja mukaisesti toteutetaan.

Tiedetään hyvin se, että terveydenhoidon kulut keskittyvät tietyille ihmisille. Muistaakseni luku terveyskeskusten käyttäjien osalta lähenee 80:tä prosenttia eli 80 prosenttia terveyskeskusten käyttäjistä on joko yli 65-vuotiaita tai alle 7-vuotiaita. Eivät kai nämä ole ne henkiloryhmät, joihin näitä maksuja erityisesti halutaan kohdistaa?

Hallitusohjelman kirjauksessa samassa kohdassa, jossa puhutaan terveyskeskusten ja terveys- ja sosiaalipalvelujen maksujen nostamisesta, todetaan myös, että eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan. Tästä ei valitettavasti ole mitään mainintaa tässä budjetissa. Toivon, että tämä on myös asia, johon eduskuntakäsittelyn aikana voidaan puuttua ja johon eduskunnassa saadaan muutos niin, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu eläkeläisten osalta myös ensi vuonna alenee.

Hallitusohjelman on kirjattu kohta Koulutus- ja tiedepolitiikka, joka liittyy opintotukein. Siinä on todettu hyvin selkeästi, että opintotukea kehitetään valmistumista paremmin tukevaksi ja tukiaikaa joustavoitetaan niin, että opintojen loppuun saattaminen nopeammin tulee mahdolliseksi. Tätä tavoitetta hallituksen ohjelmassa nyt yritetään toteuttaa sillä tavalla, että opiskelijoille ei vieläkaan makseta kesäajalta asumistukea, vaan päinvastoin opiskelijoiden asumistuki kiristyy, kuten myös lähes kaikissa hallituksen puheenvuoroissa ja eduskuntaryhmien ryhmäpuheenvuoroissa on todettu. Toivonkin, että tämä yksimielisyys näkyy siinä, että opiskelijoiden asumistukeen tulee muutos.

Yllätyin kyllä siitä, millä tavoin kokoomuksen ryhmäpuheenjohtaja Zyskiewicz totesi, että asumistukea opiskelijoiden osalta voidaan parantaa niin, että kaikki asumistukea saavat osallistuvat asumistuen alennukseen. Toivottavasti ymmär-

sin väärin, koska ei voi olla oikein, että yleistä asumistukea saavat ihmiset kaikki maksaisivat opiskelijoiden asumistuen korotuksen. Meillä ei todellakaan ole enää varaa yleistä asumistukea alentaa yhtään, mutta sen sijaan mielestäni on jo paikallaan, että opiskelijoille annetaan mahdollisuus saada asumistukea ympärivuotisesti, koska asumistakin harrastetaan ympärivuotisesti. Tämän syvemmälle asumistukeen menemättä uskon, että tämä on se kohta, jossa ainakin saadaan hallitusryhmien osalta aikaan muutos.

Kolmantena kohtana ottaisin esille liikenteen puolelta junaturvallisuuden. Joka kerta, kun junan onnettomuuksia tapahtuu, kyllä riittää puhetta siitä, että junaturvallisuuteen on lisättävä rahaa, mutta tässä budjetissa valitettavasti riittävästi näitä turvallisuustekijöitä ei ole huomioitu.

Rautatieliikenteen osalta on viime vuosina erityisesti panostettu junien nopeuteen ja se on tapahtunut turvallisuuden kustannuksella. Yleisesti tunnettua on, että automaattisen kulunvalvonnan käyttöön ottaminen ja tasoristeyksien poistaminen on se keino, jolla junaturvallisuutta parannetaan. Omasta mielestäni ainakin turvallisuus on parempaa mainosta junaliikenteelle kuin junien nopeuden lisääntyminen. On varmasti parempi tulla turvallisesti ja ehjänä perille kuin muutama minuutti aikaisemmin.

On väitetty, että Suomen junaturvallisuus olisi huipputasoa. Näin valitettavasti ei ole, vaan Pohjoismaihin ja muuhun Eurooppaan verrattuna tasoristeysonnettomuudet ovat Suomessa hyvin yleisiä ja törmäyksiä radalla sattuu usein. Nämä ovat juuri niitä onnettomuuksia, joihin puuttuminen parantaisi junaturvallisuutta.

Yllättävää on ollut myös havaita, että tilastot siitä, miten junaturvallisuus on kehittynyt, vaihtelevat sen mukaan, kuka tilaston on laatinut. VR:n oman tilaston mukaan kolmen viime vuoden aikana onnettomuuksissa on loukkaantunut 39 ihmistä, ja Onnettomuustutkintakeskuksen mukaan samana aikana loukkaantuneita on ollut 196. Kyseessä täytyy taas olla jonkin sortin tilastovirhe tai tapa lukea tilastoja, mutta VR:n omienkin tilastojen mukaan henkilövahinkoaste on selvästi kuitenkin nousussa.

Budjetissa on seurattu Ratahallintokeskuksen tavoitteita, joissa todetaan, että Suomen junaturvallisuuden pitäisi olla Euroopan huipputasoa vuonna 2002, ja tästä huolimatta rataverkosto kuuluisi automaattisen kulunvalvonnan piiriin vasta vuonna 2005. Nämä kaksi asiaahan eivät käy yksiin, ja sen takia olisikin syytä jo tähän budjettiin myös eduskuntakäsittelyn aikana lisä-

tä määrärahoja nimenomaan kulunvalvonnan käyttöönottamiseen ja taseristeyksien poistamiseen, jotta emme joutuisi uudelleen suuronnettomuuden yhteydessä eduskunnan kyselytunnilla keskustelemaan junaturvallisuudesta, vaan voimme todeta, että olemme yrittäneet puuttua siihen jo aikaisemmin budjetin käsittelyn yhteydessä.

Ed. L ö v : Värderade talman, arvoisa puhemies! Det nya årtusendets första budget är en framtidsbudget av många orsaker. Budgeten är den första som visat överskott på tio år. Finland överlevde århundradets ekonomiska kris med äran i behåll, också enligt WHO:s bedömning. Den sociala tryggheten kunde bevaras under krisåren, välfärden bestod och kan nu befästas i framtiden för våra barn och barnbarn genom att vi börjar betala av på den gigantiska statsskulden. Pinfärsk Fpa-forskningsresultat visar att hushållens inkomstskillnader förblev stabila under depressionen, trots att man väntade en skärpning av inkomstfördelningen.

Vårt rättvisa fördelningssystem har visat sig fungera bäst i hela Europa. Också våra nordiska grannar Sverige och Norge uppvisar större ekonomisk luftbildning än Finland. Detta inte sagt för att förringa de svårigheter som vårt lands utslagna har. Det sätt på vilket vi tar hand om våra svagaste är avslöjande för vår samhällsmoral och tack och lov, i europeiskt perspektiv ligger vi högt på denna skala.

Vi får inte glömma den krympande grupp som känner sig ännu mera förlorad när det går bra för omgivningen. Olyckskorparna kraxar ändå väl högt i vårt politiska liv emellanåt, och vi måste också unna dem som kämpar i ett framgångsrikt näringsliv mera i lönepåsen, det är på dem en stor del av välfärdsframtiden vilar.

Budgeten är en framtidsbudget också på det sättet att den stöder kunskap, forskning och utveckling framom det gammalmodiga passiva stödsystemet. Samtidigt lurar här risken att blunda för det försämrade konkurrensläget, som belastar geografiskt och kunskapsmässigt de perifera delarna av landet. Långa avstånd till universitet, höga bränslepriser, uteblivet transportstöd och försämrat vägunderhåll försvårar näringslivets förutsättningar i stora delar av Finland.

Det regionala greppet i en för övrigt positiv utvecklingsstrategi har stora brister. Det finns bostäder till rimligt pris utanför Ring III. Företagen måste lockas ut. Denna diskussion får inte kvävas i regeringsgrupperna.

Sedan några ord om budgetprocessen. Budgetmanglingen, som i år pressades igenom på ett dygn gav nog tyvärr utåt en bild av att man inte hann tänka på allt, speciellt då ändringsförslag, t.o.m. från regeringsgrupperna, började komma strax efter manglingen. Riksdagen får och skall nu ta tag i de frågor som passerades väl snabbt vid manglingen, men man måste nog ställa sig frågan om inte den allmänna trovärdigheten lidit av en onödig brådska i ett viktigt skede av budgetarbetet.

Budgeten innehåller som en väsentlig del ett avtal mellan staten och kommunerna gällande både arbets- och skatteinkomstfördelningen. Jag är glad att det allmänna statsbidraget kunde inflationsjusteras fullt ut på bekostnad av samfundsskatteinkomsten. Det här har en utjämnande effekt på skillnaderna mellan kommunerna. Nödhjälp behöver ändå många kommuner, vilket visar att en större revidering av statsbidragssystemet är påkallad. Det behövs ändå inte större kommuner i Finland.

Bland andra samhällsforskarna Krister Ståhlberg och Siv Sandberg har visat att mindre kommuner som regel inte har svagare ekonomi, snarare tvärtom. Identitetskänslan såras till den grad vid en ovälkommen sammanslagning, att ekonomin och effektiviteten enbart lider. Alla nuvarande kommuner borde garanteras möjligheten att ge god samhällsservice som skapar trygghet och utjämnar inkomstskillnaderna. Staten måste parallellt med hållbar finansiering i samråd med kommunerna hitta uppföljningsinstrument som tryggar individens rätt till omsorg enligt gällande lag i alla dimensioner. Oförlåtliga brister förekommer i verkställigheten av bland annat handikappservicelagen i dag.

Arvoisa puhemies! Uuden vuosituhannen ensimmäinen talousarvio on monessa suhteessa tulevaisuuden budjetti. Suomi pystyi Maailman terveysjärjestönkin mukaan vaikean laman aikana säilyttämään hyvinvointijärjestelmänsä. Tuoreen Kelan tutkimustuloksen perusteella sanotaan: "Kotitalouksien tuloerot pysyivät kuitenkin vakaina taloudellisen taantuman syvimpinä vuosina, vaikka yleisesti odotettiin syvän ja rajun laman kärjistävän nopeasti tulonjakoa."

Mualla Euroopassa taloudelliset erot ovat kasvaneet enemmän kuin Suomessa. Kuitenkin on muistettava, että työttömät ja muista syistä syrjäytyneet kärsivät jopa enemmän hyvinvovassa ympäristössä. Me emme saa sokeasti

katsoa talouden kasvua samalla unohtaen marginaaliryhmien hyvinvoinnin.

Budjetti on tulevaisuuden budjetti siinäkin mielessä, että se tukee koulutusta, tutkimusta ja kehitystyötä. Passiiviset kilpailua vääristävät tuet ovat onneksi poistumassa. Kuitenkin esityksessä on unohdettu riittävät aluepoliittiset ponnistukset. Parantunut tietotaidon taso ja edullinen kuljetus eivät ulotu koko Suomeen, kun polttoaineen hinnatkin vain nousevat.

Valtionosuuksien täydellinen inflaatiokorjaus, kun samalla otetaan pois tarvittavat siirrot yhteisöverosta, vähentää kuntien eroja. Hätäavussa olevia kuntia on kuitenkin liikaa, joten valtionosuusuudistuksen tarvitaan.

Sen sijaan Suomeen ei tarvita isompia kuntia. Monet tutkijat ovat todenneet, että pienten kuntien taloudellinen tilanne on vähintään yhtä hyvä kuin isojen kuntien. Identiteettituntoa ei saisi vahingoittaa uusilla kuntaliitoksilla, ei ainakaan pakollisilla.

Suomen hyvinvointijärjestelmän heikoin kohta poistetaan ottamalla hoitomaksukatto käytöön. Se auttaa ennen kaikkea avohoidossa olevia eläkeläisiä ja lapsiperheitä. Se on siis tarpeellinen ja solidaarinen toimenpide.

Talman! Det finska socialtrygghetssystemet har trots sina goda sidor vissa akilleshälar. Ett sådant problem lindras nu när ett vårdkostnadstak för stora öppenvårdskostnader införs. Taket på 3 500 mark är högt i jämförelse med de andra nordiska länderna, men ett steg i rätt riktning. Det här taket kommer bäst till hjälp för de resurssvaga, dvs. pensionärer med endast grundpension och barnfamiljer som drabbas av ovälskna, stora vårdkostnader. Dessutom stöder systemet det mycket mänskliga öppenvårdsalternativet, alltså en solidarisk åtgärd av bästa sort.

Kostnaden för taket kan kompenseras med höjda avgifter för dem som behöver vård endast sporadiskt. Resten måste finansieras inom avtalet mellan staten och kommunerna.

Jag nämnde redan behovet av att göra vissa korrigeringar i budgeten under riksdagsbehandlingen. En sådan ändring som förpliktar i form av regeringsprogrammets skrivning är en förstärkning av frontveteranernas förmåner. Av naturliga orsaker frigörs många miljoner mark årligen från dessa moment. Dessa frigjorda medel borde kunna ges dem som har det sämst ställt bland dem som burit det tunga ansvaret för vår självständighet.

En utökning av rehabiliteringen för denna

sjukliga grupp kunde vara till både individuell och samhällelig nytta och utgöra en viktig del av betalningen på vår tacksamhetskuld till denna grupp.

För att det här budgetförslaget skall bli ett verkligt framstegsförslag måste det stärkas med ett måttligt, helhetsmässigt tjänstekollektivavtal. Endast genom ett moderat avtal kan vår konkurrenskraft bestå och därigenom trygga välfärdsfinansieringen. Kortsiktiga utmätningsbehov måste också nu vika för en solidarisk omtanke om alla, också de som är utanför arbetslivet. Kollektivavtalet bör dessutom innehålla mjuka förmåner, såsom t.ex. åtgärder för att upprätthålla de äldsta arbetstagarnas funktionsförmåga, ett område som enligt färsk forskning är mycket försummat i dagens Finland. Sådana satsningar återbetalar sig mycket snabbt. De ligger både i arbetstagarnas och arbetsgivarnas intressen.

Talman! Hösten kommer att både i riksdagen och runt arbetsmarknadsparternas bord visa om vi alla har en verklig vilja att satsa på framtiden.

Ed. F o r s i u s : Arvoisa puhemies! Mielestäni on viisasta, että nyt lyhennetään valtion velkaa. Valtion korkomenot vähenevät, ja niistä säästyneitä varoja voidaan käyttää hyödyksi esimerkiksi entistä työllistävemmän politiikan luomiseen. Tässä kohtaa minusta on oiva paikka esimerkiksi arvonnäköalavero alentamiskokeilulle. Kun arvonnäköalavero alenisi tietyillä palvelualan yrityksillä, pienyritykset pystyisivät työllistämään yrityksiinsä nykyistä enemmän työntekijöitä. Hyöty ylijäämästä tulisi näin välillisesti Suomen valtiontaloudelliseen kokonaispottiin. On nimittäin hätkähdyttävää, kuinka suuren summan säästämme, jos saamme työttömyyttä vähenemään vaikkapa vain 1 prosenttiyksikön verran. Prosenttiyksikkö työttömyydessä vastaa viime vuoden lukujen valossa 2,7:ää miljardia markkaa julkisessa taloudessa.

Kyse ei tietenkään ole pelkästään taloudellisesta kannattavuudesta vaan myös suomalaisten elämänlaadusta ja henkisestä hyvinvoinnista. Kuten tiedämme, viime aikojen huolestuttavat uutiset lastemme ja nuortemme mielenterveysongelmista heijastelevat todellista yhteiskunnallista pahaa oloa. Siihen on pikaisesti löydettävä lääke. Mielestäni työllisyyden edistäminen on yksi keino lasten ja nuorten vaikean tilanteen parantamiseksi. Vanhempien hyvinvoinnista riippuu lasten ja nuorten hyvinvointi.

Olen iloinen tästä ylijäämäisestä budjetista,

mutta taloudellinen hyöty siitä on kanavoitava kansalaisille työllisyyden parantamisen muodossa. Jatkossa, mikäli taloudellinen kehitys jatkuu näin suotuisana, on kuitenkin viisasta miettiä sitä, kannattaako kaikkea ylijäämää laittaa valtion velan lyhentämiseen. Väestömme ikääntyminen vaatii meiltä muutamien vuosien päästä tiettyjä toimenpiteitä, esimerkiksi asuntojen muutostöitä, hissien rakentamista, avohoidon edelleen kehittämistä. Nämä mainitsemani ongelmat eivät ratkea hetkessä vaan vaativat suunnitelmallista työtä sekä rahoitusta. Valtion velkaa ei siis kannata lyhentää hinnalla millä hyvänsä. En näe kovin mairittelevana sitä tilannetta, että Suomi komeilisi idän nopeimpana velanmaksajana mutta toisaalta ei pystyisi pitämään huolta asukkaistaan.

Arvoisa puhemies! Talousarvioesityksessä on muutamia kohtia, joihin mielestäni sisältyy riskiä tai ristiriitaa verrattuna hallitusohjelman kirjauksiin.

Ensin esiopetuksesta. Kannatan lämpimästi esiopetusuudistusta. En kuitenkaan ole tyytyväinen siihen, minkä verran talousarvioesityksessä on varattu uudistuksen toteuttamiseen varoja. Budjetissa nyt siihen varatut määrärahat eivät riitä kattamaan kuntien todellisia kuluja. Osa kunnista on järjestänyt esiopetusta jo miltei koko ikäluokalle, mutta löytyy myös niitä kuntia, joissa esiopetusta on saanut vain puolet tai kolme neljännessä ikäluokasta. Nämä kunnat joutuvat vaikeuksiin tilaratkaisujen kanssa. Kunnille voi tulla suuri kiusaus järjestää esiopetus sellaisella tavalla, että se ei palvele tarkoitustaan. Lisäksi henkilöstökysymykset pätevyyskysymyksiineen ovat auki samoin kuin ryhmäkokosäädökset.

Esiopetusuudistus tulee mielestäni tehdä suunnitelmallisesti ja sydämellä. Se tarkoittaa myös sitä, että siihen tulee nyt siirtymävaiheessa olla varattuna riittävästi rahoitusta myös valtion taholta. Minusta valtionosuuksien perustaksi olisi pitänyt ehdottomasti ottaa koko ikäluokalle järjestetty esiopetus. Lisäksi yksikköhintana olisi perusteltua olla esitetyn 85 prosentin sijasta 90 prosenttia peruskoululaisten valtionosuudesta. Viittaa jo aiemmin toteamaani tilaongelmaan sekä siihen, että pelkät seinät eivät tietenkään riitä. Lapsilla täytyy olla turvallinen pihapiiri, hyvät ja asianmukaiset oppimisvälineet ja -materiaalit sekä riittävästi koulutettua henkilökuntaa heitä ohjaamassa. Minusta pienille lapsille on tarjottava parasta.

Sitten luomutuotannon tilanteesta. Maatalouden ympäristötukihan pienenee 300 miljoo-

naa markkaa ja luomutuen osalta 90 markkaa hehtaarilta. Luomutuki vähenee siis vajaat 6 markkaa hehtaarilta vuotta kohden. Talousarvioon sisältyy malli, missä viljelijä saa siirtymävaiheessa luomutuotantoon viiden vuoden ajan saman suuruista tukea, joka on suuruudeltaan 875 markkaa hehtaarilta. Mielestäni olisi kuitenkin ollut viisasta säilyttää entinen käytäntö, jossa viljelijä luomutuotantoon siirtyessään saa 1 000 markan hehtaarikorvauksen kolmen vuoden ajan ja sen jälkeen kaksi vuotta 702 markkaa hehtaarilta. Siirtymävaiheessa kunnollinen tuki viljelijälle on välttämätöntä, koska sadot usein alkuvaiheessa jäävät pieniksi. Myös eläinrakenusten muuttaminen luomuun sopiviksi lisää kustannuksia.

Tuen pieneneminen on suora viesti siitä, että huolimatta hallitusohjelman kirjauksista luomutuotantoon siirtymistä ei itse asiassa halutakaan edistää. Mikäli luomutuotannon pitkäjänteinen kehittäminen ja näiden tuotteiden markkinoinnin kehittäminen nähtäisiin oikeasti tärkeänä, nyt olisi ehdotettu ympäristötukeen lisäystä eikä vähennystä. Verrattuna esimerkiksi Ruotsin tai Tanskan luomutuotannon tukiin Suomen tuet jäävät selkeästi huonommiksi.

Hallitusohjelmassa pidetään myös tärkeänä, että luonnon monimuotoisuuteen ja ympäristön kuormitusta vähentäviin toimenpiteisiin kiinnitetään huomiota. Tämäkin on mielestäni ristiriidassa luomutuen vähentämisen kanssa, sillä luomutuotannolla voidaan saavuttaa edellä mainitsemani ympäristöhyötyjä.

EU:n myötä on käynyt niin, että isot tilat menestyvät ja pienet tilat kuihtuvat. Luomutuotantoon siirtymisen parempi tukeminen tarjoaisi myös pienille tiloille hengissä selviytymisen mahdollisuuden. Luomuviljely entistä suuremmassa määrin ehkäisisi maaseudun autioitumista ja vähentäisi siten kasvukeskusten ja pääkaupunkiseudun lisärakennuspaineita. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että arvokas maaseutumme kestäisi elinvoimaisena.

Lisäksi korkeatasoisilla luomutuotteilla on kysyntää myös Euroopassa. Tätä meidän tulisi hyödyntää. Luomutuotantoon ja sen kehittämiseen ja tuotteiden markkinointiin olisi mielestäni pitänyt ohjata enemmän tukea kuin nyt esitetään. Siihen sijoitetut varat tulisivat korkojen kanssa meille takaisin maaseudun elinvoimaisuutena, parantuvana työllisyytenä ja korkealaatuisina elintarvikkeina.

Lyhyesti opiskelijoiden olosuhteista. Mielestäni 130 miljoonan asumistukileikkaus pitäisi

poistaa. Kaikilla opiskelijoilla pitää olla oikeus ympärivuotiseen asumistukeen. On sekä opiskelijoiden että yhteiskunnan etu, että opiskelijoille turvataan sellaiset olosuhteet, että he voivat täysipäiväisesti keskittyä opintoihinsa. Leikkaus ja viimeaikaiset keskustelut opinto-oikeuden rajoittamisesta viiteen vuoteen ovat ristiriidassa keskenään.

Mielestäni sillä on väliä, missä asuu. Kuntien välillä peruspalvelujen hoitamisessa ja palvelujen laadussa on erittäin suuria eroja. Hallitusohjelman mukaan näin ei kuitenkaan tulisi olla, sillä hallitusohjelman kuntapolitiikan kohdassa lukee seuraavaa: "Peruspalvelujen riittävä saataavuus ja taso turvataan maan kaikissa osissa. - - Kuntien peruspalveluiden arviointijärjestelmää kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa palvelujen yhdenvertaisuuden, saatavuuden ja laadun turvaamiseksi." Ja vielä: "Otetaan huomioon varsinkin erityispalveluja tarvitsevien ryhmien palvelutarpeet." Nyt meidän pitäisi miettiä, millä keinoin voimme tasoittaa kuntien välillä olevia eroja peruspalvelujen laadussa, koska tiedämme esimerkiksi monien kuntien joutuneen lomauttamaan opettajia ja terveystakeskushenkilöstöä.

Vaikka kunnat kokonaisuutena nettosivatkin tässä talousarviossa noin 800 miljoonaa markkaa ja kuntien harkinnanvaraisia valtionosuuksia lisätään, näyttää siltä, että kuntien välillä vallitsevia eroja budjettiesitys ei tasoi riittävästi. Tämän jälkeen löytyy voittajakuntia, mutta valitettavasti myös huono-osaisempia kuntia. Kansalaisten saama palvelujen taso pysyy siis edelleenkin kirjavana ja saattaa suomalaiset eriarvoiseen asemaan. Tiedetään nyt jo, että kuntien henkilöstömenojen arvellaan kasvavan runsaat 4 prosenttia tulevana vuonna.

Kuntien talouteen henkilöstömenojen ja investointien lisäksi vaikuttavat kunnallisverotukseen tehdyt vähennykset, yhteisöverouudistus ja valtionosuusjärjestelmän siirtymäkaudesta johtuvat valtionosuusvähennykset yhdessä tietenkin kunnan työttömyysasteen, erikoissairaanhoidon ja arvonlisäveron takaisinperinnän kanssa. Rikkana kuntatalouden rokassa ovat esiopeustuudistus sekä syrjäytymisen ehkäisy. Kumatkaan eivät ole pieniä asioita. Jokainen valtionosuus on jatkossa kunnalle välttämätön.

Ne tulevaisuuden suunnitelmat, joissa aiotaan luopua esimerkiksi koulurakennushankkeiden valtionosuuksista, niin kutsutuista perustamishankkeista, siten että ne liitettäisiin käyttötalousmenoihin, on haudattava pikaisesti. Se saat-

taisi pienet ja keskisuuret kunnat mahdollittamaan tilanteeseen.

Talousarvioon minusta, ikävä kyllä, sisältyy se viesti, että kuntarakennetta halutaan karsia ja pelastustoimiin ei ryhdytä. Vain omillaan toimeen tulevat saavat jatkaa, ja heikommassa asemassa oleville tarjotaan konkurssia tai kuntaliitosta.

Näillä evästyksillä saattelen tämän talousarvion matkaan.

Ed. R a u h a l a : Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjetti on muotoutunut valtiovarainministerien ja hallituksen hyvässä yhteisymmärryksessä ja nopeassa ajassa, kuten on jo tuotu esille, siitä huolimatta että vaalien alla samat edustajat ja ehdokkaat moittivat edellisellä kaudella tehtyjä päätöksiä, joiden seurauksena muun muassa tuloerojen kasvu lisäsi tuntuvasti köyhyyttä ja syrjäytyneisyyttä maassamme.

Nykyisen hallituksen ohjelmaan on kirjattu muun muassa lause, jossa tavoitteena on sosiaalisesti eheä Suomi. Tämä tavoite on kunnioitettava. Mutta kun tarkastellaan tulevan vuoden budjettia, kovin vaikea on löytää sieltä tukea tälle tavoitteelle, kun kansalaisten keskuudessa tuloteroit kasvavat ja eriarvoisuus lisääntyy. Työttömät ja vähätulot joutuvat entistä ahtaammalle. Tässä kehityksessä ei turvallisuuden ja oikeudenmukaisuuden lisääntyminen tapahdu riittävän kattavasti. Velvollisuudet järjestää palveluja ovat monille taloudellisesti ahtaalla oleville kunnille ylivoimaiset. Kuitenkin juuri kunnat ovat lähellä kansalaisia ja niiden kyvystä hoitaa velvoitteensa riippuu hyvin paljon, miten tavallisen kansalaisen elämä on turvattu niin terveystalvelujen, koulutuksen kuin asumisen ja monien muiden arkipäivän elämää koskevien asioiden kanssa.

Tampereen yliopiston kunnallistieteiden laitoksen tuoreen tutkimuksen mukaan maamme kunnista vain 31 on toimintaympäristönsä puolesta hyvän kasvun kehällä. Tutkimuksesta ilmenee myös, miten kunnat pantiin tekemään julkisen talouden likainen työ, kun niille jäi peruspalvelujen määrään sekä erityisesti laatuun kohdistuva heikennys. Tämä kehitys jatkuu. Siitä pitää huolen nykyisen hallituksen tuleva budjetti. Nykyisen aluepolitiikan seurauksena kunnat ajetaan yhä ahtaammalle. Voimakas muuttoliike työn perässä muutama suuri kasvukeskuksiin lisää näiden kaupunkien ja kuntien paineita riittävien palvelujen järjestämisessä. Toisaalta muuttotappiokunnat sinnittelevät vähenevän

väestön ja vähenevien verotulojen ja heikentyneen taloudellisen asemansa vuoksi palvelujen karsimisen viidakossa.

Tässä tilanteessa maksujen korotuksiin on suuria paineita, ja sitä tietä tulojen lisäykseen kunnat käyttävät. Tuloksena on pahimmillaan muun muassa päiväkirurgian maksujen korotus jopa nelinkertaisiksi. Terveyskeskusmaksujen korotuksilla heikennetään entisestään juuri niiden pieneläkkeensaajien ja peruspäivärahan varassa elävien asemaa, jotka muutenkin elävät minimitoimeentulon rajamailla. Näissä tuloryhmissä elävät ihmiset joutuvat jo vähäisenkin menojen lisäyksen takia suuriin vaikeuksiin selviytyä nimenomaan välttämättömistä esimerkiksi lääke- ja lääkärikulujen ja muiden palvelujen menoista.

Kun tähän astuu kuvaan vielä pahentuva lääkärripula tulevina vuosina, ollaan tilanteessa, jossa hoidon ja tutkimuksen saaminen alkaa olla tiettyjen ryhmien etuoikeus, niiden, joilla on varaa maksaa palveluista ja hoidosta. Tässä valossa palveluverkostoa joudutaan ehkä harventamaan, ja siinä tilanteessa syrjäiset ja heikommat kunnat joutuvat tarjoamaan asukkailleen yhä vähemmän terveystalouksia. Sairaalat joutuvat kilpailemaan lääkärripulan todellisuuden edessä, ja jälleen tulemme siihen toteamukseen, että heikoimmalle jäävät ne kansalaiset, joiden tulotaso on minimaalinen.

Eri lehtien palstoilta saamme melkein päivittäin lukea sitä todellisuutta, mitä hoitojärjestelmien sisällä tapahtuu erityisesti mielenterveyspotilaiden kohdalla, kun hoitopaikkoja on radikaalisti vähennetty. Tuhannet mielenterveysasiakkaat on siirretty pilleripurkki kädessä avohoittoon eli kadulle, käytännössä kuitenkin omaisten ja perheiden huoleksi, vaikka monet tarvitsisivat asianmukaista laitoshoidoa ja perheet nimenomaan tukea itsekin.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton ryhmäpuheenvuorossa ed. Bjarne Kallis esitti vaihtoehtoja vuoden 2000 budjettiin. Olen näistä hyvin iloinen. Tässä yhteydessä viitataan muun muassa vaatimukseen pieneläkkeiden korottamisesta 200 markalla kuukaudessa. Juuri nämä 130 000 kansalaista elävät jo nyt todella ahtaalla vähäisten tulojensa takia. Samalla totean, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on lopetettava.

Valtiovainministeri Sauli Niinistö esitti budjettipuheessaan, että painopistealueena on tulevaisuus ja turvallisuus. Kuitenkin liian monelle Suomi näyttää nyt — hän mainitsi, että kansainvälisesti — sisältä päin epäystävällisenä ja

uhkaavana maailmana. Pelosta ja ahdistuksesta selviytymisen seurauksena ovat monenlaiset väkivallan ilmiöt. Budjetin niin kuin hallitusohjelman antama viesti ei ole vahvistamassa luottamusta siihen, että suurissa vaikeuksissa olevat saisivat apua.

Budjetti sisältää esiopetukseen varatut määrärahat, joilla tämä toiminta on tarkoitettu käynnistää tulevan vuoden syksyllä. Sitä taustaa vasten, missä useat kunnat jo tänä päivänä ovat selviytymisessä lakisääteisistä päivähoito- ym. velvoitteista, on todettava, että näköpiirissä on vaikeuksia esiopetuksen järjestämisessä. Pelkään pahoin, että riittävän pienten opetusryhmien järjestäminen tulee olemaan vaikeaa kustannussyistä ja liian suurten opetusryhmien osalta on jo varoittavia esimerkkejä olemassa aivan riittämiin sekä päivähoito- että koulumaailmassa.

Liian suurten opetusryhmien pahimpia ongelmia on levoton ilmapiiri, jossa keskittymisvaikeudet nakertavat pohjan oppimisen motivaatiolta ja lisäävät entisestään levottomien lasten häiriökäyttäytymistä. Suuret opetusryhmät vaikeuttavat oppilaiden yksilöllistä huomioimista ja uhkaavat etenkin syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden menestymistä.

Eri kunnissa asuvat lapset ovat vaarassa joutua myös eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, millaisia koulutuspoliittisia ratkaisuja kunnissa tehdään ja millainen tilanne kunnilla taloudellisesti on. Kuntien säästötoimilla on vaikeutettu koulujen mahdollisuuksia järjestää ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa myös useiden koulurakennusten surkeasta kunnosta, jolloin lasten terveyshaitat lisääntyvät muun muassa korjaamattomien homevaurioiden takia.

Kun samanaikaisesti on jouduttu säästösyistä vähentämään koulujen kerhotoimintaa, laiminlyöty opettajien täydennyskoulutus ja karsittu kouluterveydenhuoltoa, ovat eriarvoistumisen syvenemiselle olosuhteet varsin otolliset. Tilanetta pahentaa opettajapula, jonka poistamiseksi olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2000 budjetti ei näytä helpottavan kuntien asemaa ja mahdollisuuksia parantaa myöskään ammatillista koulutusta, jonka osalta tapahtuvat määrärahojen leikkaukset vievät mahdollisuuden jatkokoulutukseen tuhansilta nuorilta. Osaamiseen panostaminen on keskeinen osa työvoiman ja maamme kehittämistä tietoyhteiskuntana. Ammatillisen koulutuksen osalta tarvitaan jatkuvaa kehitystä

ja koulutusmahdollisuuksien parantamista. Hallituksen budjetti ei tulevana vuonna anna tälle kehitykselle riittäviä mahdollisuuksia, vaikka hallitusohjelmassa todettiin, että ammatillisen koulutuksen arvostusta parannetaan.

Ammatillisten oppilaitosten opettajat ja opiskelijat ovat huolissaan erityisesti lähiopetuksen määrän romahtamisesta. Lähiopetuksen vähentämisestä näyttää tulleen pysyvä järjestely. Ammatillisille opettajille lähiopetuksen leikkaaminen on perusopetuksen lomautuksia vastaava toimenpide. Jopa ammattiopintojen opetus on toteutunut 185 oppilaan ryhmissä, ja ongelma on nimenomaan käytännön harjoittelu, jossa ryhmät ovat suuria. Mitä siis tapahtuu oppimisen laadulle, opettajien jaksamiselle? Erityisen huolestuttavaa on, että hallitus on unohtanut budjetissa työssä oppimisen resurssien. 20 opintoviikon laajuinen pakollinen työssä oppimisen järjestäminen on keskeneräinen.

Tässä yhteydessä muistutan myös ammattikorkeakoulujen opetuksen laadun kehittämistä, erityisesti työelämän yhteyksistä työssä oppimisen osalta. Koulutuksessa itseopiskelu ja työssä oppiminen edellyttävät pedagogista kehittämistä, mikä ei toteudu ilman rahaa. Ammatillisen koulutuksen yksikköhintoihin on saatava korjaus, joka kohdistetaan nimenomaan opetuksen laadun parantamiseen.

Yliopiston toiminnan yhtenä ongelmana on selvästi perusrahoituksen riittämättömyys, joka heikentää opetuksen laatua. Me tiedämme, että erilaiset rahastot tukevat tutkimusta, mutta kysymys on perusopetuksesta. Myönteisenä asiana sinänsä yliopistossa on voimavaroja, joita tässäkin budjetissa kohdennetaan muun muassa opetushenkilökunnan tieto- ja viestintätekniikan pedagogiseen täydennyskoulutukseen.

Arvoisa puhemies! Maassamme on edelleen satojatuhansia työttömiä. Työpaikkojen luomiseksi maakuntiin olisi kyettävä osoittamaan riittävää tukea valtiontalouden taholta, koska ei voida odottaa, että kaikki työttömät syrjäseuduilta lähtevät työn perässä suuriin taajamiin. Siihen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia asunto- ym. vaikeuksien takia. Valtion investointi- ja työllisyysvarat olisi suunnattava siten, että työllisyys paranee heikoimmilla alueilla ja julkiset peruspalvelut turvataan koko maassa.

Kristillisen liiton työllisyysohjelmaan sisältyvät toimenpiteet ovat hyvin ajankohtaisia ja täytäntöönpanokelpoisia. Mainitsen tässä yhteydessä niistä vain esimerkkinä työvuorottelukokouksen kehittämisen sapattivapaamalliksi. Tämä

menettely mahdollistaisi myös työssä uupuneiden kuntoutuksen, joka monien loppuun palaneiden työntekijöiden kohdalla olisi erittäin tervetullut. Valitettavasti välillisten työvoimakustannusten leikkaaminen on unohtunut hallituksen budjetista, ja siinä samalla työn jakamiseen tähtäävät toimenpiteet jäivät sivuun. Kun vielä veroratkaisut on jätetty tuloneuvottelujen yhteyteen, on syytä kysyä, miten käy näissä ratkaisuissa pieneläkkeensaajien, työttömien ja pienyritystien.

Lopuksi, arvoisa puhemies, jotakin arvovalinnoista. Kansalaisilla tulee olla oikeus ja mahdollisuus ihmisarvoiseen elämään silloinkin, kun vanhuus on jo todellisuutta, kun sairaus yllättää, kun työttömyys on arkipäivää, kun pienten tulojen turvin yrittää selviytyä välttämättömistä menoista. Meidän tulee mielestäni päättäjänä tehdä sellaisia ratkaisuja, nimenomaan niitä arvovalintoja, jotka turvaavat erityisesti ikääntyneiden, sairaiden, lasten ja heikoimpien ihmisten tavallisen arkielämän yhteiskunnassamme ja riittävän tasokkaat palvelut sekä hoidon mahdollisuuden.

Kulttuuriministeri Lindén: Arvoisa puhemies! Tämän illan aikana on useissakin puheenvuoroissa opiskelijoiden asumisen tukemisproblematiikasta puhuttu, ja haluaisin vielä tähän asiaan puuttua ja erityisesti — valitettavasti ed. Forsius on jo poistunut salista — korostaa tiettyjä asioita ja ehkä korjatakin tiettyjä lähtökohtia.

Kuten aikaisemmin jo totesin, hallitusohjelmassa todetaan, että opiskelijoiden asumistuki yhtenäistetään, ja ministeriössä valmisteluprosessi lähti Opas-työryhmän pohjalta, jossa hyvin monet eri tahot olivat edustettuina, muun muassa opiskelijajärjestöt. Tämän Opas-työryhmän pohjalta lähtökohta oli se, että asumistukiprosentti olisi sama sekä yleisen asumistuen että opintotuen kautta rahoitettavan asumislisän kohdalta. Tämä oli se kohta, missä me emme varsinaisessa budjetitirihessä onnistuneet siinä laajuudessa kuin Opas-työryhmä esitti.

Mutta useissa puheenvuoroissa on tuotu esille semmoinen näkemys, että ikään kuin jossakin vaiheessa olisi sovittu siitä, että opiskelijoiden asumistuki koskisi myös kesäkuukausia eli niitä kuukausia, jolloin opiskelija ei opiskele. Kaikki laskelmat ovat koko ajan pohjautuneet noin 9,2 kuukauden vuosittaiseen opiskeluun, ja tällöin, kun puhutaan tämmöisestä kuukausimäärästä, sillä vähän yli 100 miljoonalla saisimme noin 77 prosenttiin nostettua opiskelijoiden asumistuen.

On varmasti aivan oikein, että eduskunta kes-

kustelee siitä, onko oikein, että yleisen asumistuen prosentti on erilainen kuin opiskelijoiden asumistuen prosentti. Mutta jos lähdetään puhumaan siitä, että opiskelijoille tulisi järjestelmässä taata asumistuki myös kesäkuukausilta, kysymys on silloin yli 400 miljoonan markan määrärahasta. Tällaisesta summasta ei ole missään vaiheessa budjetin valmistelussa ollut kysymys. Kaiken kaikkiaan, kun opintotukijärjestelmää uudistetaan, on varmasti syytä pohtia sitä, mikä on sen suhde muihin sosiaalietuuksiimme.

Muutenkin haluaisin korostaa sitä, että kysymys on arviomäärärahasta, eli tärkeämpiä ovat ne määrätymisperusteet, minkä pohjalta tätä tukea annetaan, kuin se, mikä on budjetissa määrärahan kokonaiskustannusarvio, koska joka tapauksessa sen mukaan sinne joko varataan määrärahaa lisää taikka todetaan tilinpäätöksessä, että määräraha jäi käyttämättä, sen mukaan miten sitten varsinaisesti opiskelijoita on oppilaitoksissa ja tätä tukea haetaan.

Mutta kaiken kaikkiaan kysymys on ollut koko ajan opiskelukuukausien asumistuesta. Ja jos lähdetään laajentamaan keskustelua kesäkuukausien osalle, niin kysymys on todellakin yli 400 miljoonan markan lisäkustannuksista tämän 100 miljoonan markan lisäksi, joka takaisi asumistukiprosentin noston 77:ään.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Lindén perusteli edelleen hallituksen ratkaisua, joka on huono.

Hallitushan lähti ohjelmassaan siitä, että säästölakeja ei toteuteta eikä säästöbudjettia toteuteta. Kyllähän tämä ratkaisu on uudistuksen varjolla tehty säästöratkaisu. Siitä emme mihinkään pääse.

Jo edellinen hallitus leikkasi opiskelijoilta opintotukea. Nyt tämä uusi hallitus on lähtenyt leikkaamaan asumisen tukea. Samaan aikaan ovat kustannukset nousseet. Asumisen kalleus on käsin kosketeltavaa täällä pääkaupunkiseudulla. Monilla muilla opiskelupaikkakunnilla vuokratas on korkea ja nousee ja asuntoja on vaikea saada. Ja tässä tilanteessa hallitus katsoo oikeutukseksi toteuttaa taas yhtä väestöryhmää, keskeistä nuorten ryhmää, kohtaan tällaisen leikkaustoimenpiteen.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietoyhteiskunnasta puhutaan nyt tavattoman paljon ja se on ihan oikein ja perusteltua, mutta meillä ei ole muuta selviytymisstrategiaa kuin se, että koko nuoriso ja myös sitten

aikanaan aikuisväestö koko elämänaikaisen opiskelun muodossa saa hyvän koulutuksen, jota siis täydennetään koko ajan.

Kummallista on se, että tämän puheen jatkuessa samaan aikaan opiskelijoiden asemaa huononnetaan. Tässä ei ole nyt mitään logiikkaa.

Tässä jo todettiin, että edellisellä vaalikaudella opiskelijoiden opintotukea leikattiin, ja nyt leikataan asumistukea. Kyllä minä kovasti ihmettelen, että ministeri Lindén meni hyväksymään tämän valtiovarainministeriön välistävedon. Tässä syntyy varmasti nyt opiskelijoiden laaja liike.

Kyllä me vasemmalta kaikin käytettävissä olevin keinoin tätä opiskelijoiden vaatimusliikettä tuemme. Opiskelijat ovat yksi köyhimmistä ryhmistä tässä maassa. Ei sinne voi enää mitään leikkauksia laittaa. Sinne pitää saada korotuksia, koska opiskeluun keskittyminen edellyttää sitä, että nämä tuet ovat riittäviä. On siis aika lähteä niitä korottamaan.

Meitä kovasti harmittaa se, että ministeri Lindén meni hyväksymään sellaisen esityksen, joka poikkeaa opetusministeriössä valmistellusta ja ministeriön ja opiskelijoiden sopimasta niin sanotusta kompromissista. Tässä kävi jotenkin nyt kovin oudosti. Ja siinä ministeri Lindénillä on vielä selittämisen paikka.

Kulttuuriministeri L i n d é n : Arvoisa puhemies! Aivan ensin ed. Tennilälle: Ed. Tennilä aivan hyvin tietää, että jokaisella ministerillä oli budjettiriiheen huomattavasti enemmän toiveita kuin mikä budjettiriihen lopputulema oli. Myös opetusministeriö lähti esittämään tätä korkotukiprosentin nostamista 80 prosenttiin, mutta kuten ed. Tennilä aivan hyvin tietää, jokainen ministeri joutui tinkimään omista budjettitavoiteistaan, jotta hallituksen budjettiesitys saatiin kokoon. Ja kuten useissa puheenvuoroissa on jo tänään todettu, hallituksen esitys oli täysin yksimielinen. Ei yksikään ainut ministeri, ei myöskään vasemmistoliton ministeri, jättänyt tähän budjettiesitykseen eriäviä näkemyksiä.

Vielä kerran haluaisin korostaa sitä, että kysymys ei ole opiskelijoiden asumislisän leikkaamisesta. Päinvastoin tämä lisäprosentti nousee kolme prosenttia, joka tarkoittaa noin 100 000 opiskelijalle 40 markan lisätukea asumistukeen. Kysymys on siitä, että tällä hetkellä opiskelijoiden asumista on rahoitettu kahdesta eri järjestelmästä: avoparit ja avioituneet opiskelijat ja yhteisössä asuvat opiskelijat ovat päässeet yleisen asumistuen piiriin ja heidän asumistukensa on rahoit-

tettu sitä kautta, kun taas sitten muut opiskelijat ovat aivan oikein kuuluneet opintotuen asumislisän piiriin ja heidän asumistukensa on tätä kautta rahoitettu.

Nyt on kysymys siitä, että halutaan, että kaikkien, jotka opiskelijan titteliä käyttävät, asumistuki rahoitetaan yhden järjestelmän piiristä. Miten tätä järjestelmää sitten jatkossa kehitetään, se on sitten aivan asia erikseen.

Jos puhutaan opiskelijoiden opintotuesta, niin täytyy myös muistaa se, että esimerkiksi tässä budjetissa on varattu lisää opintotukea ammattikorkeakouluopiskelijoille 77 miljoonaa markkaa, joka on lisää rahaa. Kyllä minun mielestäni opiskelijoiden opintotukea, jos puhutaan kerran markoista, täytyy katsoa kokonaisuutena, ja nämä markat tässä budjetissa kasvavat.

Kysymys on todellakin kahdesta järjestelmästä yhden järjestelmän alle siirtymisestä. Tietysti siirtymäkauden aikana, niin kauan, kun ne opiskelijat, jotka tällä hetkellä ovat päässeet yleisen asumistuen piiriin ja joutuvat nyt sitten opintotuen kautta rahoitettavan asumislisän piiriin, opiskelevat, heiltä ikään kuin leikataan, osalta heistä, koska toisilla tämä tuki tulee nousemaan, niin kuin jo aikaisemmin edellisessä puheenvuorossa totesin. Mutta toisaalta näillä 90 000:lla nyt opintotuen ja asumistuen piirissä olevalla opiskelijalla tuki nousee, ja tämä opiskelijaryhmä on tässä budjetissa ainoa ryhmä, jolla sosiaalietuudet nousevat. Siinä mielessä voidaan kumminkin katsoa, että ehkä tämä 3 prosenttia ei ole riittävä ja siihen eduskunta voi ja toivottavasti sanookin oman sanansa, miten opiskelijoita tulee kohdella suhteessa muihin väestöryhmiin. Mutta missään tapauksessa järjestelmää ei olla leikkaamassa, koska prosenttiosuus nousee sen 3 prosentin verran. 3 prosenttia ei ole kovin paljon mutta mielestäni on tärkeää, että se on edes se 3 prosenttia. Valtiovarainministeriö lähti siitä, että nykyjärjestelmään ei tule minkäänlaisia korotuksia.

Ed. R. Hiltunen: Arvoisa puhemies! Tänä iltana käydyssä keskustelussa on analysoitu mielenkiintoisella tavalla kansakunnan menneisyyttä, nykytilaa ja tulevaisuutta ja käytetty sanaisilää lähes viihteellisellä tavalla. Eräs puheenvuoro kuitenkin järkytti hieman mieltäni. Se oli ed. Pekkarisen alussa käyttämä puheenvuoro ja nimenomaan se kohta, jossa hän uhkasi lähteä vakavalle kierrokselle kuntiin selostamaan kuntien päättäjille, mistä löytyy syyllinen siihen, että kunnat eivät pysty tarjoamaan asukkaalleen riit-

tävää päivähoitoa, vanhustenhoitoa tai terveyspalveluita.

Totta tietenkin on, että kunnat joutuvat kantamaan vastuun lopullisesti muun muassa terveydenhoidon maksukorotuksista, mutta mielestäni syyllistäminen ja uhkailu eivät kuulu siihen toimintatapaan, johon ed. Pekkarinen haikaili hallituksen ja muiden tahojen tulevan mukaan, eli lisää solidaarisuutta ja yhteisvastuuta.

Mieleeni muistui myös Ahon hallituksen ajat lamavuosien alkutaipaleelta 90-luvun alussa, kun Helsingissäkin työttömyys syveni 55 000 ihmisen laajuiseksi ja Helsinki menetti silloin valtionosuuksia yli 600 miljoonaa. Mielestäni niissäkään olosuhteissa ei ollut paikallaan syyttää tai osoittaa syylliseksi yksinomaan hallitusta. Sen verran taloudellisesta tiukkuudesta haluttiin kantaa yhteisvastuuta.

Lamavuodet opettivat meille, joista useimmat ovat myös kuntien isä ja äitejä, sen, että valtion ja kuntien talous muodostavat yhden kokonaisuuden. Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana aloitettiin heiveröisesti keskustelu, vuoropuhelu kuntien ja valtion välillä kuntataloudesta ja yhteisistä kiperistä kysymyksistä. Nyt tämä keskustelu on ehkä jatkunut jämäkämpänä tämän budjetin valmistelun yhteydessä ja voi sanoa, että siinä on tapahtunut merkittäväkin edistymistä. Kuntapuolta on kuultu hallituksen budjettiesityksessä ja jo hallitusohjelmaa laadittaessa, joskaan ei voida tämänkään budjetin ollessa kyseessä välttää kriittisyydeltä ja kuntien pettymykseltä eräiltä osin. Siitä on myös käytetty puheenvuoroja.

Sen sijaan nyt tulee katsoa eteenpäin ja tehdä kaikki sen eteen, että valtion ja kuntien välille jatkossa saadaan aikaiseksi linnarauha, että kunnat pääsevät suunnittelemaan omaa talouttaan muutaman vuoden tai ainakin yhden budjettivuoden katsantoa kauemmaksi.

En myöskään näe perusteita puheille maan kahtiajakautumisesta siinä hengessä kuin sitä on tänä iltana esitetty. Asioita pitää mielestäni tarkastella monipuolisemmin ja laajemmin. Keskityn puheenvuorossani työttömyyteen ja syrjäytymisongelmiin helsinkiläisestä näkökulmasta ja totean, että sen lisäksi, mitä asioiden eteen jo on tehty, vielä pitää paljon tehdä.

Yleisessä keskustelussa usein syytetään, että pääkaupunkiseutu ahmii väkeä autoittaen muun maan. Pääkaupunkiseudun ja Helsingin väkimäärä on kasvanut voimakkaasti mutta vain osa siitä johtuu maan sisäisestä muuttoliikkeestä. Iso osa väestönkasvusta selittyy opiskelijoiden

kotipaikkaoikeuksien muutoksilla sekä syntyvyydellä. Pääkaupunkiseudun sanotaan olevan ainoastaan hyvinvoivien ja koulutettujen ihmisten aluetta, ja erityisesti tämä mielikuva tuntuu koskevan Helsingiä, jonne väitetään muuttavan vain hyvin koulutettuja nuoria ihmisiä, jotka haakeutuvat kaikkialta muualta maasta tänne rakentamaan hyvää elämää.

On muistettava, että myös nämä ihmiset tarvitsevat oman osansa palveluista, toimivia liikenneyhteyksiä, terveydenhoitopalveluita, päivähoitopaikkoja ja erityisesti asuntoja, siis uudisrakentamista. Siitä huolimatta on budjettiesityksessä pääkaupunkiseudun kannalta katsoen iso ristiriita, kun siinä painotetaan julkisessa rakentamisessa peruskorjausten ja muun julkisen rakentamisen lykkäämistä asuntorakentamisen hyväksi. Esimerkiksi homekoulujen, homepäiväkotien tai huonokuntoisten sairaalarakennusten peruskorjaamista ei voi lykätä.

Helsinki on sanottu kasvukokoiseksi metropoliksi. Tosi onkin, että menestyvä metropoli tarjoaa hyvät mahdollisuudet ja monia vaihtoehtoja koulutukseen, työhön, monipuolisiin harrastuksiin, sanalla sanoen hyvän ja onnistuneen elämän rakennusaineiksi. Kuitenkin metropolilla on myös varjoisat kasvonsa ja laitakaupungin katunsa. Ne tuovat houkutuksia, jotka saattavat johtaa heikoissa perheolosuhteissa elävät nuoret rikosten ja huumekierteen pariin.

Kaikissa suurissa kaupungeissa on paitsi todellista köyhyyttä myös henkistä syrjäytymistä. Perheet jäävät helposti yksin ongelmiensa kanssa eikä suurella paikkakunnalla ole sellaisia turverakkoja luonnollisesti muotoiltuna kuin pienillä paikkakunnilla.

Myös menestyvien alueiden sisällä on katvealueita, joita ei saa unohtaa. Nämä katvealueet vaativat yhtä paljon huomiota kuin esimerkiksi ne alueet, joilta ihmiset muuttavat työn perään. Ratkaisu ei ole vastakkainasettelu ja yleistäminen vaan ongelmien viileä analysointi ja rakentavien vaihtoehtojen täsmämittiminen vanhoja vastakkainasetteluja välttämällä.

Puhemies! Keskeinen syrjäytymisen uhka pääkaupunkiseudulla on edelleen työttömyys. Myöskään Uudellamaalla tai Helsingissä kaikki ihmiset eivät ole kauniita ja rohkeita, nuoria, hyvin koulutettuja ja Brysselin vakansseja tähyäviä. Työttömyyden erityispiirteitä Helsingissä on pitkäaikaistyöttömyys, joka erityisesti koettelee yli 50-vuotiaita ja huonosti koulutettuja ihmisiä. Myös maahanmuuttajien työttömyyskysymys pääkaupunkiseudulla on vaikea.

Kolmas työmarkkinoilta syrjäytyvä ryhmä on kouluttamattomat 25–34-vuotiaat nuoret aikuiset. Tämä on nimenomaan Helsingin erityispiirre, kun työttömyyttä tarkastellaan. Erityisesti tämä viimeinen ryhmä on todellinen aikapommi, joka olisi syytä purkaa ennen kuin se räjähtää silmille.

Viime päivinä on julkisuuteen tullut ensimmäisiä tietoja tutkimuksesta, jossa on selvitetty Helsingin kaupungin eri alueiden sosiaalista eriarvoistumista. Haluan tässä vaiheessa jo tuoda esille sen, että slummiutumuksesta ei voi olla kysymys. Mielestäni johtopäätökset tutkimuksesta ovat ennenaikaisia, kun otsikot näin kertoivat. Viime vuosien sekä valtion että kaupungin omat toimet ovat estäneet slummiutumiskehityksen näillä muutamilla uhanalaisilla alueilla.

Työttömiä on Uudellamaalla edelleen yli 75 000 ja heistä 34 000 Helsingissä. (Ed. Tennilä: Työllistäkää ne ensin!) — Ei, kaupunki on oman osuutensa kantanut. 10 vuoden ajan Helsingin kaupunki on panostanut omia kunnallisia veromarkkojaan yli 300 miljoonaa vuosittain työttömien ihmisten työllistämiseksi. — Kaivataan kunnan ja valtion yhteistoimia. On syytä, niin kuin tiedän, tänään on paljon puhuttu siitä, muistaa, että niiden lukujen takana ovat kuitenkin aina ihmiset ja ihmiskasvot. Tänä vuonna aloittavat koulunsa Helsingissä sadat sellaiset lapset, jotka eivät lamavuosina nähneet vanhempiensa lähtevän töihin. Haluan ed. Tennilälle sanoa, että kunnan pitää kantaa vastuuta omista asukkaistaan, mutta aina eivät etenkään näissä työllistämisiidakoissa kunnan omat toimet riitä. Yhteisvastuuta tässä tarvitaan valtiolta ja kunnilta.

Työttömyyden kannalta Uudenmaan tilanne, Helsinki mukaan lukien, on edelleen vaikea. Niinpä haluankin lopuksi, arvoisa puhemies, hyvät edustajat, vedota äskeisen perusteella siihen, että meidän tulee nähdä paitsi Helsingin ja pääkaupunkiseudun erilliset ongelmat työttömyyden hoitamisessa, myös taustat muualla maassa siten, että voisimme myöntää, että tarvitsemme alueellisia työllistämistrategioita. Näkisin teeskusten roolin hyvin merkittäväksi tässä asettelussa. Toivoisin, että valtion byrokratiassa ministeriöiden osalta osoitettaisiin te-keskuksille lisää omaehtoista toimivaltuutta siten, että alueellinen kehittämisstrategia voisi lähteä alueiden todellisista tarpeista. Se edellyttää sekä teeskusten toiminnassa että kuntien omissa toiminnoissa uudenlaista avointa vuoropuhelua yritysmaailman kanssa.

Haluan jättää tämän viestin hallitukselle, jotta te-keskusten asemaa vahvistettaisiin ja joustavoitettaisiin siten, että nämä erityispiirteet yhtä hyvin ed. Tennilän vaalipiirissä kuin pääkaupunkiseudullakin voisivat tulla realistisesti huomioi-  
duiksi.

Ed. Vihriälä: Arvoisa herra puhemies! Kesän aikana todettiin julkisuudessa, että nykyisen hallituksen budjettikäsittelystä on tullut pelkkä muodollisuus. Poliittisia valintoja ei juuri tehdä, vaan budjetti on virkamiesten toimesta monistettu ennalta annettujen raamien mukaisesti.

Valtiovarainministeriön jalanjälki näkyy selkeästi nyt edessämme olevassa keltaisessa kirjassa, sillä ministeriö on ottanut tiukan asenteen budjetin tekoon ja koko hallituksen budjettipoliitiikkaan. Valtiovarainministeriön ja -ministerin ylimielisyys on kansalaisten keskuudessa otettu tyrmistyneenä vastaan, kun ministeri on varoit-  
tanut avaamasta budjettikirjaa, ikään kuin eduskunnalle ei olisi enää mitään oikeutta sen käsitte-  
lyyn.

Tässä salissa, vaikka kello on jo näin paljon, on, hyvät edustajat, todettava, että budjetin sisällöstä päätetään täällä. Se avataan ja suljetaan tässä salissa juuri sillä tavalla, kuin eduskunnan enemmistö sen haluaa. Parlamentaarisessa demokradiassa kansanedustajilla tulee olla oikeus puuttua budjettiin. Kansanedustajilla on sekä oikeus että myös velvollisuus ajatella ja tehdä ratkaisuja budjetin muuttamiseksi. Ensi vuoden budjettikirjassa on näkemyksiä ja esityksiä, jotka eivät täytä juuri miltään osin oikeudenmukaisen yhteiskuntapolitiikan keskeisiä periaatteita.

Arvoisa puhemies! Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa todetaan, että maatalouden sukupolvenvaihdoiksi edistetään ja että hallitus selvittää, miten maataloustukien maksatusajan-  
kohtien vaihtelusta syntyvät ongelmat ratkaistaan ja miten maatalouden luopumis- ja investointitukijärjestelmää jatketaan sekä lomitussjärjestelmän nykyiset edut turvataan.

Valitettavasti budjetti on kylmää ja karmea luettavaa viljelijäväestölle, vaikka ohjelmassa näin lukee. Maatalouspääluokassa on miljardin markan aukko. Budjettiaukko ei ole suinkaan sattuma, vaan se on tietoinen valinta. Lfa-tuen ulottaminen koko maahan on myönteinen asia, mutta samanaikaisesti ympäristötukea leikataan, luopumistukijärjestelmästä ja metsittämis-  
palkkiojärjestelmästä luovutaan sekä kansallista

tukipakettia leikataan 67 miljoonalla markalla vastoin hallitusohjelmaa.

Merkittävää on erityisesti luopumistukijärjestelmästä luopuminen, ellei nyt sitten työryhmä, jonka työaika päättyy tämän kuun lopussa, saa muutosta aikaan ja myöskin sellaista muutosta, joka sitten hallituksessa hyväksytään. Luopumistukijärjestelmä on ollut ja on viljelijöille rää-  
tälöity varhaiseläkejärjestelmä. Se on rinnastettava siihen eläkeputkeen, joka on saamassa nyt yleisesti jatkoa. Jos tämä maatalouden osalta katkaistaan, tehdään viljelijöille suuri epäoikeudenmukaisuus. Useimpien vaihtoehtoksi jäisi työskentely maatalouden piirissä 65 vuoden eläkeikään, vaikka viljelijöiden jaksamisen ongelmat ovat yhtä lailla tiedossa ja tunnistettavissa kuin palkansaajienkin. Eläkepoliittisen merkityksen lisäksi luopumiseläkejärjestelmällä on tärkeä maatalouden rakennepoliittinen ulottuvuus. Sillähän on tähdätty sukupolvenvaihdosten edistämiseen ja tilakoon järkevään suurentamiseen.

Maatalouden ja koko maaseudun tilanne on mielestäni tällä hetkellä huolestuttava. Kansallista tukipakettia leikattiin Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana runsaalla 700 miljoonalla markalla eikä uusi hallitus hyvää budjetissaan lupaa. Siinä puhutaan vain kilpailukyvyistä yhteismarkkinoilla ja kansallinen tuki turvataan vain tämän vuoden varsinaisen talousarvion ta-  
soisena. Näin luvataan, mutta nytkin budjetissa tehdään 67 miljoonan markan leikkaus. Leikkaus tapahtuu siksi, että tästä osoitetaan rahaa kansalliseen metsäohjelmaan, joka sinänsä on hyvä asia, mutta rahoja siirretään vain maatalouspääluokan sisällä.

Agenda-ratkaisu ei myöskään lisännyt viljelijöiden tuloja, mutta se tunnusti Suomen erityisolosuhteet kuivatus- ja nurmisäilörehutuen muodossa. Agendan täytäntöönpano edellyttää monia kansallisia päätöksiä, esimerkiksi sitä, miten yhtenäinen alueellinen tukijärjestelmä luodaan. Investointituet ovat nyt C-tukialueella huomattavasti heikommat kuin A- ja B-alueella. Näin ei voi jatkua.

Piakkoin alkavat Maailman kauppajärjestön Wto:n neuvottelut. Niissä lähdetään siitä, että maatalouskauppa tulee jatkossa käydä ilman kansallisia tai kansainvälisiä tukia. Wto:n ajama linja olisi lopullinen kuolinisku suomalaisille pienille ja keskisuurille perheviljelmille. Yhdysvalloissa ennustetaan tällä hetkellä, että yli puolet Yhdysvaltain kahdesta miljoonasta viljelijästä lopettaa seuraavan vuosikymmenen aikana. Yh-

dysvalloissa luopujia eivät suinkaan ole pienet vaan keskikokoiset tilat, jotka eivät ole kyllin isoja kilpaillakseen suurten tilojen kanssa, mutta eivät toisaalta tarpeeksi pieniä viljeltäväksi osaaikaisesti.

Yhdysvalloissa todetaan, että tulevaisuuden viljelijä ei ole enää maataloustyöntekijä, vaan tilansa toimistossa työskentelevä yrittäjä, joka palkkaa työntekijöitä ja viettää suurimman osan ajastaan puhelimesta, Internetissä ja asiakkaidensa kanssa. Tähän linjaanko Suomessakin maatalouspolitiikkaa ja maataloutta halutaan viedä?

Tätä ennustetta tuki hyvin juhannuksen aikaan televisiossa tullut realistinen ja koskettava kertomus nuoren nebraskalaisen viljelijäperheen elämästä otsikolla "Farmarin vaimo". USA:n maatalous on todella teho- ja suurmaataloutta, jossa viljelijäperhe unohtuu, mutta sattuvasti kuitenkin ohjelmassa todettiin: "Tärkeintä tässä maailmassa on se, että on syötävää ja on juotavaa ja on, että joku rakastaa."

Mitä sitten hallituksen ja eduskunnan, Suomen parlamentin, tulisi tehdä maatalouden, suomalaisen elintarviketuotannon, pelastamiseksi? Mielestäni nyt tulisi löytää kansallinen konsensus. Siksi tulisikin hallituksen asettaa parlamentaarinen maatalouden ja Suomen maaseudun pelastuskomitea. Komitean keskeiseksi tehtäväksi tulisi löytää kansallinen yksimielisyys siitä, mikä on kotimaisen maatalouden omavaraisuuden taso, miten me kriisiaikoihin varaudumme ja miten perheviljelmien ansiotasosta ja sosiaaliturvasta huolehditaan.

Arvoisa puhemies! Haluaisin maatalouspääluokassa vielä puuttua yhteen momenttiin ja sen loppusummaan. Tarkoitin 4H-toiminnan tukemista. Budjettikirjassa esitetään sama summa kuin tälle vuodellekin: 24,2 miljoonaa markkaa. Mielestäni tämä on riittämätön, kun ajatellaan, että vuonna 91 4H-toiminnan tukemiseen osoitettiin 33 miljoonaa markkaa. Olemme ymmärtäneet myöskin, me 4H-työssä mukana olevat, sen, että valtion vaikea taloudellinen tilanne on näitäkin rahoja leikannut. Mutta kun nyt olemme parempaan menossa, olisi toivottavaa, että tätä nuorisotyömuotoa voitaisiin voimakkaammin tukea. Toivottavasti valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa löydämme ratkaisun, jolla voimme määrärahaa nostaa, koska tämä on juuri sitä parasta työtä, mitä voidaan nuorison hyväksi tehdä.

Arvoisa puhemies! Lipposen toinen sinipuna-hallitus on ottanut — voi näin sanoa varmaan —

yhdeksi keskeiseksi tehtäväkseen maakuntien henkisen kantin nujertamisen. Näin me ainakin Pohjanmaalla ja erityisesti Etelä-Pohjanmaalla sekä pohjalaisissa maakunnissa voimme todeta. Tekihän Lipposen toinen hallitus juhannuksen jälkeen merkittävän ehdotuksen EU-komissiolle tavoite 2 -alueiksi ohjelmakaudelle 2000—2006. Uusi aluejako pudottaa Seinäjoen seudun eli pohjoiset seinänaapurit Seinäjoen, Nurmon, Ylistaron, Ilmajoen sekä Härmänmaan, joka käsittää Lapuan, Kauhavan, Ylihärman ja Alahärmän kunnat, pois tukialueen piiristä niin sanotuksi valkoiseksi alueeksi. Samoin käy Kyrönmaan seutukunnalle: Isollekyrölle, Vähällekyrölle, Laihialle, ja koko rannikkoseudulle.

Etelä-Pohjanmaa menettää EU-tukia noin 21 miljoonaa markkaa ja yhdessä kansallisen osuuden kanssa noin 60 miljoonaa markkaa. Tämä tulisi tapahtumaan joka vuosi seitsemän vuoden ajan. Pohjanmaan liiton alueella menetykset olisivat noin 30 miljoonaa markkaa EU-rahaa ja lähes 90 miljoonaa markkaa kokonaisrahoitusta.

Miksi Vaasan vaalipiirin maakunnat menettävät näin paljon? Siksi, että tukialueiksi haluttiin poliittisilla päätöksillä, alleviivaan: poliittisilla päätöksillä ja ratkaisuilla, ottaa Oulun kaupunki, osia Tampereesta, osia Turusta ja taise siinä Hämeenlinnakin päästä samalla mukaan. Näiden väkimäärä on suunnilleen sama kuin Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan liittojen nyt pois jäävien alueiden asukasluku.

Mielestäni tämä ei ole oikeaa aluepolitiikkaa, ja näistä päätöksistä hallitus kantaa vastuun. Ovathan hallituksen puheet ja teot todella aivan eri maata. Maakunnissa hallituspuolueiden edustajat puhuvat, miten hyvin menee, mutta toisaalta arvostelevat hallituksen aluepoliittisia päätöksiä. Näin ainakin Vaasan vaalipiirin alueella tapahtuu.

Täytyy ihmetellä, mitä heikoimpien alueiden tukemista on se, että vakavimmalta muuttotapion ja rakennemuutosten alueelta rahaa siirretään Suomen parhaiten kehittyviin kaupunkeihin, joissa väkiluku kasvaa ja talouden ylikuumeneminen on ilmeistä. Eikä budjettikaan sisällä uusia avauksia voimakkaasti eriytyneen aluekehityksen tasoittamiseksi.

Viimeaikainen asuntomarkkinakehitys osoittaa selkeästi, että väestön nopea ja suuri muuttaminen kasvukeskuksiin aiheuttaa vakavia, kasvavia ongelmia kasvukeskusten asuntomarkkinoilla. Hallituksen 1.9. julkistama asuntomarkkinapaketti pyrkii helpottamaan näitä ongelmia, ja ehdotukset ovatkin hyvin perusteltuja,

mutta eivät riittäviä. On selvää, että ilman muuttoliikkeen rauhoittumista pelkästään asunotuotannon tarjonnan lisäys ei riitä ongelmien ratkaisemiseen. Tarvitaan myös muuttoliikettä hillitseviä toimia. Näitä olisi parasta etsiä ensi sijassa taantuvien alueiden kasvumahdollisuuksien tukemisesta. Jos tällä suunnalla ei uusia keinoja löydy, olisi harkittava verotuksellisia toimia kasvukeskusten liikarakentamisen hillitsemiseksi.

Arvoisa puhemies! Lipposen ensimmäinen hallitus kutsui itseään sateenkaarihallitukseksi. Lipposen toiselle hallitukselle näyttää käyneen jo sen aloittaessa niin kuin kopioille yleensä käy: Sateenkaaren värit ovat hävinneet ja sekoittuneet samaksi harmaudeksi. Hallituspuolueiden väliset erot ovat havaittavissa lähinnä vain poliitikkojen puheissa, ei käytännön päätöksenteossa. Sateenkaaresta ei ole jäljellä tälläkään hetkellä edes kaarta. Lipposen toiselta hallitukselta puuttuu selkeä poliittinen tilaus ja tehtävä. Sen suurin yhdistävä ja koossa pitävä voima on hallituspuolueiden vallanhalu ja oikeassa olemisen näky.

Verotus on kuvaava esimerkki Lipposen toisen hallituksen suhtautumisesta yhteiskunnan uudistamiseen. Hallitus ei pyri aktiivisesti epäkohtien korjaamiseen, vaan työntää vastuuta muille ja lykkää omia päätöksiään. Ensi vuoden talousarvioesitykseen ei sisälly ainuttakaan esitystä, jolla verotuksen rakennetta uusittaisiin työllisyyden tai ympäristön parantamiseksi. Budjetin ainoa verouudistus on esitys tavallisten ihmisten pankkitalien verottamisesta. Kaikki merkittävät verolinjaukset hallitus on luovuttanut tupopöytien kauppatavaraksi.

Pitkään hallitusohjelmaan on sentään mahtunut muutama oikean suuntainen verotavoite, mutta jälkeäkään niiden toteuttamisesta ei näy talousarvioesityksessä. Toivottavasti kuitenkin nyt eduskuntakäsittelyn aikana edes yhteen asiaan puututtaisiin, ja haluaisin todeta sen eduskunnan pöytäkirjaan: Peruselintarvikkeiden arvonlisäveroa tulisi merkittävästi alentaa.

Ed. K a t a i n e n : Arvoisa puhemies! Hie-man jo huolestuin, kun kuuntelin ed. Vihriälän hyvin laajaa ja syvään luotaavaa puhetta, missä tulee opposition objektiivinen arvio hallitusyhteistyön toimivuudesta. Mutta tulihan se lopuksi. Luulin, että opposition keskuudessa on menossa rivien hajaannus, niin kuin oppositio on syyttänyt hallituksen keskuudessa käyvän. Mutta onneksi näin ei ole asianlaita, vaan oppositio

pysyy jäமாகästi omassa ruodussaan ja jokainen muistaa vuorollaan haukkua hallitusta.

Hallituksen esitys tulevan vuoden talousarvioksi viestittää rakenteidensa osalta vahvasti tulevaisuuteen suuntautuvaa linjaa. Siitä huolimatta, että tiukka taloudellinen kurinalaisuus sääntelee talousarvion yleisilmettä, on siinä paljon tietoisia valintoja, joilla pyritään rakentamaan tulevaisuuden Suomea.

Monelle meistä poliittisista toimijoista niin kunnissa kuin valtionkin tasolla budjetin rakentaminen on kaiken menneen tuhoamista kovine leikkauksineen. Tällöin talousarvion rakentaminen ja sen painopisteiden hakeminen on pikemminkin tuskaa kuin tulevaisuuden rakentamista. Meidän tuleekin huomata, että maailma on muuttunut ympärillämme ja meidän velvollisuutemme on rakentaa yhteiskuntaa uusien vaatimusten ja edellytysten mukaiseksi.

Liian usein tulevaisuutta arvioidaan menneisyyden näkökulmasta. Menneisyys ja tulevaisuus eivät saa olla toistensa kilpailijoita poliittisia valintoja tehdessämme. Menneisyydestä voidaan oppia jotakin, mutta sen pohjalta emme voi tulevaisuutta ennustaa. Meidän poliitikkojen on syytä hyväksyä tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus. On myös ymmärrettävä se, että ainoa keino hallita tulevaisuutta on tehdä arvovalintoja, jotka ohjaavat yhteiskunnan muotoutumista, mutta nekin eivät kerro varsinaista lopputulosta.

Talousarvioesityksessä on vahva panostus osaamiseen ja koulutukseen. Opetusministeriön hallinnonalan osuus budjetista on 27,8 miljardia markkaa eli reilu miljardi eli 1,1 miljardia enemmän kuin kuluvana vuonna. Tästä lisäyksestä 206 miljoonaa aiheutuu esiopetusuudistuksesta, 365 miljoonaa kuntien valtionosuuksien kustannustason muutoksista, 145 miljoonaa opettajien eläkejärjestelmän muutoksesta ja sama summa valtion kiinteistöhallinnon muutoksista.

Kuusivuotiaiden esiopetus on opetusministeriön hallinnonalan yksi merkittävimmistä painopisteistä. Taloudellisen satsauksen ohella esiopetus vaatii runsaasti sisällöllistä satsausta. Tällä hetkellä keskustelu esiopetuksesta keskittyy lähinnä siihen, kuka on oikeutettu opetusta antamaan, sosiaalikasvattajat, lastentarhanopettajat vai luokanopettajat. Asia on luonnollisesti merkittävä, varsinkin kun kysymys on myös siitä, onko opetuksen tarkoitus tapahtua sosiaali- vai opetustoimen alaisuudessa.

Keskustelun muuttuessa tiettyjen ammattiryhmien väliseksi kissanhännänvedoksi on ajatustenvaihto opetuksen sisällöstä jäämässä jal-

koihin. Meidän tulee kiinnittää enemmän huomiota esiopetuksen tavoitteisiin ja siihen, onko sen pääpaino hoivaavuudessa vai opetussellisuudessa. Mitä me suomalaiset odotamme esiopetukselta, uutta lakisääteistä päivähoiton muotoa vai koulunkäyntiin valmentavaa kasvatuksellista opetusta?

Kunnille on tarkoitus antaa laajat valtuudet järjestää opetus haluamallaan tavalla. Tämä mahdollistaa sekä taloudellisesti järkevimmän että tarkoituksenmukaisimman paikallisen sovelluksen luomista lakisääteisen tehtävän järjestämiseen. Luonnollisesti tämä tarkoittaa myös täden vastuun kantamista opetuksen laadusta.

Arvoisa puhemies! Talousarvioon on kirjattu maininta siitä, että yhtenä opetusministeriön hallinnonalan painopisteenä on kansallisen innovaatiojärjestelmän vahvistaminen koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin laatua kehittämällä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi hallitus esittää yliopisto-opetukseen ja tutkimukseen reilua 6,1:tä miljardia markkaa, joka on 61,6 miljoonaa enemmän kuin tänä vuonna. Määrärahan lisäys johtuu muun muassa tietoteollisuusohjelmahankkeesta. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistoimet suunnataan vahvistamaan kansallista innovaatiojärjestelmää sekä kilpailukykyä edistäviin hankkeisiin erityisesti tieto- ja ohjelmistotekniikan, tietoliikennetekniikan, elektroniikkatekniikan, biotekniikan sekä teollisen tuotannon aloilla.

Samaan aikaan uusien kehittämishankkeiden kanssa yliopistojen perusrahoitus on turvattava. Opetusministeriön kehittämissuunnitelmassa esitetään tavoite, jonka mukaan vuoteen 2004 mennessä 70 prosenttia ikäluokasta olisi suorittanut korkea-asteen opinnot, kun tällä hetkellä luku on noin 66 prosenttia. Tämä asettaa paineita myös korkeakoulujen rahoitukselle.

Jos yliopistokoulutuksen volyymia halutaan lisätä, on sen myös näyttävä rahoituksessa. Paljon puhuttu ulkopuolinen rahoitus suuntautuu yleensä korkeampaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen eikä perusopetukseen, minkä tuleekin olla tavoite myös jatkossa. Perusopetuksen rahoituksen täytyy olla yhteiskunnallisesti huolehdittua. Opetusministeriön asettamien määrällisten tavoitteiden ohella on pidettävä huolta, ettei määrärahan kasvaminen ole esteenä korkeakouluopetuksen laadun ja yksilöllisyyden kehittämiseksi.

Ammattikorkeakouluopetukseen vakinaisessa ammattikorkeakoulussa esitetään noin 1,45:tä miljardia markkaa. Tämä tarkoittaa lähes 350

miljoonan markan lisäystä tämän vuoden talousarvioon verrattuna. Ammattikorkeakoulut ovat suurien haasteiden edessä vakiinnuttaessaan toimintaansa korkean ammatillisen opetuksen antajana. Ammattikorkeakouluilla on merkittävä rooli myös alueellisen elinkeinoelämän kannalta ja niiden tulisi kehittää itseään ensisijaisesti korkeaan ammatilliseen osaamiseen keskittyvinä ja elinkeinoelämään suuntautuvina koulutusyksiköinä.

Keskustelussa ammatti- ja tiedekorkeakouluista syyllistytään liian usein kohtuuttomaan yhtenäistämiseen ja kinaamiseen niiden tarkoituksesta ja asemasta suomalaisessa koulutusketjossa. Tämä keskustelu ei johda mihinkään. Molemmilla on oma selkeä roolinsa ja tehtävänsä. Ammattikorkeakoulut vastaavat ylimmästä ammatillisesta opetuksesta ja yliopistot ylimmästä tieteellisestä opetuksesta ja tutkimuksesta. Tämä niin sanottu duaalimalli on mielestäni ainoa kestävä tie kehittää suomalaista korkeakoulujärjestelmää.

Kuten ammattikorkeakoululain perusteluissa todetaan, ammattikorkeakouluille sopii luontevasti etenkin alueellista kehitystä ja paikallista elinkeino- ja työelämää palveleva tutkimus- ja kehitystyö. Ammattikorkeakouluille luonteenomainen rooli tässä palvelutoiminnassa kohdistuisi erityisesti pienen ja keskisuuren yritystoiminnan sektoriin. Edelleen perusteluissa todetaan, että ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyöllä ei ole tarkoitus laajentaa ammattikorkeakoulujen toimenkuvaa tieteellisen tutkimuksen harjoittamiseen, joka on tiedekorkeakoulujen tehtävä.

Toivoo sopii, että korkeakoulutuksen työnjako säilyy ja yhteistyö lisääntyy etenkin t&k-toiminnan piirissä. Molemmilla korkean opetuksen yksiköillä on oma selkeä roolinsa ja ne voivat myös tukea toisiaan.

Meillä suomalaisilla on muodostunut eräänlainen perspektiiviharha siitä, miten eri kouluasteisiin tulisi suhtautua. Se, että yliopistoja kutsutaan yliopistoiksi ja niiden tehtävänä on antaa ylintä tieteellistä koulutusta, ei tarkoita sitä, että muut koulumuodot olisivat alempiarvoisia. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa ylintä ammatillisesti suuntautunutta korkeakouluopetusta. Toisen asteen ammatillisten oppilaitosten tehtävänä on antaa korkealaatuisinta mahdollista ammatillista opetusta jne.

Oppisopimuskoulutus on huomioitu erittäin hyvin talousarvioesityksessä, jossa määrälliseksi tavoitteeksi esitetään 10 prosentin osuutta kai-

kista ammatillisen peruskoulutuksen aloittajista vuonna 2000. Oppisopimuskoulutuksen lisäksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen kenttään kohdistuu mittavia paineita lähivuosien aikana. Erityisen selvästi tämä näkyy ammattikoulutuksessa, jossa ammattimiesten koulutuksesta ovat työelämän kontaktit jääneet liian vähäisiksi. Tästä syystä toisen asteen ammatilliseen peruskoulutukseen ehdotetaan lisättäväksi vähintään 20 opintoviikon mittainen työssäoppimisen jakso. Tämä on omiaan parantamaan työelämän ja koulutuksen vastaavuutta, jossa onkin runsaasti toivomisen varaa. Tällöin ammatillinen koulutus reagoi herkemmin muutuviin työelämän tarpeisiin ja koulutettujen työllistyminen helpottuu.

Jos meidän tarkoituksenamme on, että 70 prosenttia ikäluokasta vuonna 2004 kävisi läpi korkea-asteen koulutuksen, kasautuu paineita samaan aikaan myös ammatillisen opetuksen puolelle.

Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden asumisliisä on puhututtanut paljon. Muutokset opiskelijoille suunnattuun asumisen tukemiseen ovat olleet rakenteellisesti oikeita ja helpottavat opiskelijoista noin 2/3:n elämää. Nyt kaikki opiskelijat ovat saman arvoisia suhteessa yhteiskunnan tukijärjestelmiin. Ainoa ongelma on tuen taso. Asumiskustannusten räjähdysmäisen nousun myötä opiskelijat ovat joutuneet hankalaan tilanteeseen. Vaatimuksia asumisliisän ympärivuotistamisesta on myös esitetty. Asumisliisä on opintotukeen sidonnainen tarveharkintainen etuus, jota on mahdollisuus nauttia jo nyt ympärivuotisesti, mikäli samaan aikaan suorittaa opintoja.

Mielestäni nykyinen järjestelmä on syytä säilyttää ja keskittää mahdolliset lisävoimavarat tukitason korottamiseen. En ymmärrä, miksi opiskelijoiden tulisi opiskeluajanaan elää sietämättömien asumiskustannusten kanssa ilman oikeudenmukaista kompensatiota, vaikka tukea olisikin saatavilla ympärivuotisesti.

Hallituksen tavoitteena on kehittää maata tasapuolisesti huomioiden myös heikommien kehittyneet maan osat. Keskeisenä kehittämisen lähtökohtana on kannustaa alueita omatoimisuuteen ja omien vahvuuksien vahvistamiseen. Tämä niin sanottu sisäinen subsidiariteettiperiaate on kannatettava. Budjettitavoitteessa korostetaan tietoyhteiskunnan tarjoamia mahdollisuuksia alueellisen kehityksen tasapainottajana. Erityisen hyvänä koen kirjauksen, jossa painotetaan kansalaisten ja alueiden välisen tasa-arvon

tärkeyttä tietoyhteiskunnan edellytysten kehittämisessä.

Yksi keskeisimmistä aluepolitiikan välineistä on alueiden kilpailukyyn lisääminen osaamisen vahvistamisella. Tästä esimerkkinä voisi mainita osaamiskeskukset ja alueelliset innovaatiokeskukset. Aiemmin mainitsemani satsaukset koulutukseen ja tutkimukseen palvelevat myös alueiden kehittämistarpeita.

Talousarvioesityksen mukaan teknologia-osaamiskeskusten sekä Tekesin rooli nähdään keskeisenä koko maata kehittävänä voimavarana. Myös kirjaus siitä, että osana aluepolitiikkaansa hallitus pyrkii eri tavoin aktivoimaan tuotekehitys- ja tutkimustyötä myös heikommin kehittyneillä alueilla, vaikuttaa rohkaisevalta.

Helppoja ja nopeita keinoja ratkaista valtava muuttoaalto ja rakenteelliset ongelmat alueilla ei ole olemassa, vaikka niitäkin tunnutaan tarjoiltavan. Sen lisäksi, että maakuntia kehitetään pitkäjänteisesti, on niissä myös tarvetta nopeammin vaikuttaviin pieniin, kilpailukykyä parantaviin toimiin. Yhtenä esimerkkinä tällaisesta voisi olla kuljetustuki, joka tasoittaisi etäisyyksistä ja muun muassa polttoaineen hinnankorotuksista johtuvaa kilpailukyyn heikkenemistä.

Aluepolitiikka on yksi niistä politiikkaan liittyvistä sanoista, joiden sisältö on muuttunut paljon niiden elinkaaren myötä. Se kantaa yhä menneisyyden taakkaa harteillaan ja johtaa niin ikään erilaiseen perspektiiviharhaan. Tästä esimerkkinä voisi mainita sen, että kun lisälmeen rakennetaan jäähalli ja siihen myönnetään avustusta valtion liikuntapaikkamäärärahoista, se on aluepolitiikkaa, mutta kun Helsingin Käpylään rakennetaan uusi vesipalloiluun soveltuva uimahalli osittain valtion tukemana, se onkin normaalia palvelurakentamista, ei aluepolitiikkaa. Meidän tuleekin parantua aluepolitiikka-sanaan kohdistuvasta allergiasta ja keskittää energiamme mieluummin sen sisällön pohtimiseen.

Kannettu vesi ei kaivossa pysy. Tästä syystä alueiden kehittäminen ei saakaan olla rahan kylvämistä pohjattomiin kaivoihin, vaan kilpailukykyä lisäävien toimien avustamista. Aluepolitiikan mahdollisuudet ovat tänä päivänä paljon suuremmat kuin vielä muutama vuosi sitten johdun globaalistuvan yhteiskunnan ja tietoyhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista.

Vuonna 2000 kunnallistalous vahvistuu keskiarvona tarkasteltuna. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksutarkistukset tuovat kunnille noin 300–400 miljoonaa markkaa ja käyttötalouden valtionosuuksiin tehtävät indeksitarkistukset li-

säävät rahavirtaa noin 700 miljoonalla markalla. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate kasvaa 9,2 miljardista 12,3 miljardiin markkaan.

Vaikka kuntataloudella meneekin hyvin keskiarvona tarkasteltuna, ovat kuntakohtaiset erot suuria. Tästä syystä valtionosuusjärjestelmän tarkistamiseen kohdistuu suuria odotuksia. Järjestelmän pitää olla yhteistyöhön kannustava, mikä aikaa myöten voisi johtaa myös oma-aloitteisiin kuntaliitoksiin. Tärkeämpää kuin kuntien lukumäärä on niiden kyky tarjota laadukkaita hyvinvointipalveluja kuntalaisilleen.

Valtioneuvoston aiemmin tänä vuonna tekemän periaatepäätöksen mukaisesti kansalliseen metsäohjelmaan osoitetaan varoja vuoden 2000 talousarviossa. Metsäohjelman tarkoituksena on vastata Suomen kansallisiin ja kansainvälisiin tarpeisiin kehittämällä metsän hoitoa, käyttöä ja suojelua tarkoituksena turvata metsätalouden toimintaedellytykset ja kehittää sitä kestäväksi metsätalouden periaatteiden mukaisesti. Samalla metsäohjelma keskittyy metsän ja luonnon monimuotoisen käytön turvaamiseen. Puuntuotannon turvaamisen painopiste on nuorten metsien hoidossa sekä eräillä alueilla kunnostusojituksissa. Metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskuselle esitetään metsätalouden edistämisen- ja valvontatehtäviin 235 miljoonaa markkaa. Tämän lisäksi puuntuotannon kestävyden turvaamiseksi rahoitettaviin kansallisiin töihin ja metsäviestintään esitetään 292 miljoonaa markkaa. Metsäohjelmaan liittyen hallitus esittää noin 67:ää miljoonaa markkaa lisäksi tämänvuotiseen.

Arvoisa puhemies! Lyhyestä virsi kaunis. Hallituksen esitys tulevan vuoden talousarvioksi rakentuu kestäville periaatteille ja on vahvasti tulevaisuussuuntautunut. Mikäli eduskunnassa on halua muuttaa joitakin rahallisesti pieniä yksityiskohtia, on varat etsittävä budjetin sisältä kasvattamatta budjetin loppusummaa. Tällöin kysymykseen tulisivat lähinnä opintotuen asumislisän korotus ja mahdollisesti kuljetustuki. Minun on mahdotonta hyväksyä sellaisia näkemyksiä, joiden mukaan valtionvelan lyhennyksiä tulisi pienentää ja rahoittaa sillä kaikki lisätoiveet. Tulevaisuuden kehityksestä vastuuta kantavana tuen hallituksen esitystä valtionvelan takaisin maksusta.

---

Ed. Vilén merkitään läsnä olevaksi.

---

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Minä ajattelen niin, että ihminen on niin kuin koivu tai mänty tai jokin muu puu. Hänellä on juurensa. Jos puu kiskotaan väkisin juuriltaan ja törkkäätään johonkin aivan vieraaseen maaperään, siinä tulee kuihtumista. Minä siis lähdän siitä, että ihmisillä pitää olla oikeus kotiseutuun. Minä pidän sitä hyvin tärkeänä oikeutena, ja kannattaa asiaa ajatella vielä toisinkin päin. Jos ihmisillä ei olisi tätä kotiseuturakkautta, montakohan aluetta tässä meidän maailmassamme asuttuina olisi? Eiväthän ne kaikki alueet ulkoa katsottuina niin kauhean houkuttelevia ole.

Lapin ihmisten oikeutta kotiseutuun on uhatu viime vuosikymmeninä kahdesti hyvin vakavalla tavalla. 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa Lapin ihmisiä ajettiin suurtyöttömyydellä Ruotsiin.

Nyt samalla suurtyöttömyydellä Lapin ihmisiä hädätetään taas pois kotiseudultaan, nyt pääsääntöisesti Helsingin seudulle. Me olemme vuosina 1993–98 menettäneet väkilukuumme 6 255 ihmistä. Muuttoliike on edelleen kiihtymässä. Arvio on se, että tänä vuonna Lapin väkiluku putoaa noin 2 000:lla.

Mutta ei ole vain Lappi se, joka väkeään tässä maassa menettää. Moni muikin maakunta menettää väestöään hyvin nopeasti. Vuosina 1993–98 esimerkiksi Kainuun menetys oli 4 232 asukasta, Etelä-Pohjanmaan 4 804, Pohjois-Karjalan 4 422, Pohjois-Savon 3 581, Etelä-Savon 5 221, Etelä-Karjalan 2 413, Kymenlaakson 4 012, Päijät-Hämeen 1 181 ja Satakunnan 5 233. Suuri enemmistö Suomen maakunnista menettää väestöään.

Väkeä on nopeimmin saanut nimenomaan Uusimaa. Vuosina 1993–98 Uudenmaan seudun väkiluku kasvoi 83 167 asukkaalla. Helsingin seudulle muuttaa nyt vuosittain 15 000–17 000 uutta asukasta eli tuommoisen kohtuullisen ison pitäjän verran lisää väkeä tulee joka vuosi. Ei tämän alueen asunto-ongelman syitä tarvitse todella tämän kauempaa etsiä. Se on raivokkaassa muuttoliikkeessä. Kymmenen vuoden välein tälle alueelle syntyy tällä vauhdilla uusi keskikokoinen tai vähän suuren puoleinenkin suomalainen kaupunki. Eihän siinä pysytä perässä tällaisessa muutossa, ei palvelujen osalta, ei asuntorakentamisen osalta eikä miltään muiltakaan osin.

Onkin aivan selvää, että tässä ajaudutaan, jos ei tätä muuttoa katkaista, umpikujaan. Umpikuja tulee eteen kahta päätä Suomea. Väkeä menetävillä alueilla menetetään paitsi työväkeä, sitten

myös tulevaisuutta, sillä käyhän siinä sitten niin, että sieltä lähtevät muuttavien perheiden lapset ja samalla myös ikärakenne vinoutuu pahasti.

Helsingin seudulla taas tullaan ajautumaan siihen tilanteeseen tai oikeastaan on jo ajaututtu, että asuminen täällä muodostuu aivan liian kalliiksi. Tänne on mahdoton saada jo nyt erälle aloille pienipalkkaisia työntekijöitä liian korkeiden vuokrien ja asumiskulujen vuoksi, ja tämä ongelma tulee kärjistymään ilman muuta hyvin nopeasti.

Umpikuja voidaan estää vain aluepolitiikkaan palaamalla ja sitä monipuolisesti tehostamalla. Täällä on käyty kovaa keskustelua tai on esitetty väitteitä, että ei ole paluuta vanhaan aluepolitiikkaan. Minä en tiedä, mitä tällä vanhalla aluepolitiikalla oikeastaan tarkoitetaan. Aluepolitiikkahan on ollut yksinkertaisesti sitä, että valtion tukitoimilla on saatettu liikkeelle firmoja ja niiden toimintaedellytyksiä kehitysalueilla on sitten myös tuettu. Käytössä on muun muassa ollut ja on edelleenkin sellainen muoto kuin investointituki, joka edelleenkin on aivan välttämätön jatkossakin, jos meinataan saada niitä yrityksiä tuonne työttömyysalueille. Kuljetustuki on eräs muoto tästä tukipolitiikasta. Kun on sanottu, että vanha aluepolitiikka ei enää käy, niin en tiedä todellakaan, mitä sillä tarkoitetaan. Minusta nämä muodot, esimerkiksi investointituet ja kuljetustuki, ovat edelleen erittäin tarpeellisia.

Jos uutta aluepolitiikkaa on esimerkiksi koulutuksen lisääminen, niin minähän kannatan sitä kaksin käsin. Siltäkin osin kannattaa mennä hie-man historiaan ja muistella vähän esimerkiksi sitä kamppailua, joka käytiin Lapin yliopistosta 1970-luvulla. Me sen vaatimuksen silloin esitimme pohjoisesta. Sitä Lapin yliopiston perustamista vaan vastustettiin täällä Helsingissä varsin jyrkästi. Onneksi silloin olivat vahvat aluepoliittiset voimat Suomessa vallassa ja yliopisto perustettiin. Sillä on ollut tavattoman suuri merkitys Lapille Lapin nuorten koulutuspaikkana, ja muualtakin sinne tulee tietysti nuoria opiskelemaan, ja myös sitten sitä kautta, että Lapin yliopistosta valmistuvista erittäin iso osa — ja se on myönteistä — jää pohjoiseen työtä tekemään hyvinkoulutettuina ihmisinä.

Nyt pitää tietysti satsata lisää ammattikorkeakouluun jne. Jos se on sitä uutta aluepolitiikkaa, niin sopii oikein hyvin. Resursseja vain lisää esimerkiksi juuri ammattikorkeakouluille, että se opetus on sitten todella laadukasta. Kyllä niitä opiskelijoitakin pitää muistaa, että opintotuet ja

asumistuet ovat kunnossa, sillä pelkän hengen palon ja toivon varassa ei kukaan voi ensiopin-toihin keskittyä.

Kyllä sitä uuttakin aluepolitiikkaa tarvitaan. Minusta pitäisi esimerkiksi hyvin paljon miettiä sitä, että jospa noita pienyritysten niin sanottuja sivukuluja madallettaisiin, alennettaisiin ja nimenomaan tuolla vaikeimman työttömyyden alueilla. Lähdetäisiin tekemään hyvin radikaaleja toimia. Saataisiin yrityksille porkkanoita tulla sinne toimimaan joillakin tällaisilla etuuksilla, jotka voisivat olla esimerkiksi sivukuluihin liittyviä ja niitä alentavia.

Minä näen todella niin, että tämä kova muutoliike aiheuttaa ensinnäkin välittömästi, tavattoman nopeasti, arvaan niin, syvän umpikujan Suomessa. Taloudessa joudutaan semmoiseen yllättävään tilanteeseen, jossa joudutaan jarruttelemaan ihan väärässä kohtaakin koko maan tilannetta ajatellen. Toisaalta kyllä tässä on todella kysymys valtavasta tuhlauksesta. Isolle alueelle Suomessa jäävät tyhjiilleen asunnot, koulut, päiväkodit, vanhusten palvelupaikat jne. ja tänne ne kaikki pitäisi rakentaa uudestaan. Sehän on kymmenien miljardien markkojen tuhlaus ja samalla kymmenien miljardien markkojen savotta, jollaisia rahoja ei tule löytymään. Ei tännekään saada kunnon palveluja.

Herra puhemies! Muutoliikkeen syynä on suurtyöttömyys. Se sitä muuttoa ajaa liikkeelle ja sen vuoksi tarvitaan myös aivan välittömästi vaikuttavia toimia tässä. Silloin valtion työllisyysrahat ovat erittäin tärkeässä asemassa. Valitettavasti on niin, että niitäkin vähennetään nyt tässä budjettiesityksessä. Yllättävää kyllä ja kummallista kyllä. Jos työttömyys meinataan painaa alas, siinä tarvitaan myös näitä välittömästi vaikuttavia valtion työllisyysrahoja ja niiden kohdentamista erityisesti vaikeimmin työllistyviin ihmisiin, pitkäaikaistyöttömiin.

Me tarvitsemme esimerkiksi pohjoisessa välttämättä lisää porukkaa kuntiin hoitamaan sosiaali- ja terveyspalveluja, vanhustenhuoltoa ja myös työllisyysrahoilla palkkaperusteisesti. Niitä palkkaperusteisen tuen ehtoja pitää siten parantaa, että kunnat voivat niitä myös käyttää. Me tarvitsemme investointirahoja työllisyyspuolellakin ja esimerkiksi sellaiset työt kuin ympäristötyöt ovat erittäin viisaita, hyviä, kannatettavia ja työllistäviä: tehtäköön niitä ja teetetäköön niitä. Mutta kaikkia vain supistetaan ja samaan aikaan ihmetellään, miksi muutto jatkuu.

Siitä uudesta aluepolitiikasta vain puhutaan mutta tällaiset järkeen käyvät keinot, jotka

varmasti tepsivät, näyttävät olevan hyllytettyinä. Ollaanhan täällä kyllä sanottukin esimerkiksi sosialidemokraattien toimesta sosialidemokraattien ryhmäpuhuja ed. Antti Kalliomäki, että muuttoliike on eurooppalaisuutta ja oliko se peräti globaalia maailmanmenoa. Sosialidemokraatit tällä linjalla muuttoa edelleen kiihdyttävät ja jos tämä olisi niin ajateltu, he saattavat tietysti löytää edestään aika yllättäviäkin poliittisia asetelmia tai ainakin kannatusnäkyä tuolla isoissa osissa maata.

Herra puhemies! Lopuksi toteaisin, että on täällä eduskunnassa ollut merkkejä siitä, että syntyy tällainen maakuntien liike puolustamaan maakuntia liian rujoa muuttoliikettä vastaan. Sellainen syntyi tässä eduskunnassa esimerkiksi edellisen eduskunnan aikana, kun kuntien yhteisöveron jaosta päätettiin. Siinähan eduskunta pystyi muuttamaan hallituksen esitystä myönteisellä tavalla. Se oli minusta oikea näyttö semmoisesta oikeasta kansanrintamahengestä. — Hetki vielä, herra puhemies.

Nyt sitä eduskunnan aluepoliittista rintamaa tarvitaan kuljetustuessa. Kuljetustuki on ilman muuta hyvin täsmällinen täsmäase, jos näin sanotaan. Sillä tasoitetaan kuljetuskustannuksissa olevia alueellisia eroja. Se ei ole kilpailua vääristävää vaan kilpailua lisäävää, kun muualtakin voidaan tulla päämarkkinoille kilpailemaan samanlaisin lähtökohdin. Ei se ole kilpailua vääristävää. Ei se ole myöskään EU-oppien vastaista. EU hyväksyy nämä. Kysymys on aivan meidän omista päätöksistämme.

Joissakin muissakin asioissa sitä on ruvennut katselemaan aika kaiholla tuonne Ruotsiin päin, näin myöskin tämän aluepolitiikan, ainakin kuljetustuen osalta. Ruotsi käyttää kuljetustukeen tänä vuonna 250 miljoonaa markkaa eli 300 miljoonaa kruunua. Meillä tuo kuljetustuen määrä on enää vaivaiset 16 miljoonaa. Nyt on tärkeintä kuitenkin saada pidettyä tämä laki voimassa,

jotta jatkossa voidaan sitten sitä parannella. Minä toivon tälle esityksellemme, joka täällä lakialoitteen muodossa on tehty, laajaa tukea. Toivon ymmärrystä sille, että me haluamme kehittää omia alueitamme, mutta me tarvitsemme siihen valtiovallan vastaantuloa.

Lopuksi toteaisin, että telakkatukeen budjetissa esitetään 75 miljoonaa markkaa. Me olemme siis kuljetustukeen pyytämässä 16 miljoonaa markkaa. Telakkatuki menee luksusristeilijöiden rakentamiseen luksusväelle ja suuryhtiöille. Kuljetustukea saavat pienet yritykset esimerkiksi mökkien rakentamiseen ja sen semmoiseen, varmasti tavallista kansaakin palvelemaan tuotanto- toimintaan. Me emme ole esittämässä telakkatuen poistamista. Se on varmasti työllisyysperustein vielä hyväksyttävissä ja tärkeäkin, mutta tulkkaa te etelän miehetkin meitä vastaan ja tukekaa tätä kuljetustukiesitystämme.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

#### Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2)–5) asia.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 22.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

